John le Carré

CÂRTIŢA

Editura RAO vă oferă
seria romanelor lui John le Carré
într-o nouă prezentare

Spionul care a ieşit din joc
Cârtiţa
Casa Rusia
Un spion desăvârşit
Premiantul
Oamenii lui Smiley
Micuţa toboşăreasă
Managerul nopţii
Jocul
Omul nostru din Panama
O crimă la case mari
Chemare din tărâmul morţii
Experiment secret
Prietenie absolută

JOHN LE CARRÉ

CÂRTIŢA

rao international publishing company

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
LE CARRÉ, JOHN

Cârtiţa / John le Carré; trad.: Gheorghe Potra
şi Delia Răzdolescu. -Bucureşti: RAO International
Publishing Company, 2007

ISBN 978-973-103-372-3

I. Potra, Gheorghe (trad.)

II. Răzdolescu, Delia (trad.)

821.111-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda 117–119, Bucureşti, ROMÂNIA
www.raobooks.com
www.rao.ro

JOHN LE CARRÉ
Tinker Taylor Soldier Spy

Traducere din limba engleză
DELIA RĂZDOLESCU
GHEORGHE POTRA

Fotografia copertei
FLORICA ZAHIU

octombrie 2007

ISBN 978-973-103-372-3

În amintirea
lui
James Bennett
şi
Dusty Rhodes

Toate personajele şi situaţiile
din această carte
sunt imaginare
şi nu au nici o legătură
cu persoane
sau întâmplări reale.

Partea întâi

Capitolul 1

Adevărul este că Jim n-ar fi ajuns să pună piciorul la Thursgood în viaţa vieţilor lui dacă bătrânul maior Dover n-ar fi murit subit la cursele de la Taunton. Sosi la mijlocul trimestrului, fără vreo întrevedere prealabilă, pe la sfârşitul lui mai – deşi, dacă te luai după vreme, n-ai fi zis că era aşa – trimis de către una dintre cele mai eficiente agenţii de plasare, specializată în furnizarea de suplinitori pentru şcolile particulare, ca să-i ţină orele bătrânului Dover, până s-o găsi cineva mai potrivit. „Un lingvist“, anunţă Thursgood în cancelarie, „o măsură temporară“, spuse el, dându-şi la o parte cârlionţul de pe frunte, cu un gest ca de autoapărare. „Priddo“. Începu să silabisească: „P-R-I-D – franceza nu era marea specialitate a lui Thursgood, aşa că trase cu ochiul la biletul din mână – E-A-U-X, pe numele mic James. Cred c-o să ne descurcăm cu el foarte bine până-n iulie.“ Profesorilor nu le-a fost greu să le cadă fisa. Jim Prideaux era un biet inocent din tagma profesorală. Aparţinea aceleiaşi categorii ca vai de lume, precum fie-iertata doamnă Loveday, care avea şi ea o haină de astrahan şi fusese considerată drept o mică zeiţă până în ziua în care a semnat cecuri fără acoperire, sau domnul Maltby, dispărut şi el de pe lumea asta, pianistul pe care poliţia îl chemase în plină repetiţie a corului, să o ajute la o anchetă, şi care, din câte se ştia, o ajuta şi astăzi, pentru că

geamantanul lui Maltby zăcea încă în pivniţă, în aşteptarea unor instrucţiuni. Mai mulţi colegi, dar mai ales Marjoribanks, erau de părere să se deschidă geamantanul. Conţinea, după spusele lor, celebre comori dispărute: fotografia în ramă de argint a mamei libaneze a lui Aprahamian, de pildă; sau briceagul elveţian de tip militar al lui Best-Ingram şi ceasul intendentei. Dar Thursgood rămânea stană de piatră la toate insistenţele lor. Trecuseră doar cinci ani de când moştenise şcoala de la tatăl său, dar aceştia îl învăţaseră că sunt unele lucruri care era mai bine să rămână sub cheie.

Jim Prideaux sosi într-o vineri, pe o ploaie torenţială. Ploaia se rostogolea în valuri, ca fumul unei canonade, deasupra vâlcelelor pământii de la Quantocks, apoi mătura terenurile goale de crichet, pentru a se lovi de gresia bătrânelor faţade măcinată de vreme. Ajunse imediat după prânz, la volanul unui Alvis vechi, roşu, târând după el o rulotă de ocazie, care fusese cândva albastră. Orele timpurii ale după-amiezii erau liniştite la Colegiul Thursgood, un scurt armistiţiu în bătălia fără răgaz a fiecărei zile de şcoală. Băieţii erau trimişi în dormitoare să se odihnească, iar profesorii se strângeau în cancelarie la o cafeluţă, citind ziarele sau corectând temele elevilor. Thursgood îi citea un roman mamei sale. Aşa se face că, din toată lumea aia, doar micuţul Bill Roach îl zări, de fapt, pe Jim venind, văzu aburii care ieşeau de sub capota maşinii, care de-abia se mai târâia de-a lungul aleii de pietriş, cu ştergătoarele funcţionând cu maximă viteză şi cu remorca hurducăind în urma ei prin băltoace.

Pe atunci, Roach era încă un nou-venit, socotit cam prostănac, dacă nu chiar tâmpit. Thursgood reprezenta a doua şcoală particulară la care ajunsese în două trimestre. Era un rotofei astmatic, care-şi petrecea grosul orelor de odihnă în genunchi, la capul patului, uitându-se pe fereastră. Maică-sa trăia pe picior mare la Bath şi, după părerea tuturor, taică-său

era cel mai bogat dintre toţi părinţii copiilor din şcoală, o distincţie care-l costa cam scump pe fiu-său. Provenind dintr-un cămin destrămat, Roach era un observator înnăscut. Văzu că Jim nu se oprise în faţa clădirii şcolii, ci luase curba spre grajduri. Ştia deja locurile. Roach îşi spuse mai târziu că făcuse probabil o vizită de recunoaştere în prealabil sau că studiase planurile. Nu se oprise nici atunci când ajunse în curte, ci o luase drept spre peluză, cu aceeaşi viteză, fără să pună frână. Trecu peste movilă şi se îndreptă direct spre Groapă, unde se făcu nevăzut. Roach aproape că se aştepta să vadă remorca în echer pe margine, atâta gonea de repede Jim, însă numai fundul se ridică puţin şi dispăru ca un iepure uriaş în vizuina lui.

Groapa ţine de folclorul Colegiului Thursgood. Se află într-o parte a unui teren viran, între livadă, magazia de fructe şi grajduri. Dacă te uiţi mai bine, nu e decât o denivelare, acoperită cu iarbă, cu movile înspre partea de nord, fiecare de înălţimea unui băieţel, presărate cu tufişuri, care vara devin buretoase. Movilele acestea făceau din Groapă un loc de joacă preferat şi îi creaseră şi o legendă, care diferea în funcţie de imaginaţia fiecărei generaţii de elevi. Într-un an se spusese că ar fi urmele unei mine de argint de suprafaţă şi se puseseră cu râvnă pe săpat în căutarea comorii. Într-un alt an, se spusese că ar fi un fort romano-britanic şi atunci se duseseră bătălii cu beţe şi gogoloaie de argilă. Pentru alţii, Groapa este craterul lăsat de o bombă în timpul războiului, iar movilele sunt trupuri şezânde îngropate de suflu. Adevărul este mult mai simplu. Cu şase ani în urmă, doar cu puţin timp înainte de a fi fugit pe nepusă masă cu o recepţioneră de la hotelul Castle, tatăl lui Thursgood lansase un apel pentru construirea unei piscine şi-i convinsese pe elevi să sape o groapă mare, mai adâncă la unul din capete. Dar banii care intrau n-ajungeau niciodată să susţină pe deplin acest ambiţios

proiect, aşa că se risipiseră pe alte chestii, ca, de pildă, cumpărarea unui proiector pentru cursurile de istoria artei sau un plan de cultivare a ciupercilor în pivniţele şcolii. Ba chiar, spuneau gurile rele, şi pentru a umple puţintel buzunarele unor anume amanţi clandestini, atunci când, în cele din urmă, îşi luase valea în Germania, ţara de baştină a demoazelei.

Jim habar nu avea de toate acestea. Nu este mai puţin adevărat că norocul făcuse să aleagă acel colţişor al Colegiului Thursgood, care în ochii lui Roach era înzestrat cu puteri supranaturale.

Roach mai aşteptă la fereastră, dar nu mai văzu nimic. Atât Alvisul, cât şi remorca îi dispăruseră din câmpul vizual şi, dacă n-ar fi fost urmele ude şi roşietice de pe iarbă, s-ar fi putut întreba dacă nu cumva totul nu fusese decât un vis. Dar urmele erau reale, aşa că, de îndată ce a sunat clopoţelul, anunţând reînceperea orelor, îşi trase cizmele de cauciuc şi-şi târî picioarele prin ploaie până-n buza Gropii, uitându-se în jos cu atenţie: îl văzu acolo pe Jim, într-un impermeabil soldăţesc, cu o pălărie nemaipomenită, precum acelea de safari, însă păroasă, cu boruri largi, ridicate în sus pe părţi, de parc-ar fi fost un pirat, cu apa şiroind ca dintr-un jgheab.

Alvisul se afla în curtea grajdurilor. Roach n-avea să ştie niciodată cum îl scosese Jim din Groapă. Remorca însă era acolo unde ar fi trebuit să fie partea mai adâncă a bazinului, proptită cu cărămizi roase de intemperii, iar Jim stătea pe trepte şi bea dintr-un pahar de plastic verde, frecându-şi umărul, ca şi cum se lovise de ceva, cu apa şiroindu-i din pălărie. Pălăria se ridică şi Roach se trezi uitându-se la o faţă roşie, de-a dreptul crâncenă, căreia umbra lăsată de borul pălăriei şi mustaţa neagră, pe care ploaia o făcea să arate ca doi colţi de mistreţ, îi dădeau un aer şi mai înspăimântător. Restul feţei îi era brăzdat de riduri atât de adânci şi de întortocheate, încât Roach trase concluzia, într-un nou acces de

genială imaginaţie, că Jim suferise odinioară foarte tare de foame într-o ţară tropicală şi că se mai întremase între timp. Îşi mai ţinea încă braţul stâng peste piept şi umărul drept puţin ridicat. Dar întregul său corp ciudat înţepenise şi arăta ca un animal încremenit în natură. „Un cerb, se gândi Roach, într-un elan de entuziasm, o creatură nobilă."

– Cine naiba eşti? îl întrebă o voce milităroasă.

– Roach, domnule! Sunt un nou-venit.

Pentru o clipă, faţa cărămizie îl scrută pe Roach de sub umbra pălăriei. Apoi, spre marea uşurare a băiatului, faţa i se destinse într-un zâmbet larg, descoperind nişte dinţi de un alb strălucitor; mâna stângă, crispată încă pe umărul drept, relua masajul uşor, în timp ce tipul mai trase o duşcă zdravănă din paharul de plastic.

– Zici că eşti nou, ai? repetă Jim, cu nasul în pahar, zâmbind mai departe. Păi se vede de la o poştă, pe cuvântul meu!

Ridicându-se şi întorcându-şi spre Roach spatele adus, Jim se apucă – cel puţin, aşa se părea – să examineze în amănunţime cele patru proptele ale remorcii, să facă o verificare serioasă, în timpul căreia a încercat de mai multe ori suspensia, dând din capul acoperit cu pălăria aia ciudată, şi a controlat aşezarea cărămizilor ici-colo, privindu-le din toate unghiurile. Ploaia de primăvară răpăia în tot timpul ăsta pe impermeabil, pe pălăria şi pe acoperişul bătrânei rulote. Roach observă că, de-a lungul tuturor acestor manevre, umărul drept al lui Jim nu se mişcase absolut deloc şi stătuse înţepenit lângă gât, ca un bolovan sub impermeabil. Asta-l făcu să se întrebe dacă Jim n-o fi vreun cocoşat uriaş şi dacă toate cocoaşele erau atât de dureroase precum aceea a lui Jim. Mai observă că, în general, fapt ce trebuia reţinut, persoanele care suferă de spate fac paşi mari, ceva ce ţine de echilibru.

– Nou-venit, ai? Ei bine, *eu nu sunt,* eu nu sunt nou-venit, continuă Jim, pe un ton mult mai prietenos, tot trăgând

de unul din picioarele rulotei. Sunt din cei bătrâni. Tot atât de bătrân ca şi Rip Van Winkle, dacă vrei să ştii. Chiar mai bătrân. Ai prieteni?

– Nu, domnule, spuse simplu Roach, cu tonul ăla indiferent folosit întotdeauna de elevi când spun „nu“, lăsând pe seama celor care-i întreabă toate răspunsurile afirmative.

Dar Jim nu-i răspunse nimic, aşa că Roach simţi cum îl cuprinde dintr-odată un simţământ ciudat de apropiere şi de speranţă.

– Mă numesc Bill, zise el. Sunt botezat Bill, dar domnul Thursgood îmi spune William.

– Bill zici. Neplătitul Bill?[1] Ţi-a mai zis cineva aşa vreodată?

– Nu, domnule.

– Frumos nume, oricum.

– Da, domnule.

– Am cunoscut o mulţime de Bill. Toţi nişte tipi grozavi.

Cu aceasta, s-ar putea spune că se încheiaseră prezentările. Jim nu-i spuse lui Roach să plece, aşa că acesta rămase pe marginea Gropii, privind în jos prin lentilele ochelarilor şiroind de ploaie. Constată cu stupoare că Jim şterpelise cărămizile care înconjurau stratul de castraveţi. Unele dintre ele nu erau prea bine fixate, iar Jim trebuie să le fi dislocat şi mai mult. Lui Roach i se păruse de-a dreptul fantastic ca o persoană abia sosită la Thursgood să aibă atâta sânge rece încât să şterpelească din materialele şcolii pentru propria sa folosinţă, iar admiraţia lui se dublă de-a dreptul când văzu că Jim legase un furtun la hidrant ca să-şi facă rost de apă, întrucât acest robinet era obiectul unei dispoziţii speciale: oricine-l atingea, risca o ciomăgeală.

---

[1] În original. *Unpaid Bill* – joc de cuvinte; *bill* = factură (n.tr.)

– Auzi, măi Bill! Nu ai cumva, din întâmplare, vreo bilă la tine?

– O... ce, domnule? întrebă Bill, pipăindu-şi buzunarele zăpăcit.

– Bilă, băieţică. O bilă de sticlă, o biluţă. Nu mai jucaţi bile? Pe vremea mea, jucam.

Roach n-avea nici o bilă, dar Aprahamian avea o colecţie întreagă pe care i-o expediaseră de la Beirut. Lui Roach îi trebuiră vreo cincizeci de secunde să zboare până la şcoală şi să facă rost de o bilă, în schimbul unor promisiuni din cele mai trăznite, şi să se întoarcă cu sufletul la gură la Groapă. Ajuns acolo avu o ezitare, pentru că, după mintea lui, Groapa devenise domeniul lui Jim şi Roach avea nevoie de aprobarea acestuia ca să coboare. Dar Jim dispăruse în rulotă; aşa că, după ce aşteptă o clipă, Roach coborî cu grijă panta şi îi întinse bila prin uşa deschisă. Jim nu-l zări imediat. Sorbea cu înghiţituri mici din pahar şi se uita pe fereastră la norii negri care se învălătuceau deasupra regiunii. Roach observă că, de fapt, lui Jim îi venea greu să bea, pentru că nu putea înghiţi stând drept, fiind nevoit să-şi lase trupul deşelat pe spate, pentru a găsi unghiul nimerit. Ploaia se porni din nou cu şi mai mare violenţă, răpăind pe rulotă de parcă ar fi lovit-o cu pietricele.

– Domnule, spuse Roach, dar Jim rămase nemişcat.

– Necazul cu Alvisul ăsta este că-i lipsesc blestematele alea de arcuri, spuse Jim în cele din urmă, mai mult către fereastră decât către vizitatorul său. Conduci ca şi când ai fi cu fundul direct pe caldarâm, înţelegi? Te schilodeşte, nu alta, oricine ai fi.

Lăsându-se pe spate, mai trase o duşcă.

– Da, domnule, spuse Roach, foarte surprins că Jim putea presupune că e şi el şofer.

Jim îşi scosese pălăria. Păru-i roşcat era tuns scurt, ici-colo cu porţiuni în care se vedea că foarfeca intrase mai mult. Porţiunile astea se vedeau mai ales pe o parte şi Roach îşi zise în sinea sa că Jim se tunsese singur cu mâna cea zdravănă, aşa că arăta şi mai strâmb.

– V-am adus o bilă, spuse Roach.

– Frumos din partea ta. Mulţumesc, bătrâne!

Luă bila, o jucă în palma sa aspră, plină de praf, iar Roach îşi dădu seama pe loc că era foarte îndemânatic, că era genul de om care se înţelegea de minune cu sculele şi cu lucrurile în general.

– Nu stă bine, măi Bill, îi spuse el, cu ochii la bilă. Stă câş. Ca şi mine. Uite.

Se întoarse spre fereastra mai mare ca să-i arate că aşa era. La bază avea o bară de aluminiu, pusă acolo ca să strângă condensul. Aşezând bila în şanţul barei, Jim o urmări cum se rostogoleşte către celălalt capăt, până căzu pe podea.

– E câş, repetă el. Trage puţin spre spate. Nu ţine, nu-i aşa? Ei, ei, unde te-ai băgat, bestie mică?

După părerea lui Roach, care se aplecase să caute bila, rulota nu era prea primitoare. Ar fi putut fi a oricui, deşi era de o curăţenie exemplară. O canapea, un scaun de bucătărie, o plită de voiaj şi o butelie de aragaz. „Nici măcar poza nevesti-sii“, gândi Roach, care în afară de domnul Thursgood nu mai cunoscuse un alt holtei. Singurele lucruri personale pe care le putu remarca erau un sac de voiaj din pânză, din acelea strânse la capăt cu şnur, atârnat de uşă, o trusă de cusut, pusă cu grijă lângă canapea, şi un duş improvizat dintr-o cutie metalică de biscuiţi, sudată bine de tavan. Iar pe masă, o sticlă cu o băutură incoloră, gin sau votcă, era clar, pentru că aşa ceva bea şi taică-său, când se ducea Roach pe la el, la sfârşit de săptămână, în timpul vacanţei.

– Est-vest pare-n regulă, dar nord-sud este câş, mai mult ca sigur, declară Jim, controlând celălalt pervaz al ferestrei. La ce te pricepi tu, Bill?

– Nu ştiu, domnule, spuse el băţos.

– Trebuie să fii şi tu bun la ceva, fiecare-i bun la ceva. Cum stai cu fotbalul? Eşti bun la fotbal, Bill?

– Nu, domnule, răspunse Roach.

– Oi fi vreun tocilar, atunci? îl întrebă nepăsător Jim, aşezându-se pe pat gemând uşor şi mai luând o gură din pahar. N-ai faţă de tocilar, îţi spun eu, adăugă el amabil. Cu toate că eşti un singuratic.

– Nu ştiu, repetă Roach, şi făcu o jumătate de pas înapoi spre uşă.

– Şi atunci la ce eşti tare? Mai sorbi o dată prelung. Trebuie să fii şi tu tare la ceva, Bill, fiecare om este. Eu plesneam grozav cu piatra luciul apei. Hai noroc!

Nu era tocmai întrebarea cea mai potrivită să i se pună lui Roach, căci tocmai chestia asta îl muncea şi pe el mai tot timpul cât stătea de veghe. Într-adevăr, ajunsese de curând să se îndoiască dacă avea măcar cel mai mic rost pe pământ. Nici la muncă, nici la joacă nu se simţea la înălţime; până şi treburile obişnuite de şcoală, cum erau făcutul patului şi aranjatul hainelor, păreau să-l depăşească. Era lipsit până şi de smerenie, i-o spusese bătrâna doamnă Thursgood, pentru că se strâmba prea mult în biserică. Îşi reproşa din suflet aceste defecte, dar cel mai mult se simţea vinovat pentru despărţirea părinţilor săi, pe care ar fi trebuit s-o presimtă şi să facă ceva ca să nu se întâmple. Se întreba chiar dacă nu era direct răspunzător, dacă, de pildă, nu era el cumva deosebit de rău sau de leneş, sau vreo sămânţă de discordie, şi dacă nu cumva, din cauza caracterului său imposibil, provocase ruptura în familie. La şcoala la care fusese înainte încercase să arate acest lucru, urlând şi simulând crize de paralizie

cerebrală cum avea mătuşa lui. Părinţii se sfătuiseră, aşa cum făceau adesea ca doi oameni rezonabili, şi-l mutaseră la altă şcoală. Aşa că, această întrebare – aruncată absolut din întâmplare, într-o rulotă strâmtă, de un ins mai mult zeu decât om şi singur pe deasupra – îl aduse în pragul disperării. Simţi cum îi vine sângele-n faţă, cum i se aburesc ochelarii, iar rulota părea că se topeşte într-o mare de amărăciune. Roach nu va şti niciodată dacă Jim observase toate astea, pentru că Prideaux îi întoarse brusc spatele, se apropie de masă şi începu să bea din paharul lui de plastic, aruncându-i cuvinte de consolare.

– În orice caz, eşti un bun observator, ţi-o spun eu, bătrâne. Aşa suntem noi, ăştia singuratici, întotdeauna, n-avem pe cine conta, nu-i aşa? Nimeni până acum nu m-a dibuit. M-a întors pe dos întru câtva când te-am văzut cocoţat colo, sus. Mi-am zis că eşti vreunul din făcătorii ăia de farmece. Mă prind că ăl mai bun pândar din detaşament este Bill Roach. Cu condiţia să-şi aibă văzătorii pe nas. Aşa-i?

– Da, aprobă Roach, recunoscător, aşa e.

– Atunci, stai de pază, îi ordonă Jim, înfundându-şi pălăria pe cap, cât mă strecor eu afară şi îndrept picioarele rulotei. Faci asta?

– Da, domnule!

– Unde e blestemata aia de bilă?

– Aici, domnule!

– Strigă-mă când mişcă, auzi? Spre nord, spre sud, nu contează unde o ia. Ai înţeles?

– Da, domnule!

– Ştii încotro e nordul?

– Într-acolo, spuse Roach fără ezitare, întinzând braţul la întâmplare.

– Bine. Mă strigi cum începe să se rostogolească, repetă Jim şi dispăru în ploaie.

O clipă mai târziu, Roach simţi cum i se mişcă podeaua sub picioare şi auzi un urlet, fie de durere, fie de furie, în timp ce Jim se lupta cu o proptea laterală.

În cursul aceluiaşi trimestru de vară, elevii îi făcură lui Jim onoarea de a-i găsi o poreclă. Încercară mai multe variante până găsiră una să-i mulţumească. Îi ziseră mai întâi Plotonerul, care se potrivea cu partea milităroasă din el, cu înjurăturile, destul de inofensive, pe care le scotea câteodată pe gură, cu vagabondările lui de unul singur prin Quantocks. Totuşi, Plotonerul parcă nu i se lipea prea bine, aşa că încercară Piratul şi, pentru o vreme, Gulaş. Gulaş datorită preferinţei lui pentru mâncărurile piperate, pentru mirosul de mirodenii, de ceapă şi de boia care-i izbea de câte ori treceau pe lângă Gaură, doi câte doi, pentru a se duce la slujba de seară. Gulaş pentru franceza lui perfectă, care avea o suavitate deosebită. Spikely, dintr-a V-a B, îl imita nemaipomenit de bine: „Ai auzit întrebarea, Berger. La ce se uită Emile? – şi continua cu un gest nervos din mâna dreaptă. Nu te holba aşa la mine, băiete, că nu vin de pe lumea ailaltă. *Qu'est-ce qu'il regarde, Emile, dans le tableau que tu as sous le nez? Mon cher Berger,* dacă nu-mi scoţi imediat o frază cu cap şi coadă pe franţuzeşte, *je te mettrai tout de suite à la porte, tu comprends,* băi, linge-blide?“

Dar aceste ameninţări teribile nu erau niciodată puse în aplicare, nici pe franţuzeşte, nici pe englezeşte. Ciudat lucru, ele adăugau ceva acelei aure de blândeţe care nu întârzie să-l înconjoare, o blândeţe pe care nu o au decât tipii formidabili văzuţi cu ochi de copil.

Dar nici Gulaş nu-i satisfăcea. Lipsea ideea de forţă reprimată. Această poreclă nu ţinea seama de patima lui pentru tot ce era englezesc, singurul subiect în legătură cu care te puteai aştepta să-l vezi pierzându-şi timpul. Puşlamaua aia

de Spikely n-avea decât să rişte un comentariu nu prea amabil la adresa monarhiei, să preamărească plăcerile dintr-o ţară străină, de preferinţă o ţară caldă, pentru ca lui Jim să-i ia faţa foc şi să se dezlănţuie într-o tiradă de vreo trei minute despre privilegiul de a te fi născut englez. Ştia că-l necăjeau, dar nu putea să nu riposteze. Îşi termina adesea predica cu un surâs melancolic, mormăind câteva fraze despre bobârnacele, notele proaste şi ruşinea de care o să aibă parte cel ce va fi consemnat în loc să meargă la fotbal. Anglia era marea lui iubire; nu puteai să te atingi de ea în prezenţa sa.

– Nu există ceva mai grozav pe lumea asta nenorocită, urlă el odată. Şi ştii de ce? Şi ştii de ce, măi şmecherie?

Spikely nu ştia, aşa că Jim apucă un creion şi desenă un glob pământesc.

– La Apus, America, spuse el, plină de tâmpiţi avari, care-şi toacă moştenirile. La Răsărit, China şi Rusia, între care nu există nici o deosebire: pufoaice, lagăre de concentrare şi un blestemat de lung marş către nicăieri. La mijloc...

Până la urmă se opriră la Rhino.

Pe de o parte, era un joc de cuvinte pe seama lui Prideaux, pe de alta, era o aluzie la plăcerea lui de a trăi în aer liber şi la pofta sa de mişcare fizică de care dădea neîncetat dovadă. Tremurând la coadă la duş, dis-de-dimineaţă, îl vedeau pe Rhino umblând cu paşi mari şi apăsaţi pe Combe Lane, cu un rucsac în spatele încovoiat, întorcându-se din marşul său matinal. La culcare, îi zăreau umbra singuratică prin acoperişul de plexiglas al terenului de squash bătând mingea neobosit la peretele de beton. Iar câteodată, în serile călduroase, de la ferestrele dormitoarelor, îl priveau pe furiş jucând golf, folosindu-se de o vergea de fier ca vai de lume, alergând în zigzag pe gazon, adesea după ce le citise dintr-o carte de aventuri tipic englezească: Biggles, Percy Westerman sau Jeffrey Farnol, luată la întâmplare din biblioteca sărăcăcioasă a

şcolii. La fiecare lovitură aşteptau să-l audă icnind când făcea vânt crosei şi arareori erau dezamăgiţi. Îi ţineau strict scorul. La meciul de crichet al profesorilor, marcase şaptezeci şi cinci de puncte, înainte de a se autoelimina din joc, cu o minge lobată, voit uşoară, către Spikely. „Hai, prinde-o, măi şmecherie. Prinde-o, ce mai stai. Bravo, Spikely, eşti bun, băiatu', se vede pentru ce eşti acolo."

I se mai atribuia, pe lângă înclinaţia spre toleranţă, şi o înţelegere exactă a gândirii criminale. Fuseseră mai multe situaţii de acest fel, dar cea mai elocventă rămâne întâmplarea petrecută cu câteva zile înainte de încheierea trimestrului, când Spikely descoperi în coşul de hârtii al lui Jim o ciornă a subiectului pentru teza de a doua zi, pe care o trecu pe la colegi, pentru cinci penny noi de fiecare. Câţiva băieţi îi dădură banii şi petrecură o noapte de coşmar, învăţând pe dinafară, în dormitor, la lumina lanternei, răspunsurile la întrebări. Dar la teză Jim le dădu cu totul alt subiect.

– Puteţi să vă uitaţi la asta pe gratis, urlă el, aşezându-se.

Desfăcu larg exemplarul din *Daily Telegraph* şi se adânci calm în lectura ultimelor consideraţii ale autorilor ălora de aiureli, cu ifose de intelectuali, chiar atunci când scriau ceva în apărarea reginei.

A mai fost apoi incidentul cu bufniţa, care ocupă un loc aparte în părerea lor despre el, pentru că avea legătură cu moartea, fenomen faţă de care copiii reacţionează foarte diferit. Fiind încă frig afară, Jim adusese în clasă o găleată cu cărbuni şi, într-o miercuri, aprinse focul în şemineu, stând cu spatele spre el, ca să se mai încălzească, în timp ce le dicta ceva. Mai întâi căzu nişte funingine, căreia nu-i acordă nici o atenţie; apoi se prăvăli bufniţa, o bufniţă mare de grajd – care se cuibărise, desigur, acolo, de-atâtea ierni şi veri de când, sub domnia lui Dover, coşurile nu mai fuseseră curăţate – afumată, zăpăcită şi înnegrită, după ce se zbătuse de moarte

în horn. Căzu pe jăratic şi se rostogoli grămadă pe duşumea, dând din aripi cu zgomot; rămase, apoi, acolo nemişcată, ca un trimis al diavolului, chircită, dar mai suflând încă, cu aripile desfăcute, privindu-i fix pe băieţi prin funinginea care i se lipise de ochi. N-a fost măcar unul singur care să nu se fi înfricoşat; până şi lui Spikely, eroul, i-a fost frică. Doar Jim, impasibil, adună într-o clipă creatura şi o scoase afară fără să spună o vorbă. Nu desluşiră nici un sunet, deşi ciuliseră urechile ca pasagerii clandestini, până când se auzi curgând apa la capătul culoarului; trebuia să fi fost Jim care se spăla pe mâini.

– Se pişă, spuse Spikely, replică primită de clasă cu un râs nervos.

Dar, ieşind din clasă, descoperiră bufniţa ghemuită, moartă de-a binelea, aşteptând să fie îngropată în vârful grămezii de gunoi de lângă Gaură. Îi fusese sucit gâtul, după cum stabiliră cei mai curajoşi dintre ei. Doar un paznic de vânătoare, declară Sudeley, care avea aşa ceva acasă, ar fi ştiut să omoare atât de bine o bufniţă.

Printre ceilalţi membri ai comunităţii de la Colegiul Thursgood, opiniile despre Jim nu erau la unison. Stafia domnului Maltby, pianistul, mai bântuia încă. Intendenta era de părerea lui Bill Roach, afirmând că era un erou care trebuia îngrijit; era un miracol cum se descurca având un spate ca al lui. Marjoribanks spunea că fusese călcat de un autobuz odată, pe când era beat. Marjoribanks fu, de asemenea, cel care, la meciul de crichet al profesorilor, în care Jim făcuse acele acte de bravură, remarcă puloverul. Marjoribanks nu era jucător de crichet, dar venise până acolo ca să urmărească jocul împreună cu Thursgood.

– Ce credeţi, puloverul ăsta o fi al lui, întrebă el tare, în zeflemea, sau l-a ciupit de undeva?

– Leonard, eşti foarte nedrept, îl certă Thursgood, bătându-şi labradorul uşurel pe coapse. Muşcă-l, Ginny, muşcă-l pe domnul ăsta rău!

Când se întoarse în biroul său, Thursgood nu mai râdea, era chiar extrem de nervos. Cu aşa-zişii diplomaţi de la Oxford se mai împăca el, aşa cum cunoscuse profesori de limbi clasice care habar nu aveau de greacă şi preoţi care nu studiaseră niciodată teologia. Indivizii ăştia, confruntaţi cu dovada potlogăriei lor, se prăbuşeau, plângeau şi dispăreau sau rămâneau pe jumătate de leafă. Dar oamenii care-şi ascundeau adevăratele lor capacităţi reprezentau un soi pe care nu-l întâlnise, dar pe care ştia, chiar de pe acum, că nu-l plăcea. După ce a consultat anuarul profesional, dădu un telefon la Agenţie şi ceru să vorbească cu un domn Stroll de la firma Stroll and Meddley.

– Ce anume doriţi să ştiţi, exact? îl întrebă domnul Stroll, cu un oftat adânc.

– Păi, nu ceva *anume.*

Mama domnului Thursgood broda ceva pe canava şi părea să nu audă nimic.

– Doar că atunci când ceri o biografie, ai dori să ţi se dea completă. Nu te împaci cu lacunele. În special când plăteşti comisionul.

Acestea fiind spuse, domnului Thursgood îi veni ideea cam sucită că-l trezise pe domnul Stroll dintr-un somn adânc, din care de-abia se dezmeticea.

– Un remarcabil patriot, spuse în cele din urmă domnul Stroll.

– Nu l-am angajat pentru patriotismul lui.

– A fost în spital, murmură domnul Stroll, aparent între două fumuri bune de ţigară. Lungit. Pe spate.

– Înţeleg. Dar presupun că nu şi-a petrecut ultimii douăzeci şi cinci de ani în spital.

„Touché“, îi şopti el maică-sii, acoperind microfonul telefonului cu mâna, şi din nou îi trecu prin minte că domnul Stroll adormise.

– Nu l-aţi luat decât până la sfârşitul trimestrului, spuse domnul Stroll. Dacă nu vă place, daţi-l afară. Aţi cerut suplinitor, suplinitor aveţi. Aţi cerut ieftin, ieftin v-am dat.

– Se prea poate, replică domnul Thursgood înfipt. Dar v-am plătit un comision de douăzeci de guinee, tatăl meu a fost clientul dumneavoastră ani de zile, aşa că am dreptul la unele certitudini. Aţi scris aici – îmi permiteţi să vă citesc – aţi scris: „Înainte de a fi rănit, diverse misiuni de prospectare şi comerciale în străinătate“. Recunoaşteţi că o astfel de prezentare nu te prea lămureşte asupra activităţii de o viaţă întreagă, nu-i aşa?

Mama dădu aprobativ din cap, cu nasul în broderie.

– *Nu* te lămureşte, îi ţinu ea isonul.

– Aceasta în primul rând; permiteţi-mi să continui...

– Dar nu prea mult, îi atrase maică-sa atenţia.

– Am aflat că era pe la Oxford în 1938. De ce n-a terminat? Ce s-a întâmplat?

– După câte îmi aduc aminte, a fost vorba de o întrerupere cam pe atunci, spuse domnul Stroll, după ce mai trecu un veac. Dar cred că sunteţi prea tânăr ca să vă mai amintiţi.

– Nu putea fi la închisoare tot timpul ăsta, spuse maică-sa, după o foarte lungă tăcere, fără să-şi ridice privirea de pe broderie.

– O fi fost el undeva, răspunse Thursgood morocănos, plimbându-şi privirea peste curtea măturată de vânt, până către Gaură.

Toată vacanţa de vară, în timp ce era aruncat de la o familie la alta, încântat de unii şi decepţionat de alţii, Bill Roach fu îngrijorat în privinţa lui Jim, întrebându-se dacă îl

durea spatele, cum se descurca cu banii, acum când n-avea cui să mai predea şi când dispunea doar de leafa pe o jumătate de trimestru ca să-şi ţină zilele; şi mai rău decât orice îl necăjea întrebarea dacă Jim va mai fi acolo la începerea noului trimestru, căci avea sentimentul, de nedescris, că Jim trăia într-o asemenea stare de nesiguranţă, abia ţinându-se la suprafaţă, încât putea oricând să cadă într-un hău; se temea că Jim, la fel ca el, era lipsit de gravitaţia naturală care să-l reţină pe pământ. Revedea împrejurările primei lor întâlniri, în special întrebarea pe care i-o pusese Jim despre prietenie, şi se îngrozi la gândul că, aşa cum nu reuşise să-şi iubească părinţii, se putea să-l fi dezamăgit şi pe Jim, în mare parte datorită diferenţei de vârstă dintre ei. Şi că de aceea plecase şi era deja în căutarea altui amic, cercetând alte şcoli cu ochii lui spălăciţi. Îşi imagina că, la fel ca şi el, Jim fusese foarte ataşat de cineva care-l decepţionase şi că dorea cu ardoare să-l înlocuiască. Dar în acest punct, speculaţiile lui Bill Roach ajungeau într-un impas: habar n-avea ce însemna dragostea între adulţi.

Nu putea face aproape nimic în acest sens. Se uită într-o carte de medicină, o iscodi pe maică-sa în legătură cu cocoşaţii şi-şi dori, dar nu îndrăzni, să fure o sticlă de votcă de la tatăl său, pe care să o ducă la colegiu ca momeală. Iar când şoferul mamei sale îl lăsă în faţa scărilor atât de nesuferite, nici măcar nu-şi luă rămas-bun şi fugi într-un suflet la marginea Găurii, unde, spre nemaipomenita sa bucurie, văzu rulota lui Jim, în acelaşi loc, pe fundul ei, doar ceva mai murdară ca înainte, alături de un strat proaspăt săpat, probabil pentru legume de iarnă. Jim era aşezat în faţa acesteia, surâzător de parcă l-ar fi auzit pe Bill venind şi şi-ar fi pregătit zâmbetul de bun venit înainte de a-l vedea apărând la marginea Găurii.

În acelaşi trimestru, Jim îi găsi o poreclă lui Roach. Renunţă la Bill şi îi zise Jumbo. Nu-i dădu nici o explicaţie, iar Roach, aşa cum se obişnuieşte la botezuri, nu era în măsură să protesteze. În schimb, Roach îşi asumă rolul de locotenent al lui Jim; un locotenent supleant, cam aşa se considera el; cel ce-i ţinea locul prietenului dispărut al lui Jim, indiferent cine putea să fi fost acesta.

Capitolul 2

Spre deosebire de Jim Prideaux, domnul George Smiley nu era dotat de natură să alerge prin ploaie, şi cu atât mai puţin în plină noapte. El era probabil desăvârşirea a ceea ce Bill Roach constituia prototipul. Scund, îndesat şi în cel mai bun caz între două vârste, avea aerul unuia dintre londonezii amărâţi căruia nu-i aparţinea împărăţia cerurilor. Avea picioare scurte, un mers numai agil nu, purta haine scumpe, prost croite şi ude leoarcă. Pardesiul, ca de văduv, era cusut din acea stofă neagră şi moale, parcă anume ţesută ca să reţină umezeala. Ori îi erau mânecile prea lungi, ori braţele îi erau prea scurte, dar, ca şi în cazul lui Roach, aproape că nu i se zăreau degetele din manşete. Din vanitate nu purta pălărie, convins pe bună dreptate că ar părea ridicol cu aşa ceva pe cap. „Ca un ou cu cipilică", remarcase ultima dată frumoasa lui nevastă, cu puţin înainte de a-l fi părăsit; această remarcă usturătoare, aşa cum se întâmplă adesea, îl obseda. Aşa că ploaia i se prelingea în picături mari pe lentilele ochelarilor, obligându-l ba să lase capul în jos, ba să-l scuture pe spate, în timp ce umbla cu paşi grăbiţi pe trotuarul de lângă arcadele înnegrite ale Gării Victoria. Se îndrepta spre vest, spre cuibul său din Chelsea. Mersul îi era, nu se ştie de ce, uşor nesigur, iar dacă Jim Prideaux ar fi apărut din umbră şi l-ar fi întrebat dacă are vreun prieten, i-ar fi răspuns probabil că prefera să găsească un taxi.

„Ce moară stricată e şi Roddy ăsta, mormăi el în sine, în timp ce un nou ropot de ploaie îi plesnea obrajii rotofei, scurgându-se pe cămaşa udă leoarcă. De ce nu m-oi fi ridicat pur şi simplu şi nu l-oi fi lăsat în plata Domnului?“

Mâhnit, Smiley mai trecu o dată în revistă motivele actualei lui amărăciuni şi, cu o obiectivitate care ţinea de partea umilă a felului său de a fi, ajunse la concluzia că purta întreaga vină.

Fusese, de la bun început, o zi de groază. Se sculase prea târziu, lucrase în ajun mult după miezul nopţii, obicei ce devenise acaparant după ieşirea la pensie de anul trecut. Constatând că nu mai are cafea, se dusese la băcănie şi stătuse la coadă până-şi ieşise din răbdări şi luase hotărârea trufaşă de a se îngriji de administrarea bunurilor sale. Extrasul de cont, care-i venise cu poşta de dimineaţă, arăta că nevastă-sa îşi luase partea leului din pensia lui lunară; foarte bine, îşi zisese el, o să vândă ceva. Reacţia lui nu era firească, pentru că era bine aranjat din punct de vedere financiar, iar obscura bancă din City, prin care primea pensia, i-o trimitea cu mare punctualitate. Totuşi, învelise una din primele ediţii din Grimmelshausen, o micuţă comoară de pe vremea studenţiei sale la Oxford, şi o pornise solemn către librăria Heywood Hill din Curzon Street, unde i se întâmpla să se târguiască adesea prieteneşte cu proprietarul. În drum, se montase şi mai mult şi îl sunase de la o cabină telefonică pe avocatul său, cerându-i o întâlnire pentru acea după-amiază.

– George, cum poţi fi atât de mitocan? Ann nu-i o femeie de care să divorţezi. Trimite-i deci nişte flori şi vino să mâncăm împreună!

Acest sfat îl mai îmbărbătase şi tocmai se apropia de Heywood Hill, cu sufletul împăcat, când dădu nas în nas cu Roddy Martindale, care ieşea de la Trumper, unde se tundea săptămânal.

Martindale nu avea nici un ascendent real asupra lui Smiley, nici profesional, nici social. Aparţinea unui serviciu de protocol al Foreign Office-ului şi munca sa consta în a-i însoţi la masă pe acei demnitari pe care nimeni nu i-ar fi invitat nici în fundul curţii. Holtei, disponibil oricând, purta plete cărunte şi umbla cu acea dezinvoltură pe care doar oamenii graşi o au. Avea o slăbiciune pentru flori la butonieră şi pentru costume în culori deschise, se fudulea, fără să fi avut nici un motiv, că ar fi unul din obişnuiţii culiselor de la Whitehall. Cu câţiva ani în urmă, onorase cu prezenţa sa – înainte de a fi fost desfiinţată – una dintre comisiile de lucru pentru coordonarea activităţilor de informaţii. În timpul războiului, cum avea o oarecare aplicaţie pentru matematică, bântuise pe la periferia lumii serviciilor secrete; se întâmplase o dată, şi nu contenea să povestească acest lucru, să lucreze cu John Landsbury, la o scurtă, dar delicată operaţiune de codificare realizată de Prăvălie[1]. Totuşi, războiul, aşa cum Smiley era obligat să-şi reamintească, avusese loc cu treizeci de ani în urmă.

– Bună, Roddy, spuse Smiley. Încântat să te văd!

Martindale obişnuia să zbiere pe acel ton specific al claselor de sus, care nu o dată îl făcuse pe Smiley, când se afla în vacanţă în străinătate, să părăsească în grabă hotelul pentru a-şi găsi refugiu în altă parte.

– Scumpule, să nu-ţi vină să crezi, maestrul în persoană! Mi s-a spus că te-ai fi retras printre călugării de la mănăstirea St Gallen sau mai ştiu eu care, ca să studiezi vechi manuscrise! Mărturiseşte, ce mai stai! Vreau să ştiu tot ce ai făcut, în cele mai mici amănunte. Ţi-e bine? Îţi mai e dragă Anglia? Ce mai face delicioasa Ann? Privirea îi alunecă în

[1] În original, *the Circus*. Sediul Serviciului Secret Britanic, presupus a se afla în intersecţia londoneză Cambridge Circus. (n.red.)

susul şi în josul străzii înainte de a se opri pe volumul lui Grimmelshausen, pe care Smiley îl purta învelit în hârtie sub braţ. Pariez o liră contra un penny că e un cadou pentru Ann. Se spune că o răsfeţi teribil. Coborî apoi glasul, pentru a-l potopi cu întrebări: Nu-i aşa că nu te-ai băgat din nou? Să nu-mi spui că-i o chestie de acoperire, George, de paravan!

Limba-i ascuţită cerceta colţurile umede ale buzelor lui subţiri şi se retrase apoi ca un şarpe, dispărând în cutele întunecate ale gurii.

Smiley scăpă de el făcând prostia să accepte să cineze în aceeaşi seară la clubul din Manchester Square, ai cărei membri erau amândoi, dar pe care Smiley îl evita ca pe moarte, mai ales pentru faptul că Roddy Martindale îl frecventa şi el. La căderea serii, se mai simţea încă ghiftuit după dejunul copios de la White Tower, unde avocatul său, un tip care nu-şi refuza nici o plăcere, hotărâse că doar o masă copioasă l-ar putea smulge pe Smiley gândurilor sale negre. Martindale, deşi pe alte căi, ajunsese la aceeaşi concluzie, aşa că, timp de patru ore interminabile, în faţa unor feluri de mâncare de care Smiley nu avea nici un chef, pomeniră tot felul de nume, ca şi când ar fi fost doi fotbalişti uitaţi de public.

Jebedee, bătrânul îndrumător al lucrării lui Smiley:

– Ce pierdere pentru noi, Dumnezeu să-l odihnească, murmură Martindale, care, după câte ştia Smiley, nu dăduse ochii în viaţa lui cu acesta. Şi ce talent, nu? Unul dintre cei cu adevărat mari, am spus-o întotdeauna.

Apoi Fielding, specialistul în Evul Mediu francez de la Cambridge:

– Ooo, ce plăcut simţ al umorului putea avea. O minte ascuţită brici, dom'le, ce mai!

Apoi Sparke de la Şcoala de Limbi Orientale şi, în fine, Steed-Asprey, cel care înfiinţase chiar acest club, pentru a se descotorosi de pisălogi ca Roddy Martindale.

– L-am cunoscut pe bietul său frate, după cum ştii. Avea doar jumătate din mintea lui, dar era de două ori mai vânjos, odihnească-se-n pace! Minte avea doar frate-său, ce mai!

Printre aburii de băutură, Smiley ascultă toate aiurelile astea, spunând „da“, „nu“, „ce păcat“ şi „nu, nu l-au mai găsit niciodată“, apoi, o dată, spre marea sa ruşine, „lasă, măi, mă măguleşti“, până la tristul şi inevitabilul moment când Martindale ajunse la evenimente mai recente, la schimbarea conducerii şi la retragerea lui Smiley din serviciu.

Aşa cum era şi de aşteptat, începu cu ultimele zile ale lui Control:

– Bătrânul vostru şef, măi George, fie binecuvântat, este singurul care a păstrat secretul asupra numelui său. Nu faţă de tine, desigur, că n-a avut el *nici un* secret faţă de tine, nu-i aşa? Smiley şi Control, mână-n mână, ca hoţii, aşa se zicea, până în pânzele albe.

– Foarte măgulitor pentru mine.

– Nu face fiţe cu mine, George, sunt deşcă bătrână, ai uitat?! Tu şi Control eraţi uite aşa, spuse el, îmbinându-şi degetele grăsulii de la cele două mâini. De-abia ţi-au făcut vânt, nu mă duci tu pe mine, de-aia ţi-a luat locul Bill Haydon. De-aia e el scutierul lui Percy Alleline şi nu tu.

– Dacă zici tu aşa, Roddy.

– Sigur că da. Şi mai mult decât atât, *mult mai mult.*

Martindale se aplecase spre el şi Smiley simţi în nări mirosul uneia dintre cele mai delicate creaţii ale frizeriei Trumper.

– Ascultă-mă tu pe mine, Control n-a murit. A fost văzut. Cu o fluturare de mână reduse la tăcere protestele lui Smiley. Lasă-mă să termin. Willy Andrewartha a dat nas în nas cu el în sala de aşteptare a aeroportului din Johannesburg. Nu era o stafie. Era el în carne şi oase. Willy era la bar să bea o apă minerală, să se mai răcorească, nu l-ai văzut de curând, parcă e un balon. S-a întors şi ce să vezi, chiar lângă el era Control,

îmbrăcat îngrozitor, ca un bur. Cum l-a văzut pe Willy, a şters-o. Ce zici de asta? Aşa că ştim cum stăm. Control n-a murit. A fost scos de către Percy Alleline şi de mica lui gaşcă, aşa că s-a dat la fund în Africa de Sud, drăguţul de el! Nu-i poţi reproşa omului că vrea şi el un pic de linişte în amurgul vieţii, eu, cel puţin, nu pot.

Monstruozitatea acestor clevetiri, care-i parveneau printr-un zid din ce în ce mai gros de sfârşire psihică, îl lăsă pe Smiley, pe moment, fără glas.

– E ridicol! E cea mai tâmpită poveste pe care am auzit-o vreodată! Control e mort. A murit de inimă, după o lungă suferinţă. În plus, nu putea să înghită Africa de Sud. Nu-i plăcea nimic în afară de Surrey, de Prăvălie şi terenul de crichet al lorzilor. Zău, Roddy, n-ar trebui să spui poveşti ca astea.

Ar fi putut adăuga: „Eu însumi, de unul singur, l-am dus la crematoriul ăla îngrozitor din East End, anul trecut, în ajun de Crăciun. Preotul era puţin bâlbâit".

– Willy Andrewartha a fost întotdeauna un mincinos sfruntat, observă Roddy, fără să se piardă absolut deloc. I-am spus-o şi eu, nu ţine, Willy, ar trebui să-ţi fie ruşine. Şi apoi, ca şi cum nici nu i-ar fi trecut măcar prin minte aşa ceva, darămite să mai fi subscris la această teorie stupidă, continuă: Cred că scandalul ăla din Cehoslovacia i-a bătut lui Control ultimul cui la coşciug. Ţi-aduci aminte de amărâtul acela, împuşcat în spate şi târât prin ziare, care a fost atât de bun prieten cu Bill Haydon? Trebuia să-i spunem *Ellis,* şi-i spunem şi acum, nu-i aşa, chiar dacă-i ştim adevăratul nume, ca pe al nostru.

Şiret, Martindale aştepta ca Smiley să preia şi să continue ideea, dar lui Smiley nici nu-i trecea prin gând să se lase dus, aşa că Martindale făcu o a treia încercare.

– Nu ştiu, dar mie încă nu-mi vine să cred cu adevărat că Percy Alleline e şeful, tu ce zici? Să fie vârsta de vină, George, sau pur şi simplu cinismul meu? Spune tu, care te

pricepi atât de bine la oameni. Am impresia că puterea nu se mai află de partea celor cu care am crescut. Să fie ăsta vreun indiciu? Sunt atât de puţini, după părerea mea, cei care se descurcă acum, iar amărâtul ăsta de Percy, mai ales că vine după un diplomat atât de fin precum Control, este total lipsit de subtilitate. Şi camaraderia penibilă pe care o afişează, cum poţi să-l iei în serios? N-ai decât să-ţi aduci aminte de vremurile când îşi făcea veacul pe la Clubul Călătorilor, pufăind din pipa lui butucănoasă, dându-le de băut la toţi granguri; e nevoie de o oarecare fineţe şi în perfidie, nu eşti de acord? Ori nu-ţi pasă, de vreme ce ţine? Ce şiretlic o fi având, George, care o fi reţeta lui secretă?

Vorbea din ce în ce mai patetic, aplecat înainte, cu o privire lacomă şi excitată. Doar mâncarea ar mai fi putut să-l aducă în starea aceasta.

– Să trăieşti pe seama minţii subordonaţilor, o fi, poate că aşa trebuie să fie un şef în ziua de astăzi!

– Crede-mă, Roddy, n-am cum să te lămuresc, spuse Smiley lipsit de energie. Nu l-am cunoscut niciodată pe Percy în poziţia de şef, mă-nţelegi, doar ca...

Lăsă ultimul cuvânt în suspensie.

– Doar ca arivist, îi sugeră Martindale cu o licărire în privire. Pândindu-i zi şi noapte scaunul lui Control. Acum, când stă pe el, toată gloata îi cântă în strună. George, cine o fi braţul lui drept? Cine i-o fi făcând reclama asta? Oricum, o face minunat, se simte pretutindeni. Săli speciale de lectură la Amiralitate, comitete mititele, cu nume caraghioase, care înfloresc peste tot, covorul roşu întins ori de câte ori apare Percy pe culoarele de la Whitehall[1], miniştri tinerei care se aleg cu

[1] Stradă din Londra, în vecinătatea palatului Westminster, unde se află majoritatea ministerelor; se spune Whitehall, cum se spune Casa Albă sau Palatul Elysée. (n.tr.).

felicitări speciale din sferele sus-puse, indivizi de care n-a auzit nimeni niciodată vorbindu-se, cărora li se dau decoraţii înalte pe degeaba. Le cunosc toate astea dinainte, ştii tu.

– Roddy, nu te pot ajuta cu nimic, insistă Smiley, schiţând gestul de a se ridica de la masă. Nu e de competenţa mea, crede-mă.

Dar Martindale nu-l lăsa nicicum să plece, imobilizându-l la masă cu mâna lui umedă, în timp ce vorbea din ce în ce mai precipitat.

– Şi atunci cine-i deşteptu'? Nu Percy, asta e sigur. Şi să nu-mi spui tu mie că americanii au început din nou să aibă încredere în noi. Şi-l apucă şi mai strâns de mână. Frumosul Bill Haydon, colonelul Lawrence al zilelor noastre, dragul de el! Vezi, Bill e vechiul tău rival. Limba lui Martindale ieşi din nou din gură, făcu o scurtă recunoaştere şi se retrase, lăsând o urmă de surâs pe buze. După cum mi s-a spus, tu şi Bill împărţeaţi cândva *totul.* Dar n-a fost în regulă niciodată, nu-i aşa? Geniile nu au acest obicei.

– Mai doriţi ceva, domnule Smiley? întrebă chelnerul.

– Atunci e Bland, mercenarul neprihănit, steaua colegiilor pentru parveniţi. Nu-i dădea drumul, şi pace. Şi dacă nu ăştia doi fac să meargă maşinăria, trebuie să fie cineva ieşit la pensie, nu-i aşa? Vreau să spun, nu-i aşa că cineva care pretinde că a ieşit la pensie? Şi dacă a murit Control, cine mai rămâne? Doar tu!

Îşi îmbrăcau pardesiele. Portarii plecaseră acasă, aşa că au fost nevoiţi să şi le ia singuri din cuierele cafenii în care nu mai atârna nici o altă haină.

– Roy Bland nu este un parvenit, spuse Smiley tare. A urmat Colegiul St Antony, la Oxford, dacă vrei să ştii.

„Doamne, iartă-mă, asta-i tot ce-am putut face“, îşi zise Smiley.

– Nu spune prostii, dragul meu, îl repezi Martindale. Smiley îl plictisise: părea îmbufnat şi decepţionat; obrajii i se ridicaseră într-un mod care-ţi provoca milă. Bineînţeles că St Antony este pentru parveniţi; nu schimbă cu nimic faptul că pe aceeaşi stradă mai sunt şi câteva şcoli cumsecade, chiar dacă a fost protejatul tău. Acum trebuie să fie al lui Bill Haydon – nu-i da bacşiş, ai fost invitatul meu –, Bill este tatăl tuturor. Aşa a fost întotdeauna. Îi atrage ca mierea. Ce vrei, este un tip strălucitor, nu ca unii dintre noi. Are stofă, cam rar se întâlneşte aşa ceva. Se pare că femeile sunt leşinate după el.

– Noapte bună, Roddy.

– Transmite-i toate cele bune lui Ann, să nu uiţi.

– N-o să uit.

– Să nu uiţi, în nici un caz.

Iar acum ploua cu găleata, Smiley era ud până la piele şi, ca să-l pedepsească, Dumnezeu făcuse să dispară toate taxiurile de pe străzile Londrei.

Capitolul 3

„Lipsă crasă de voinţă – îşi spuse el, în timp ce refuza delicat avansurile unei femei ce sprijinea o poartă. Lumea numeşte asta politeţe, când, de fapt, nu este altceva decât slăbiciune. Măi Martindale, *măi cap de găină.* Imbecil pompos, şarlatan efeminat, măi bun de nimic...“ Făcu un pas mare ca să evite un obstacol imaginar. „Slăbiciune, spuse el încă o dată, şi incapacitate de a te ţine pe propriile picioare, fără să depinzi de vreo instituţie – o băltoacă îi intră toată într-un pantof –, şi atâtea legături emoţionale care au încetat demult să mai aibă vreo raţiune. Cum e nevastă-mea, cum e Prăvălia, cum e statul la Londra. Taxi!“

Smiley se aruncă spre el, dar prea târziu. Două fetişcane, chicotind sub o singură umbrelă, năvăliră în maşină dând din mâini şi din picioare. Ridicându-şi fără nici un rost gulerul de la pardesiul său negru, îşi continuă drumul solitar. «Mercenar neprihănit», mormăi el furios. „«Câteva şcoli cumsecade pe aceeaşi stradă». Ce ţaţă obraznică, prefăcută şi iscoditoare...“

După care, bineînţeles, îşi aminti, mult prea târziu, că uitase cartea de Grimmelshausen la club.

– O, fir-ar să fie, strigă el în gura mare, oprindu-se ca să dea şi mai bine frâu liber exasperării. Fir-ar să fie, fir-ar să fie, fir-ar să fie!

Îşi va vinde casa din Londra. Gata, se hotărâse. Acolo, sub copertina prăvăliei, chircit lângă automatul pentru ţigări,

aşteptând să se mai scuture norii, a luat această hotărâre gravă. Valoarea locuinţelor din Londra crescuse enorm, i-o spuseseră toţi. Perfect, o s-o vândă şi, cu o parte din ce va lua pe ea, îşi va cumpăra o căsuţă în Cotswolds. Burford? Prea multă circulaţie. Steeple Aston. Ăsta da, loc. Se va instala acolo, acreditând imaginea unui tip uşor excentric, vorbind vrute şi nevrute, retras, dar având unul sau două obiceiuri simpatice, ca de pildă acela de a bolborosi de unul singur când măsura strada-n lung şi-n lat. Demodat poate, dar cine nu era aşa în zilele noastre? Demodat, dar fidel epocii sale. Vine momentul în care orice om trebuie să aleagă: merge înainte, dă înapoi? Nu era nimic de ruşine să nu te laşi dus de orice vântişor de modernism. Este mai bine să însemni ceva anume, să te retragi, să fii unul din stejarii propriei tale generaţii. Şi dacă Ann dorea să se întoarcă, o s-o dea pe uşă afară.

Sau n-o s-o dea afară, în funcţie de cât dorea ea să se întoarcă.

Simţindu-se mai uşurat după toate aceste gânduri, Smiley ajunse la King's Road; se opri la marginea trotuarului, ca şi cum ar fi voit să traverseze. De ambele părţi, prăvălioare aranjate vesel. În faţa lui, Bywater Street, unde locuia, o fundătură care măsura exact o sută şaptesprezece paşi de-ai lui. Când se mutase aici, aceste căsuţe, în stil georgian[1], modeste, uşor dărăpănate, aveau un farmec personal, cu perechile lor de tineri căsătoriţi, care trăiau din cincisprezece lire pe săptămână şi aveau câte un subchiriaş, nedeclarat, la subsol. Acum, se puseseră zăbrele de fier la geamurile de jos şi în faţa fiecărei case se înghesuiau câte trei maşini. Din obişnuinţă, Smiley le trecea pe toate în revistă, să vadă pe care le ştia şi pe care nu; la cele pe care nu le cunoştea, se uita dacă aveau antene şi oglinzi retrovizoare suplimentare sau

[1] Stil arhitectural, conturat în perioada 1714–1760 în Anglia (n.tr.)

dacă erau dube închise, dintre acelea pe care le preferau în general cei de la filaj. O făcea, în parte, ca un mic exercițiu, ca un joc, să-și păzească mintea nu cumva să i se atrofieze în urma ieșirii la pensie, tot așa cum alteori învăța pe dinafară numele prăvăliilor din drumul său cu autobuzul către British Museum; tot așa cum știa câte trepte sunt între etaje în casa în care locuia și în ce parte se deschidea fiecare dintre cele douăsprezece uși.

Dar Smiley mai avea și un alt motiv: frica, frica aceea secretă ce-l urmărește pe fiecare profesionist până-n mormânt. Și anume că, într-o bună zi, dintr-un trecut atât de complicat că nici el nu-și putea reaminti toți dușmanii pe care și i-a făcut, unul dintre ei îl va găsi și-i va cere socoteală.

La capătul străzii, o vecină își plimba câinele; îl văzu pe Smiley și, ridicând capul, încercă să-i spună ceva, dar el se făcu că nu o vede, știind că ar fi fost vorba despre Ann. Trecu strada. Casa lui se afla în întuneric, perdelele erau așa cum le lăsase. Urcă cele șase trepte care duceau la ușa din față. Odată cu plecarea lui Ann, îl părăsise și femeia de serviciu: nimeni în afară de Ann nu dispunea de cheie. Ușa avea două broaște. Una de tip Banham, cu siguranță, și una tubulară, de tip Chubb, precum și două pene făcute de el din lemn de stejar, cât o unghie, dispuse una deasupra și alta dedesubtul primei broaște. Un obicei rămas de pe vremea când era în operativ. De curând, fără să știe de ce, începuse să le folosească din nou; poate că nu dorea să se trezească cu ea pe neașteptate. Pipăi cu vârful degetelor și le găsi pe amândouă. Odată consumată această precauție, descuie ușa, o împinse și simți poșta de prânz alunecând pe covor.

„Ce facturi or mai fi venit? se întrebă el. *Viața literară germană? Revista de filologie?*“ *Filologia* trebuia să fie, nu plătise de mult abonamentul. Aprinse lumina în vestibul și se aplecă să-și cerceteze corespondența. O „ca urmare la factura

noastră“ de la croitorul său, pentru un costum pe care nu-l comandase, dar care presupunea că era unul dintre acelea cu care se fudulea amantul lui Ann, o factură pentru benzina cumpărată de ea la un garaj din Henley („Ce, Doamne, iartă-mă, căutau ei, lefteri, tocmai în Henley, pe 9 octombrie?“); o scrisoare de la bancă în legătură cu un cec încasat direct de către Lady Ann Smiley de la un ghişeu al sucursalei Băncii Midland din Immingham.

„Şi ce naiba fac ei la Immingham? se întrebă el uitându-se la bucata de hârtie. Cui, pentru numele lui Dumnezeu, să-i treacă vreodată prin minte să facă amor la Immingham? Şi unde o fi oare Imminghamul ăsta?“

Continua să se întrebe când privirea îi căzu pe o umbrelă necunoscută, în cuierul de la intrare, o umbrelă de mătase, cu mâner de piele şi cu inel de aur fără iniţiale. Fiind uscată şi neavând nici un strop de apă scurs sub ea, îl fulgeră ideea că trebuie să fi ajuns acolo înainte de şase şi un sfert, când începuse ploaia. Era o umbrelă elegantă, pe deasupra, cu inelul foarte puţin zgâriat, deşi se vedea că nu era nouă. Deci, umbrela aparţinea unui tip agil, chiar tânăr, ca ultimul curtezan al lui Ann. Dar cum proprietarul umbrelei ştiuse chestia cu penele şi se pricepuse să le pună la loc după ce intrase în casă şi avusese atâta minte încât să sprijine corespondenţa de uşă după ce o răvăşise şi o şi citise, însemna că, mai mult ca sigur, îl cunoştea şi el pe Smiley; şi că nu era vreun amant, ci un profesionist ca şi el, şi care îi fusese cândva un colaborator apropiat şi-l ştia după „mână“, cum se spune în jargonul meseriei.

Uşa de la salon era întredeschisă. O împinse uşurel.

– Peter? spuse el.

Prin deschizătura uşii, în lumina care se strecura de afară, zări o pereche de pantofi de piele, care depăşeau cu dezinvoltură marginea canapelei.

– Dacă aş fi în locul tău, George, bătrâne, nu mi-aş scoate pardesiul, se auzi o voce amabilă. Avem un drum lung de făcut.

Cinci minute mai târziu, îmbrăcat într-un pardesiu de călătorie mare, maro, un cadou de la Ann, singurul pe care-l avea uscat, George Smiley stătea îmbufnat pe scaunul de lângă şofer, în maşina sport a lui Peter Guillam, unde bătea vântul din toate părţile şi pe care acesta o parcase într-un scuar din apropiere. Destinaţia lor era Ascot, localitate renumită pentru femeile şi caii săi. Mai puţin cunoscută ca reşedinţă a domnului Oliver Lacon, de la Cabinetul prim-ministrului, consilier superior în diverse comitete mixte şi câinele de pază în materie de informaţii. Sau, aşa cum se exprimase Guillam mai puţin politicos, prefectul general de la Whitehall.

În acest timp, la şcoala Thursgood, lungit în pat, fără să se lipească somnul de el, Bill Roach medita asupra uimitoarelor descoperiri pe care le făcuse în timpul supravegherii zilnice exercitate în beneficiul lui Jim. Ieri, Jim îl lăsase pe Latzy cu gura căscată. Joi, îi furase domnişoarei Aaronson corespondenţa. Domnişoara Aaronson preda violoncelul şi Sfânta Scriptură, iar Roach o curta pentru blândeţea sa. Latzy, ajutorul de grădinar, era un P.D., spunea intendenta, iar un P.D. nu vorbea englezeşte, sau foarte puţin. P.D. mai însemna şi Persoană Diferită, tot intendenta spunea, sau un individ străin de război. Dar ieri, Jim vorbise cu Latzy, cerându-i ajutorul în legătură cu clubul automobilistic şi i se adresase ca unui P.D., în limbajul în care vorbesc aceştia, care o fi fost el, iar Latzy, de mândrie, se umflase în piept să pocnească, nu alta.

Problema cu scrisorile domnişoarei Aaronson era mai complicată. Joi dimineaţa, când, după slujba la capelă, Roach intrase în cancelarie ca să ia caietele clasei lui, pe bufet se aflau două plicuri, unul adresat lui Jim şi altul domnişoarei Aaronson. Al lui Jim era scris la maşină. Cel adresat

domnişoarei Aaronson era scris de mână, iar ortografia semăna foarte mult cu cea a lui Jim. Când Roach remarcase aceste lucruri, în cancelarie nu se afla nimeni. Îşi luase caietele şi se pregătea să iasă liniştit, când Jim intrase pe uşa cealaltă, îmbujorat şi suflând din greu după alergarea sa de dimineaţă.

– Şterge-o, Jumbo, a sunat... spusese el, aplecându-se deasupra bufetului.

– Da, domnule!

– Păcătoasă vreme, ce zici, Jumbo?

– Da, domnule!

– Hai, du-te, ce mai stai?

În prag, Roach se uitase peste umăr. Jim se îndreptase şi, lăsat puţin spre spate, sprijinit de bufet, dădea să-şi deschidă *Daily Telegraph* din dimineaţa aia. Pe bufet nu mai era nimic. Ambele plicuri dispăruseră.

Să-i fi scris Jim domnişoarei Aaronson şi să se fi răzgândit? S-o fi cerut de nevastă, mai ştii? Îi mai veni o idee. De curând, Jim îşi făcuse rost de o veche maşină de scris, un Remington rablagit, pe care îl reparase chiar el. Să-şi fi dactilografiat el însuşi scrisoarea? Se simţea oare atât de singur încât să-şi scrie scrisori şi să le mai fure şi pe ale altora? Roach adormi.

Capitolul 4

Guillam conducea degajat, dar repede. Aromele toamnei invadaseră maşina, era lună plină, pături de ceaţă pluteau deasupra câmpiilor întinse, iar frigul era de nesuportat. Smiley se întrebă cam ce vârstă putea avea Guillam. Să tot fi avut patruzeci de ani, dar în lumina aceea părea un student plimbându-se cu barca pe Tamisa. Manevra schimbătorul de viteză cu o mişcare largă, curgătoare, de parcă îl învârtea în apă. În orice caz, se gândi Smiley iritat, era oricum o maşină pentru unul mult mai tânăr decât Guillam. Trecură în trombă prin Runnymede şi începură să urce dealul Egham. Rulau de douăzeci de minute şi Smiley pusese o duzină de întrebări, fără să primească vreun răspuns ca lumea la nici una dintre ele, şi îl apucase o frică sâcâitoare pe care refuza s-o definească.

– Mă surprinde că nu ţi-au făcut şi ţie vânt odată cu noi, spuse el, pe un ton nu prea plăcut, adunându-şi şi mai strâns poalele pardesiului. Aveai tot ce-ţi trebuie ca să fii dat afară: bun profesional, loial, discret.

– M-au dat la vânătorii de scalpuri.

– Dumnezeule, se cutremură Smiley.

Ridicându-şi gulerul până sub bărbia-i dublă, se lăsă pradă acestei amintiri, ceea ce-l păzea de altele şi mai tulburătoare: Brixton şi sinistra clădire a şcolii, care le servea drept cartier general vânătorilor de scalpuri. Numele oficial

al vânătorilor de scalpuri era Serviciul Călătorii. Fusese creat de Control la propunerea lui Bill Haydon, la începuturile războiului rece, când asasinatul, răpirile şi şantajul erau monedă curentă, iar primul lor comandant fusese desemnat de către Haydon. Alcătuiau o unitate mică, de vreo doisprezece oameni, şi se aflau acolo pentru a se ocupa de acţiunile rapide, care erau prea murdare sau prea riscante pentru rezidenţii implantaţi în străinătate. Adevărata muncă de informaţii, nu contenea Control să le spună, se desfăşura pas cu pas şi avea o oarecare delicateţe. Vânătorii de scalpuri erau excepţia de la regulă. Nu lucrau nici pas cu pas, nici nu umblau cu mănuşi, fiind mai apropiaţi temperamental de Haydon decât de Control. Şi lucrau pe cont propriu, motiv pentru care erau plasaţi departe de privirile indiscrete, în spatele vreunui zid de piatră, având deasupra cioburi de sticlă şi sârmă ghimpată.

– Te-am întrebat dacă termenul „lateralism" îţi spune ceva.

– Mai mult ca sigur că nu.

– E doctrina la modă acum. Înainte, structurarea se făcea pe verticală. Acum se realizează pe orizontală.

– Ce vrei să spui?

– Pe vremea ta, Prăvălia era organizată pe regiuni: Africa, ţările satelit, Rusia, China, Asia de Sud-Est şi, ştii şi tu, aşa mai departe; fiecare regiune avea propriul ei vrăjitor, iar Control stătea în ceruri şi ţinea de hăţuri. Ţi-aduci aminte?

– Ei, a trecut o groază de-atunci.

– Acum toate serviciile operative sunt sub aceeaşi pălărie. Centrala din Londra. S-a renunţat la împărţirea pe regiuni, s-a instaurat moda lateralismului. Bill Haydon este comandantul Centralei Londra, adjunctul său este Roy Bland, iar Toby Esterhase aleargă de la unul la altul ca un căţel. Sunt stat în stat. Au propriile lor secrete şi nu se amestecă cu pălmaşii. Ne dă mai multă siguranţă.

– Pare o idee bună, spuse Smiley, ignorând deliberat insinuarea.

Pe măsură ce amintirile începeau din nou să-i fiarbă-n cap, fu năpădit de un sentiment cu totul ciudat, că trăia aceeaşi zi de două ori, mai întâi cu Martindale, la club, şi, mai apoi, ca într-un vis, cu Guillam. Trecură de o plantaţie de pini tineri. Lumina lunii se strecura în fâşii largi.

– Se mai vorbeşte de... dar Smiley lăsă întrebarea în suspensie, pentru a-l aborda mai pe ocolite. Se mai ştie ceva despre Ellis?

– În carantină, răspunse Guillam sec.

– Da! Desigur. Nu vreau să fiu indiscret. Dar, poate să se mişte? Ştiu că s-a făcut bine; poate să umble? Problemele cu spatele pot fi foarte supărătoare, după câte se pare.

– Se spune că-i merge foarte bine. Ce mai face Ann, am uitat să te întreb.

– Bine. Foarte bine.

În maşină era întuneric să-ţi scoţi ochii. Părăsiseră drumul principal şi rulau pe pietriş. Garduri întunecate de verdeaţă se ridicau de ambele părţi, apărură nişte lumini, apoi un peron spaţios şi silueta înaltă a unei case, cu fel de fel de intrânduri, care se zărea deasupra pomilor. Ploaia încetase, dar, când ieşi la aer curat, Smiley auzi de jur împrejurul lui ticăitul picăturilor care se scurgeau de pe frunzele încă ude.

„Da, gândi el, şi când am venit aici ultima oară ploua. Când numele lui Jim Ellis se afla pe prima pagină a ziarelor."

Se spălară pe mâini şi, în vestibulul având o înălţime impresionantă, examinară accesoriile de alpinism ale lui Lacon, aşezate cu pioşenie pe o comodă Sheraton. Şedeau în semicerc cu faţa spre un fotoliu gol. Era cea mai urâtă casă pe o rază de kilometri întregi, iar Lacon o cumpărase aproape pe degeaba. „Palatul Regelui Arthur din Berkshire, o numise el

într-o zi, explicându-i lui Smiley, construit de către un milionar abstinent." Salonul era foarte spaţios, cu vitralii de şase metri înălţime şi cu o galerie din lemn de pin deasupra intrării. Smiley făcu inventarul lucrurilor cunoscute: o pianină pe care erau împrăştiate partituri, portrete vechi de clerici în haine preoţeşti, un teanc de invitaţii tipărite. Căută cu privirea vâsla Universităţii din Cambridge şi o descoperi atârnată deasupra şemineului. Ardea acelaşi foc, prea slab pentru această sobă imensă. Domina mai curând o atmosferă de sărăcie decât de bunăstare.

– Te simţi bine la pensie, George? îl întrebă Lacon, ca şi cum îi zbiera în ureche unei mătuşi surde printr-un cornet acustic. Nu-ţi lipseşte căldura contactelor umane? Mie mi-ar lipsi, cred. Munca, vechii colegi.

Era un lungan ciolănos, având aerul unui studenţel lipsit de graţie: o combinaţie de preot şi de agent secret, după cum spunea Haydon, spiritualul Prăvăliei. Taică-său fusese înalt prelat în Biserica scoţiană, iar maică-sa avea şi ea urme de sânge albastru. Din când în când, jurnalele de duminică, mai snoabe, îi dedicau articole, apreciindu-l drept „stilul nou" pentru că era tânăr. Avea faţa brăzdată de tăieturi, întrucât se bărbierea în grabă.

– O, cred că mă descurc foarte bine, zău, spuse el politicos. Şi ca să întreţină conversaţia, adăugă: Da. Da. Sunt sigur că mă descurc. Şi tu? Toate-s bune?

– Nu s-a schimbat cine ştie ce. Lucrurile merg înainte fără probleme. Charlotte a obţinut o bursă pentru Roedean, ceea ce nu-i rău deloc.

– A, foarte bine.

– Şi soţia ta, tot în formă, tot aşa?

Vocabularul său amintea de acela al unui student.

– În plină formă, mulţumesc, spuse Smiley, încercând, plin de curtenie, să răspundă pe acelaşi ton.

Se uitau spre uşile duble. Auziră de departe ţăcănitul paşilor pe dalele de gresie. Două persoane, îşi spuse Smiley, bărbaţi amândoi. Uşile se deschiseră şi în prag apăru o siluetă înaltă. Pentru o fracţiune de secundă, Smiley zări un al doilea bărbat în spatele acestuia, brunet, scund şi prevenitor, dar numai primul intră în cameră, după care nişte mâini nevăzute închiseră uşile.

– Încuiaţi-ne, vă rog, strigă Lacon.

Auziră cheia învârtindu-se în broască.

– Îl cunoşti pe Smiley, nu-i aşa?

– Da, cred că da, spuse personajul, venind spre ei cu paşi mari din penumbră. Cred că mi-a dat ceva de lucru, nu-i aşa, domnule Smiley?

Glasul său avea o dulceaţă meridională, dar nu puteai să te înşeli asupra accentului de om provenind din colonii.

– Tarr, domnule, Ricki Tarr de la Penang.

Reflexul focului din sobă îi lumină o parte din zâmbetul său îngheţat, lăsându-i un ochi în umbră ca o cavernă.

– Fiul avocatului, vă mai aduceţi aminte? Haideţi, domnule Smiley, dumneavoastră mi-aţi schimbat primele scutece!

Apoi, în mod absurd, ajunseră toţi patru în picioare, iar Guillam şi Lacon priveau ca nişte naşi, în timp ce Tarr îi strângea mâna lui Smiley, o dată, încă o dată şi apoi iarăşi, ca pentru fotografi.

– Ce mai faceţi, domnule Smiley? E o adevărată plăcere să vă văd, domnule!

Dând în sfârşit drumul mâinii lui Smiley, se întoarse spre fotoliul care îi fusese rezervat, în timp ce Smiley gândea: „Da, cu Ricki Tarr s-ar fi putut întâmpla. Cu Tarr orice ţi se poate întâmpla. Doamne, îşi spuse el, acum două ore plănuiam să-mi găsesc refugiul în trecut.“ Simţi că i se usucă gâtul şi-şi zise că trebuie să fie frica.

Să fie zece ani? Doisprezece? Nu-l prinsese în momentul cel mai potrivit ca să aibă noţiunea timpului. Printre obligaţiile sale de atunci, Smiley o avea şi pe aceea de a-şi da acordul pentru recrutări: nimeni nu era luat fără gestul său aprobator şi nimeni nu intra în pregătire fără semnătura sa pe programul de instruire. Războiul rece era la apogeu şi se înregistra o mare cerere de vânători de scalpuri. Haydon ordonase rezidenţilor permanenţi din străinătate şi Prăvăliei să caute marfă potrivită. Steve Mackelvore, de la Djakarta, apăruse cu Tarr. Mackelvore era un vechi profesionist în domeniul informaţiilor, care folosea drept acoperire profesiunea de agent maritim. Dăduse peste Tarr beat criţă şi agresiv, umblând de nebun prin docuri, în căutarea unei fete, Rose, care îl lăsase cu ochii în soare.

Dacă te luai după povestea pe care ţi-o înşira Tarr, el se înhăitase cu o bandă de belgieni care făceau trafic de arme între insule şi coastă. Nu-i putea suferi pe belgieni, se săturase până peste cap de traficul cu arme şi era furios că i-o furaseră pe Rose. Mackelvore îşi făcuse socoteala că se va încadra disciplinei şi că era destul de tânăr să poată fi antrenat pentru genul de operaţii de forţă pe care vânătorii de scalpuri le întreprindeau din dosul zidurilor acelei sinistre şcoli din Brixton. După verificările de rigoare, Tarr fusese expediat la Singapore pentru a fi cercetat mai îndeaproape, apoi la Grădiniţa de la Sarratt, pentru o a treia verificare. Acesta fusese momentul în care Smiley intrase în scenă, în chip de moderator, într-o serie de întrevederi, unele destul de dure. Grădiniţa de la Sarratt era un centru de pregătire, dar oferea loc destul şi pentru alte activităţi.

Tatăl lui Tarr era un avocat australian, care locuia la Penang, după câte se pare. Mama lui era o actriţă de mâna a

doua din Bradford, care venise în Extremul Orient înainte de război cu o trupă de teatru englezesc. Tatăl acestuia, după cât îşi amintea Smiley, avea chemare de misionar şi predica prin clădirile parohiale locale. Mama avea un mic cazier judiciar în Anglia, dar tatăl lui Tarr fie nu ştia, fie puţin îi păsa. La izbucnirea războiului, părinţii se refugiaseră la Singapore, pentru a-l pune pe micuţ la adăpost. Câteva luni mai târziu, Singapore căzuse, iar Ricki Tarr începuse şcoala la închisoarea din Changi sub supravegherea japonezilor. La Changi, tatăl său predica mila lui Dumnezeu oricui avea urechi să-l asculte şi, dacă japonezii nu l-ar fi persecutat, camarazii lui din închisoare ar fi făcut-o precis în locul acestora. Odată cu eliberarea, toţi trei se întorseseră la Penang. Ricki încercase să urmeze dreptul, dar chiulea de cele mai multe ori, iar tatăl dezlănţuise asupra lui câţiva predicatori zdraveni, care să-l bată până-i purifică sufletul. Tarr o ştersese în Borneo. La vârsta de optsprezece ani, se angajase deplin în traficul de arme şi dădea cu banii de-a azvârlita pe coastele insulelor indoneziene. Aşa dăduse Mackelvore de el.

Criza malaysiană izbucnise în momentul când îşi termina şi el stagiul la Grădiniţă. Tarr fusese repartizat la vechiul lui trafic de arme. Primii indivizi pe care îi întâlnise fuseseră vechii săi prieteni belgieni. Erau, pe de o parte, prea preocupaţi cu furnizarea de arme pentru comunişti, ca să-şi mai bată capul unde umblase, şi, pe de altă parte, duceau lipsă de personal. Tarr le însoţise câteva transporturi pentru a le face praf legăturile, ca apoi să-i îmbete într-o noapte, să împuşte patru dintre ei, printre care şi pe Rose, şi să le dea foc vasului. Se mai învârtise prin Malaysia şi mai dăduse vreo două-trei lovituri înainte de a fi rechemat la Brixton, la pregătire de astă dată pentru Kenya sau, ca să folosim un limbaj mai puţin sofisticat, ca să vâneze Mau-Mau pe bani.

După Kenya, Smiley îl pierduse aproape total din vedere, dar fuseseră vreo două incidente pe care nu le uitase, deoarece puteau să se transforme în scandal şi despre care trebuise să-l informeze pe Control. În 1964, Tarr fusese trimis în Brazilia, pentru a mitui de urgenţă un ministru al armamentului, despre care se ştia că era-n găleată cu banii. Tarr fusese prea brutal; ministrul intrase în panică şi avertizase presa. Tarr avea drept acoperire un paşaport olandez şi putea trece neobservat, dacă nu s-ar fi înfuriat serviciul secret olandez. În Spania, un an mai târziu, acţionând în urma unui pont furnizat de Bill Haydon, Tarr îl şantajase – sau îl „prăjise“, cum ar spune vânătorii de scalpuri – pe un diplomat polonez, căruia i se încinseseră călcâiele după o dansatoare. Prima recoltă fusese bună, Tarr primind felicitări şi o primă. Dar când se dusese să se mai „servească“ o dată, polonezul îi mărturisise totul în scris ambasadorului său şi se aruncase, încurajat sau nu, de la fereastra de sus.

La Brixton, se considera că avea o înclinaţie spre accidente. Dacă te-ai fi luat după expresia feţei juvenile pe cale de a îmbătrâni a lui Guillam, aşezat în micul grup plasat în semicerc în faţa focului de-abia pâlpâind, ar fi fost de spus mult mai multe şi mai rele decât atât.

– Hai, cred că ar fi mai bine să-mi golesc sacul, zise Tarr jovial, lăsându-se în fotoliu.

Capitolul 5

– S-a întâmplat acum şase luni, începu Tarr.

– În aprilie, interveni Guillam. Hai să fim precişi, dacă se poate, vă rog!

– Aprilie deci, spuse Tarr netulburat. Lucrurile mergeau destul de liniştit la Brixton. Cred că eram acolo vreo şase în aşteptare. Pete Sembrini, venit de la Roma, Cy Vanhofer, care tocmai dăduse o lovitură la Budapesta – zâmbi el malițios –, ping-pong şi biliard în sala de aşteptare de la Brixton. Nu-i aşa, domnule Guillam?

– Era sezon mort.

– Când, dintr-odată, continuă Tarr, ne-am trezit cu un apel urgent din partea rezidentului nostru de la Hong Kong. În oraş se afla o mică delegaţie comercială sovietică, nu de cine ştie ce importanţă, care umbla după aparatură electronică pentru Moscova. Unul dintre delegaţi o ţinea lanţ prin barurile de noapte. Se numea Boris. Domnul Guillam dispune de toate detaliile. N-avea dosar la noi. Era filat de vreo cinci zile, iar delegaţiei i se mai reţinuseră camere pentru încă vreo douăsprezece. Din punct de vedere politic, chestia era prea delicată pentru băieţii de acolo, dar s-au gândit că, luat direct, ar putea să ţină. Nu părea să fie cine ştie ce, dar poţi să ştii? Poate că trebuia să-l cumpărăm, ca să-l avem în stoc, nu-i aşa, domnule Guillam?

În stoc, însemna să ai pe cineva la îndemână pentru a-l vinde sau a-l schimba cu un alt serviciu de spionaj: un comerț cu dezertori de mâna a doua, cu care se ocupau vânătorii de scalpuri.

Fără să-i dea atenție lui Tarr, Guillam spuse:

– Asia de Sud-Est era parohia lui Tarr. Se învârtea pe acolo fără să aibă nimic de făcut, așa că i-am ordonat să cerceteze la fața locului și să-mi transmită telegrafic un raport.

Ori de câte ori vorbea altcineva, Tarr cădea în visare. Își fixa privirea pe acesta, i se așeza o ceață pe ochi și, înainte ca să vorbească din nou, făcea o pauză ca și cum și-ar fi revenit în simțiri.

– Așa că am făcut ceea ce mi-a ordonat domnul Guillam, spuse el. Așa fac întotdeauna, nu-i așa, domnule Guilllam? Sunt băiat de treabă, chiar dacă sunt repezit.

Plecase cu avionul a doua zi, seara, sâmbătă 31 martie, având un pașaport australian, în care figura ca agent pentru vânzări de automobile, și alte două pașapoarte elvețiene virgine, pentru situații-limită, ascunse în dublura valizei. Erau documente de salvare, care se completau în funcție de împrejurări: unul pentru Boris, unul pentru el însuși. Își dăduse întâlnire în mașină cu rezidentul din Hong Kong, nu departe de hotel, Golden Gate, pe Kowloon.

La acestea, Guillam se plecă spre Smiley, șoptindu-i:

– Tufty Thesinger, un bufon. Fost maior, în trupele regale de pușcași din Africa. Un tip numit de Alleline.

Thesinger prezentase un raport asupra mișcărilor lui Boris bazat pe o săptămână de supraveghere.

– Boris era un tip cu adevărat ciudat, spuse Tarr. Nu reușeam să-mi dau seama ce hram poartă. Pilea noapte după noapte fără întrerupere. N-a închis ochii o săptămână încheiată, iar filatorii lui Thesinger de-abia mai stăteau pe picioare. Ziua se ținea de coada delegației, vizitând uzine,

intervenind în discuţii, făcând figura unui tânăr şi strălucitor funcţionar sovietic.

– Cât de tânăr? întrebă Smiley.

Guillam interveni:

– Dacă ar fi să te iei după cererea de viză, era născut la Minsk în 1946.

– Seara, se întorcea la Alexandra Lodge, o dărăpănătură în North Point, unde era instalată delegaţia sovietică. Lua masa cu grupul şi pe la nouă o ştergea discret pe uşa de serviciu, lua un taxi şi o apuca spre localurile de noapte de pe lângă Kowloon. Cârciuma lui preferată era Cat's Cradle de pe Queen's Road, unde dădea de băut oamenilor de afaceri din localitate şi se prezenta drept mare sculă. Se-ntâmpla să stea până la miezul nopţii. De acolo, o tăia înapoi, prin tunel, către Wanchai, şi se oprea la un local, La Angelika, unde băutura era mai ieftină. Singur. La Angelika e o cafenea cu o bombă ordinară la subsol, frecventată de marinari şi de turişti, unde se pare că Boris se simţea în largul său. Dădea pe gât vreo trei-patru pahare şi păstra chitanţele. Consuma mai ales coniac şi, din când în când, o votcă. A avut o aventură cu o eurasiană, după care au umblat băieţii lui Thesinger, plătind-o ca să ciripească. Le-a spus că tipul se simţea foarte singur şi că stătea pe marginea patului, plângându-se că nevastă-sa nu-i aprecia geniul. Pasionantă informaţie, adăugă el sarcastic, în timp ce Lacon se repezi zgomotos spre cămin, adună jarul şi mai aţâţă focul. În noaptea aceea, am trecut pe la Cradle, să-l văd la faţă. Filatorii lui Thesinger fuseseră trimişi la culcare cu un pahar de lapte. Nu voiau să se bage.

Câteodată, când vorbea, corpul lui Tarr era ca de lemn, ca şi cum îşi asculta propria-i voce înregistrată pe bandă.

– A ajuns la zece minute după mine şi nu singur, era însoţit de o matahală de suedez blond, care târa după el o chinezoaică, o târfă. Era întuneric, aşa că m-am instalat la o

masă din apropiere. Au comandat scotch, Boris a plătit, iar eu stăteam cam la doi metri mai încolo, cu faţa la orchestra aia amărâtă, ascultând ce vorbeau. Chinezoaica mică tăcea, nu scotea o vorbă, suedezul fiind cel care întreţinea toată conversaţia. Vorbeau englezeşte. Suedezul l-a întrebat pe Boris unde trăsese, iar Boris i-a spus că la Excelsior, ceea ce era o minciună împuţită fiindcă stătea la Alexandra cu toată trupa. Desigur, Alexandra e de mâna a paişpea, Excelsior sună mai bine. Gaşca s-a spart spre miezul nopţii. Boris a spus că trebuie să se întoarcă acasă, că a doua zi are o mulţime de treabă. Asta era o a doua minciună, pentru că se ducea acasă cum se ducea şi ăla, cum îi zice, Jekyll şi Hyde, aşa e, doctorul cumsecade care se deghiza ca să-şi facă de cap. Aşa că, cine-ce era Boris?

Pentru o clipă nu-i veni nimeni în ajutor.

– Hyde, spuse Lacon, adresându-se mâinilor sale muncite.

S-a reaşezat şi le-a încrucişat pe genunchi.

– Hyde, repetă Tarr. Mulţumesc, domnule Lacon! Totdeauna m-am gândit la dumneavoastră ca la un om citit. Deci îşi plătesc consumaţia şi eu o şterg spre Wanchai, ca să ajung înaintea lui la Angelika. În acel moment am avut certitudinea că nu era în regulă ceva.

Tarr enumera pe degetele sale lungi, descărnate, motivele: în primul rând, nu văzuse în viaţa lui o delegaţie sovietică fără cel puţin două gorile, a căror treabă era să-i împiedice pe băieţi să intre-n găleată. Atunci, cum de reuşea Boris să le scape din frâu noapte de noapte? În al doilea rând, nu-i plăcea felul în care Boris îşi arăta peste tot valuta străină. Pentru un funcţionar sovietic, era ceva împotriva naturii, insistă el:

– Pur şi simplu, pentru că nu are o leţcaie. Iar dacă are, îi cumpără mărgele franţuzoaicei lui. Şi, în al treilea rând, nu-mi plăcea cum minţea. Şi apoi, era prea gargaragiu ca să fie un tip cinstit.

Tarr aşteptase la Angelika şi peste nici o jumătate de oră îşi făcuse apariţia domnul Hyde, singur-singurel.

– S-a aşezat şi a comandat de băut. Asta-i tot ce face. Stă şi soarbe din pahar, ca o fată nedansată. Mama lui!

Lui Smiley îi veni din nou rândul să beneficieze din plin de şarmul lui Tarr.

– Ce înseamnă toate acestea, domnule Smiley? Înţelegeţi ce vreau să spun? Mă interesează *micile* detalii, se destăinui el, adresându-i-se tot lui Smiley. Luaţi numai felul în care s-a aşezat. Credeţi-mă, domnule, dacă am fi fost noi acolo, nu am fi găsit un loc mai bun ca Boris. Era în apropierea ieşirilor şi a scării, putea observa excelent uşa de intrare şi ce se întâmpla acolo, era dreptaci şi din stânga era acoperit de un zid. Boris era un profesionist, domnule Smiley, nu este nici un dubiu în privinţa aceasta. Aştepta o legătură, poate că acţiona drept cutie de scrisori sau, poate, îşi târa haina aşteptând să fie abordat de un amărât ca mine. Şi acum, ascultaţi: una e să-l prăjeşti pe un membru al unei delegaţii comerciale de mâna a treia şi alta e să te-arunci asupra unui tip tare, format la Centru, nu-i aşa, domnule Guillam?

– De la reorganizare încoace, explică Guillam, vânătorii de scalpuri nu mai au dreptul să pescuiască agenţi dubli. Trebuiau semnalaţi pe loc Centralei Londra. Băieţii au în acest sens instrucţiuni precise semnate de către Bill Haydon în persoană. Dacă miros cel mai mic semn de refuz, o lasă baltă. Şi adăugă, mai ales pentru Smiley: În condiţiile lateralismului, autonomia noastră e limitată la sânge.

– Am mai fost amestecat în treburi de joc dublu-dublu, spuse Tarr pe un ton de călugăriţă jignită. Credeţi-mă, domnule Smiley, sunt o adunătură de viermi.

– Nu mă-ndoiesc, spuse Smiley, potrivindu-şi ochelarii cu un gest afectat.

Tarr îi telegrafiase lui Guillam: „0-0“; apoi își rezervase un bilet de avion de întoarcere şi se dusese la cumpărături. Cu toate acestea, cum nu era nici o cursă până joi, se gândise că, înainte de a pleca, nu de alta, dar să arate că a meritat drumul, ar putea să scotocească, de asemenea, prin camera lui Boris.

– Alexandra este într-adevăr o dărăpănătură aproape în ruină, domnule Smiley, dincolo de Marble Road, cu tot felul de balcoane de lemn. Iar broaştele, ce să mai vorbim, se deschid numai când te văd apropiindu-te.

La puţin timp după aceea, Tarr se afla în camera lui Boris, cu spatele la uşă, aşteptând ca ochii să i se deprindă cu întunericul. Stătea încă acolo când, din pat, auzise vocea somnoroasă a unei femei, care i se adresa în ruseşte.

– Era nevasta lui Boris, explică Tarr. Plângea. Ştiţi ce, o să-i spun Irina, de acord? Domnul Guillam cunoaşte detaliile.

Smiley obiectă imediat: era imposibil să fie nevastă-sa. Centrul nu le-ar fi permis să iasă din Rusia amândoi în acelaşi timp, reţin pe unul şi-i dau drumul celuilalt.

– Căsătorie în baza dreptului cutumiar, spuse sec Guillam. Neoficială, dar permanentă.

– Invers decât se face acum, zise Tarr ricanând, neadresându-se nimănui, în nici un caz lui Smiley, iar Guillam se uită din nou la el cu o privire răutăcioasă.

Capitolul 6

De la bun începutul acestei întâlniri, Smiley adoptase un aer impenetrabil de Budha, din care nici povestirea lui Tarr, nici rarele interjecţii ale lui Lacon şi ale lui Guillam nu reuşiseră să-l scoată. Stătea jos, lăsat pe spate, cu picioarele-i scurte îndoite, capul înainte şi cu mâinile sale pufoase încrucişate pe burta proeminentă. Pleoapele lui grele se închiseseră în spatele lentilelor groase. Nu se mişca decât pentru a-şi şterge ochelarii cu dublura de mătase a cravatei şi, când o făcea, avea o privire umedă, dezarmată, întru câtva stânjenitoare pentru cei care îl priveau în acele momente. Intervenţia sa şi mârâitul de neînţeles, dar foarte afectat, care urmă explicaţiei lui Guillam avură pentru cei de faţă efectul unui semnal, fiind însoţite aproape imediat de un hârşâit de fotolii şi de glasuri care se dregeau.

Lacon atacă primul.

– George, ce bei de obicei? Pot să te servesc cu un scotch sau vrei altceva? Îi oferea de băut cu grija cu care îi dai cuiva o aspirină contra durerii de cap. Am uitat să te întreb adineauri, se scuză el. Hai, George, ia o gură de ceva, să te întărească. E iarnă, la urma urmelor. Chiar nu vrei o gură de ceva?

– Mulţumesc, mă simt foarte bine, spuse Smiley.

Ar fi dorit puţină cafea, dar, fără să ştie de ce, nu se simţi în stare să ceară. În plus, îşi adusese aminte că era îngrozitoare.

– Guillam?! continuă Lacon. Nu. Nici lui Guillam nu-i venea să accepte de băut de la Lacon.

Lui Tarr nu i se oferi nimic, acesta continuându-şi relatarea.

Acceptase cu calm prezenţa Irinei, spuse el. Îşi pregătise o poveste înainte de a intra în clădire şi-şi juca acum rolul cu multă precizie. Nu scosese pistolul, nici nu-i acoperise gura cu mâna, nu făcuse nici una din aiurelile astea, afirma el, spunând în schimb că nu venise să discute cu Boris despre o problemă personală, că îi părea rău, dar că avea intenţia fermă să rămână acolo până la reîntoarcerea lui Boris. Într-o australiană curgătoare, cum îi stătea bine unui agent de vânzări de automobile scandalizat, venit de la antipozi, îi spusese că, deşi nu voia să se amestece în treburile nimănui, al naibii să fie dacă se va lăsa jumulit într-o singură noapte de bani şi de gagică de către un nenorocit de rusnac, care nu avea cu ce să-şi plătească plăcerile. Reuşise să mimeze furia, neridicând totuşi glasul, şi apoi aşteptase să-i vadă reacţia.

– Şi iată cum a început totul, spuse Tarr.

Era unsprezece şi jumătate când pătrunsese în camera lui Boris. Plecă la unu şi jumătate cu promisiunea unei întâlniri pentru seara următoare. Situaţia era atunci cu totul alta.

– N-am făcut nimic nelalocul său, credeţi-mă. Ne-am despărţit pur şi simplu prieteni buni, înţelegeţi, domnule Smiley?

Pentru o clipă, cu zâmbetul său afabil, avea aerul că-şi arogă dreptul de a cunoaşte cele mai preţioase secrete ale lui Smiley.

– Înţeleg, răspunse acesta plictisit.

– Prezenţa Irinei la Hong Kong nu avea nimic deosebit şi nu era nici un motiv ca Thesinger să fie informat în acest sens, explică Tarr. Irina era ea însăşi membră cu drepturi depline a delegaţiei. Era expertă în achiziţionarea de textile. Ca să fim drepţi, era mai bună decât omul ei, dacă pot să-i spun aşa. Era o copilă, puţin cam preţioasă pentru gustul meu, dar tânără şi cu un zâmbet al naibii de fermecător atunci când se

oprea din plâns. În mod curios, Tarr roşi. Era o companie foarte plăcută, insistă el, ca şi cum ar fi susţinut contrariul. Când domnul Thomas din Adelaide a intrat în viaţa ei, se afla la capătul puterilor, neştiind ce să mai facă cu apucatul ăla de Boris. Şi-a închipuit că eram Arhanghelul Gavril. Cui putea să-i vorbească despre soţul ei fără să-i facă acestuia vreun rău? Nu avea nici un prieten în delegaţie şi nici la Moscova nu avea pe nimeni în care să aibă încredere, spunea ea. Când n-ai trecut prin aşa ceva, nu poţi să ştii ce înseamnă să întreţii o relaţie aproape terminată, aflându-te tot timpul pe drumuri.

Smiley căzu din nou într-o transă adâncă.

– Hotel după hotel, oraş după oraş, neavând voie să vorbeşti normal cu localnicii sau să-ţi zâmbească un străin, iată cum îşi descria ea viaţa. După părerea ei, era o situaţie absolut îngrozitoare, domnule Smiley, şi în sprijinul celor afirmate veneau o avalanşă de blesteme şi o sticlă de votcă goală lângă pat. De ce nu putea fi şi ea ca toţi oamenii normali? repeta fără încetare. De ce nu se putea bucura de lumina soarelui pe care ni l-a dat bunul Dumnezeu, asemenea celorlalţi dintre noi? Îi plăcea să călătorească, îi plăceau copiii din străinătate, de ce n-ar fi putut avea şi ea un copil născut liber, nu în captivitate! Nu contenea să repete: născut liber, născut în captivitate. „Am o fire veselă, Thomas. Sunt o fată normală, sociabilă. Îmi plac oamenii: de ce trebuie să-i înşel, dacă îi iubesc?“ Şi apoi, adăuga ea, nenorocirea era că fusese aleasă, cu mult timp în urmă, pentru o treabă care o făcuse rece ca o bătrână şi o despărţise de Dumnezeu. De aceea băuse şi de aceea plângea. În acel moment, aproape că uitase că avea un soţ şi îşi căuta mai curând scuze ca să-şi prelungească momentele plăcute. Ezită din nou. Am intuit, domnule Smiley. În fata aceasta era o mină de aur. Am simţit-o de la bun început. Cunoaştere înseamnă putere, după cum se spune, domnule, iar Irina era puternică, tot aşa cum era de calitate. Poate că era hotărâtă să

meargă până-n pânzele albe, dar putea în același timp să se dăruiască trup și suflet. Știu să recunosc generozitatea la o femeie, atunci când o are, domnule Smiley. Ăsta-i talentul meu. Iar femeia asta era foarte hotărâtă să fie generoasă. Isuse Hristoase, cum să descrii o intuiție? Sunt unii care au harul să simtă când există o vână de apă sub pământ...

Părea să se aștepte la un oarecare semn de simpatie, așa că Smiley îi spuse că înțelege la ce se referă, și se trase de lobul urechii.

Uitându-se la el cu un aer ciudat de supunere, Tarr rămase câteva clipe tăcut.

– Primul lucru pe care l-am făcut a doua zi dimineața a fost să-mi anulez biletul de avion și să mă mut la alt hotel, continuă el.

Smiley făcu brusc ochii mari.

– Ce-ai comunicat Londrei?

– Nimic.

– De ce?

– De tâmpit și de viclean ce este, zise Guillam.

– Poate fiindcă mi-am închipuit că domnul Guillam îmi va spune: „Vino acasă, Tarr“, replică el, aruncându-i lui Guillam o privire cu subînțelesuri, rămasă fără răspuns. Știți, demult, când eram încă puști, am făcut prostia să mă las dus de o damă.

– S-a făcut de râs cu o poloneză, spuse Guillam. Îi intuise și ei generozitatea.

– Știam că Irina nu era o cursă întinsă mie, dar cum puteam să mă aștept să fiu crezut de domnul Guillam? În nici un caz.

– L-ai anunțat pe Thesinger?

– Cum naiba, bineînțeles că nu!

– Ce explicații ai dat Londrei pentru amânarea plecării?

– Trebuia să iau avionul de joi. Mi-am făcut socoteala că până marți nimeni nu-mi va observa lipsa la Londra. Mai ales că dădusem chix cu Boris.

– N-a dat nici o explicaţie, luni fiind trecut absent nemotivat, spuse Guillam. A încălcat toate regulile posibile. Spre mijlocul săptămânii, până şi Bill Haydon făcea tămbălău. Şi eu trebuia să ascult, adăugă el pe un ton înţelept.

Oricum, Tarr şi Irina se întâlniseră două seri la rând. Prima întâlnire avusese loc într-o cafenea şi cam şchiopătase. Îşi luaseră o mulţime de precauţii nu cumva să fie văzuţi, pentru că Irina era înspăimântată de moarte, nu atât din cauza soţului ei, cât din aceea a securiştilor din delegaţie, gorilele, cum le spunea Tarr. Refuzase să bea şi tremura ca varga. A doua seară, Tarr încă mai aştepta ca ea să-şi manifeste generozitatea. Luaseră tramvaiul până la Victoria Peak, înghesuiţi între matroane americane, cu şosete albe şi cu cozoroace de soare pe cap. În cea de a treia seară, închiriase o maşină şi o dusese în New Territories, până când o apucase tremuriciul, ştiindu-se atât de aproape de frontiera chineză, şi fuseseră nevoiţi să se reîntoarcă în grabă în port. Cu toate acestea, plimbarea o încântase şi pomenea adesea de frumuseţea echilibrată a peisajului, a lacului plin de peşti şi a orezăriilor. La rândul său, Tarr fusese mulţumit de plimbare pentru că le dovedise amândurora că nu erau urmăriţi. Dar Irina nu-şi dăduse încă drumul, după cum spunea el.

– Acum o să vă spun un lucru al naibii de ciudat în legătură cu acest stadiu al jocului. La început, am făcut pe Thomas australianul de la cap la coadă. I-am înşirat vrute şi nevrute în legătură cu o fermă pentru creşterea oilor în apropiere de Adelaide şi despre o casă mare în centrul oraşului, cu faţada de sticlă şi cu o firmă luminoasă ce afişa: „Thomas“. Nu m-a crezut. Dădea din cap cu un aer distrat, aşteptând să-mi termin numărul, spunând apoi „Da, Thomas“, „Nu, Thomas“ şi schimba subiectul.

În cea de a patra seară, o dusese cu maşina pe dealurile ce dădeau spre coasta de nord şi, acolo, Irina îi mărturisise lui Tarr că se îndrăgostise de el şi că lucra, atât ea, cât şi soţul ei,

pentru Centrul Moscova şi că ştia că Tarr era şi el de meserie; îl recunoscuse după aerul său mereu preocupat şi după modul în care ştia să asculte cu privirile.

– Ajunsese la concluzia că eram colonel britanic de informaţii, continuă Tarr, fără nici cel mai mic zâmbet. Acum plângea, acum râdea şi, după părerea mea, era pe trei sferturi nebună de legat. Pe de o parte, vorbea ca o eroină smintită dintr-un roman de trei parale, pe de alta, ca o copilă cuminte de la mahala. Englezii erau preferaţii ei. Gentlemeni, spunea ea. I-am adus o sticlă de votcă şi în cincisprezece secunde a şi dat jumătate din ea pe gât. Uraa, pentru gentlemenii englezi! Boris era agent operaţional, iar Irina se afla acolo ca să-l sprijine. Era o acţiune în doi şi va veni o zi când va vorbi ea cu Percy Alleline şi-i va mărturisi numai lui un mare secret. Boris avea misiunea să pescuiască oameni de afaceri din Hong Kong şi mai servea şi drept cutie poştală rezidentului sovietic local. Irina transmitea mesajele, reducea textele la micropuncte şi făcea pe operatorul radio, transmiţând pe repede pentru a deruta serviciile de ascultare. Aşa arătau lucrurile pe hârtie, înţelegeţi? Cele două baruri de noapte foloseau drept locuri de întâlnire şi de retragere pentru legătura sa locală. Dar tot ceea ce dorea Boris cu adevărat era să bea, să umble după dansatoare şi să-şi plângă de milă. Sau să umble creanga câte cinci ore la rând pentru că nu suporta să stea în aceeaşi cameră cu nevastă-sa. Irina nu făcea decât să-l aştepte plângând, matolindu-se şi visând cum ar sta ea singură la gura sobei cu Percy povestindu-i tot ce ştia. Am lăsat-o să vorbească acolo pe deal, în maşină. N-am făcut nici o mişcare, ca să nu rup vraja. Am privit cum se lăsa asfinţitul în port şi un răsărit de lună minunat, apoi ţăranii care se prelingeau cu cobiliţele şi cu lămpile lor cu gaz. Nu mai lipsea decât Humphrey Bogart în smoching. Am pus frână la votcă şi am lăsat-o să-şi bată gura în continuare. N-am schiţat nici o mişcare. Vă jur, domnule

Smiley! Fiţi sigur că aşa a fost, declară el pe acel ton dezarmat al omului care moare de dorinţa de a fi crezut, dar Smiley stătea cu ochii închişi şi făcea pe surdul la orice rugăminte. Pur şi simplu s-a dezlănţuit, explică Tarr, ca şi cum ar fi fost un accident, neaşteptat, un lucru în care n-a avut nici un fel de amestec. Mi-a povestit întreaga ei viaţă, de la naştere până la colonelul Thomas, adică eu. Mămica, tăticu', primele iubiri, recrutarea, instruirea, împuţita aia de căsătorie pe jumătate ratată şi marele joc. Cum ea şi cu Boris au fost instruiţi în echipă şi au rămas împreună de atunci: una din acele legături importante, de nedesfăcut. Mi-a mărturisit adevăratul ei nume, numele de cod şi numele de acoperire sub care călătorea şi emitea; apoi a umblat în poşetă şi mi-a arătat toată aparatura cu care îşi făcea jongleriile; stiloul gol şi programul de emisie strâns înăuntru; aparatul de fotografiat ascuns şi restul bazarului. „Stai, să vadă Percy toate astea", i-am spus eu, făcându-mă că intru în joc. Materialul era de serie, nu de foarte mare fineţe, totuşi de calitatea întâi. Şi ca să pună capac, a început să-mi toarne toată reţeaua sovietică de la Hong Kong: aducătorii, case secrete, căsuţe poştale, toată şmecheria. Simţeam că înnebunesc încercând să ţin minte tot.

– Dar ai reuşit, zise Guillam sec.

– Da, recunoscu Tarr.

Reţinuse aproape tot. Ştia că nu-i spusese întregul adevăr, dar era conştient că era greu să obţină adevărul adevărat de la una care făcea meserie de când era o fetişcană, şi aprecia că, pentru o începătoare, se descurca destul de bine.

– Nu ştiu cum, dar parcă-mi părea rău pentru ea, spuse el, într-o altă izbucnire de pretinsă confesiune. Aveam impresia că ne aflam pe aceeaşi lungime de undă, zău!

– Chiar aşa, izbucni Lacon dintr-odată, într-una din rarele sale intervenţii.

Era alb ca varul, dar n-aveai de unde să ştii dacă de furie sau dacă era efectul luminii zorilor care se filtra prin jaluzele.

Capitolul 7

– Mă aflam într-o situaţie ciudată. Ne-am revăzut a doua zi şi în ziua următoare şi mi-am zis că, dacă nu se sonase încă, oricum nu mai avea mult. Ba îşi imagina cum o să-i dea Percy o treabă de prima mână la Prăvălie în care să lucreze pentru colonelul Thomas, ba începea să se certe ca naiba cu mine dacă ar trebui să fie locotenent sau maior. O clipă mai târziu spunea că nu mai voia să facă niciodată spionaj, pentru nimeni, şi că nu dorea decât să crească flori şi să se culce cu Thomas. Nu termina bine cu asta, că începea chestia cu mănăstirea: cum o să-i purifice sufletul maicile baptiste. Îmi venea să mor, nu alta. Cine dracu' a mai auzit de maici baptiste? am întrebat-o eu. Ce contează, mi-a spus ea, baptiştii sunt cei mai în regulă, maică-sa era ţărancă şi ştia ea ce ştia. Acesta era cel de-al doilea mare secret pe care voia să mi-l împărtăşească. Şi atunci, care era primul? am întrebat-o eu. N-a ţinut. Îi dădea înainte că eram în pericol de moarte, că era mai grav decât puteam să-mi închipui, că n-aveam nici o şansă nici unul din noi dacă nu ajungea să discute cu Fratele Percy. Ce pericol, pentru numele lui Dumnezeu? Ce ştii tu şi nu ştiu eu? Îşi dădea aere ca un păun, dar când insistam tăcea mâlc şi mi-era o frică de moarte să n-o şteargă acasă în fuga mare şi să-i ciripească totul lui Boris. În plus, începeam să intru în criză de timp. Era deja miercuri şi delegaţia trebuia să ia avionul spre Moscova vineri. Îşi cunoştea bine meseria,

dar cum puteam să mă încred într-o zăpăcită ca ea? Ştiţi şi dumneavoastră cum sunt femeile îndrăgostite, domnule Smiley, de-abia dacă...

Dar Guillam îl întrerupse:

– Auzi, stai în banca ta, nu ne mai învăţa tu pe noi, îi spuse el pe un ton de comandă.

Tarr făcu pentru o clipă o mutră îmbufnată.

– Tot ceea ce ştiam era că Irina voia să treacă în Vest, să vorbească cu Percy, cum spunea ea. Mai avea trei zile şi cu cât se hotăra mai repede, cu atât era mai bine pentru toată lumea. Dacă mai aşteptam, s-ar fi putut să se răzgândească. Aşa că m-am hotărât şi m-am dus la Thesinger, la prima oră, tocmai când deschidea prăvălia.

– Miercuri, 11, murmură Smiley, când în Londra se crăpa de ziuă.

– Bănuiesc că Thesinger şi-a închipuit că sunt o arătare. „Trebuie să comunic cu Londra, să transmit un mesaj personal către şeful Centralei Londra“, i-am spus eu. S-a împotrivit cât a putut, dar m-a lăsat s-o fac. M-am aşezat la biroul său şi am cifrat eu însumi mesajul pe o hârtie, fără nici un fel de copie, în timp ce Thesinger mă urmărea ca un câine gata-gata să mă sfâşie. A trebuit să-i garnisim începutul şi sfârşitul cu tot felul de termeni comerciali, pentru că Thesinger trecea drept exportator. Asta mi-a mai luat o jumătate de oră. Eram nervos, nervos de-a binelea. Apoi am dat foc la hârtia aia blestemată şi am bătut mesajul la telex. În acea clipă nimeni pe lume nu ştia ce însemnau toate cifrele acelea, nici Thesinger, nimeni în afară de mine. Ceream statut necondiţionat de transfug pentru Irina cu procedură de urgenţă. Ceream toate avantajele la care ea nici măcar nu făcuse aluzie: bani, cetăţenie, o nouă identitate, nici un fel de publicitate şi un loc în care să se adăpostească. La urma urmelor, eram omul ei de afaceri, nu-i aşa, domnule Smiley?

Smiley îi aruncă o privire ca şi cum era surprins că i se adresase lui.

– Da, îi spuse el foarte amabil. Cred că într-o oarecare măsură asta erai.

– După câte îl ştiu, zise Guillam aproape în şoaptă, nu s-a oprit el doar la atât.

Înţelegând aluzia sau ghicindu-i sensul, Tarr se înfurie.

– E o minciună sfruntată! urlă el, înroşindu-se până-n albul ochilor. E o... Îl fulgeră cu privirea pe Guillam şi continuă: Am prezentat succint cariera ei până la zi, informaţiile la care avea acces, inclusiv cu ce se ocupase la Centru. Am cerut anchetatori şi un avion militar. Ea credea că solicitam o întrevedere personală cu Percy Alleline pe teren neutru, dar mi-am zis că o să depăşim noi cumva chestia asta la momentul potrivit. Am propus să se trimită şi doi agenţi ai lui Esterhase să se ocupe de ea şi, dacă se poate, un medic din serviciul lor.

– De ce era nevoie de agenţi? întrebă Smiley sec. Ăştia nu au dreptul să se ocupe de transfugi.

Agenţii făceau parte din haita lui Toby Esterhase, care nu-şi aveau baza la Brixton, ci la Acton. Treaba lor era să asigure sprijinul pentru diverse operaţiuni: filaj, ascultare, transport şi case secrete.

– A, dar Toby s-a ajuns bine de tot faţă de cum îl ştiaţi dumneavoastră, domnule Smiley, îi explică Tarr. Se zice că până şi filatorii lui de rând se preumblă în Cadillacuri. Le-ar lua şi pâinea de la gură vânătorilor de scalpuri, dacă li se iveşte ocazia, n-am dreptate, domnule Guillam?

– Dintre ei se recrutează cei mai mari tâlhari ai Centralei Londra, spuse Guillam scurt. Face parte din lateralism.

– Mi-am făcut socoteala că anchetatorilor le vor trebui şase luni ca să scoată de la ea tot ce ştie. Nu ştiu pentru ce motiv, era înnebunită după Scoţia. Murea de dorinţa de a-şi petrece restul vieţii acolo. Cu Thomas. Să ne creştem copiii

printre bălării. Am adăugat adresa pentru corespondenţă la Centrala Londra, am făcut menţiunea urgent şi specificarea că trebuia descifrată doar de un ofiţer.

– Este noua formulă folosită pentru a limita numărul de indivizi care pot citi un mesaj, interveni Guillam. Se presupune că astfel se evită prelucrarea mesajelor în sala de decodificare.

– Dar nu la Centrala Londra? întrebă Smiley.

– Treaba lor!

– Ai auzit, presupun, că Bill Haydon a obţinut postul ăsta? spuse Lacon, întorcându-se brusc către Smiley. Şef al Centralei Londra? Este efectiv şeful operaţiunilor, aşa cum era Percy pe vremea lui Control. Au schimbat toate numele, asta-i treaba. Ştii cum reacţionează vechii tăi prieteni când e vorba de nume. Ar trebui să-i explici, Guillam, să-l pui la curent.

– Mi-am făcut o imagine, mulţumesc, spuse Smiley politicos. Iar pe Tarr îl întrebă cu un aer fals visător: Vorbea de un mare secret, parcă aşa spuneai?

– Da, domnule.

– Ai făcut vreo aluzie la aceasta în telegrama ta către Londra?

Atinsese o coardă sensibilă, nu era nici un dubiu, pentru că Tarr tresări şi aruncă o privire suspicioasă către Lacon, apoi către Guillam.

Înţelegând ce vrea să spună, Lacon se grăbi să formuleze o disculpare:

– Smiley nu ştie nimic în plus faţă de ceea ce i-ai relatat tu până acum în această cameră, spuse el. Este exact, Guillam?

Acesta aprobă din cap, fără să-l scape din ochi pe Smiley.

– Am comunicat Londrei ce mi-a spus ea, recunoscu Tarr îmbufnat, ca şi cum l-ar fi privat cineva de o poveste grozavă.

– Cum ai formulat exact? spuse Smiley. Mă întreb dacă îţi aduci aminte.

– „Pretinde că deţine şi alte informaţii cruciale în interesul Prăvăliei, dar nedivulgate încă.“ Cam asta am spus sau, oricum, p-aici.

– Mulţumesc, mulţumesc foarte mult.

Aşteptau ca Tarr să continue.

– I-am cerut şefului Centralei Londra să-l informeze pe domnul Guillam, aici de faţă, că eram din nou cu picioarele pe pământ şi că nu trăgeam chiulul ca să-mi fac damblaua.

– Aşa a fost? întrebă Smiley.

– Nu m-a informat nimeni cu nimic, spuse sec Guillam.

– M-am foit fără rost toată ziua în aşteptarea unui răspuns, dar până seara n-a sosit nimic. Irina şi-a făcut treaba ca de obicei. Am insistat să facă aşa, mă-nţelegeţi. Ar fi voit să pretexteze că avea o stare febrilă şi că trebuia să stea la pat, dar nici n-am vrut să aud de aşa ceva. Delegaţia trebuia să viziteze nişte uzine din Kowloon şi i-am spus să meargă cu ceilalţi şi să arate cât e de deşteaptă. Am pus-o să jure că nu va pune gura pe sticlă. Nu voiam ca, în ultimul moment, să fie amestecată într-o treabă de amator. Voiam ca totul să se desfăşoare normal până în momentul în care ar fi şters-o. Am aşteptat până seara şi am revenit cu o telegramă „urgentă“.

Privirea înceţoşată a lui Smiley se fixă asupra chipului palid din faţa lui.

– Aveai totuşi o confirmare, nu-i aşa? întrebă el.

– Mesaj primit. Asta a fost tot. Am stat ca pe ghimpi toată noaptea. În zori, încă nu primisem nici un răspuns. Mi-am zis, atunci, poate că avionul RAF se află în zbor spre noi. Londra vrea să câştige timp, ca să clarifice totul înainte de a mă aduce înapoi. Înţelegeţi, atunci când eşti atât de departe de ei eşti obligat să crezi că-şi văd de treabă cum se cuvine. Orice ai gândi despre ei, trebuie să crezi acest lucru. Şi, de altfel, li se mai întâmplă din când în când să fie în regulă, am dreptate, domnule Guillam?

Nimeni nu-i veni în ajutor.

– Îmi făceam griji pentru Irina, înţelegeţi? Eram al dracului de sigur că dacă mai trebuia să aştepte o zi în plus, va claca. Până la urmă, răspunsul a sosit. Dar numai răspuns nu era. Trăgeau de timp: „Spuneţi-ne în ce secţii a lucrat, numele contactelor anterioare şi ale relaţiilor din cadrul Centrului Moscova, numele şefului ei actual, data recrutării de către Centru“. Sfinte Sisoe, şi câte şi mai câte din acestea. Am expediat un răspuns rapid, pentru că aveam întâlnire cu ea la ora trei lângă biserică...

– Care biserică? întrebă Smiley din nou.

– Baptistă engleză. Spre stupefacţia generală, Tarr roşi din nou. Îi plăcea să se ducă acolo. Nu pentru slujbă, ci doar ca să simtă atmosfera. M-am învârtit pe lângă intrare, încercând să par cât se poate de natural, dar ea nu s-a arătat. Era pentru prima oară că nu venea la întâlnire. Ca măsură de siguranţă, stabilisem o a doua întâlnire trei ore mai târziu, în vârful dealului, şi coborârea, un minut cincizeci de secunde, până la biserică, unde trebuia să ne reîntâlnim. Dacă avea necazuri, trebuia să-şi lase costumul de baie pe marginea ferestrei. Era nebună după înot, se bălăcea în fiecare zi. M-am dus în goană la Alexandra: nici urmă de costum de baie. Aveam de omorât două ore şi jumătate. Nu puteam face altceva decât să aştept.

– Care a fost gradul de prioritate pe care l-a avut telegrama Centralei Londra către tine? întrebă Smiley.

– Imediat.

– Iar a ta a fost fulger?

– Ale mele au fost fulger, amândouă.

– Telegrama de la Londra era semnată?

– Nu se mai semnează, interveni Guillam. Cei din exterior tratează cu Centrala Londra ca unitate.

– Preciza: „De descifrat personal“?

– Nu, spuse Guillam.

Aşteptau ca Tarr să continue.

– Am stat ce-am mai stat să pierd vremea în biroul lui Thesinger, dar nu prea aveam trecere pe acolo, nu-i plăceau vânătorii de scalpuri; avea o întreagă reţea care funcţiona în China continentală şi avea impresia că îi stric toate ploile acolo. Aşa că m-am instalat într-o cafenea până când mi-a venit ideea că m-aş putea duce la fel de bine până la aeroport. O idee, pur şi simplu, ca atunci când zici: „Ce-ar fi dacă m-aş duce la cinema?“ I-am spus şoferului de taxi să accelereze cât poate de tare. Nu m-am tocmit la preţ. Intrasem în panică. M-am năpustit la biroul de informaţii, fără să ţin seama de coadă, şi am întrebat de toate plecările către Rusia, cursele directe şi în tranzit. Am înnebunit aproape parcurgând toate listele de zboruri, urlând la funcţionarii chinezi, dar nu fusese nici un avion din ziua precedentă şi nu mai era nici unul până la ora şase după-amiază. Aveam însă o intuiţie. Trebuia să ştiu. Dar charterele şi zborurile care nu figurau în grafic, avioanele-cargou, cursele ocazionale în tranzit? Chiar nimic, într-adevăr nimic n-a plecat spre Moscova de ieri de dimineaţă? Şi uite că micuţa asta, o stewardesă chinezoaică, îmi dă răspunsul la întrebare. Îi plăcusem, înţelegeţi. Voia să-mi facă o favoare. Un avion sovietic în afara orarului de zbor obişnuit decolase în urmă cu două ore, doar cu patru pasageri la bord. Punctul de atracţie era o femeie bolnavă. O doamnă. În comă. A trebuit să fie dusă la avion pe targă şi avea faţa înfăşurată în bandaje. Era însoţită doar de doi infirmieri şi de un medic. Cu o ultimă speranţă, am dat telefon la Alexandra. Nici Irina, nici pretinsul ei bărbat nu ceruseră nota de plată, dar nici nu răspundeau. Nenorocitul ăla de hotel nici măcar nu ştia că plecaseră.

S-ar fi putut ca muzica să cânte de mult timp, dar Smiley îşi dădu seama de-abia acum. Auzea frânturi disperate, venind din diverse părţi ale casei. O gamă la flaut, un cântec de copii de la un casetofon, o piesă executată cu mai multă siguranţă la vioară. Numeroasele fiice ale lui Lacon făceau ochi.

Capitolul 8

– Poate că *era,* într-adevăr, bolnavă, spuse Smiley pe un ton flegmatic, adresându-i-se mai curând lui Guillam decât celorlalţi. Poate că *era* chiar în comă. Poate că oamenii care au luat-o erau într-adevăr infirmieri. Dacă ar fi fost să te iei după ce înşira, femeia era praf cu nervii, ca să nu spun mai mult. Apoi adăugă, uitându-se scurt către Tarr: La urma urmei, nu trecuseră decât douăzeci şi patru de ore între prima ta telegramă şi plecarea Irinei. Nu poţi decât cu greu să pui în cârca Londrei această coincidenţă.

– Ba poţi, zise Guillam, fixând podeaua cu privirea. A decurs fulgerător, dar se poate, dacă cineva la Londra...

Toţi aşteptau să vadă ce spune.

– Dacă cineva la Londra dispunea de personal eficient. Şi la Moscova de asemenea, bineînţeles.

– Aşa mi-am zis şi eu, domnule, spuse Tarr ţanţoş, reluând ideea lui Smiley, fără să dea nici o atenţie părerii lui Guillam. Acestea au fost şi cuvintele mele, domnule Smiley. Linişteşte-te, Ricki, mi-am zis, sau o s-ajungi să tragi în nişte fantome, dacă nu eşti atent.

– Sau poate că ruşilor le-a căzut fisa, insistă Smiley. Securiştii au descoperit legătura voastră şi au îndepărtat-o. Ar fi fost de altfel un miracol să nu vă dibuiască, după cum v-aţi comportat voi doi.

– Sau i-o fi spus lui bărbatu-său, sugeră Tarr. Pot fi şi eu, domnule, tot atât de psiholog ca oricare altul. Ştiu ce se poate întâmpla între un bărbat şi o femeie atunci când se despart. Ea vrea să-l enerveze, să-l sâcâie, să-l facă să reacţioneze. „Vrei să ştii ce făceam cât umblai tu creanga şi te ţineai de pileală?“, chestii de-astea. Lui Boris îi sare muştarul şi le spune gorilelor, care-o liniştesc cu una-n cap şi-o iau pachet acasă. M-am gândit la toate aceste posibilităţi, domnule Smiley, credeţi-mă! Le-am întors pe faţă şi pe dos, pe cuvântul meu. Ca orice bărbat pe care îl lasă mască o femeie.

– Continuăm relatarea sau batem câmpii? spuse Guillam furios, printre dinţi.

– Păi, zise Tarr, recunosc că vreo douăzeci şi patru de ore o cam luasem razna. Nu mi se întâmplă prea des, nu-i aşa, domnule Guillam?

– Nu prea des, dar destul.

– Mă simţeam ca bătut. S-ar putea spune chiar frustrat.

Convingerea sa că o captură considerabilă îi fusese smulsă cu brutalitate îl adusese într-o asemenea stare de furie încât făcuse turul tuturor bombelor pe care le frecventa de obicei. Se dusese la Cat’s Cradle, apoi la Angelika şi zorii îl prinseseră după ce mai vizitase alte şase localuri, ca să nu mai vorbim de cele câteva pipiţe de pe parcurs. Traversase la un moment dat tot oraşul ca să facă tămbălău la Alexandra. Spera să le spună vreo două gorilelor de la Securitate. Când îi mai trecuseră aburii beţiei, începuse să se gândească la Irina, la timpul petrecut împreună şi se hotărâse ca, înainte de a lua avionul spre Londra, să mai cerceteze cutia lor secretă de scrisori pentru a vedea dacă nu cumva din întâmplare îi scrisese ceva înainte de plecare.

Pe de o parte, ca să aibă ceva de făcut.

– Pe de altă parte, cred că nu puteam suporta ideea că o scrisoare de-a ei zăcea în gaura unui zid în timp ce acolo o hărţuiau cu întrebările, adăugă el, făcând pe cavalerul.

Aveau două locuri unde îşi lăsau corespondenţa unul altuia. Unul se afla nu departe de hotel, pe un şantier de construcţii.

– Aţi văzut vreodată schelele de bambus pe care le ridică? Fantastic! Le-am văzut ridicându-se până la etajul douăzeci, unde câţiva culi viermuiau cărând plăci de beton prefabricat. Era un capăt de ţeavă uitat pe acolo, spuse el, numai bun, la înălţimea umărului. Părea foarte probabil, în cazul în care Irina se grăbise, să fi folosit ţeava aceasta drept cutie de scrisori, dar când m-am dus acolo, n-am găsit nimic.

Al doilea loc era în fundul bisericii, „acolo dedesubt, unde-şi pun broşurile“, după expresia lui Tarr.

– Etajera făcea parte dintr-un dulap vechi, înţelegeţi. Dacă îngenuncheaţi în ultima strană şi pipăiţi împrejur, e o scândură care joacă. În spatele scândurii e un intrând mic plin de mizerii şi de rahat de şobolani. Vă spun eu, era un loc minunat, cel mai bun pe care l-am avut vreodată.

Urmă o scurtă pauză, iluminată de imaginea lui Ricki Tarr şi a amantei lui de la Centrul Moscova, îngenuncheaţi, umăr la umăr, în strana din fundul unei biserici baptiste din Hong Kong.

În această cutie de scrisori, reluă Tarr, nu găsise nici un mesaj, ci un întreg jurnal. Era scris frumos, pe ambele feţe, aşa că, pe alocuri, destul de frecvent, cerneala trecea prin hârtie. Se vedea că fusese scris în mare grabă, fără ştersături. Îşi dăduse seama dintr-o privire că-l ţinuse în perioadele sale de luciditate.

– Vă atrag atenţia, exemplarul acesta nu e originalul. E o copie făcută de mine.

Strecurându-şi mâna lungă în cămaşă, scoase o pungă de piele agăţată de o curea lată. Extrase din ea o grămadă de hârtii cam soioase.

– Presupun că a lăsat jurnalul chiar înainte de a fi fost pocnită, spuse el. Poate că, în acelaşi timp, îşi făcea ultima rugăciune. L-am tradus eu însumi.

– Nu ştiam că vorbeşti ruseşte, spuse Smiley, a cărui remarcă nu fu observată de nimeni, în afară de Tarr, care afişă un zâmbet larg.

– Ei, asta-i, omul trebuie să fie priceput în profesiunea sa, domnule Smiley, explică el în timp ce separa paginile. N-oi fi fost eu grozav la drept, dar o limbă străină în plus poate fi hotărâtoare. Cred că ştiţi ce spune poetul? Îşi ridică privirea de pe ceea ce făcea şi zâmbetul i se lăţi. „Să ştii o limbă în plus înseamnă să ai încă un suflet." A scris-o un mare rege, domnule, Carol al V-lea. Tatăl meu nu uita nici un citat, pot să garantez, dar ceea ce e amuzant e că habar n-avea de altă limbă în afară de engleză. Vă voi citi jurnalul cu voce tare, dacă îmi permiteţi.

– Nu ştie o boabă ruseşte, spuse Guillam. Tot timpul au vorbit în engleză. Irina urmase un curs de limba engleză de trei ani.

Guillam se uita la plafon, Lacon îşi privea mâinile. Doar Smiley îl urmărea pe Tarr, care râdea pe-nfundate de glumiţa lui.

– Sunteţi gata? se interesă el. Bine, atunci încep. „Ascultă, Thomas, cu tine vorbesc." Mi se adresa pe numele de familie, explică el. I-am spus că mă cheamă Tony, dar ea o ţinea una şi bună cu Thomas, înţelegeţi? „Acest jurnal este darul pe care ţi-l las în cazul în care mă vor ridica înainte de a fi vorbit cu Alleline. Aş prefera să-ţi dăruiesc viaţa mea, Thomas, şi bineînţeles şi trupul meu, dar mai curând cred că acest secret teribil va rămâne tot ce am ca să te fac fericit. Foloseşte-l cum trebuie!" Tarr ridică ochii. Este datat luni. A scris acest jurnal în cele patru zile. Vocea sa dobândise un ton neutru, părând aproape plictisită. „În Centrul Moscova se bârfeşte mai mult decât îşi doresc superiorii noştri. Tipilor mărunţi, în special, le place să-şi dea aere şi să facă pe nebunii că le ştiu pe toate. Înainte de a fi detaşată la Ministerul Comerţului, am lucrat timp de doi ani ca supraveghetoare la arhiva de la sediul nostru central din Piaţa Dzerjinski. Munca

era teribil de plictisitoare, Thomas, atmosfera era neplăcută, iar eu eram nemăritată. Eram încurajaţi să ne suspectăm unii pe alţii; nu ştii cât de apăsător poate fi să nu-ţi deschizi niciodată sufletul nimănui. Aveam în subordinea mea un funcţionar pe nume Ivlov. Cu toate că acesta nu era egalul meu nici din punct de vedere ierarhic, nici din punct de vedere social, această atmosferă apăsătoare ne-a făcut să ne simţim temperamental mai apropiaţi. Iartă-mă, câteodată doar trupul poate vorbi pentru noi, ar fi trebuit să apari mai devreme în viaţa mea, Thomas! Am lucrat de mai multe ori amândoi în tura de noapte şi până la urmă am căzut de acord să sfidăm regulamentul şi să ne întâlnim în afara sediului. Era blond, Thomas, la fel ca tine, şi-l doream. Ne-am dat întâlnire într-o cafenea dintr-un cartier sărăcăcios al Moscovei. În Rusia suntem învăţaţi că Moscova nu are cartiere sărace, dar aceasta este o minciună. Ivlov mi-a spus că adevăratul său nume este Brod, dar că nu era evreu. Mi-a adus nişte cafea pe care i-o trimisese clandestin un tovarăş din Teheran, era foarte drăguţ, mi-a dat şi nişte ciorapi. Ivlov mi-a spus că mă admira foarte mult şi că lucrase mai demult într-o secţie în care se înregistrau informaţiile referitoare la toţi agenţii străini folosiţi de către Centru. Am izbucnit în râs şi am spus că nu exista un astfel de serviciu şi că doar visătorii puteau să-şi închipuie că atâtea secrete erau adunate într-un singur loc. Ei bine, cred că amândoi eram nişte visători.“ Tarr se întrerupse din nou. Trecem la ziua următoare, anunţă el. Începe cu o mulţime de „bună dimineaţa, Thomas“, cu rugăciuni şi cu câteva vorbe de dragoste. O femeie nu poate scrie fără adresă – afirma ea –, aşa că i s-a adresat lui Thomas. Omul ei ieşise devreme, deci avea o oră doar pentru sine. E bine?

Smiley mârâi.

– „A doua mea întâlnire cu Ivlov a avut loc în camera unei verişoare de-a nevesti-sii, profesoară la Universitatea de

Stat din Moscova. Nu era nimeni altcineva de faţă. Întâlnirea, extrem de secretă, a fost ceea ce într-un raport am numi un act incriminabil. Îmi închipui, Thomas, că ţi s-a întâmplat şi ţie, o dată sau de două ori, să comiţi un astfel de act. Tot la această întâlnire, Ivlov mi-a relatat următoarea poveste, ca să ne lege şi mai mult în prietenia noastră. Thomas, trebuie să ai grijă! Ai auzit de Karla? Este un vulpoi bătrân, cel mai viclean din tot Centrul, cel mai ascuns, până şi numele său este de neînţeles pentru ruşi. Ivlov era extrem de înfricoşat până şi de ideea de a-mi relata această istorie, întrucât, potrivit lui, ea viza o conspiraţie de amploare, poate cea mai mare. Iată povestea lui Ivlov. Nu trebuie să vorbeşti despre ea decât persoanelor *de cea mai mare încredere,* Thomas, dat fiind caracterul ei strict-strict secret. Să nu o spui nimănui de la Prăvălie, pentru că nu te poţi încrede în nimeni, până când enigma nu este rezolvată. Ivlov mi-a spus că nu era adevărat că lucrase cândva la dosarele agenţilor. Inventase această poveste doar ca să-mi arate cât de adânc cunoştea secretele Centrului şi ca să mă convingă că nu mă îndrăgostisem de un nimeni. Adevărul era că lucrase pentru Karla ca ajutor al acestuia, într-una din marile sale conspiraţii, şi că fusese trimis la post în acest scop la ambasada din Anglia, sub acoperirea de şofer şi cifror adjunct. Pentru această misiune i s-a dat numele conspirativ Lapin. Astfel, Brod a devenit Ivlov şi Ivlov a devenit Lapin: bietul Ivlov era foarte mândru de aceasta. Nu i-am spus ce însemna Lapin pe franţuzeşte. Când te gândeşti că avuţia unui om se poate evalua după numărul numelor sale! Sarcina lui Ivlov era să se pună în serviciul unei „cârtiţe“. Cârtiţa este un agent adânc infiltrat, numit aşa pentru că scormoneşte profund în structura imperialismului occidental. În cazul de faţă, este un englez. Cârtiţele sunt foarte preţioase Centrului datorită numărului mare de ani pe care îi presupune instalarea lor, câteodată cincisprezece până

la douăzeci de ani. Majoritatea cârtiţelor engleze fuseseră recrutate de Karla înainte de război şi proveneau din marea burghezie, fiind uneori chiar aristocraţi sau nobili dezgustaţi de propriile lor origini şi care deveniseră în taină fanatici, mult mai fanatici decât tovarăşii lor englezi aparţinând clasei muncitoare, nişte puturoşi. Câţiva ceruseră să intre în Partid, dar Karla i-a oprit la timp şi i-a orientat spre misiuni speciale. Unii luptaseră în Spania împotriva fascismului franchist şi fuseseră descoperiţi acolo de către dibuitorii de talente ai lui Karla şi îndrumaţi către acesta pentru recrutare. Alţii au fost recrutaţi în timpul războiului în cadrul alianţei de circumstanţă dintre Rusia Sovietică şi Marea Britanie. Alţii, mai târziu, dezamăgiţi să constate că războiul nu adusese socialismul în Vest..." Aici începe să fie mai sec, spuse Tarr, fără să ridice ochii de pe manuscris. Am notat cu mâna mea: „devine sec". Cred că tipul s-a întors mai devreme decât se aştepta ea. Hârtia e plină de pete de cerneală. Dumnezeu ştie unde a ascuns ea chestia asta blestemată. Probabil că sub saltea.

Dacă dorise să fie o glumă, nu-i ieşise.

– „Cârtiţa pentru care opera Lapin la Londra era cunoscută sub numele de cod Gerald. Fusese recrutat de către Karla şi era tratat în mod deosebit de conspirativ. Contactele cu cârtiţele nu se fac decât prin intermediul unor tovarăşi având calităţi cu totul de excepţie, a spus Ivlov. Astfel, deşi la ambasadă trecea drept un simplu nimeni, supus multor umilinţe datorită aparentei sale lipse de importanţă, stând cu femeile în spatele barului cu ocazia recepţiilor, Ivlov-Lapin era de fapt un tip mare, adjunctul secret al colonelului Grigori Viktorov, care lucra în ambasadă sub numele operativ de Poliakov."

Smiley interveni o singură dată cu această ocazie, întrebând cum se scrie Poliakov. Ca un actor întrerupt în plină tiradă, Tarr îi răspunse aspru:

– P-o-l-i-a-k-o-v, e clar?

– Mulţumesc, îi zise Smiley, cu o politeţe nedezminţită, dar pe un ton care lăsa să se înţeleagă fără echivoc că oricum numele acesta nu avea nici o importanţă pentru el.

Tarr reluă:

– „Viktorov însuşi este un vechi profesionist, de mare fineţe, a spus Ivlov. Are ca acoperire funcţia de ataşat cultural şi, în calitatea aceasta, are legături cu Karla. Ca ataşat cultural, organizează la universităţile şi la asociaţiile britanice conferinţe pe probleme culturale din Uniunea Sovietică, dar activitatea de noapte a colonelului Grigori Viktorov consta în instruirea şi culegerea de informaţii de la cârtiţa Gerald, conform instrucţiunilor trimise de Centru prin Karla. În acest scop, colonelul Viktorov-Poliakov foloseşte terenagii, iar bietul Ivlov a fost un timp unul dintre ei. Totuşi Karla, care se află la Moscova, este cel care controlează cu adevărat cârtiţa Gerald." De aici, relatarea se modifică cu totul, continuă Tarr. Scrie noaptea şi ori e matolită, ori îi este frică de face pe ea, pentru că totul e scris anapoda. Menţionează paşi pe culoar şi priviri sumbre pe care i le aruncă gorilele. Asta n-am mai transcris-o, înţelegeţi, domnule Smiley? Şi primind din partea acestuia un scurt gest aprobator din cap, continuă: „Măsurile adoptate pentru asigurarea securităţii cârtiţei erau remarcabile. Rapoartele scrise, adresate de Londra către Karla, Centrului Moscova, chiar după cifrare, erau tăiate în două şi trimise prin curieri diferiţi, altele erau caligrafiate cu cerneală simpatică sub corespondenţa curentă a Ambasadei. Ivlov mi-a spus că Gerald-cârtiţa furniza câteodată atât de mult material confidenţial încât depăşea capacitatea lui Viktorov-Poliakov de operare. O mare parte se afla pe filme nedevelopate, adesea câte treizeci pe săptămână. Oricine ar fi deschis greşit caseta, ar fi voalat filmul pe loc. Alte materiale erau transmise verbal de către cârtiţă, în cadrul unor întâlniri realizate în totală conspirativitate şi erau înregistrate pe benzi

magnetice speciale, care nu puteau fi ascultate decât cu ajutorul unei aparaturi complicate. Şi aceste benzi se ştergeau automat prin expunere la lumină sau dacă erau introduse în alte aparate decât cele indicate. Întâlnirile aveau întotdeauna un caracter de urgenţă, se desfăşurau totdeauna în condiţii diferite, asta este tot ce ştiu, în afară de faptul că au avut loc pe vremea când agresiunea fascistă în Vietnam ajunsese la paroxism; în Anglia reacţionarii extremişti reveniseră la putere. Mai ştiu că, aşa cum mi-a spus Ivlov-Lapin, cârtiţa-Gerald era un înalt funcţionar al Prăvăliei. Thomas, îţi spun toate acestea pentru că, de când m-am îndrăgostit de tine, m-am hotărât să-i admir pe toţi englezii şi pe tine mai mult decât pe toţi ceilalţi. Nu vreau să-mi închipui un gentleman englez comportându-se ca un trădător, cu toate că, fireşte, cred că a avut dreptate să se alăture cauzei muncitorilor. Mă tem, de asemenea, pentru securitatea tuturor celor folosiţi de Prăvălie în operaţiuni secrete. Thomas, te iubesc, ai grijă ce faci cu aceste dezvăluiri, te-ar putea distruge şi pe tine. Ivlov era un bărbat ca tine, chiar dacă i se spunea Lapin..." Tarr făcu o pauză, sfiindu-se să continue: E un pasaj la sfârşit care...

– Citeşte-l, murmură Guillam.

Ridicând uşor într-o parte grămada de hârtii, Tarr citi pe acelaşi ton plat:

– „Thomas, îţi relatez toate astea şi pentru că mi-e frică. Azi-dimineaţă, când m-am trezit, stătea pe marginea patului, uitându-se la mine ca un nebun. Când am coborât să-mi beau cafeaua, gorilele Trepov şi Novikov mă fixau cu privirea ca nişte animale de pradă, fără să le pese ce şi cum mănâncă. Sunt sigură că erau acolo de ore întregi, şi pe lângă ei mai era şi Avilov, un băiat care lucrează, de asemenea, pentru rezidentul din Hong Kong. Ai fost indiscret, Thomas? Ai spus mai mult decât m-ai lăsat să cred? Acum îţi dai seama de ce Alleline este singurul potrivit. Nu trebuie să-ţi faci reproşuri.

Bănuiesc ce le-ai spus. În sufletul meu, mă simt liberă. N-ai văzut în mine decât relele, băutura, frica, minciuna pe care o trăim. Dar în străfundurile mele arde o lumină nouă şi binecuvântată. Credeam că lumea serviciilor secrete este o lume aparte şi că eram surghiunită pe viaţă pe o insulă locuită de oameni doar pe jumătate vii. Dar să ştii, Thomas, aceasta nu este o lume aparte. Dumnezeu mi-a arătat că ea se află chiar aici, în mijlocul lumii reale, de jur împrejurul nostru, şi că nu trebuie decât să deschidem uşa şi să facem un pas peste prag pentru a fi liberi. Thomas, va trebui să năzuieşti întotdeauna la lumina pe care eu am găsit-o. Ea se numeşte iubire. Voi lua cu mine jurnalul şi îl voi duce în locul nostru de taină, şi-l voi lăsa acolo cât mai este timp. Sfinte Dumnezeule, sper să mai am. Dumnezeu mă primeşte în Biserica Lui. Reaminteşte-ţi: *te-am iubit şi în Casa Domnului.*“

Era alb ca varul la faţă, iar mâinile, când îşi deschise cămaşa să pună la loc jurnalul în pungă, îi tremurau şi îi erau umede.

– Mai este un ultim pasaj, zise el. Iată-l: „Thomas, de ce îţi aminteşti atât de puţine rugăciuni din copilărie? Tatăl tău era un om mare şi bun“. Aşa cum v-am spus, explică el, era nebună.

Lacon deschise jaluzelele şi în cameră năvăli lumina zilei. Ferestrele dădeau spre un padoc mititel, unde Jackie Lacon, o fetiţă grăsuţă cu codiţe şi cu o pălăriuţă pe cap, îşi plimba prudent poneiul în galop uşor.

Capitolul 9

Înainte ca Tarr să plece, Smiley îi puse câteva întrebări. Nu se uita la el, privirea sa de miop se pierdea undeva pe la mijloc, iar pe faţa lui uşor buhăită se vedeau urmele amărăciunii lăsate de relatarea acestei tragedii.

– Unde se află originalul jurnalului?

– L-am pus înapoi în cutia poştală. Înţelegeţi-mă, domnule Smiley: în momentul în care am găsit jurnalul, Irina se afla de douăzeci şi patru de ore la Moscova. Mi-am spus că va fi sleită când va ajunge la interogatoriu. Mai mult ca sigur că i-au scos sufletul în avion, apoi a doua oară după sosire, interogatoriul în bună regulă venind abia după ce mahării şi-au luat micul dejun. Aşa procedează ei cu timizii: întâi îi burduşesc, apoi urmează întrebările, am dreptate? Aşa că nu se punea problema decât de o zi-două, până când Centrul avea să-şi trimită un nemernic care să scotocească în fundul bisericii, nu-i aşa? Continuă, înţepat: Mai trebuia să mă gândesc şi la propria mea securitate.

– Vrea să spună că tipii de la Centrul Moscova ar fi fost mai puţin interesaţi să-i taie gâtul dacă trăiau cu impresia că n-a citit jurnalul, zise Guillam.

– L-ai fotografiat?

– Nu umblu cu aparat de fotografiat. Mi-am cumpărat un blocnotes de câteva parale şi am copiat jurnalul. Originalul l-am pus înapoi. Toată treaba asta mi-a luat fix patru ore.

Îi aruncă o privire lui Guillam, apoi întoarse capul. În lumina zorilor, pe faţa lui Tarr se citea că frica din sinea sa îl măcina adânc.

– Când m-am întors la hotel, camera mea era toată cu susul în jos: jupuiseră până şi tapetul de pe pereţi. Directorul mi-a spus: „Pleacă naibii de-aici!“ Nu voia să audă, nu voia să ştie.

– Tarr are asupra lui un pistol, spuse Guillam. Şi nu se va despărţi de el.

– Să mor că ai dreptate, nu-l las.

Smiley îi acordă un mormăit de compasiune uşor greţos:

– Toate întâlnirile pe care le-ai avut cu Irina: cutiile de scrisori, semnalele de securitate, întâlnirile de rezervă... Cine le-a propus toate astea, tu sau ea?

– Ea.

– Care erau semnalele de securitate?

– Detaliile de îmbrăcăminte. Dacă aveam cămaşa deschisă la gât, ştia că am cercetat împrejurimile şi că totul era-n regulă. Dacă o purtam încheiată, întâlnirea se anula până se găsea soluţia pentru o altă întâlnire.

– Şi Irina?

– Poşeta. În mâna stângă, în mâna dreaptă. Eu ajungeam primul şi aşteptam într-un loc în care să mă poată vedea. Avea astfel de ales, fie să rămână, fie să o şteargă.

– Toate acestea s-au întâmplat cu mai mult de şase luni în urmă. Ce-ai făcut de atunci?

– M-am odihnit, răspunse Tarr mojic.

– A înnebunit de frică, spuse Guillam, şi s-a retras printre indigeni. A şters-o la Kuala Lumpur şi s-a pitit într-unul din satele de deal. Asta e versiunea lui. Are şi o fată pe care o cheamă Danny.

– Danny e fetiţa mea.

– S-a instalat cu Danny şi cu mama ei, continuă Guillam, întrerupându-l pe Tarr, după cum îi era obiceiul. Are neveste

peste tot în lumea asta, dar se pare că acum ea se află în fruntea plutonului.

– De ce ai ales tocmai acest moment ca să ne cauţi?

Tarr nu spuse nimic.

– Nu vrei să-ţi petreci Crăciunul cu Danny?

– Sigur că vreau.

– Atunci ce s-a întâmplat? Te-a speriat ceva?

– Au circulat nişte zvonuri, spuse Tarr ursuz.

– Ce fel de zvonuri?

– Un francuz a revenit la Kuala Lumpur spunând tuturor că-i datoram bani. Voia să pună portăreii după mine. Nu datorez bani nimănui.

Smiley se întoarse către Guillam.

– La Prăvălie mai este înregistrat drept dezertor?

– Presupus.

– Ce-au făcut până acum în chestia asta?

– Mă depăşeşte. Mi-a trecut pe la ureche că, nu demult, la Centrala Londra, s-au ţinut câteva şedinţe extraordinare, dar n-am fost invitat şi nu ştiu ce-a ieşit din ele. Presupun că nimic, ca de obicei.

– Ce paşaport a folosit?

Tarr avea răspunsul pregătit:

– M-am lepădat de Thomas în ziua în care am ajuns în Malaysia. Mi-am spus că Thomas nu era în graţiile Moscovei şi că ar fi mai bine să-l suprim imediat, pe loc. La Kuala Lumpur mi-am făcut rost de un paşaport britanic, pe numele de Poole. I-l întinse lui Smiley. Nu e rău pentru cât m-a costat.

– De ce n-ai folosit unul din paşapoartele tale elveţiene de salvare?

Altă tăcere prudentă.

– Sau le-ai pierdut când ţi-au scotocit camera de la hotel?

– Le-a ascuns, interveni Guillam, de îndată ce a ajuns la Hong Kong. Schema obişnuită.

– Atunci de ce nu le-ai folosit?

– Erau numerotate, domnule Smiley. Erau ele în alb, dar erau numerotate. Ca să fiu sincer, mi-a fost cam frică. Dacă Londra avea numerele, poate că le avea şi Moscova, dacă înţelegeţi ce vreau să spun.

– Atunci ce-ai făcut cu paşapoartele elveţiene? repetă Smiley întrebarea pe un ton amabil.

– Spune că le-a aruncat, interveni Guillam, dar mai curând le-a vândut sau le-a schimbat pe ăsta.

– Cum? Cum adică le-a aruncat? Le-ai ars?

– Da, chiar aşa, le-am ars, spuse Tarr pe un ton uşor iritat, pe jumătate ameninţător, pe jumătate înfricoşat.

– Atunci când spuneai că franţuzul ăla te căuta...

– Îl căuta pe Poole.

– Dar cine mai auzise vreodată de Poole, în afară de tipul care ţi-a făcut paşaportul? întrebă Smiley, întorcând paginile.

Tarr nu răspunse nimic.

– Spune-mi, atunci, cum te-ai întors în Anglia? îi sugeră Smiley.

– Pe drumul obişnuit de la Dublin. Fără probleme.

Tarr minţea prost când era încolţit. Poate că era greşeala părinţilor săi. Era mult prea volubil când nu avea răspunsul pregătit, era prea agresiv când avea unul la îndemână.

– Cum ai ajuns la Dublin? întrebă Smiley, verificând vizele de frontieră de pe pagina din mijloc.

– Floare la ureche. Îşi recăpătase aplombul. Floare la ureche de la cap la coadă. Am o tipă care e stewardesă la South African Airlines. Un amic m-a luat cu un avion de marfă până la Capetown, unde fătuca aia a avut grijă de mine până mi-a găsit un loc pe gratis Capetown–Dublin, lipindu-mă de unul din piloţi. Pentru cei din Extremul Orient, oricare dintre ei, nu părăsisem niciodată insula.

– Fac tot ce pot ca să verific, spuse Guillam cu ochii în tavan.

– Fii atent, bătrâne, i-o reteză Tarr. Nu vreau să mă trezesc cu cine nu trebuie pe cap.

– De ce te-ai adresat domnului Guillam – se interesă Smiley, adâncit în continuare în paşaportul lui Poole, care părea folosit, obosit de răsfoială, nici prea plin de vize, nici prea gol –, în afară de faptul că erai speriat, desigur?

– Domnul Guillam este şeful meu, spuse Tarr prudent.

– Ţi-a trecut prin minte că putea să te predea direct lui Alleline? La urma urmelor, pentru grangurii de la Prăvălie eşti un om pus sub urmărire, nu-i aşa?

– Sigur că da. Dar îmi închipui că domnul Guillam îi iubeşte tot atât de mult pe ăştia noi ca şi dumneavoastră, domnule Smiley.

– În plus, moare după Anglia, explică Guillam cu sarcasm.

– Aşa e. Mi-era dor de acasă.

– Te-ai gândit vreodată să te duci la altcineva decât domnul Guillam? De ce nu te-ai adresat vreunui rezident din străinătate, de exemplu, unde ai fi fost mai puţin în pericol? Mackelvore mai conduce biroul de la Paris?

Guillam dădu din cap în semn de aprobare.

– Ei bine, vezi, puteai atunci să te adresezi domnului Mackelvore. De fapt, el e cel care te-a recrutat, aşa că puteai să ai încredere în el, e vechi la Prăvălie. Ai fi putut sta în siguranţă la Paris, în loc să vii aici şi să-ţi rişti pielea. O, Dumnezeule! Lacon, repede!

Smiley se ridicase în picioare, cu dosul mâinii la gură, şi se uita pe fereastră. În padoc, Jackie Lacon urla întinsă pe burtă, în timp ce un ponei fără călăreţ zburda printre copaci. Continuau să privească pe fereastră, când soţia lui Lacon, o femeie frumoasă, cu părul lung şi cu ciorapi groşi de iarnă, sări peste gard şi ridică fetiţa.

– Sunt obişnuite cu buşelile, remarcă Lacon, foarte iritat. La vârsta asta, nu păţesc nimic. Şi continuă pe un ton ceva

mai amabil. Ştii, George, nu poţi să te simţi răspunzător chiar pentru toată lumea.

Se întoarseră încet la locurile lor.

– Şi dacă ai fi ales Parisul, reluă Smiley, pe ce rută ai fi luat-o?

– Aceeaşi până în Irlanda şi, de acolo, Dublin–Orly, presupun. Ce-aţi fi vrut să fac? Să trec nenorocita aia de apă pe jos?

Lui Lacon îi năvăli sângele-n faţă, iar Guillam sări în sus cu o exclamaţie de furie. Dar Smiley părea impasibil. Luă din nou paşaportul şi începu să-i răsfoiască încet paginile de la coadă spre cap.

– Şi cum ai intrat în contact cu domnul Guillam?

Guillam răspunse în locul lui, ca o mitralieră:

– Ştia unde îmi ţin maşina. A lăsat un bilet pe parbriz, spunând că vrea s-o cumpere, şi l-a semnat cu numele său operativ, Trench. Propunea un loc de întâlnire şi insista discret să vorbim între patru ochi înainte de a mă adresa altcuiva. L-am adus pe Fawn cu mine, ca dădacă...

Smiley îl întrerupse:

– Ăsta care a fost adineauri la uşă era Fawn?

– Îmi asigura spatele în timp ce discutam, spuse Guillam. L-am ţinut pe lângă noi de atunci. De cum am auzit povestea lui Tarr, l-am sunat pe Lacon de la o cabină telefonică şi i-am cerut să ne întâlnim. George, dar de ce nu vorbim despre toate astea între noi?

– L-ai sunat pe Lacon aici sau la Londra?

– Aici, spuse Lacon.

După o pauză, Guillam explică:

– Mi-am amintit întâmplător numele unei fete din biroul lui Lacon. Am spus că mă sunase el, ca să-mi transmită că vrea să mă vadă de urgenţă într-o chestiune personală. Nu era cine ştie ce, dar altceva nu mi-a trecut prin minte în clipa

aceea. Şi adăugă, pentru a umple tăcerea: Ei bine, fir-ar să fie, nu era nici un *motiv* să presupun că telefonul era ascultat.

– Ba aveai toate motivele.

Smiley închisese paşaportul şi îi examina coperta la lumina puţin obosită a unei lămpi de pe o măsuţă de lângă el.

– Bună treabă, nu-i aşa? remarcă el degajat. Într-adevăr, foarte bună. Aş spune că este treabă de profesionist. Nu-i găsesc nici cel mai mic defect.

– Nu vă faceţi griji, domnule Smiley, replică Tarr, luându-l înapoi, nu e făcut în Rusia. Ajuns la uşă, îşi regăsi zâmbetul. Ştiţi ce, spuse el adresându-se celor trei, dacă Irina are dreptate, domnii mei, o s-aveţi nevoie de o Prăvălie nouă-nouţă. Aşa că, dacă ne ţinem aproape unul de altul, cred că am putea avea şi noi partea noastră la înfiinţarea ei. Ciocăni jucăuş în uşă cu vârful degetelor. Hai, dragoste, dă-mi drumul, eu sunt, Ricki!

– Mulţumesc! Gata, asta-i tot pentru moment. Deschide, te rog! strigă Lacon.

O clipă mai târziu, se auzi cheia în broască şi figura sumbră a lui Fawn-dădaca apăru în uşă; ţăcănitul a două perechi de paşi se pierdea pe sub arcadele înalte ale casei, în acompaniamentul îndepărtat al hohotelor de plâns ale lui Jackie Lacon.

Capitolul 10

De partea cealaltă a casei, simetric cu padocul, se afla un teren de tenis cu gazon, ascuns printre copaci. Nu era grozav. Se vedea că numai rareori îl vizita maşina de tuns iarbă. Primăvara, după trecerea iernii, iarba era năclăită şi nici o rază de soare nu pătrundea ca să o usuce. Vara, mingile se pierdeau în frunziş. În dimineaţa asta era acoperit cu un strat de frunze îngheţate, lat de-o palmă, care se adunaseră acolo din toate colţurile grădinii. Dar, în jurul terenului, dincolo de gardul de sârmă, dreptunghiular, printre fagi şerpuia o potecă pe care hoinăreau acum Smiley şi Lacon. Smiley îşi luase pardesiul, pe când Lacon nu era decât într-un costum jerpelit. Ăsta era probabil motivul pentru care umbla repede, dezordonat, fiecare pas pe care-l făcea ducându-l mult înaintea lui Smiley, astfel că trebuia să se oprească mereu, cu umerii şi cu coatele uşor ridicate, aşteptând ca Smiley, mai scund decât el, să-l ajungă din urmă. Se repezea din nou brusc în faţă, îndepărtându-se iar. Făcură două ture în felul ăsta înainte ca Lacon să rupă tăcerea.

– Când m-ai căutat acum un an sugerându-mi aşa ceva, cred că, din păcate, te-am dat afară. Bănuiesc c-ar trebui să-mi cer scuze. Am fost indolent.

Urmă un bine-venit moment de tăcere, în care stătu să mediteze la această abandonare a datoriei.

– Ţi-am cerut să renunţi la cercetări.

– Mi-ai spus că sunt ilegale, replică Smiley pe un ton melancolic, ca şi cum ar fi evocat această greşeală regretabilă.

– Ăsta a fost termenul pe care l-am folosit? Dumnezeule mare, cât de preţios am putut fi!

Din casă se auzeau încă hohotele necontenite de plâns ale lui Jackie.

– N-ai avut niciodată, nu-i aşa? întrebă Lacon, cu o voce piţigăiată, ridicând capul la auzul plânsetelor.

– Poftim?

– Copii, tu şi Ann.

– Nu.

– Nepoţi, nepoate?

– Un nepot.

– Din partea ta?

– A ei.

„Poate că nici n-am plecat atunci, se gândi el, privind la trandafirii năpădiţi de bălării, la balansoarele stricate şi la mormanele de nisip ud, la casa neatrăgătoare, de un roşu atât de ţipător în lumina dimineţii. Ne aflăm poate aici, în continuare, de atunci."

Lacon se scuză din nou.

– Să îndrăznesc să spun că nu acordam nici un credit motivaţiilor tale? Mi-a trecut prin cap ideea că persoana care te-a împins a fost Control. Ca să se cramponeze de putere şi să-l ţină deoparte pe Alleline.

O luă furtunos înainte, cu paşi mari, mişcându-şi mâinile aiurea.

– O, nu, poţi să fii sigur: Control habar n-avea, spuse Smiley.

– Îmi dau seama acum. La vremea respectivă, n-am înţeles. Este destul de greu să ştii când poţi şi când nu poţi să te încrezi în oameni. Lumea trăieşte totuşi cu scări de valori oarecum diferite, nu găseşti? N-aveam ce face. Eu, unul,

accept faptul. Nu judec pe nimeni. La urma urmelor, scopurile noastre sunt identice, chiar dacă metodele diferă, spuse el sărind peste şanţ. Am auzit odată pe cineva susţinând că moralitatea ţine de metodă. Crezi asta? Presupun că nu. Mă aştept să-mi spui, fără îndoială, că scopul însuşi implică moralitatea. Numai că este greu să ştii care sunt cu adevărat scopurile, aici e necazul, mai ales când eşti englez. N-o să aşteptăm să ne dicteze alţii linia de conduită, nu-i aşa? Acestora nu putem decât să le cerem s-o urmeze. Aşa e? Complicată chestie.

Renunţând să alerge după el, Smiley se aşeză într-un balansoar ruginit şi se ghemui şi mai tare în pardesiu, până în momentul în care Lacon se întoarse din drum şi se cocoţă lângă el. Se legănară pentru scurt timp în ritmul arcurilor care gemeau.

– De ce dracu' o fi pus aia ochii pe Tarr? bombăni Lacon, în sfârşit, frământându-şi degetele lungi. Dintre toţi oamenii de pe lume, nu cred să existe vreunul într-atât de nepotrivit ca să ţi-l alegi ca duhovnic.

– Mă tem că ar trebui să pui această întrebare unei femei şi nu nouă, spuse Smiley, care se întreba din nou pe unde o fi Immingham.

– O, desigur, aprobă Lacon mărinimos. Toată treaba asta este un total mister. Îl voi vedea pe ministru la ora 11, îi mărturisi el pe un ton scăzut, trebuie să-l pun la curent. Ştii tu, vărul tău, parlamentarul, adăugă, strecurând o mică ironie personală.

– Vărul lui Ann, de fapt, îl corectă Smiley, pe acelaşi ton absent. Foarte de departe, ţin să precizez, dar văr, oricum.

– Bill Haydon este şi el văr cu Ann? Distinsul nostru şef al Centralei Londra. Mai avuseseră schimbul ăsta de replici şi cu alte ocazii.

– Dintr-o altă ramură a familiei, da, Bill este şi el vărul ei. Adăugă inutil: Provine dintr-o familie cu puternice tradiţii politice. Cu vremea, s-a extins binişor.

– Tradiţia?

Lacon avea o plăcere deosebită să puncteze o ambiguitate.

– Familia.

„Dincolo de arbori, gândea Smiley, trec maşini. Dincolo de arbori, e o lume întreagă, dar Lacon are acest castel roşu şi un simţ al moralei creştine care nu-i promite nici o recompensă, în afara unui titlu de cavaler, respectul confraţilor, o pensie grasă şi unul-două posturi bine plătite de administrator în City."

– În orice caz, îl văd la ora 11. Lacon sări din nou în picioare şi îşi reluă plimbarea. Numele „Ellis" ajungea plutind până la Smiley în aerul dimineţii mirosind a frunze. La fel ca atunci când fusese cu Guillam în maşină, îl cuprinse o nervozitate ciudată.

– În fond, spuse Lacon, aveam amândoi poziţii pe deplin onorabile. Aveai impresia că Ellis fusese trădat şi doreai să porneşti o vânătoare de vrăjitoare. Ministrului şi mie ni se părea că fusese o manifestare de incompetenţă din partea lui Control şi voiam un nou patron – opinie împărtăşită, ca să mă exprim blând, de Foreign Office – şi era nevoie să se dea cu măturoiul bine de tot.

– O, înţeleg dilema *ta,* spuse Smiley, mai mult pentru sine decât pentru Lacon.

– Sunt încântat. Şi nu uita, George: erai omul lui Control, acesta te prefera pe tine lui Haydon şi, când şi-a pierdut autoritatea spre sfârşit şi a lansat întreagă această aventură extraordinară, pe tine te-a băgat în faţă să ţii piept. Pe nimeni altul decât pe tine. Nu se întâmplă în fiecare zi ca şeful unui serviciu secret să se lanseze într-un război personal cu cehii.

Era clar că amintirea îl mai rodea.

– În alte împrejurări, presupun că Haydon ar fi putut să piardă partida, dar tu erai la ananghie şi...

– Iar Percy Alleline era omul ministrului, spuse Smiley, într-atât de încet încât îl făcu pe Lacon să încetinească pasul şi să asculte.

– Altceva era dacă ai fi avut un suspect, ştii bine! N-ai indicat pe nimeni! O anchetă fără ţintă poate fi deosebit de primejdioasă.

– Păi, sigur, sita nouă se cunoaşte.

– Percy Alleline? Una peste alta, s-a descurcat foarte bine. A adus informaţii în locul unui scandal, a urmat întru totul instrucţiunile şi a câştigat încrederea clienţilor. Şi, după câte ştiu eu, n-a invadat încă teritoriul cehoslovac.

– Cu Bill Haydon să-i facă munca de teren, cine nu s-ar descurca?

– Control, ca să începem cu el, spuse Lacon cu vigoare.

Se opriseră în faţa unei piscine fără apă şi rămăseseră cu ochii pierduţi spre fundul bazinului. Lui Smiley i se părea că din adâncimile lui noroite auzea din nou frazele insinuante ale lui Roddy Martindale: „Micile săli de lectură de la Amiralitate, comitete mititele, care înfloresc cu nume caraghioase..."

– Sursa aceea specială a lui Percy nu mai funcţionează? se interesă Smiley. Vrăjitoarea sau cum Dumnezeu i-o fi spunând astăzi?

– Nu ştiam că erai şi tu pe listă, zise Lacon, deloc încântat. Pentru că m-ai întrebat, da. Sursa Merlin este principalul nostru furnizor, iar produsele sale se numesc în continuare Vrăjitoarea. De ani de zile Prăvălia n-a obţinut o marfă atât de bună. De fapt, de când îmi amintesc eu.

– Continuă să fie supusă acelei proceduri speciale?

– Bineînţeles, şi nu mă îndoiesc că vom lua precauţiuni şi mai riguroase acum că s-au întâmplat toate astea.

– N-aş face asta în locul tău. Gerald ar mirosi că e ceva putred la mijloc.

– Asta-i problema, nu-i aşa? remarcă Lacon repezit.

„Puterea nu era incertă, reflectă Smiley. Acum pare un boxer slăbănog şi adus de spate, cu mănuşi prea mari pentru

pumnii săi, iar apoi îţi trage un pumn bine plasat de te-aruncă-n corzi şi te examinează cu milă creştinească."

– Nu putem mişca, George. Nu putem investiga pentru că toate instrumentele de investigare se află în mâinile Prăvăliei, dacă nu chiar în acelea ale cârtiţei Gerald. Nu putem supraveghea, nu putem face ascultări, nu putem deschide corespondenţa. Pentru a face oricare din aceste lucruri, am avea nevoie de mijloacele oamenilor lui Esterhase, iar Esterhase, ca oricare altul, trebuie considerat suspect. Nu putem interoga, nu putem lua măsuri pentru limitarea accesului anumitor persoane la secretele cele mai sensibile. Să faci oricare dintre lucrurile astea ar însemna să alarmezi cârtiţa. Asta-i problema dintotdeauna, George. Cine-i poate spiona pe spioni? Cine poate dibui o vulpe fără să alerge odată cu ea? Făcu o încercare stupidă să-şi arate umorul: Aş spune că o cârtiţă, mai curând, zise ca pentru sine, dar sigur pe el.

Într-o zvâcnire de energie, Smiley se îndepărtase de Lacon şi mergea cu paşi mari în faţa acestuia, de-a lungul potecii care ducea la padoc.

– Du-te atunci la concurenţă, se răsti el. Du-te la securişti. Sunt experţi, îţi vor face treaba.

– Ministrul aici n-o să vrea să audă aşa ceva. Ştii foarte bine ce părere au, atât el, cât şi Alleline, despre concurenţă. Şi pe bună dreptate, dacă-mi pot permite. O bandă de foşti administratori de colonii care îşi bagă nasul în hârtiile Prăvăliei: e ca şi cum ai aduce Armata să ancheteze Marina!

– Nu se poate compara una cu alta, protestă Smiley.

Dar Lacon, ca orice bun funcţionar, avea pregătită o a doua metaforă:

– Foarte bine, ministrul ar prefera să-i plouă prin acoperiş decât să-şi vadă castelul dărâmat de nişte intruşi. Aşa-ţi place? E o atitudine în întregime valabilă, George. Avem o groază de agenţi pe teren şi n-aş mai da doi bani pe şansele lor odată ce se vor băga domnii ăia de la Securitate.

Veni rândul lui Smiley să încetinească pasul de astă dată.

– Câţi?

– Şase sute, câţiva în plus sau în minus.

– Şi în spatele Cortinei de Fier?

– Plătim pe state o sută douăzeci.

Când venea vorba de cifre sau de fapte de orice fel, Lacon nu ezita niciodată. Ele erau aurul pe care-l prelucra, pe care-l smulgea din pământul cenuşiu al birocraţiei.

– După câte îmi pot da seama din rapoartele financiare, aproape toţi sunt activi în momentul de faţă. Făcu un salt mare înainte. Deci pot să-i spun c-o faci, nu-i aşa? îi cântă el, dezinvolt, ca şi cum întrebarea ar fi fost simplă formalitate, o chestiune rezolvată ce trebuia doar bifată. Preiei treaba asta, faci curăţenie în grajduri? Dus-întors, faci tot ceea ce este necesar? Este generaţia ta, în fond. Moştenirea ta.

Smiley deschise uşa padocului şi o trânti în urma sa. Se aflau faţă în faţă, privindu-se fix peste gardul şubred. Lacon, uşor rozaliu la faţă, zâmbea docil.

– De ce spunem Ellis? întrebă el, ca să se afle-n vorbă. De ce vorbim de afacerea Ellis, când numele amărâtului ăluia este Prideaux?

– Ellis era numele lui conspirativ.

– Desigur. Au fost atâtea scandaluri atunci, că mai uiţi detaliile.

O pauză. O mişcare largă a antebraţului drept. O fandare.

– Era prietenul lui Haydon, nu al tău, nu-i aşa?

– Au fost la Oxford împreună, înainte de război.

– Şi cai de curse în acelaşi grajd al Prăvăliei, în timpul războiului şi după război. Celebrul cuplu Haydon–Prideaux. Predecesorul meu vorbea la nesfârşit despre asta. Repetă: Dar n-ai fost niciodată apropiat de el?

– De Prideaux? Nu.

– Ăsta nu cumva ţi-e văr, vreau să zic?

– Pentru numele lui Dumnezeu, şuieră Smiley.

Pe moment, Lacon păru din nou încurcat, dar se încăpăţâna să-l fixeze pe Smiley.

– Ai cumva motive sentimentale sau de altă natură, care, după părerea ta, te-ar putea împiedica să accepţi această misiune? Trebuie să spui clar, George, insistă el temător, ca şi cum ultimul lucru pe care şi l-ar fi dorit ar fi fost să-l audă vorbind deschis. Aşteptă o fracţiune de secundă, apoi scuipă ceea ce avea de spus. În ce mă priveşte, nu văd nici un motiv real. Există întotdeauna o parte din noi care aparţine domeniului public, nu-i aşa? Contractul social ne rupe-n două, ai ştiut-o întotdeauna, sunt sigur. O ştia şi Prideaux.

– Ce vrea să fie asta?

– Ce naiba, a fost împuşcat, George! Un glonţ în spate este considerat, chiar şi în lumea voastră, un sacrificiu, nu-i aşa?

Smiley se oprise de unul singur la celălalt capăt al padocului, sub copacii care picurau; trăgându-şi sufletul, încerca să desluşească emoţiile care îl cuprinseseră. Ca o boală veche, furia îl luă prin surprindere. De când fusese pensionat, îi nega existenţa, evitând cu grijă tot ceea ce ar fi putut-o stârni: ziare, foşti colegi, bârfe precum cele ale lui Martindale. După o întreagă viaţă trăită pe seama inteligenţei şi a memoriei sale remarcabile, se dedicase întru totul artei de a uita. Îşi impusese să se consacre unor cercetări erudite, care îi făcuseră cât se poate de bine, distrăgându-l pe vremea când era la Prăvălie, dar acum, când nu lucra, acestea nu mai însemnau nimic, absolut nimic. Nimic!

„Arde tot, îi sugerase Ann, încercând să-l ajute, referindu-se la cărţile sale. Dă foc casei, dar nu putrezi.“

Dacă prin putrezire înţelegea conformism, ea avea dreptate în ceea ce îl priveşte. Încercase, încercase într-adevăr, când se apropiase de ceea ce reclamele de asigurări îşi făceau

o plăcere din a numi amurgul vieţii, să fie întru totul un *rentier* model; dar nimeni, şi mai ales Ann, nu-i mulţumea pentru acest efort. În fiecare dimineaţă când se dădea jos din pat, în fiecare seară când se băga în pat, de obicei singur, îşi aducea aminte că nu era şi că nu fusese niciodată indispensabil. Se dresase să recunoască faptul că, în acele ultime luni nenorocite din cariera lui Control, când dezastrele se ţinuseră lanţ, în ritm ameţitor, se făcuse vinovat de a nu fi văzut lucrurile la adevărata lor dimensiune. Dacă bătrânul profesionist din el se revolta din când în când – şi spunea: *„Ştii* că lucrurile mergeau prost, *ştii* că Jim Prideaux a fost trădat, şi ce dovadă mal palpabilă decât un glonţ, două gloanţe în spate?“ –, ei bine, tot el îşi spunea (să zicem că ştia, să zicem că a avut dreptate): „Este o pură vanitate să crezi că un spion rotofei, între două vârste, este singura persoană capabilă să împiedice lumea să se ducă de râpă“. Iar altă dată: „N-am auzit niciodată de vreunul care să fi părăsit Prăvălia fără să lase o treabă neterminată“.

Doar Ann, cu toate că nu-i putea citi lucrările, refuza să-i accepte concluziile. Era pătimaşă, aşa cum de fapt numai femeile pot fi atunci când e vorba de afaceri, îmboldindu-l să se întoarcă acolo, să reia treburile de unde le lăsase, să nu permită să fie înlăturat cu argumente ieftine. Bineînţeles, nu pentru că ar fi ştiut ceva, dar ce femeie se lăsa vreodată oprită de lipsa de informaţii? Ea simţea. Şi-l dispreţuia că nu acţionează potrivit intuiţiilor ei.

Şi acum, exact în momentul când era pe cale să creadă în propria sa dogmă, ispravă care nu fusese înlesnită de admiraţia exagerată a lui Ann pentru un actor şomer, se trezeşte că fantomele trecutului său – Lacon, Control, Karla, Alleline, Esterhase, Bland şi, în sfârşit, Bill Haydon însuşi – se năpustesc în chilia lui ca să-l anunţe cu voioşie, în timp ce-l târăsc înapoi în aceeaşi grădină, că tot ceea ce el a numit vanitate era adevărul adevărat?

„Haydon“, își repetă el, incapabil să mai zăgăzuiască valurile amintirilor. Până şi numele era ca un şoc. „Mi s-a spus că a fost o vreme când tu şi Bill vă împărtăşeaţi absolut *tot“,* spusese Martindale. Şi-a privit mâinile grăsuţe, urmărindu-le cum tremură. Prea bătrân? Neputincios? Speriat de vânătoare? Speriat de ceea ce ar putea descoperi la capătul ei? „Există întotdeauna o duzină de motive ca să nu faci nimic, îi plăcea lui Ann să spună – era, de fapt, scuza ei preferată pentru mulţi dintre paşii greşiţi pe care i-a făcut –,există doar un singur motiv ca să faci *ceva.* Şi aceasta pentru că vrei.“ Sau pentru că trebuie? Ann ar nega furioasă: coerciţia, ar spune ea, este doar alt cuvânt pentru a face ceea ce doreşti; sau pentru a nu face lucrul de care ţi-e teamă.

Mezinii plâng întotdeauna mai mult timp decât fraţii şi surorile lor. Peste umărul mamei ei, calmându-şi durerile şi mândria rănită, Jackie Lacon urmări invitaţii plecând. Mai întâi, doi bărbaţi pe care nu-i mai văzuse înainte, unul înalt, altul scund şi oacheş. Plecară cu o camionetă mică, verde. Nimeni nu le făcuse cu mâna, observă ea, nici măcar nu li se spusese la revedere. Apoi, plecă tatăl ei, cu propriul său automobil; şi, la urmă, un bărbat blond, arătos, şi unul scund şi gras, într-un pardesiu enorm, ca o pătură pentru cai, se îndreptară spre o maşină sport, parcată sub fagi. Pentru o clipă, îi trecu într-adevăr prin minte că era ceva în neregulă cu cel gras, atât de încet şi de dificil înainta. Dar, văzându-l pe tipul chipeş deschizându-i portiera, păru că se trezeşte şi se repezi ţopăind neîndemânatic. Fără să ştie de ce, gestul acesta o necăji din nou. Un val de tristeţe se abătu iar asupra ei şi maică-sa nu reuşi s-o liniştească.

Capitolul 11

Peter Guillam era un tip plin de cavalerism, a cărui fidelitate conştientă era determinată de sentimentele sale. Cealaltă, acea devoţiune totală, se manifesta de multă vreme faţă de Prăvălie. Tatăl său, un om de afaceri francez, făcuse spionaj în timpul războiului pentru o reţea a Prăvăliei, iar mama sa, o englezoaică, se ocupa de tot felul de treburi misterioase în materie de coduri. Până în urmă cu opt ani, sub acoperirea de agent naval, Guillam însuşi mai conducea încă propriii agenţi în Africa de Nord franceză, misiune considerată drept sinucigaşă. Îl dibuiseră însă, agenţii îi fuseseră spânzuraţi, şi intrase în îndelungatul ev întunecat al profesionistului tras pe linie moartă. Făcuse treabă de negru la Londra, câteodată pentru Smiley, conduse câteva operaţiuni în interior, printre care o reţea de gagici, în care, aşa cum se spune, habar n-avea stânga ce face dreapta, iar când se instalase gaşca lui Alleline, fusese expediat să se odihnească la ţară, la Brixton, fără îndoială pentru că, îşi spunea el, avusese relaţii cu cine nu trebuie, printre care se număra şi Smiley. Până vinerea trecută, absolut sigur, aşa şi-ar fi relatat povestea vieţii. Iar în privinţa relaţiilor cu Smiley, el ar fi stăruit mai ales asupra modului în care se încheiaseră.

Guillam îşi petrecea mai tot timpul pe vremea aceea în docurile Londrei, unde organiza reţele de marinari de mâna a doua, din cine ştie ce vaporeni polonezi, ruşi sau chinezi, pe

care el şi o mână de dibuitori de talente reuşeau, din când în când, să pună gheara. Între timp stătea într-un birou mic de la etajul întâi al Prăvăliei şi consola o secretară drăguţă, Mary, şi era foarte fericit, cu excepţia faptului că nici o persoană cât de cât cu autoritate nu răspundea la notele sale. Când dădea telefon, fie suna ocupat, fie nu răspundea nimeni. Auzise vag că erau necazuri, dar când nu fuseseră? Ajunsese de notorietate publică faptul că Alleline şi Control se luau în coarne, dar asta făceau aproape tot timpul, de ani de zile. Ştia, de asemenea, ca toţi ceilalţi de altfel, că o operaţiune importantă eşuase în Cehoslovacia, că Ministerul de Externe şi Ministerul Apărării făcuseră împreună un tărăboi îngrozitor şi că Jim Prideaux, şeful vânătorilor de scalpuri, cel mai vechi expert în probleme cehoslovace şi omul de încredere de-o viaţă al lui Bill Haydon, fusese împuşcat şi pus la murat. Asta explica, presupunea el, tăcerea apăsătoare şi feţele posomorâte. De aici şi furia maniacă a lui Bill Haydon, ale cărei ecouri se răspândiseră ca un frison nervos în toată clădirea: mânia lui Dumnezeu, spusese Mary, mare iubitoare de formule pompoase. Mai târziu aflase despre catastrofa numită Mărturia. După cum îi relată mult mai târziu Haydon, Mărturia reprezentase cea mai mare operaţiune ratată declanşată vreodată de un bătrân pentru a-şi hrăni gloria muribundă, iar Jim Prideaux fusese preţul ei. Transpirase în ziare, existaseră interpelări parlamentare şi chiar zvonuri, neconfirmate niciodată oficial, că trupele britanice din Germania fuseseră puse în stare completă de alarmă.

Până la urmă, preumblându-se prin diverse birouri, a început să-şi dea seama de ceea ce toţi ceilalţi înţeleseseră cu săptămâni bune în urmă. Prăvălia nu era doar tăcută, ci încremenită. Nimic nu intra, nimic nu ieşea; oricum, nu la nivelul la care se mişca Guillam. În interiorul clădirii, şefii parcă intraseră în pământ, iar în ziua de salariu în rastel nu se mai

aflau plicuri maronii pentru că, după spusele lui Mary, administratorii nu primiseră, ca în fiecare lună, ordinul de a le pregăti. Din când în când, venea câte unul să spună că îl văzuse pe Alleline plecând furios de la club. Sau pe Control urcându-se în maşina sa cu un aer radios. Că Bill Haydon demisionase sub pretextul că se trecuse peste capul său sau că fusese săpat, dar Bill îşi dădea mereu demisia. De data aceasta, se zvonea, motivele erau, totuşi, diferite: Haydon era furios că Prăvălia refuza să plătească preţul cerut de cehi pentru repatrierea lui Jim Prideaux; se spunea că ar fi prea ridicat, atât în materie de agenţi, cât şi de prestigiu. Şi că Bill a făcut una din crizele sale de şovinism, declarând că nici un preţ nu era prea mare când era vorba să aduci acasă un englez credincios: să li se dea orice, numai să fie adus Jim înapoi.

Apoi, într-o seară, Smiley îşi băgă capul prin uşa lui Guillam şi-i propuse să meargă să bea un păhărel. Mary nu observă cine era şi se mulţumi să spună: „Bună!“, pe tonul tărăgănat pe care şi-l închipuia elegant. Când ieşiră împreună de la Prăvălie, Smiley le ură bună seara portarilor cu o răceală neobişnuită, iar la cârciumă, în Wardour Street, spuse: „M-au pus pe liber“ şi cu asta, basta.

De la cârciumă merseră la o cramă de lângă Charing Cross, o pivniţă unde cânta muzica şi în care nu mai era nimeni.

– Ţi-au dat vreo explicaţie? se interesă Guillam. Sau pur şi simplu pentru că ţi-ai pierdut silueta?

De cuvântul „explicaţie“ se agăţă Smiley. Era cuviincios, dar beat criţă, şi, în timp ce mergeau cu paşi cam nesiguri de-a lungul Tamisei, cuvântul „explicaţie“ ajunse până la el.

– Explicaţie ca logică sau explicaţie ca motiv? întrebă el, pe un ton care nu era al lui, ci mai curând al lui Bill Haydon, al cărui stil polemic, adoptat de Oxford Union, înainte de război, părea să fie acum pe toate buzele. Sau explicaţie ca mod de viaţă?

Se aşezară pe o bancă.

– Nu trebuie să-mi dea ei *mie* explicaţii, continuă Smiley. Pot eu însumi să dau şi să scriu nişte afurisite de explicaţii. Şi asta nu mai e acelaşi lucru, insistă el, în timp ce Guillam îl conducea grijuliu la un taxi, dându-i bani şoferului şi indicându-i adresa, asta nu mai e acelaşi lucru cu îngăduinţa asta de trei parale care apare când ţi se rupe de orice.

– Amin, zise Guillam, dându-şi perfect de bine seama, în timp ce privea taxiul îndepărtându-se, că, după regulile Prăvăliei, prietenia lor, aşa cum fusese ea, se terminase în clipa aceea.

A doua zi, Guillam avea să afle că mai căzuseră şi alte capete, că Percy Alleline urma a face oficiul de gardian de noapte, cu titlul de şef intermediar, şi că Bill Haydon, spre uimirea generală, dar mai mult ca sigur datorită furiei sale persistente împotriva lui Control, avea să vină imediat după el în ierarhie sau, cum spuneau înţelepţii, imediat înaintea lui.

De Crăciun, Control era mort.

– Tu urmezi acum, spuse Mary, care privea aceste evenimente ca al doilea asalt al Palatului de Iarnă, şi plânse când Guillam porni spre Siberia Brixtonului, ca să aibă acelaşi noroc, printr-o ironie a sorţii, ca şi Jim Prideaux.

Urcând cele patru trepte ce duceau la Prăvălie în acea după-amiază umedă de luni, cu mintea înviorată de bucuria delictului pe care avea să-l comită, Guillam trecu în revistă aceste evenimente şi ajunse la concluzia că se afla la începutul drumului de întoarcere.

Îşi petrecuse noaptea în apartamentul său spaţios din Eaton Place, în compania unei studente la Conservator, Camilla, o fată cu un trup lung şi cu o faţă frumoasă şi tristă. Deşi nu avea mai mult de douăzeci de ani, părul ei negru avea fâşii cărunte, ca în urma unui şoc despre care nu vorbea niciodată. Ca urmare, poate, al aceluiaşi traumatism nedefinit, nu

mânca deloc carne, nu purta haine de piele, nu bea nici un fel de băutură alcoolică; doar când făcea dragoste, i se părea lui Guillam, se elibera de toate aceste constrângeri misterioase.

Îşi petrecuse dimineaţa singur în camera extrem de mizeră de la Brixton, fotografiind documente ale Prăvăliei, după ce, mai înainte, îşi procurase un aparat de fotografiat miniatural de la magazia operativă, lucru pe care-l făcea foarte frecvent pentru a nu-şi pierde mâna. Magazionerul îl întrebase: „Lumină de zi sau artificială?“ şi avuseseră o discuţie amicală despre granulaţia peliculei. Îi spusese secretarei că doreşte să nu fie deranjat, închisese uşa şi se apucase de lucru conform instrucţiunilor precise date de Smiley. Ferestrele erau plasate foarte sus. Chiar şi stând pe scaun, nu putea zări decât cerul şi acoperişul noii şcoli din susul drumului.

Începu cu lucrări de referinţă din propriul său seif. Smiley îi indicase nişte priorităţi. În primul rând, anuarul personalului, care se distribuia doar funcţionarilor superiori, şi în care erau înregistrate adresele de acasă, numerele de telefon, numele reale şi numele conspirative ale întregului personal al Prăvăliei operând în Anglia. În al doilea rând, regulamentul de ordine interioară, ce cuprindea şi organigrama Prăvăliei după reorganizarea acesteia de către Alleline. Fix la mijloc se afla Centrala Londra, condusă de Bill Haydon, ca un păianjen uriaş în propria sa pânză. „După eşecul penibil al lui Prideaux – îşi dăduse Bill aere – nu vom mai avea blestematele alea de armate particulare, nu se va mai întâmpla să nu ştie stânga ce face dreapta.“ Alleline, observă Guillam, figura de două ori: o dată ca şef şi încă o dată ca „Director al Surselor Speciale“. După cum se zvonea, aceste surse erau cele care făceau ca Prăvălia să meargă. Nimic altceva, potrivit lui Guillam, nu putea explica inerţia în care se complăcea Prăvălia la nivel operativ şi preţuirea de care se bucura la Whitehall. Acestor documente, la insistenţele lui Smiley, le adăugă statutul revizuit al

vânătorilor de scalpuri, sub forma unei scrisori redactate de Alleline, care începea cu „Dragă Guillam“ şi care preciza în mod detaliat reducerea împuternicirilor sale. În mai multe cazuri, beneficiarul acestor măsuri era Toby Esterhase, şeful lampagiilor de la Acton, singura unitate auxiliară care se umflase în cadrul lateralismului.

Se mută apoi la biroul său şi fotografie, tot conform instrucţiunilor lui Smiley, o serie întreagă de circulare de rutină, ce s-ar fi putut dovedi utile ca documentaţie de bază. Includeau văicărelile serviciului administrativ referitoare la starea caselor conspirative din sectorul Londra („Vă rugăm să aveţi amabilitatea să le trataţi ca şi cum ar fi proprietatea dumneavoastră.“); o altă circulară se referea la folosirea abuzivă a telefoanelor Prăvăliei, ale căror numere figurau la secret, pentru conversaţii particulare. Venea, în sfârşit, o scrisoare personală, foarte dezagreabilă, din partea Serviciului Documente, prin care era avertizat „pentru ultima oară“ că permisul său de conducere emis pe numele operativ expirase şi că, dacă nu se îngrijea să-l reînnoiască, „numele său va fi transmis superiorilor pentru a se lua măsurile disciplinare de rigoare“.

Puse la loc aparatul de fotografiat şi reveni la seiful său. Pe raftul de jos se afla un teanc de rapoarte ale lampagiilor, emise sub semnătura lui Toby Esterhase, purtând numele de cod „Baltagul“. Acestea furnizau numele real şi cel de acoperire a două, trei sute de agenţi sovietici de informaţii, identificaţi, care operau la Londra sub acoperire legală sau semilegală – Misiunea Comercială, Agenţia Tass, Aeroflot, Radio Moscova, servicii consulare sau diplomatice. Când era cazul, se dădeau şi datele rezultate din investigaţiile efectuate de către respectivul lampagiu şi numele încrengăturilor, termenul de specialitate desemnând contactele abandonate de-a lungul supravegherii şi neurmărite, neapărat, până la capăt. Rapoartele erau adunate într-un volum anual principal, la care se

adăugau suplimentele lunare. Consultă mai întâi volumul principal, apoi suplimentele. La orele unsprezece şi jumătate îşi încuie seiful, sună Centrala Londra pe fir direct şi ceru cu Lauder Strickland de la Financiar.

– Lauder, eu sunt, Peter, de la Brixton, cum merg treburile?

– Da, Peter, cu ce putem să-ţi fim de folos?

Scurt şi neutru. Ceea ce voia să însemne: noi, ăştia de la Centrala Londra, avem prieteni mai importanţi.

Era vorba, îi explică Guillam, de spălarea unor bani murdari, pentru a finanţa o chestie montată împotriva unui curier diplomatic francez, care părea să fie de vânzare. Cu o voce din cele mai umile, îl întrebă pe Lauder dacă nu-şi poate găsi timp să se întâlnească şi să discute problema.

– Proiectul fusese aprobat de către Centrala Londra? întrebă Lauder.

Nu, dar Guillam îi trimisese deja hârtiile lui Bill prin cursa specială. Lauder Strickland o lăsă mai moale. Guillam îşi pledă cauza:

– Sunt vreo două-trei puncte delicate, Lauder, cred că avem nevoie de o minte ca a ta.

Lauder îi răspunse că ar putea să-i acorde o jumătate de oră.

În drum spre West End, lăsă filmele la o farmacie amărâtă, ţinută de unul, Lark, pe Charing Cross Road. Lark, dacă ăsta i-o fi fost numele, era un tip foarte gras, cu nişte pumni uriaşi. În prăvălie nu era nimeni.

– Filmele domnului Lampton, să fie developate, spuse Guillam.

Lark luă pachetul şi-l duse în camera din spate, iar la întoarcere zise pe un glas bolovănos:

– În regulă.

Pe urmă răsuflă din adâncul plămânilor, de parcă ar fi fumat, ceea ce nu era cazul. Îl conduse pe Guillam până la uşă, pe care o trânti cu zgomot în urma lui. „Unde dracu’ îi găseşte

George pe ăştia?“ se miră Guillam. Cumpărase câteva pastile de tuse. „Fiecare mişcare trebuia să aibă o explicaţie, îl avertizase Smiley. Trebuie să porneşti de la ideea că Prăvălia şi-a pus copoii pe tine douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru.“ „Şi ce e nou în asta? se gândi Guillam. Toby Esterhase şi-ar pune copoii şi pe urmele maică-sii, dacă asta îi aducea o bătaie prietenească pe umăr din partea lui Alleline.“

De la Charing Cross se duse pe jos până la Chez Victor să ia masa cu adjunctul său, Cy Vanhofer, şi cu o secătură care-şi spunea Lorimer şi care pretindea că împarte aceeaşi damă cu ambasadorul est-german la Stockholm. Lorimer pretindea că fata era gata să colaboreze, dar că avea nevoie de cetăţenie britanică şi de o mulţime de bani plătibili la prima livrare. Era gata să facă orice, spunea el: să-i umfle corespondenţa, să-i pună microfoane acasă „sau sticlă pisată în baie“, ceea ce voia să fie o glumă. Guillam rămase cu impresia că Lorimer minţea şi era înclinat să se întrebe dacă nu cumva şi Vanhofer făcea la fel, dar avea înţelepciunea să-şi dea seama că nu era în măsură să spună în ce parte trăgea fiecare din ei. Îi plăcea la Chez Victor, dar nici nu-şi mai amintea ce mâncase, iar când intră în holul Prăvăliei îşi dădu seama că motivul îl reprezenta faptul că se afla într-o stare de agitaţie.

– Bună, Bryant!

– Încântat să vă văd, domnule! Luaţi loc, domnule, scuzaţi-mă numai o clipă, domnule, vă mulţumesc, domnule, spuse Bryant dintr-o singură răsuflare, iar Guillam se aşeză pe bancheta de lemn gândindu-se la dentist şi la Camilla.

Era o achiziţie recentă şi era cam nebună; trecuse un timp bunicel de când lucrurile nu mai avuseseră, în ceea ce-l priveşte, un ritm atât de precipitat. Se întâlniseră la o petrecere, unde vorbea de una singură, despre adevăr, într-un colţ, în timp ce bea nişte suc de morcovi. Guillam riscase şi-i răspunsese că nu prea se pricepea în chestii de morală, aşa că mai

bine ar merge să se reguleze. Stătuse o clipă pe gânduri, apoi se dusese să-şi ia pardesiul. Îşi făcea de atunci veacul la el, gătindu-i colţunaşi cu alune şi cântând din flaut.

Holul Prăvăliei arăta mai jegos ca oricând. Trei ascensoare obosite, o barieră de lemn, o reclamă pentru ceaiul Mazawattee, cabina cu uşă de sticlă a lui Bryant, în care avea un calendar cu vederi din Anglia şi câteva telefoane prăfuite.

– Domnul Strickland vă aşteaptă, domnule, spuse Bryant ieşind din cuşca lui şi, cu o mişcare lentă, ştampilă un bon roz, cu ora de intrare: paisprezece cincizeci şi cinci, P. Bryant, portar.

Grilajul liftului din centru trosni ca o grămadă de lemne uscate.

– Ar cam fi timpul să mai ungeţi vechitura asta, nu-i aşa, spuse Guillam, aşteptând să pornească liftul.

– Noi tot cerem lucrul ăsta, zise Bryant, lansându-se în una din lamentările sale favorite. Nu fac nimic. Poţi să le ceri până-ţi dai sufletul. Ce vă mai face familia, domnule?

– Bine, spuse Guillam, care nu avea aşa ceva.

– E bine, zise Bryant.

Uitându-se în jos, Guillam văzu capul unsuros al cerberului dispărându-i la picioare. Mary îi spunea Căpşuni cu frişcă, îşi aminti el: faţă roşie, păr alb, vâlvoi.

În lift, cercetă bonul de intrare. „Permis de intrare în Centrala Londra, se putea citi pe primul rând. Scopul vizitei: Serviciul Financiar. Înapoiaţi la plecare acest document." Urma un spaţiu necompletat, dedesubtul menţiunii: „Semnătura persoanei care primeşte".

– Bine-ai venit, Peter! Ai întârziat puţin, cred, dar nu face nimic.

Lauder, un personaj mărunţel, comun, cu gâtul strâns în gulerul alb al cămăşii, foarte excitat, în sinea lui, să primească o vizită, aştepta la barieră. Pe vremea lui Control, etajul acesta era ca un adevărat bulevard de oameni ocupaţi.

Acum accesul era blocat de o barieră, unde un cerber cu ochi de şobolan îi cercetă bonul de intrare.

– Dumnezeule mare, de când îl aveţi pe monstrul ăsta? întrebă Guillam, încetinind pasul în dreptul unui aparat de cafea strălucind a nou.

Două fete care-şi umpleau ceştile se întoarseră şi îi spuseră: „Bună, Lauder“, cu ochii la Guillam. Cea înaltă îi amintea de Camilla. Aceeaşi privire, în care pâlpâia o flacără mocnită, neiertătoare faţă de neputinţa masculină.

– Ah, dar nici nu vă daţi seama câte ore bune de lucru economisim astfel, izbucni Lauder pe loc. Fantastic, de-a dreptul fantastic!

În entuziasmul său fu cât pe-aci să-l răstoarne pe Bill Haydon.

Acesta ieşea din biroul său, o solniţă hexagonală, care dădea spre New Compton Street şi Charing Cross Road. Mergea în aceeaşi direcţie cu ei, dar cu nici un kilometru pe oră, ceea ce pentru Bill, în interior, însemna viteza maximă. În exterior, era cu totul altceva; Guillam constatase cu ochii lui acest lucru în cursul antrenamentelor de la Sarratt şi, odată, cu ocazia unui salt de noapte cu paraşuta în Grecia. În aer liber, era vioi, plin de nerv; faţa sa tăioasă, umbrită şi trasă în acest coridor umed şi rece, părea în aer liber să se fi modelat după locurile îndepărtate în care servise. Erau nenumărate: nu exista teatru de operaţiuni, în ochii admirativi ai lui Guillam, care să nu poarte pe undeva amprenta lui Haydon. Avusese nenumărate ocazii în propria sa carieră să găsească urmele misterioase ale trecerii lui Haydon prin acele locuri exotice. Cu un an sau doi în urmă, pe când mai lucra încă în Serviciul de Informaţii al Marinei, având drept scop, printre altele, să adune o echipă de pândari, care să supravegheze de pe coastă porturile chineze Wenchow şi Amoy, Guillam descoperise uimit că nu erau decât agenţi chinezi lăsaţi în conservare în

acele orașe, recrutați de către Bill Haydon în cursul a cine știe cărei acțiuni de mult uitate de pe vremea războiului, dotați cu stații radio bine ascunse și cu tot echipamentul necesar, pentru realizarea legăturii. Altă dată, umblând prin rapoartele de serviciu ale îndrăzneților Prăvăliei, mai mult din nostalgie pentru zilele acelea decât din elanul profesional al momentului, Guillam se lovise de două ori de numele de cod al lui Haydon, în tot atâtea rapoarte: în 1941, scotea vasele pescărești franceze din Helford Estuary; în același an, avându-l pe Jim Prideaux ca om de legătură, înființa rețeaua de curieri în sudul Europei, din Balcani până la Madrid. Pentru Guillam, Haydon ținea de acea generație unică, pe cale de dispariție, a Prăvăliei, căreia îi aparținuseră atât părinții lui, cât și George Smiley, un grup restrâns de oameni, iar în cazul lui Haydon având și sânge albastru, care trăiseră mai multe existențe în tihnă, în timp ce el își trăia viața în goană, și care, treizeci de ani mai târziu, mai dădeau Prăvăliei acel parfum aproape uitat al aventurii.

Văzându-i împreună, Haydon rămase înțepenit pe loc. Trecuse o lună bună de când nu vorbise cu Guillam; probabil fusese plecat în cine știe ce misiune secretă. Acum, în lumina care venea prin ușa deschisă a biroului său, părea ciudat de închis la față și de înalt. Avea ceva în mână, Guillam nu-și putea da seama ce, o revistă, un dosar sau un raport; biroul său, împărțit în două de propria-i umbră, arăta ca o chichineață de student, în care plutea un aer monahal peste o întreagă harababură. Peste tot – grămezi de rapoarte, de copii și de dosare; pe perete – un avizier din postav, încărcat cu ilustrate și cu tăieturi din ziare; alături, în diagonală, fără ramă, unul din vechile tablouri ale lui Bill, o pânză abstractă, cu forme rotunjite în culorile aspre și șterse ale deșertului.

– Bună, Bill, zise Guillam.

Lăsându-şi uşa deschisă – o încălcare a regulamentului –, mergea în faţa lor, fără să scoată în continuare vreo vorbă. Era îmbrăcat cu extravaganţa-i obişnuită. Peticelele de piele ale hainei erau prinse în romb, nu în pătrate, ceea ce făcea ca din spate să pară un arlechin. Ochelarii îi ieşeau de sub părul cenuşiu, ce-i atârna pe frunte, aducând cu cei purtaţi de motociclişti. Pentru o clipă, îl urmară nesiguri, până când, pe neaşteptate, se întoarse dintr-o singură mişcare, ca o statuie pivotând încet pe propriul soclu, şi-l fixă cu privirea pe Guillam. Apoi zâmbi larg, astfel încât sprâncenele lui ca nişte semiluni se ridicară precum cele ale unui clovn, iar faţa i se înfrumuseţă şi deveni absurd de tânără.

– Ce dracu' faci aici, măi pribeagule? îl întrebă el jovial.

Luând întrebarea în serios, Lauder începu să-i explice chestia cu franţuzul şi cu banii murdari.

– Ai grijă să încuiaţi argintăria, spuse Bill, privind fix prin el. Blestemaţii ăia de vânători de scalpuri îţi fură şi plombele de aur din gură. Încuiaţi bine şi fetele, dacă vă lasă, adăugă el după un timp, cu ochii ţintiţi spre Guillam. De când până când îşi spală vânătorii de scalpuri banii? Asta e treaba noastră.

– Lauder face spălarea. Noi nu facem decât să-i cheltuim.

– Să văd hârtiile, îi spuse Haydon lui Strickland, adoptând brusc un ton tăios. Nu mai vreau să risc nimic.

– V-au fost deja trimise, zise Guillam. Trebuie să fie acum pe biroul dumneavoastră.

Cu un ultim gest din cap îi expedie, dar Guillam îi simţi privirea ochilor de un albastru spălăcit sfredelindu-i ceafa până dădură colţul întunecos al culoarului.

– Fantastic tip, spuse Lauder, ca şi cum Guillam nu l-ar fi întâlnit niciodată. Centrala Londra nici n-ar putea fi pe mâini mai bune. Incredibil de talentat! State de serviciu nemaipomenite. Strălucitor!

„În timp ce tu, gândi Guillam, neiertător, ești strălucitor prin asociere. Cu Bill, cu automatul de cafea, cu băncile.“ Fu întrerupt din meditație de vocea stridentă, cu accent de mahala, a lui Roy Bland, care se auzea prin ușa deschisă din fața lor.

– Hei, Lauder, stai nițel, l-ai văzut pe Sângerosul Bill pe undeva? E chemat de urgență!

După care urmă ecoul fidel al timbrului central-european al lui Toby Esterhase, ce venea din aceeași direcție:

– Imediat, Lauder, de fapt noi am și pus pe toată lumea-l să-l caute.

Intrară într-un ultim culoar strâmt. Lauder mai făcuse vreo trei pași și își compunea un răspuns la întrebare, când Guillam ajunse în dreptul ușii deschise și se uită înăuntru. Bland era prăvălit ca o plăcintă pe birou. Își scosese haina și strângea o hârtie în mână. La subsuorile cămășii îi apăruseră cercuri de sudoare. Micuțul Toby Esterhase era aplecat peste el ca un chelner, un ambasador bățos în miniatură, cu păr argintiu și cu fălci puternice, neprietenoase, și întindea o mână spre hârtie, ca și când recomanda specialitatea casei. Era clar că citeau același document atunci când Bland îl zărise trecând pe Lauder Strickland.

– L-am văzut, într-adevăr, pe Bill Haydon, spuse Lauder, care avea un talent deosebit să reformuleze întrebările pentru a le face să pară mai cuviincioase. Presupun că în acest moment Bill este în drum spre voi, este cu câțiva pași mai în spate pe coridor; am schimbat chiar adineauri câteva cuvinte cu el în legătură cu vreo două-trei probleme.

Privirea lui Bland se întoarse încet spre Guillam și se opri asupra lui; căutătura lui înghețată aducea aminte în mod dezagreabil de aceea a lui Haydon.

– Bună, Pete, spuse el.

La care, Micuțul Toby se îndreptă și își întoarse ochii direct spre Guillam: cafenii și liniștiți, ca ai unui pointer.

– Salut, spuse Guillam, care-i treaba?

Atitudinea lor nu era numai glacială, era de-a dreptul ostilă. Guillam petrecuse trei luni cot la cot cu Toby Esterhase, într-o operaţiune foarte delicată, în Elveţia, şi Toby nu zâmbise nici măcar o singură dată, aşa că privirea lui fixă nu-l surprinse. Însă Roy Bland era una din descoperirile lui Smiley, un tip impulsiv şi plin de căldură, în această lume a informaţiilor, o matahală cu părul roşu, un primitiv intelectual, pentru care o seară reuşită însemna să stea să pălăvrăgească despre Wittgenstein în cârciumile de prin Kentish Town. Îşi petrecuse zece ani ca gloabă a Partidului, trecând prin toate universităţile Europei de Răsărit şi acum, ca şi Guillam, era pus pe dreapta, ceea ce crea un fel de legătură între ei. Stilul lui obişnuit îl reprezenta un zâmbet larg, o palmă peste umăr şi un damf de bere băută cu o zi înainte; dar nu astăzi.

– Nimic deosebit, Peter, bătrâne, spuse Roy, afişând cu întârziere un zâmbet. Doar surprins să te văd, asta-i tot. Ne-am obişnuit să fim numai noi pe culoarul ăsta.

– Iată-l pe Bill, anunţă Lauder, foarte încântat să-şi vadă pronosticul confirmat atât de repede.

Într-o rază de lumină, în momentul trecerii acestuia, Guillam observă culoarea ciudată a obrajilor lui Haydon, cu pomeţi de o roşeaţă intensă, plini de vinişoare sparte. Asta-i dădea – se gândi Guillam în starea avansată de nervozitate în care se afla – un aer de Dorian Gray.

Întâlnirea sa cu Lauder Strickland ţinu o oră şi douăzeci de minute, atât reuşi Guillam să lungească conversaţia, iar în tot acest timp îi veneau în minte Bland şi Esterhase şi se întreba ce naiba îi rodea.

– Auzi, cred că ar fi mai bine să lămuresc toate astea cu Dolphin, spuse el într-un târziu. Ştim cu toţii cum este când vine vorba despre băncile elveţiene.

Controlorii se aflau la două uşi după Serviciul Financiar.

– Las ăsta aici, adăugă el, aruncându-i bonul de intrare pe birou.

Biroul Dianei Dolphin mirosea a deodorant proaspăt; geanta ei din ochiuri metalice era pusă pe casa de bani, lângă un exemplar din *Financial Times.* Făcea parte din acele eterne logodnice de la Prăvălie pe care nu le lua nimeni de nevastă. Da, spuse el pe un ton descurajat, documentele operative se aflau deja în atenţia Centralei Londra. Da, înţelegea că folosirea nechibzuită a unor bani murdari era de domeniul trecutului.

– Vom examina problema şi vă vom ţine la curent, îl anunţă ea, ceea ce însemna că se va duce să-l întrebe pe Phil Porteous, care se afla în biroul de alături.

– Îl voi informa, în cazul acesta, pe Lauder, spuse Guillam şi plecă.

„Mişcă“, îşi zise el.

La toaletă aşteptă treizeci de secunde în faţa chiuvetelor, supraveghind uşa în oglindă, cu urechea ciulită. O tăcere ciudată cuprinsese întreg etajul. „Hai, gândi el, îmbătrâneşti, mişcă-te.“ Traversă culoarul, intră cu îndrăzneală în camera ofiţerilor de serviciu, trânti uşa cu zgomot şi se uită de jur împrejur. Îşi făcu socoteala că avea zece minute şi gândi că o uşă trântită făcea mai puţin zgomot decât una închisă pe furiş. „Mişcă!“

Îşi adusese aparatul de fotografiat, dar lumina era îngrozitoare. Fereastra, cu plasă de sârmă, dădea spre o curte plină de ţevi înnegrite. Nu putea risca să folosească un bec mai puternic, chiar dacă ar fi avut, aşa că se servi de memorie. Nu părea să se fi schimbat mare lucru de la preluarea puterii. Ziua, încăperea era folosită drept cameră de odihnă de către fetele pe care le apucau căldurile şi, dacă te luai după mirosul de parfum ieftin ce plutea în încăpere, nu se schimbase nimic. De-a lungul unui zid se afla o canapea din imitaţie de

piele, care noaptea se transforma într-un pat nenorocit; lângă ea, un dulăpior cu medicamente de prim ajutor, cu o cruce roşie jupuită, şi un televizor prăpădit. Se repezi imediat spre dulapul metalic, care se afla în acelaşi loc, între tabloul de comandă şi telefoanele încuiate. Era o vechitură de dulap şi ar fi putut să-l deschidă şi cu un desfăcător de conserve. Îşi luase cu el şperaclele şi câteva scule dintr-un aliaj uşor. Îşi reaminti că pe vremuri cifrul era 31-22-11 şi îl încercă de patru ori invers faţă de sensul acelor de ceasornic, de trei ori în sensul acelor de ceasornic, şi apoi de două ori înapoi şi o dată înainte, până sare. Butonul era atât de obosit, că-şi cunoştea singur drumul. Când deschise uşa, din fundul dulapului se rostogoli un nor de praf, care pluti prin cameră ridicându-se încet spre fereastra întunecată. În clipa aceea auzi un zgomot care părea o singură notă cântată la flaut: era, mai mult ca sigur, scrâşnetul unei maşini care frânase în stradă sau roata unui cărucior pentru dosare care scârţâia pe linoleum; dar pe moment părea una dintre acele note lungi, melancolice, ale exerciţiilor făcute de Camilla. Cânta exact când avea chef. La miezul nopţii, în zori, oricând. Nu dădea o para chioară pe vecini; în general, nu se fâstâcea prea uşor. Îşi aduse aminte de prima seară: „În ce parte a patului dormi? Unde trebuie să-mi pun lucrurile?“ El se mândrea cât de delicat era în chestiile astea, dar pe Camilla nu o impresionau asemenea lucruri, tehnica era deja un compromis cu realitatea, o evadare, ar spune ea, din realitate. „Haide, gata, să ies din chestia asta.“

Jurnalele de bord zilnice erau pe raftul de sus, în volume legate, cu datele lipite pe cotor. Ai fi zis că erau registre de familie. Dădu jos volumul de pe luna aprilie şi studie lista numelor de pe spatele copertei, întrebându-se dacă-l putea zări cineva din camera de pe partea cealaltă a curţii şi, dacă da, ce-ar gândi? Parcurse toate coloanele, în căutarea nopţii de zece spre unsprezece, când se presupunea că avusese loc

schimbul de mesaje între Centrala Londra şi Tarr. După cum îi atrăsese atenţia Smiley, era un decalaj de nouă ore în plus faţă de Hong Kong, aşa că atât telegrama lui Tarr, cât şi primul răspuns al Londrei apăruseră în afara orelor normale de serviciu.

Dinspre culoar se făcu auzită brusc o hărmălaie de voci şi, timp de o secundă, îşi închipui chiar că poate distinge mârâitul lui Alleline, într-o irlandeză de frontieră, care făcea o glumă nesărată, dar imaginaţia îi cam juca feste în acest moment. Avea pregătită o poveste de acoperire şi o parte din el începuse să o şi creadă. Dacă ar fi fost prins, şi-o va asuma în întregime, iar dacă anchetatorii de la Sarratt l-ar fi tocat, ar fi avut o altă variantă de salvare, pentru că nu călătorea niciodată fără aşa ceva. Cu toate acestea, era mort de frică. Vocile se îndepărtară şi, odată cu ele, şi fantoma lui Percy Alleline. Sudoarea i se prelingea pe coaste. O fată trecu prin faţa uşii, fredonând o melodie din *Hair.* „Dacă te-aude Bill, te omoară, gândi el, dacă pe Bill îl poate scoate ceva din sărite, acel lucru e fredonatul: «Ce faci aici, măi, pribeagule?»“

Apoi, spre marea sa distracţie de-o clipă, auzi cu adevărat mugetul înfuriat al lui Bill, tunând de Dumnezeu ştie unde:

– Opriţi văicăreala asta! Cine *este* imbecilul?

„Hai, mişcă-te. Odată ce te opreşti, n-ai să mai poţi porni din nou: există o formă specială de trac, care te secătuieşte şi te face să te cari, care îţi arde degetele când atingi marfa şi care-ţi vâră un nod în stomac. Mişcă-te.“ Puse la loc volumul pe aprilie şi trase alte patru la întâmplare, februarie, iunie, septembrie şi octombrie. Le răsfoi într-o goană, căutând comparaţii, le puse înapoi pe raft şi se lăsă pe vine. Se ruga la Dumnezeu să se aşeze praful. De ce oare nu reclama nimeni? Întotdeauna se întâmplă aşa când un loc este folosit de mai mulţi: nimeni nu se simte responsabil, nimănui nu-i pasă. Căuta listele de prezenţă a portarilor de noapte. Le găsi pe raftul de jos, înghesuite între pliculeţele de ceai şi laptele condensat: teancuri întregi puse în nişte dosare plic. Portarii le completau

şi le aduceau de două ori în cursul unei ture de douăsprezece ore în care erai de serviciu, o dată la miezul nopţii şi, din nou, la şase dimineaţa. Garantai pentru corectitudinea lor – Dumnezeu ştie cum, din moment ce personalul de noapte era împrăştiat în toată clădirea –, le semnai, păstrai copia a treia şi o vârai în dulap, fără să ai habar pentru ce. Aşa se proceda înainte de Potop şi se pare că tot aşa se proceda şi acum.

„Praf şi pliculeţe de ceai pe acelaşi raft, gândi el. Oare cât o fi trecut de când nu şi-a mai făcut cineva un ceai?“

Se concentra din nou asupra nopţii de 10/11 aprilie. Cămaşa i se lipise de coaste. „Ce se-ntâmplă cu mine? Isuse Hristoase, am început să o iau la vale.“ Întoarse butonul înainte şi înapoi, la dreapta din nou, de două ori, de trei ori, apoi închise dulapul. Aşteptă, ascultă, mai aruncă o privire îngrijorată către praf şi apoi traversă decis culoarul pentru a-şi găsi adăpost la toaletă. În drum îl surprinse vacarmul: maşinile de cifrat, telefoane care sunau, o voce de fată care ţipa: „Unde o fi nenorocita aia de notă, adineauri am avut-o în mână“, şi din nou acel sunet de flaut, dar care nu-i mai amintea de exerciţiile făcute de Camilla la crăpatul zorilor. „Data viitoare o voi aduce şi pe ea să pună osul la treabă, se gândi el furios. Fără compromisuri, faţă-n faţă, aşa cum trebuie să fie viaţa.“

La toaletă îi găsi pe Spike Kaspar şi pe Nick de Silsky în faţa chiuvetelor, schimbând câteva cuvinte în şoaptă prin oglindă. Erau oameni de teren din reţeaua sovietică a lui Haydon; se aflau acolo de câţiva ani buni şi li se spunea simplu, Ruşii. Văzându-l pe Guillam, tăcură pe loc.

– Bună ziua la amândoi. Isuse, sunteţi într-adevăr nedespărţiţi!

Erau amândoi blonzi şi îndesaţi şi păreau mai ruşi decât ruşii adevăraţi. Aşteptă să plece şi-şi spălă praful de pe mâini, apoi o luă nepăsător spre biroul lui Lauder Strickland.

– Doamne, iartă-mă, cât poate să dea din gură Dolphin aia, spuse el.

– Foarte capabilă. Practic indispensabilă. Extraordinar de competentă, poţi să mă crezi pe cuvânt, zise Lauder.

Uitându-se cu atenţie la ceas, înainte de a semna bonul de intrare, îl conduse apoi pe Guillam până la lift. Toby Esterhase se afla la barieră, stând de vorbă cu portarul acela tânăr şi neprietenos.

– Te întorci la Brixton, Peter?

Tonul îi era neutru, iar expresia de nepătruns, ca întotdeauna.

– De ce?

– Am o maşină afară, ca să-ţi spun drept. M-am gândit că aş putea să te umblu şi pe tine. Avem o treabă de rezolvat acolo.

„Să te umblu": Micuţul Toby nu vorbea nici o limbă ca lumea, dar le vorbea pe toate. În Elveţia, Guillam l-a auzit vorbind franţuzeşte cu accent german; germana sa avea accent slav, iar engleza îi era plină de greşeli, de poticniri şi de vocale pronunţate strâmb.

– Mulţumesc, Toby, dar cred că o să mă duc direct acasă. 'Seara.

– Direct acasă? Aş putea să te umblu şi pe tine, atât.

– Mulţumesc, dar trebuie să fac şi nişte cumpărături. Toată adunătura aia de fini şi fine, ştii tu.

– Înţeleg, spuse, ca şi cum Toby ar fi avut şi el, iar micul lui maxilar de piatră se crispă a dezamăgire.

„Ce dracu' mai vrea şi ăsta? se întrebă Guillam din nou. Amândoi, Micuţul Toby şi Marele Roy: de ce şi-or fi pus ochii pe mine? Îi chinuie vreo bănuială sau le-a căzut ceva greu la stomac?"

Afară, o luă razna pe Charing Cross Road, zgâindu-se la vitrinele librăriilor, în timp ce cu altă parte a minţii observa ambele trotuare. Se făcuse mult mai frig, începuse să bată vântul şi citea un fel de promisiune pe feţele oamenilor pe care îi întâlnea în cale. Se simţea în culmea fericirii. „Până acum, îşi spuse el, am trăit prea mult în trecut. E timpul să mă

bag din nou." La Zwemmers examină un album ilustrat, intitulat *Instrumente muzicale de-a lungul vremurilor* şi îşi aduse aminte de lecţia pe care Camilla o avea la ore târzii cu doctorul Sand, profesorul ei de flaut. Se întoarse până la Foyles, aruncând un ochi spre cozile din staţiile de autobuz. „Consider-o ca pe o misiune în străinătate", îi spusese Smiley. Amintindu-şi de biroul ofiţerilor de serviciu şi de privirea ciudată a lui Roy Bland, lui Guillam nu-i venea deloc greu să o privească astfel. Mai era şi Bill: oare Haydon împărtăşea şi el bănuiala lor? Nu. „Bill aparţine unei categorii proprii, îşi zise Guillam în sinea lui, incapabil să reziste unui elan de loialitate faţă de Haydon. Bill n-ar împărţi nimic din ceea ce nu-i aparţine." Pe lângă Bill, ceilalţi doi erau nişte pigmei.

În Soho, opri un taxi şi-i ceru şoferului să-l ducă până la Waterloo Station. De la Waterloo, dintr-o cabină puturoasă, sună la Mitcham, în Surrey, şi vorbi cu inspectorul Mendel, care lucrase înainte şi în Serviciul Secret şi pe care atât Smiley, cât şi Guillam îl cunoscuseră într-o altă viaţă. Când îi răspunse Mendel, el o ceru pe Jenny şi îl auzi pe acesta spunându-i sec că nu locuia nici o Jenny acolo. Îşi ceru scuze şi puse receptorul în furcă. Făcu numărul de la ora exactă şi pretinse că duce o conversaţie plăcută cu automatul, pentru că afară era o cucoană bătrână care-l aştepta să termine. „Ar trebui să fi ajuns", îşi spuse el. Închise din nou şi formă un alt număr din Mitcham, de data aceasta al unei cabine telefonice de la capătul străzii lui Mendel.

– Eu sunt, Will, zise Guillam.

– Aici e Arthur, spuse Mendel plin de voioşie. Ce mai faci, Will?

Era tipul de vânător iute, cu pasul mare, cu o faţă colţuroasă şi cu privirea ageră, iar Guillam avea în momentul acela imaginea lui clară aplecat pe blocnotesul lui de poliţist, aşteptând cu creionul în mână.

– Vreau să-ţi comunic titlurile acum, în cazul în care mă calcă un autobuz.

– Bine faci, Will, îi spuse Mendel consolându-l. Nu poţi fi niciodată prea prudent.

Îi transmise mesajul rar, recurgând la acoperirea universitară asupra căreia căzuseră amândoi de acord, ca o ultimă protecţie în caz că, din întâmplare, erau interceptaţi: examene, studenţi, referate furate. Ori de câte ori se oprea, nu auzea nimic decât un scârţâit uşor. Şi-l închipuia pe Mendel scriind încet şi lizibil şi nescoţând o vorbă până nu nota ultimul cuvânt.

– Că veni vorba, am luat pozele alea de la farmacie, spuse în sfârşit Mendel, după ce verificase totul încă o dată. Au ieşit extraordinar. Nici una ratată.

– Mulţumesc. Îmi pare bine!

Dar Mendel închisese deja telefonul.

„Am şi eu de spus ceva în legătură cu cârtiţele, gândi Guillam, au parcurs un tunel lung, foarte întunecos.“ În timp ce-i ţinea uşa bătrânei doamne să o lase să intre, privirea i se opri pe receptorul din furcă şi-şi dădu seama că era plin de picături de sudoare. Analiză în minte mesajul său către Mendel, se mai gândi o dată la felul în care Roy Bland şi Toby Esterhase îl priviseră prin uşa deschisă, se întrebă îngrijorat pe unde o fi Smiley şi dacă era precaut. Se reîntoarse la Eaton Place, dorind-o nemaipomenit de tare pe Camilla, uşor speriat de propriile motive. Oare să fi fost vârsta care se răzbuna pe el dintr-odată? În fond, pentru prima oară în viaţa lui păcătuise faţă de propriile concepţii despre nobleţe. Avea senzaţia că era mânjit, sentimentul unui dezgust de sine.

Capitolul 12

Sunt unii vârstnici care se întorc la Oxford pentru a-şi regăsi tinereţea, ce le face semn de după fiecare piatră. Smiley nu se număra printre aceştia. Poate în urmă cu zece ani ar fi simţit un asemenea impuls. Dar acum, nu. Trecând pe lângă Biblioteca Bodleiană, îl străfulgeră gândul: „Am lucrat aici". Văzând casa fostului său conducător de lucrări, de pe Parks Road, îşi reaminti că, înainte de război, în grădina-i nesfârşită, Jebedee îi sugerase pentru prima oară că nu i-ar strica să se ducă să vorbească cu „câţiva pe care îi cunosc la Londra". Auzi ceasul din Tom Tower bătând de şase şi se trezi gândindu-se la Bill Haydon şi la Jim Prideaux, care trebuie să fi intrat în anul în care el absolvea şi aveau să fie apoi aduşi unul lângă altul de război. Se întrebă fugar cum or fi arătat împreună cei doi pe vremea aceea, Bill–pictorul, polemistul şi mondenul, alături de Jim–atletul, care-i sorbea vorbele din gură. În zilele lor de glorie de la Prăvălie, reflectă el, aceste diferenţe aproape se estompaseră: Jim devenise mai sprinten la minte, iar Bill nu se descurca rău pe teren. Abia spre sfârşit, vechea deosebire îşi reintrase în drepturi: calul de povară se întorsese în grajd, iar gânditorul, la birou.

Ploua, dar trecea printre picături fără să le vadă. Călătorise cu trenul, iar de la gară o luase pe jos, dând tot timpul ocoluri pe la Blackwell, pe lângă colegiul său de odinioară,

pe ici, pe colo, indiferent unde, apoi către nord. Arborii aduceau amurgul mai devreme.

Ajungând într-o fundătură, mai lălăi puţin, înregistrând cele văzute. O femeie înfăşurată într-un şal îl depăşi cu bicicleta, alunecând prin dârele lăsate de felinarele străzii acolo unde lumina putea pătrunde prin ceaţa groasă. Coborî, deschise larg o poartă şi dispăru. De cealaltă parte a drumului, o siluetă înfofolită, greu de spus dacă era femeie sau bărbat, plimba un câine. Altfel, drumul era pustiu, la fel ca şi cabina telefonică. Apoi, ca din pământ, doi oameni trecură pe lângă el vorbind despre Dumnezeu şi război. De vorbit, vorbea mai mult cel tânăr. Auzindu-l pe celălalt, pe cel vârstnic, aprobându-l, Smiley îşi zise că acesta trebuia să fie profesorul.

Mergea de-a lungul unor uluci înalte, dincolo de care se vedeau vârfurile unor arbuşti. Poarta de la numărul 15 se mişca uşor în ţâţâni; era o poartă dublă, dar nu era folosită decât una din tăblii. O împinse şi văzu că zăvorul era stricat. Casa se afla departe de gard, în fundul curţii, iar toate ferestrele erau luminate. Printr-una dintre ele, de sus, se vedea un tânăr aplecat asupra unui birou. În spatele alteia, două tinere păreau că se ceartă, iar după o a treia, o femeie foarte palidă cânta la violă, dar nu se auzea ce. Ferestrele de la parter erau luminate, de asemenea, dar perdelele fuseseră trase. Peronul era pavat, uşa de la intrare avea vitralii, iar pe cadrul uşii odihnea un anunţ obosit: „După orele 11 noaptea, folosiţi numai uşa de serviciu“. Deasupra soneriilor, alte bileţele: „Pentru Prince – de trei ori“, „Lumby – de două ori“, „Buzz: lipsesc toată seara. Pe curând, Janet“. Lângă soneria de jos scria: „Sachs“. Apăsă pe buton. Câinii începură imediat să latre, iar o femeie urlă:

– Flush, idiotule, nu e decât unul din dobitocii ăia! Flush, taci, prostule! Flush!

Uşa se întredeschise, reţinută de un lanţ, şi un trup umplu deschizătura. În timp ce Smiley făcea tot ce-i stătea în putinţă să vadă cine este înăuntru, doi ochi pătrunzători, umezi ca de prunc, îl scrutau, remarcându-i servieta şi pantofii plini de noroi; trupul îşi aruncă rapid apoi privirea peste umărul lui, în lungul aleii, ca să şi-o întoarcă iar pentru a-l mai măsura o dată. Faţa palidă se destinse într-un zâmbet încântător, iar domnişoara Connie Sachs, fosta regină a Documentării la Prăvălie, izbucni cu sinceră bucurie:

– George Smiley, exclamă ea cu un surâs timid şi îl trase în casă. Măi, iubitule, măi, eu credeam că e vreunul din ăia care vor să-mi plaseze un aspirator; şi, când colo, ce să vezi, George în carne şi oase!

Închise foarte repede uşa în spatele lui.

Era o matahală de femeie, cu un cap mai înaltă decât George. O hălăciugă de păr alb îi încadra faţa lătăreaţă. Purta o haină cafenie, un fel de blazer, pantaloni cu elastic în talie peste o burtă lăsată, ca de boşorog. Jarul de cărbuni mocnea în cămin. În faţa acestuia se întindeau câteva pisici, iar un prepelicar cu o blană jigărită, cenuşie, prea gras ca să se mişte, se tolănea pe canapea. Pe o măsuţă cu rotile stăteau înşirate cutiile cu conserve din care mânca şi sticlele din care bea. Avea o priză, cu un triplu ştecăr, în care erau conectate un radio, un reşou şi un fier de ondulat părul. Un băiat cu pletele până la umăr era lungit pe jos şi prăjea pâine. Văzându-l pe Smiley, lăsă din mână tridentul de aramă.

– O, Jingle, dragule, n-am *putea* amâna pe mâine? îl rugă Connie. Nu mi se întâmplă des ca iubitul meu cel mai vechi să vină să mă vadă.

Smiley îi uitase vocea. Ea şi-o juca, modulând-o în tonalităţi din cele mai ciudate.

– Îţi voi acorda o oră întreagă gratuit, dragule, o oră doar pentru tine, vrei? Unul din imbecilii mei, îi spuse ea lui

Smiley, mult înainte ca băiatul să fi ajuns destul de departe ca să nu mai audă. Mai dau încă lecţii, nici eu nu ştiu de ce. *George,* murmură ea, uitându-se mândră la el cum scotea, în partea cealaltă a camerei, o sticlă de Xeres din servietă şi umplea două pahare. Dintre toţi... dintre toţi dragii ăia de bărbaţi iubiţi pe care i-am cunoscut... *A venit pe jos,* îi explică ea câinelui. Uită-te la ghetele lui. Ai făcut pe jos tot drumul ăsta de la Londra, nu-i aşa, George? O, Doamne, Dumnezeule, *fii binecuvântat!*

Era un chin pentru ea să bea. Degetele ei artritice erau strâmbate în jos, ca şi cum ar fi fost rupte toate în acelaşi accident, iar braţul îi stătea ţeapăn.

– Ai venit singur, George? întrebă ea, pescuind din buzunarul hainei o ţigară rătăcită. N-ai fost însoţit de nimeni, nu-i aşa?

Smiley îi aprinse ţigara, pe care femeia o ţinea ca pe un puşcoci, cu vârful degetelor deasupra, uitându-se în lungul ţigării spre el, cu pătrunzătorii ei ochi rozalii.

– Şi ce vrea el de la Connie, măi răule?

– Memoria ei.

– Care parte din ea?

– Să ne întoarcem mult în urmă.

– Ai auzit, Flush? ţipă ea la câine. Întâi ne alungă aruncând după noi un os ros îndelung şi apoi tot ei vin să ne roage. Cât de *în urmă,* George?

– Ţi-am adus o scrisoare de la Lacon. Va fi la clubul său, în seara asta, la ora şapte. Dacă ai temeri, sună-l de la o cabină telefonică, din capul străzii. Aş prefera să nu o faci, dar dacă tu crezi că e necesar, o să-ţi spună el tot ce trebuie ca să te liniştească.

Renunţă să-l mai ţină, braţele-i căzură de-a lungul trupului şi câteva clipe bune se învârti prin cameră; ştia ungherele în care să se odihnească şi lucrurile de care să se apuce, ca să-şi păstreze echilibrul. Înjură:

– Of, George, fir-ai tu să fii cu neamul tău cu tot!

Dădu la o parte un colţ al perdelei de la fereastră – poate din obişnuinţă – dar se pare că nu era nimic care să-i distragă atenţia.

– Of, George, fir-ai să fii, bombăni ea. Cum ai putut tu să-l laşi pe unul ca *Lacon* să-şi vâre nasul? Să laşi concurenţa să se bage într-o treabă a ta...

Pe masă zăcea ziarul *Times* din dimineaţa respectivă, deschis la pagina cu cuvinte încrucişate. Toate pătratele erau completate cu litere scrise chinuit cu cerneală. Nu scăpase nici un loc gol.

– M-am dus la fotbal azi, îi cântă din întunericul de la capul scărilor, în timp ce-şi lua curaj de pe măsuţa cu rotile. Drăguţul de Will m-a dus. Nătărăul meu preferat! Nu-i aşa că a fost grozav din partea lui? Şi, cu o voce de fetiţă bosumflată, continuă: Lui Connie i-a fost *frig.* A îngheţat de tot, Connie, din cap până-n vârful degetelor de la picioare.

Îşi dădu seama că plângea; merse s-o salveze din întuneric şi o conduse până la canapea. Avea paharul gol, aşa că i-l umplu pe jumătate. Stăteau unul lângă altul pe canapea şi beau, iar lacrimile lui Connie se scurgeau de pe haina ei, pe mâinile lui Smiley.

– Of, George, repetă ea. Ştii ce mi-a zis aia când m-au dat afară? Vaca aia de la Personal? Apucase cu două degete vârful gulerului lui Smiley, îl sucea şi îl răsucea, redobândindu-şi buna dispoziţie. Ştii tu ce mi-a spus vaca aia? Îşi luă o voce de sergent major: „Îţi pierzi simţul proporţiilor, Connie. E timpul să revii la realitate.“ *Urăsc* realitatea, George! Ce-mi place mie sunt Prăvălia şi toţi băieţii ăia dragi.

Îi luă mâinile, încercând să-şi întrepătrundă degetele cu ale lui.

– Poliakov, spuse el încetişor, pronunţând numele conform instrucţiunilor lui Tarr. Alexei Alexandrovici Poliakov,

ataşat cultural, Ambasada sovietică la Londra. A ieşit din nou la lumină, exact cum ai prezis.

O maşină opri în stradă. Smiley auzi doar fâşâitul roţilor. Motorul fusese redus la tăcere. Apoi paşi, paşi foarte uşori.

– E Janet, care îşi aduce iubitul pe furiş, şopti Connie, privind fix spre el de sub ploapele cu margini roşietice, distrasă de acelaşi lucru ca şi el. Îşi închipuie că nu ştiu. Auzi? Are blacheuri la tocuri. Stai puţin!

Paşii se opriră. O mică ezitare.

– Ea îi dă cheia. Crede că face mai puţin zgomot decât ea. Aiurea!

Broasca se deschise cu un zgomot sec.

– Of, bărbaţii ăştia, oftă Connie, zâmbind fără speranţă. Of, George, ce ţi-o fi venit să-l scoţi pe Alex la suprafaţă?

Şi pentru o clipă îl plânse pe Alex Poliakov.

Fraţii ei erau profesori, după cum îşi amintea Smiley; iar taică-său preda şi el ceva, nu ştia ce. Control o întâlnise la o partidă de bridge şi inventase un post pentru ea.

Îşi începu povestea cum începi un basm: „A fost odată ca niciodată un transfug pe care-l chema Stanley, cam pe la 1963“, uzând de aceeaşi logică falsă, parte din inspiraţie, parte din oportunism intelectual, născută dintr-o minte strălucită care n-a evoluat niciodată. Faţa ei palidă, fără o formă anume, se lumină precum aceea a unei bunici visând la lucruri minunate de-altădată. Memoria îi era tot atât de mare ca şi trupul şi, desigur, şi-o iubea mai mult, dovadă că, pentru a-i asculta ecourile, dăduse la o parte paharul, ţigara şi chiar, pentru o clipă, mâna nemişcată a lui Smiley. Nu mai stătea înfundată în canapea, îşi îndreptase spatele, rămânând cu capul ei mare aplecat într-o parte, în timp ce se trăgea visător de câte un smoc din părul alb, lânos. Smiley presupusese că o să înceapă cu Poliakov, dar nu, ea începu cu Stanley; îi uitase

pasiunea pentru genealogii. Stanley – spuse ea –, numele conspirativ al unui transfug de mâna a cincea, venit de la Centrul Moscova. Martie 1963. Vânătorii de scalpuri îl cumpăraseră la mâna a doua de la olandezi şi îl expediaseră la Sarratt; poate că, dacă n-ar fi fost sezon mort şi dacă anchetatorii n-ar fi avut ce face cu timpul, Dumnezeu ştie dacă toată chestia asta ar fi ieşit vreodată la lumină! Oricum, fratele Stanley avea asupra lui o comoară mică, mică, dar ei o descoperiseră. Olandezilor le scăpase, dar anchetatorii o găsiseră, iar un exemplar al raportului lor ajunsese până la Connie. Ceea ce era un miracol în sine, mugi Connie cu arţag, ţinând seama că toţi, dar *mai ales* cei de la Sarratt, aveau ca *principiu* suprem ca nu cumva Serviciul de Documentare să figureze pe lista de repartizare...

Smiley aşteptă cu răbdare să afle de la Connie care era comoara, pentru că la vârsta ei singurul lucru pe care i-l mai putea acorda unui bărbat era timpul.

Deci Stanley rămăsese în Occident pe când se afla la Haga pentru a executa o misiune, explică ea. Era de profesie un anume fel de asasin şi fusese trimis în Olanda să lichideze un emigrant rus care-i călca pe nervi pe cei de la Centru. În loc să facă ceea ce i se ceruse, se hotărâse să se predea.

– Îi sucise capul o *rândunică,* spuse Connie cu mult dispreţ. Olandezii îi vârâseră o fufă în braţe, dragule, şi ăsta s-a aruncat în cursă cu ochii închişi.

În vederea pregătirii pentru misiune, Centrul îl expediase într-una din taberele sale de antrenament din afara Moscovei, să-i mai reîmprospăteze cunoştinţele în magia neagră: sabotaj şi omor fără urme. Când le picase în mână, olandezii fuseseră şocaţi de acest detaliu şi făcuseră din el punctul central al interogatoriilor lor. Îi publicaseră fotografia în ziare şi îi ceruseră să schiţeze gloanţele cu cianură şi toate celelalte arme din tristul arsenal atât de iubit de către Centru. Dar la

Grădiniță anchetatorii știau toate chestiile astea pe dinafară, așa că se concentrară asupra taberei, de dată recentă, și nu prea cunoscută. Un fel de Sarratt pentru milionari, explică ea. Reconstituiseră o schiță de plan a ansamblului, care se întindea pe câteva sute de pogoane de păduri și lacuri, și plasaseră toate clădirile de care Stanley își putuse aminti: spălătorii, cantine, săli de cursuri, poligoane de tir, tot bazarul. Stanley fusese acolo de câteva ori și își amintea o mulțime de lucruri. Credeau că se apropiau de sfârșit când Stanley devenise, dintr-odată, foarte tăcut. Luase un creion și desenase în colțul din nord-vest încă cinci barăci și un gard dublu care le înconjura, pentru câinii de pază, Dumnezeu să-l țină. Barăcile erau noi – spusese Stanley – fuseseră construite în ultimele câteva luni. Se ajungea la ele pe un drum interzis; le văzuse din vârful unei coline, când ieșise cu ofițerul său îndrumător, Milos. După spusele lui Milos (care era *prietenul* lui Stanley, afirmă Connie pe un ton plin de subînțelesuri), ele adăposteau o școală specială de curând înființată de către Karla pentru instruirea ofițerilor în deplină conspirativitate.

– Așa stăteau lucrurile, dragă, exclamă Connie. De *ani* întregi ne parveneau zvonuri că acest Karla încerca să-și constituie propria armată în cadrul Centrului Moscova, dar, mielușelul de el, nu dispunea de puterea să o facă. Știam că avea agenți împrăștiați pe tot globul și *desigur* era îngrijorat că pe măsură ce înainta în vârstă și în grad nu mai avea posibilitatea să-i conducă de unul singur. Știam că, la fel ca toți ceilalți, era *îngrozitor* de gelos în această privință și nu suporta ideea de a-i preda rezidențelor din țările vizate. *Firește* că nu voia așa ceva. Știi și tu cât ura rezidențele: gemeau de personal, nu erau sigure. În aceeași măsură avea oroare de garda veche, de cei care o țineau una și bună că Pământul nu e rotund, cum spunea el. Pe bună dreptate. Ei, acum avea puterea și profita de aceasta, așa cum ar fi făcut-o orice om normal.

Martie 1963, repetă ea, pentru eventualitatea că Smiley nu dăduse atenţie datei.

Apoi, desigur, nimic.

– Jocul obişnuit: stai cu palmele sub fund, te ocupi de alte lucrări, aştepţi să-ţi sufle vântul în pânze.

Stătuse şi ea aşa timp de trei ani, până când maiorul Mihail Fedorovici Komarov, locţiitor al ataşatului militar al Ambasadei sovietice de la Tokio, fusese prins în *flagrant* în momentul în care i se livrau şase role cu informaţii ultrasecrete procurate de un funcţionar superior de la Ministerul japonez al Apărării. Komarov era eroul celui de-al doilea basm al ei: nu un transfug, ci un militar cu epoleţi de artilerist.

– Şi medalii, dragul meu! Medalii cu nemiluita!

Komarov fusese nevoit să plece din Tokio într-o asemenea grabă, încât îi rămăsese câinele închis în apartament; îl găsiseră mai târziu mort de foame, fapt pe care Connie *nu* i-l putuse ierta niciodată. Agentul japonez al lui Komarov fusese, bineînţeles, anchetat şi, printr-o întâmplare fericită, Prăvălia reuşise să cumpere raportul de la Toka.

– Păi, George, acum că stau să mă gândesc, tu ai fost cel care ai făcut târgul!

Cu un gest uşor afectat de vanitate profesională, Smiley recunoscu că s-ar fi putut să fie aşa.

Esenţa raportului era simplă. Funcţionarul de la Ministerul japonez al Apărării era o cârtiţă. Fusese recrutat înainte de război, la umbra invaziei japoneze în Manciuria, de către un anume Martin Brandt, un ziarist german, ce părea să aibă legături cu Kominternul. Brandt, spuse Connie, era unul din numele lui Karla din anii 1930. În ceea ce-l priveşte, Komarov nu fusese vreodată membru al rezistenţei oficiale de la Tokio din interiorul ambasadei, lucrase de unul singur, doar cu un om de teren şi avea o legătură directă cu Karla, fostul lui tovarăş de arme. Mai mult decât atât, înainte

de a fi sosit la Tokio, urmase un stagiu de antrenament special la noua şcoală din afara Moscovei, înfiinţată anume pentru elevii selecţionaţi de Karla personal.

– În concluzie, susură Connie, fratele Komarov era primul nostru, din păcate *nu* foarte strălucit, absolvent al şcolii lui Karla. A fost împuşcat, amărâtul de el, adăugă ea coborând dramatic vocea. Ăştia nu *spânzură* niciodată, nu-i aşa, bestiile astea mici sunt prea nerăbdătoare ca s-o facă.

Connie – după cum avea să-i spună – simţise atunci că putea să intervină. Ştiind ce indicii să caute, îi luase din urmă dosarul lui Karla. Petrecuse trei săptămâni la Whitehall cu kremlinologii armatei ca să treacă prin pieptene mărunt buletinele de informaţii ale Armatei Sovietice în căutare de însărcinări mascate până în ziua în care, dintr-o ploaie de suspecţi, apreciase că avea trei proaspete produse de-ale lui Karla, perfect identificabile. Toţi erau militari de carieră, toţi îl cunoşteau personal pe Karla, toţi cu zece până la cincisprezece ani mai tineri ca el. Numele indicate de ea fuseseră Bardin, Stokovski şi Viktorov, toţi colonei.

La pronunţarea celui de-al treilea nume, pe faţa lui Smiley păru că se aşterne un văl; ochii îi erau foarte obosiţi, de parcă s-ar fi luptat cu plictiseala.

– Şi ce s-a întâmplat cu ăştia trei? întrebă el.

– Bardin a devenit Sokolov, apoi Rusakov. A ajuns la misiunea sovietică de la Naţiunile Unite, la New York. Nu avea nici un fel de legătură vizibilă cu rezidenţa locală, nici un amestec în măruntele operaţiuni de rutină, nu tu, reţea, nu tu, recrutări de noi talente, o acoperire bună, solidă. După câte ştiu, mai este încă acolo.

– Stokovski?

– Trecut în clandestinitate, a deschis un atelier fotografic la Paris sub numele de Grodescu, un român naturalizat francez. A creat o sucursală la Bonn, care, după câte se crede,

controlează una din sursele de informaţii vest-germane ale lui Karla, operând dincolo de graniţă.

– Şi al treilea? Viktorov?

– Dispărut fără urmă.

– Of, Doamne, spuse Smiley, parcă şi mai plictisit.

– Instruit şi apoi dispărut de pe faţa pământului. Putea să şi moară, bineînţeles. Există *tendinţa* să se uite că se mai moare şi de moarte bună.

– O, desigur, recunoscu Smiley, sigur că da.

Avea acest talent, dobândit după ani şi ani de activitate conspirativă, să asculte cu o parte a minţii sale, să vizualizeze întâmplările primare, în timp ce o altă parte, total separată, a minţii sale se lupta să le plaseze într-o perspectivă istorică. Relaţia de data aceasta era Tarr – Irina, Irina – amărâtul ăla de iubit al ei, atât de mândru că îl chema Lapin şi îl servea pe un anume colonel Grigori Viktorov, „care lucra la ambasadă sub numele de Poliakov“. În memoria sa, aceste lucrări păreau să aparţină copilăriei: nu le-ar fi uitat niciodată.

– Au fost ceva fotografii, Connie? întrebă el îmbufnat. Aţi făcut rost măcar de câteva semnalmente?

– De-ale lui Bardin, cel de la Naţiunile Unite, desigur. Şi de ale lui Stokovski, să zicem. Avem o veche fotografie de presă de-a lui, de pe vremea când era în armată, dar n-am avut niciodată posibilitatea să-i verificăm autenticitatea.

– Dar de-a lui Viktorov, care a dispărut fără urmă? Putea să apară sub orice alt nume. Nici o poză frumoasă de-a lui, nimic? întrebă Smiley, traversând camera ca să mai aducă ceva de băut.

– Viktorov, colonelul Grigori, repetă Connie cu un zâmbet tandru, uşor nostalgic. A luptat ca un diavol la Stalingrad. Nu, n-am avut niciodată vreo fotografie de-a lui. Păcat! Se spunea că era de departe cel mai bun. Reluă apoi pe un ton mai vesel: Bineînţeles, nu *ştim* absolut nimic despre ceilalţi.

Cinci barăci şi un curs de doi ani; e la mintea cocoşului că au avut mai mult decât trei absolvenţi după toţi aceşti ani!

Oftând uşor a dezamăgire, ca şi cum ar fi vrut să spună că nu se alesese cu nimic din toată relatarea asta, şi cu atât mai puţin despre persoana colonelului Grigori Viktorov, care să-i permită să avanseze cât de cât în laborioasa sa anchetă, Smiley sugeră să treacă la altceva, la cazul Poliakov, Alexei Alexandrovici, de la Ambasada sovietică din Londra, mai bine cunoscut de Connie ca „dragul de Alex Poliakov", şi să stabilească unde se plasa el exact în schemele lui Karla şi de ce se ajunsese să i se interzică lui Connie să continue cercetările în privinţa lui.

Capitolul 13

Era mult mai însufleţită acum. Poliakov nu era un erou din basme, era iubitul ei Alex, deşi nu-i vorbise niciodată şi, probabil, nu-l văzuse niciodată în carne şi oase. Connie se aşezase mai aproape de veioză, într-un balansoar care îi alina unele dureri; nu putea să stea prea mult timp aşezată în acelaşi loc. Îşi lăsase capul pe spate, aşa că Smiley îi privea cutele albe şi grăsulii ale gâtului în timp ce ea îşi legăna cu cochetărie mâna ţeapănă, evocând indiscreţiile pentru care nu avea păreri de rău. Pentru spiritul ordonat al lui Smiley, în termenii aritmeticii proprii domeniului serviciilor de informaţii, speculaţiile ei păreau şi mai extravagante decât cele dinainte.

– Uuh, era atât de bun, spuse ea. Şapte ani bătuţi pe muchie de când Alex era aici înainte de a avea cea mai mică bănuială. Şapte ani, iubitule, şi nici cel mai mic *semn de întrebare!* Imaginează-ţi!

Reproduse cererea iniţială de viză, făcută cu nouă ani în urmă: Poliakov, Alexei Alexandrovici, diplomat al Universităţii de Stat din Leningrad, ataşat cultural, cu rang de secretar II, căsătorit, dar neînsoţit de nevastă, născut la 3 martie 1922, în Ucraina, fiul unui camionagiu, nici o menţiune despre studiile anterioare. Continuă cu o voce şăgalnică, relatând primele descrieri de rutină ale băieţilor:

– Înălţime – 1,78 m, statură – solidă, ochii – verzi, părul – negru, semne particulare vizibile – fără. Straşnic tip, ditamai colosul, afirmă ea râzând. Nemaipomenit de bun de glume. Îi atârna un smoc negru de păr peste ochiul drept. Sunt sigură că era tipul căruia-i plăcea să ciupească fetele de fund, deşi n-a fost surprins niciodată făcând aşa ceva. I-aş fi oferit cu plăcere vreo două-trei funduri de-ale noastre, dacă Toby ar fi fost de acord, ceea ce bineînţeles că n-a făcut. Nu că Alex Alexandrovici ar fi căzut în plasă, fii sigur. Alex era *prea* deştept ca s-o facă, spuse ea mândră. O voce încântătoare. Melodioasă ca a ta. Puneam câteodată benzile de câte două ori, doar ca să-l ascult vorbind. Mai este încă pe-aici, George? Nici măcar nu-mi vine să-ntreb, înţelegi. Mi-e teamă că se schimbă toţi şi nici n-o să-i mai cunosc.

Smiley o asigură că era încă acolo. Aceeaşi acoperire, acelaşi grad.

– Mai stă încă în căsuţa aia groaznică de mahala, din Highgate, pe care o urau atât de mult filatorii lui Toby? Strada Meadow Close, nr. 40, etajul de sus. O, ce *pacoste* de loc! Îmi plac bărbaţii care îşi trăiesc cu adevărat rolul de acoperire, iar Alex o făcea cum trebuie. Era ca un vultur, cel mai activ ataşat cultural pe care l-a avut ambasada vreodată. Dacă aveai nevoie de ceva rapid, un conferenţiar, un muzician, orice, Alex se descurca mai repede prin iţele birocraţiei decât oricine altcineva.

– Cum reuşea asta, Connie?

– Nu cum îţi imaginezi *tu,* George Smiley, îi spuse ea alintându-se şi faţa i se îmbujoră. O, nu! Alexei Alexandrovici nu era nimic altceva decât ceea ce spunea că e, auzi tu, n-ai decât să-i întrebi pe Toby Esterhase sau pe Percy Alleline. Curat ca neaua, asta era. Nemânjit în nici un fel, Toby poate să ţi-o confirme!

– Hai, Connie, îi şopti Smiley, umplându-i paharul. Hai, ia-o mai încet, linişteşte-te.

– *Rahat!* strigă ea, fără să se liniştească. *Rahat,* pur şi simplu! Alexei Alexandrovici Poliakov era un produs Karla de mâna întâi – şase cilindri în serie –, cum nu s-a pomenit. Şi ăia nu voiau nici măcar să mă asculte! „Vezi spioni şi sub pat", spunea Toby. Băieţii au o groază de treabă, a zis Percy. Nu ne permitem luxul să ne ocupăm de aiureli – ea îi imită accentul scoţian. Auzi tu, lux?! Şi se puse iar pe plâns. Sărmane George, o ţinea ea întruna. Sărmanul de tine! Ai încercat să faci ceva. Dar ce puteai tu să faci? Începuseşi deja să cobori scara. Of, George, nu te duce la vânătoare cu Lacon şi ai lui. Te rog eu!

O readuse încetişor la Poliakov: de ce era atât de sigură că era un om de-al lui Karla, că trecuse prin şcoala specială a acestuia?

– Era de Ziua Eroilor, de 11 noiembrie, spuse ea între două hohote de plâns. I-am fotografiat medaliile, asta am făcut.

Anul I, anul I al poveştii ei de opt ani de dragoste cu Alex Poliakov. Curios, povesti ea, era faptul că pusese ochii pe el din clipa în care sosise:

– Bună, măi, mi-am zis eu, ce-ar fi să mă distrez puţin cu tine?

De ce îi venise, habar n-avea. Poate era aerul lui de independenţă, poate mersul lui băţos, de om venit direct de la paradă. Ţanţoş. Urla armata din el. Sau poate era modul în care trăia. Îşi alesese unica locuinţă din Londra de care băieţii nu puteau să se apropie mai mult de cincizeci de metri. Sau poate că era activitatea lui. Mai existau trei ataşaţi culturali. Doi erau agenţi, iar singurul lucru pe care îl făcea cel de-al treilea era să depună flori la cimitirul din Highgate pentru bietul Karl Marx.

Era uşor ameţită, aşa că o ajută să mai facă un pas-doi, preluând toată greutatea pe el atunci când se împiedica. Ei bine, spuse ea, la început Toby Esterhase încuviinţase ca Alex să fie pus pe lista A şi ca băieţii de la Acton să-l urmărească din când în când, douăsprezece zile din treizeci. De câte ori îl filau se dovedea curat ca neaua.

– Scumpule, ţi-ai fi putut închipui chiar că l-aş fi sunat eu şi i-aş fi spus: „Alex Alexandrovici, ai grijă de tot ce faci, că pun copoii micuţului Toby pe urmele tale. Aşa că ţine-te doar de acoperirea pe care o ai şi nu face prostii".

Se ducea la recepţii, la conferinţe, se plimba prin parc, mai juca tenis şi dacă ar fi împărţit şi bomboane copiilor, nici că se putea găsi un om mai respectabil. Connie se luptase pentru continuarea supravegherii, dar era o bătălie pierdută. Maşinăria îşi vedea de treabă, iar Poliakov fusese trecut pe lista B: de verificat la fiecare şase luni sau în măsura posibilităţilor. Controalele la fiecare şase luni nu scoseseră nimic la iveală şi, după trei ani, fusese clasat Persil: după o cercetare aprofundată, subiectul se dovedise a nu prezenta interes pe planul informaţiilor. Connie nu mai putea face nimic şi începuse să se obişnuiască cu ideea, când, într-o minunată zi de noiembrie, drăguţul ăla de Teddy Hankie o sunase aproape cu sufletul la gură de la Spălătoria din Acton să-i spună că Alex Poliakov îşi prăjise acoperirea şi că, în sfârşit, îşi arătase adevăratul pavilion sub care naviga. Se vedea fluturând chiar în vârful catargului.

– Teddy era un prieten vechi, *vechi* de tot. Un veteran al Prăvăliei şi un scump, chiar dacă are nouăzeci de ani. Îşi terminase treaba şi se îndrepta spre casă. Volga ambasadorului sovietic a trecut pe lângă el, ducându-i pe cei trei ataşaţi militari din ea la o depunere de coroane. Alţi trei ataşaţi urmau într-o a doua maşină. Unul dintre ei era Poliakov şi era încărcat de medalii mai ceva ca un pom de Crăciun. Teddy s-a

repezit către Whitehall şi i-a fotografiat de pe partea cealaltă a străzii. Dragul meu, *totul* era de partea noastră: vremea era perfectă, o ploicică scurtă şi apoi un soare minunat de după-amiază, ar fi putut să fotografieze şi zâmbetul unei muşte în zbor de la trei sute de metri. Am mărit fotografiile, şi le avea pe toate: două medalii pentru purtare excepţională şi patru medalii pentru bravură pe câmpul de luptă. Alex Poliakov era veteran de război şi nu suflase o vorbă nimănui în şapte ani. Mamă, cât de excitată eram! Nici măcar n-aveam nevoie să-mi fac un plan de bătaie. „Toby, i-am spus – îi telefonasem pe loc –, ascultă-mă bine o clipă, măi, stârpitură ungurească! E una din rarele situaţii când vanitatea i-a jucat festa. Vreau să mi-l întorci *şi pe faţă şi pe dos* pe Alex Alexandrovici, fără nici un fel de dar... sau să vezi... S-a dovedit că are fler Connie.

– Şi Toby ce a spus?

Căţelul cenuşiu suspină din rărunchi şi adormi la loc.

– Toby? Connie părea din nou foarte însingurată. Ce să-mi spună? Micuţul Toby şi-a luat vocea aia a lui de peşte fiert şi mi-a zis că şeful operaţiunilor era acum Percy Alleline. Că era treaba lui Percy, nu a lui, să aloce fondurile. Mi-am dat seama pe loc că nu mergea ceva, dar am crezut că vinovat era Toby. Tăcu. Fir-ai al dracului de foc, bombăni ea. Nici n-apuci să te întorci bine, că se şi stinge. Îi pierise tot cheful. Ştii restul. Raportul i-a fost înaintat lui Percy. „Şi ce-i cu asta? a spus Percy. Poliakov a fost în Armata rusă, o armată uriaşă, şi nu toţi cei ce-au făcut parte din ea erau agenţii lui Karla." Foarte amuzant. M-a acuzat de deducţii neştiinţifice. „Şi cine spune asta?" l-am întrebat eu. „Asta nu-i *de*ducţie, a spus el, ci *in*ducţie." „Dragă Percy, oriunde oi fi auzit tu vorbele astea, le spui de parcă-ai fi una din bestiile alea de doctori sau cam aşa ceva." Măi, să fie, dragule, dar ştiu că s-a înfuriat! Ca să mă potolească, Toby a dat drumul copoilor pe urmele lui Alex, dar nu s-a întâmplat nimic. „Greblează-i

casa, i-am spus. Maşina, totul! Simulează o agresiune, întoarce-l pe toate feţele, bagă-l în ascultare! Pretindeţi că s-a făcut o confuzie de identitate, dar percheziţionaţi-l! Faceţi orice, dar, pentru numele lui Dumnezeu, faceţi ceva, pentru că pariez o liră pe o rublă că Alex Poliakov controlează o cârtiţă engleză!“ Percy a trimis după mine şi m-a luat de sus. Imitându-i accentul scoţian, îl cită: „Lasă-l pe Poliakov în pace. Trebuie să-l scoţi din mintea ta proastă de femeie, înţelegi sau nu? Tu şi cu Poli al tău – cum i-o fi spunând – aţi devenit o pacoste, aşa că lasă-l baltă“. Toate acestea, urmate de o scrisoare extrem de dezagreabilă – „Am discutat, şi dumneavoastră aţi fost de acord“ –, cu o copie pentru vaca-şefă. Am scris în josul ei: „Repet că nu“ şi i-am trimis-o înapoi. Connie comută din nou pe vocea de sergent-major: „Îţi pierzi simţul proporţiilor, Connie. E timpul să revii la realitate“.

Connie avea capul greu. Se reaşezase, prăvălită peste pahar. Ţinea ochii închişi, iar capul îi tot pica într-o parte.

– O, Doamne, murmură ea, trezindu-se. O, Dumnezeule mare!

– Poliakov avea vreun om de teren? întrebă Smiley.

– Ce nevoie ar fi avut să aibă? E pasăre de la cultură. Ăştia nu au nevoie de oameni de legătură.

– Komarov avea unul la Tokio. Tu mi-ai spus-o.

– Komarov era militar, zise ea îmbufnată.

– Parcă Poliakov nu e! I-ai văzut medaliile.

O ţinea de mână, aşteptând. Lapin, iepurele, spuse ea, şofer de ambasadă. Un tâmpit. La început, nu reuşise să-l dibuiască. Îl suspecta că era un anume Ivlov, alias Brod, dar nu putea să o dovedească şi, oricum, n-ar fi ajutat-o nimeni. Îşi petrecea mai toată ziua umblând creanga prin Londra, zgâindu-se la fete, dar neavând curajul să le vorbească. Însă, încetul cu încetul, începu să facă legătura. Poliakov dădea o recepţie, Lapin ajuta la servitul băuturilor. Poliakov era

convocat în miez de noapte, o jumătate de oră mai târziu apărea şi Lapin să descifreze o telegramă. Când Poliakov lua avionul spre Moscova, Lapin iepurele se muta la Ambasadă şi dormea acolo până la întoarcerea acestuia.

– Servea de dublură, spuse Connie pe un ton hotărât. Se simţea de la o poştă.

– Ai raportat şi treaba asta?

– Sigur că da.

– Şi ce s-a întâmplat?

– Connie a fost dată afară, iar Lapin s-a dus ţopăind acasă, spuse Connie râzând. Căscă. Ehei, făcu ea. Zile bune! Să fi provocat eu oare toată această prăbuşire, George?

Focul murise în cămin. De undeva de deasupra lor se auzi o bufnitură – poate Janet şi iubitul ei. Încet-încet, Connie începu să fredoneze, apoi să se legene în ritmul propriei melodii.

Rămase, încercând să o mai înveselească. Îi mai dădu de băut şi asta o binedispuse până la urmă.

– Hai, spuse ea. Să-ţi arăt şi eu nenorocitele *mele* de medalii!

Surprize în iatac. Le avea ascunse într-o geantă diplomat uzată, pe care Smiley trebui să o scoată de sub pat. Mai întâi o medalie adevărată într-o cutiuţă şi o comunicare dactilografiată, pe numele ei de lucru, Constance Salinger, prin care era informată că fusese citată pe lista prim-ministrului.

– Pentru că a fost o fată cuminte, Connie, îi zise ea, cu obrazul lipit de-al lui. Şi i-a iubit pe toţi grozavii ei băieţi!

Urmară fotografiile vechilor membri ai Prăvăliei: Connie în uniformă de serviciu auxiliar al Marinei pe vremea războiului, în picioare, între Jebedee şi bătrânul Bill Magnus, recrutorul, făcută undeva în Anglia; Connie între Bill Haydon şi Jim Prideaux, bărbaţii în costum de crichet şi toţi trei arătând „bine-mulţumesc“, cum spunea Connie, în timpul unui curs de vară la Sarratt, terenurile de antrenament întinzându-se în spatele lor, tunse şi însorite, cu ţintele strălucind. Apoi

o lupă imensă, cu semnăturile gravate pe lentile: Roy, Percy, Toby şi mulţi alţii: „Lui Connie, cu dragoste, şi să nu ne despărţim niciodată!“

În sfârşit, contribuţia personală a lui Bill – o caricatură: Connie lungită pe toată întinderea parcului Palatului Kensington, uitându-se printr-un telescop la Ambasada sovietică, purtând dedicaţia: „Cu dragoste şi amintiri afectuoase, iubitei, mult iubitei Connie“.

– Îşi mai aduc aminte de el aici, ştii. Un băiat de aur. Două din picturile sale se află în cancelaria de la Christ Church. Le expun destul de des. Giles Langely m-a oprit deunăzi, în plină stradă, şi m-a întrebat dacă am auzit ceva de Haydon. Nu ştiu ce i-am spus. Da. Nu. Se mai ocupă sora lui Giles de ascunzători, ce ştii?

Smiley nu ştia nimic.

– „Ne lipseşte flerul lui, a spus Giles, nu se mai ridică oameni ca Bill Haydon.“ Giles ăsta trebuie că are 41 de grade la umbră. A mai spus că i-a predat lui Bill istoria modernă înainte ca expresia Imperiul Britanic să devină o vorbă de ocară. A întrebat şi de Jim. „Alter ego-ul său, am putea spune, hm, hm, hm, hm.“ Nu ţi-a plăcut niciodată Bill, nu-i aşa? continuă Connie ambiguu, în timp ce-şi aduna vechiturile, punându-le înapoi în pungi de plastic şi în diverse cârpe. N-am ştiut niciodată dacă tu erai gelos pe el sau el era gelos pe tine. Prea strălucitor, presupun. Nu te-ai încrezut niciodată în oamenii frumoşi. În bărbaţi, vreau să spun.

– Draga mea Connie, nu fi absurdă, îi replică Smiley, luat şi el, o dată, pe nepregătite. Eu şi Bill am fost prieteni foarte buni. Ce naiba te face să spui aşa ceva?

– Nimic. (Aproape că uitase.) Am auzit cândva că a avut o aventură cu Ann, asta-i tot. Nu e văr cu ea sau cam aşa ceva? M-am gândit întotdeauna că aţi fi fost grozavi împreună, tu şi Bill, dacă asta s-ar fi întâmplat. Aţi fi putut să faceţi

să renască spiritul de altădată. În locul boului ăluia de scoţian. Bill reconstruind curtea regelui Arthur... Arboră iar zâmbetul acela de basm. Iar George...

– Iar George adunând firimiturile, spuse Smiley, cârpind fraza în locul ei.

Izbucniră amândoi în râs, deşi al lui Smiley sună cam fals.

– Sărută-mă, George! Dă-i lui Connie un pupic.

Îl conduse prin grădina de zarzavat, pe drumul folosit de locatari, Connie zicându-i că o să-i placă mai mult decât vilele alea îngrozitoare pe care porcii de Harrisoni le plantaseră în grădina de alături. Ploua uşor, prin ceaţă se vedeau lucind doar câteva stele mari şi palide, iar pe drum camioanele huruiau în noapte, îndreptându-se spre nord. Agăţându-se strâns de braţul lui, o apucă brusc frica.

– Eşti un rău, George. Auzi? Uită-te la mine! Nu te uita încolo, sunt doar luminile de neon şi Sodoma. Sărută-mă! Lumea întreagă e plină de nişte bestii umane care duc epoca noastră de râpă, de ce să-i ajuţi? De ce?

– Nu-i ajut, Connie.

– Ba da, sigur că-i ajuţi! Uită-te la mine! Erau vremuri bune, auzi? Vremuri adevărate. Englezii puteau fi mândri. Lasă-i să fie mândri şi acum.

– Asta nu depinde numai de mine, Connie.

Îi trase faţa spre ea, aşa că el o sărută drept pe gură.

– Dragii de ei! Respira greu, nu din cauza unei emoţii anume, ci din cauza atâtor altele, care se agitau în ea ca un cocteil de băuturi alcoolice într-un shaker. Dragii de ei! Crescuţi pentru Imperiu, antrenaţi pentru a domina valurile. S-au dus cu toţii. I-a luat pe toţi. Adio, lume! Eşti ultimul, George, aţi rămas doar tu şi Bill. Şi, niţel, împuţitul ăla de Percy.

Smiley ştiuse că se va sfârşi cam aşa, dar nu chiar atât de lamentabil. Ascultase povestea asta a ei la fiecare agapă de Crăciun dată ici-colo la Prăvălie.

– Ştii ceva despre Millponds? întrebă ea.

– Ce-i aia Millponds?

– Proprietatea fratelui meu. O casă superbă în stil palladian, pe un teren minunat, în apropiere de Newbury. Într-o bună zi, a apărut un drum. Crr... Bum!... O autostradă. Au prăpădit frumuseţe de teren, am crescut acolo, înţelegi. N-au vândut cumva Sarratt-ul? Mi-era teamă că l-au dat.

– Sunt sigur că n-au făcut-o.

De-abia aştepta să scape de ea, dar se agăţa de braţul lui din ce în ce mai strâns, îi simţea bătăile inimii aproape de-ale lui.

– Dacă e de rău, să nu mai vii. Promiţi? Sunt un leopard bătrân, prea bătrân ca să-mi mai schimb acum petele. Vreau să-mi amintesc de voi toţi aşa cum eraţi. Băieţi drăguţi, de-a dreptul adorabili.

Nu-i venea să o lase acolo în întuneric, împleticindu-se printre copaci, aşa că o conduse jumătate de drum spre casă, fără să schimbe o vorbă între ei. Când o luă pe stradă, o auzi din nou fredonând, atât de tare, că părea un strigăt. Dar asta era o nimica toată faţă de răul care se năştea în el, de fiorii de nelinişte, de furia şi de sila care îl cuprindeau, gândindu-se că trebuia să orbecăiască în plină noapte, pe un drum la capătul căruia îl aşteptau Dumnezeu ştie ce cadavre.

Se urcă într-un personal până la Slough, unde îl aştepta Mendel cu o maşină de închiriat. Înaintau încet spre luminile portocalii ale oraşului; Smiley asculta rezultatul cercetărilor lui Peter Guillam. Registrul ofiţerilor de serviciu nu conţinea nici o menţiune în legătură cu noaptea de 10 spre 11 aprilie, îi spuse Mendel. Paginile fuseseră tăiate cu lama. Rapoartele paznicilor lipseau, precum şi cele de semnalare.

– Peter crede că asta s-a făcut de curând. Pe pagina următoare e mâzgălită o notă: „Pentru orice informaţii, adresaţi-vă

şefului Centralei Londra“. E scrisul lui Esterhase şi e datată vineri.

– Vinerea *trecută?* întrebă Smiley, întorcându-se atât de repede spre el, încât centura de siguranţă scârţâi supărată. Asta-i ziua sosirii lui Tarr în Anglia!

– După Peter, asta e tot, replică Mendel impasibil.

În sfârşit, în legătură cu Lapin, alias Ivlov, şi cu ataşatul cultural Alexei Alexandrovici Poliakov, amândoi de la Ambasada sovietică din Londra, rapoartele omului lui Esterhase nu semnalau nimic suspect. Fuseseră amândoi urmăriţi şi clasificaţi Persil: cea mai curată categorie posibilă. Lapin fusese rechemat la Moscova cu un an în urmă.

Mendel îi adusese într-o servietă şi fotografiile făcute de Guillam, cu ocazia incursiunii sale la Brixton, developate şi copiate la scara 1/1. În apropiere de staţia Paddington, Smiley coborî din maşină, iar Mendel îi întinse servieta prin portiera deschisă.

– Eşti sigur că nu doreşti să vin cu tine? îl întrebă Mendel.

– Nu, mulţumesc! Am doar vreo sută de metri.

– Norocul tău e că ziua are douăzeci şi patru de ore.

– Da, aşa e.

– Sunt şi unii care dorm.

– Noapte bună!

Mendel mai ţinea încă servieta.

– Cred că am găsit şcoala cu pricina, spuse el. Thursgood. Lângă Taunton. A fost mai întâi suplinitor jumătate de trimestru în Berkshire, apoi se pare că a virat-o în Somerset. Şi-a luat o rulotă, după câte mi s-a spus. Vrei să verific?

– Şi cum o să faci?

– O să bat la uşa lui. Să-i vând un aspirator, să-l cunosc şi să schimb câteva vorbe cu el.

– Iartă-mă, spuse Smiley, cu un aer brusc îngrijorat. Cred că mi-e frică de umbre. Iartă-mă încă o dată, am fost nepoliticos.

– Tânărul Guillam se teme şi el de umbre, spuse Mendel pe un ton categoric. Afirmă că vede priviri ciudate în jur. Şi mai spune că se pune ceva la cale şi că sunt toţi băgaţi în chestia asta. L-am sfătuit să ia o tărie.

– Da, spuse Smiley, după ce se gândi puţin. Da, acesta e cel mai bun lucru de făcut. Jim este un profesionist, îi explică el. Om de teren din vechea şcoală. Tipul e bun, chiar dacă i-au făcut ce i-au făcut.

Camilla se întorsese târziu. Lecţia de flaut cu Sand se încheia la ora 9, după cum înţelesese Guillam. Se făcuse 11 când venise, aşa că o primi rece, nu izbuti să se abţină. Se lungi în pat, cu părul ei negru-cenuşiu despletit pe pernă, uitându-se la el cum stătea la fereastra neluminată, privind spre scuar.

– Ai mâncat? întrebă el.

– M-a hrănit doctorul Sand.

– Cu ce?

Sand era iranian, după cum îi spusese ea.

Nici un răspuns. Vise? Coaie prăjite? Amor? În pat nu se mişca decât ca să se lipească de el. Când dormea, abia respira. Se trezea câteodată şi o urmărea, gândindu-se ce-ar simţi dacă ar constata că murise.

– Îţi place Sand? întrebă el.

– Uneori.

– Ţi-e amant?

– Uneori.

– Poate c-ar fi mai bine să stai la el, decât la mine.

– Nu-i chiar aşa, spuse Camilla. Nu înţelegi.

Nu. Nu înţelegea. Mai întâi apăru o pereche de îndrăgostiţi care se îmbrăţişau în spatele unui Rover, apoi un poponar singuratic, cu o pălărie pe cap, care-şi plimba câinele, apoi două fete vorbiră o oră în cabina telefonică din faţa porţii lui. Poate că nu era nimic, dar prea veneau una după alta, ca şi când se schimba garda. Acum parcase o camionetă, din care nu ieşise

nimeni. Alţi îndrăgostiţi sau o echipă de noapte a băieţilor? Se afla acolo cu zece minute înainte ca Roverul să plece.

Camilla dormea. Stătea lungit lângă ea, cu ochii deschişi, aşteptând să se facă dimineaţă, când, la cererea lui Smiley, intenţiona să sustragă dosarul privind afacerea Prideaux, cunoscută şi ca scandalul Ellis sau – în interior – operaţiunea Martor.

Capitolul 14

Bill Roach trăia pentru a doua oară o zi de extremă fericire a scurtei sale existenţe. Prima fusese cu puţin timp înainte de destrămarea familiei lui, când tatăl său descoperise un cuib de viespi în acoperiş şi îi ceruse lui Bill să-l ajute să le afume. Tatăl lui nu avea nimic de om de la ţară, nici măcar îndemânatic nu era, dar, după ce Bill căutase cuvântul „viespe" în enciclopedie, merseseră împreună la drogherie să cumpere sulf, pe care îl arseseră pe o tipsie sub streaşină şi înecaseră toate viespile în fum.

Astăzi avusese loc deschiderea oficială a raliului Clubului Automobilistic Jim Prideaux. Până atunci se mulţumiseră să demonteze Alvisul, să-l curețe şi să-l asambleze la loc. Dar azi, ca recompensă, după ce aşezară cu ajutorul lui Latzy, Persoana Diferită, un şir de baloturi de paie, ca marcaje de slalom, pe partea pierdută a aleii, trecu fiecare la volan şi, în prezenţa lui Jim, în calitate de cronometror, pârâiră şi şerpuiră printre porţi în aclamaţiile tumultuoase ale suporterilor lor.

– Cea mai bună maşină pe care a făcut-o Anglia vreodată, îşi prezentă Jim automobilul. Producţia a încetat mulţumită socialismului.

Era acum revopsită, culorile Marii Britanii fluturau pe capotă şi, neîndoielnic, era cea mai frumoasă, cea mai rapidă

maşină de pe pământ. După prima manşă, Roach ieşise al treilea din paisprezece, iar acum, în cea de a doua manşă, ajunsese la şirul de castani fără să i se blocheze motorul nici măcar o dată şi se îndrepta întins spre linia de sosire într-un timp record. Nu îşi închipuise vreodată că putea ceva să-i facă atâta plăcere. Iubea maşina, îl iubea pe Jim şi iubea chiar şi şcoala şi, pentru prima oară în viaţa lui, îi făcea plăcere să încerce să câştige. Îl auzea pe Jim strigând: „Uşurel, Jumbo" şi-l vedea pe Latzy fluturând în sus şi-n jos fanionul cu pătrăţele, improvizat; când trecu în trombă linia de sosire îşi dădu însă seama că Jim nu-l mai urmărea pe el, ci privea ţintă în lungul aleii, spre fagi.

– Cât am... cât am scos, domnule? întrebă Bill cu răsuflarea tăiată şi se făcu tăcere.

– Cronometror! strigă Spikely, sfidându-şi norocul. Timpul, Rhino.

– A fost foarte bun, Jumbo, spuse Latzy, uitându-se şi el la Jim.

Ca niciodată, nici impertinenţa lui Spikely, nici rugămintea lui Roach nu treziră nici un ecou. Jim privea peste câmp, spre drumul care şerpuia la capătul de răsărit al proprietăţii. Un băiat, pe care îl chema Coleshaw şi pe care îl porecliseră Cole Slaw[1], stătea lângă el. Era un repetent dintr-a III-a B, cunoscut de către toţi drept un lingău al profesorilor. Terenul era drept ca-n palmă până-n colo, spre poala dealurilor; adesea, după câteva zile de ploaie, se umplea de apă. Din acest motiv, partea dinspre drum nu era închisă cu un gard viu, ci cu unul simplu din pari şi sârmă; nici un copac, doar gardul, câmpia şi, câteodată, colinele din depărtare, care astăzi dispăruseră în ceaţa lăptoasă. Câmpia putea să fie luată drept o mlaştină ducând spre lac sau, pur şi simplu, către infinit. Pe

[1] Salată de varză tocată fin (n.tr.)

acest fundal spălăcit se proiecta o siluetă solitară, un pieton îmbrăcat cu discretă eleganţă, un bărbat cu o faţă ascuţită, cu o pălărie de fetru şi un impermeabil gri, cu un baston pe care-l folosea arareori. Urmărindu-l la rândul său cu privirea, Roach ajunse la concluzia că acesta ar fi vrut să meargă mai repede, dar că mergea în mod deliberat încet.

– Ai văzătorii pe nas, Jumbo? îl întrebă Jim, uitându-se la acelaşi personaj care ajunsese acum în dreptul celui de-al doilea stâlp.

– Da, domnule!

– Cine să fie? Ai zice că e Solomon Grundy.

– Nu ştiu, domnule!

– Nu l-ai văzut până acum?

– Nu, domnule!

– Nu-i dintre profesori, nici din sat. Atunci cine e? Cerşetor? Hoţ? De ce nu se uită încoace, Jumbo? E ceva în neregulă cu noi? Tu nu te-ai uita dacă ai vedea o mână de băieţi care circulă cu o maşină în viteză pe câmp? Nu-i plac maşinile? Nu-i plac băieţii?

Roach încă se mai gândea la un răspuns pentru toate aceste întrebări, când Jim i se adresă lui Latzy în jargonul lor de P.D., pe un ton lipsit de orice inflexiuni, de-abia şoptit, care-l făcu imediat pe Roach să-şi închipuie că între cei doi era o complicitate, o relaţie aparte. Impresia îi fu întărită de răspunsul, evident negativ, dat de Latzy, pe acelaşi ton egal.

– Domnule, vă rog, domnule, cred că e ceva în legătură cu biserica, domnule, spuse Cole Slaw. L-am văzut vorbind cu Wells Fargo, domnule, după slujbă.

Numele vicarului era Spargo, un om foarte bătrân. Potrivit uneia dintre legendele care circulau la Thursgood, el era de fapt marele Wells Fargo, la pensie. La auzul acestei informaţii, Jim căzu puţin pe gânduri, iar Roach, furios, îşi spuse că toată istoria asta era o invenţie a lui Cole Slaw.

– Ai auzit despre ce-au vorbit, Cole Slaw?

– Nu, domnule, nu. Se uitau la listele enoriaşilor, domnule. Dar aş putea să-l întreb pe Wells Fargo, domnule.

– Listele noastre? Listele cu noi, ăştia de la Thursgood?

– Da, domnule. Listele cu cei de la şcoală. Ale celor de la colegiu. Toate numele, domnule, fiecare în ce strană stă.

„Şi unde stau şi profesorii“, se gândi Roach scârbit.

– Cine-l vede din nou, să m-anunţe! Sau orice alte mutre sinistre, e clar? Jim li se adresa tuturor, lăsând impresia că e vorba de un lucru oarecare. N-o să lăsăm pe oricine să dea târcoale şcolii. Acolo unde-am fost înainte, era o bandă întreagă. Au golit totul. Argintărie, bani, ceasurile băieţilor, aparatele de radio, Dumnezeu ştie ce n-au şterpelit! Data viitoare vor lua Alvisul. Cea mai bună maşină pe care a făcut-o vreodată Anglia şi care nu se mai fabrică acum. Culoarea părului, Jumbo?

– Negru, domnule.

– Înălţimea, Cole Slaw?

– Un metru optzeci, domnule.

– Toată lumea i se pare de un metru optzeci lui Cole Slaw, domnule, spuse un deştept, pentru că e mărunţel, hrănit cu gin când era în leagăn.

– Vârsta, Spikely, măi şmecherie?

– Nouăzeci şi unu, domnule.

Toţi izbucniră în râs. Roach fu recompensat cu dreptul de a mai face un tur şi se descurcă prost; toată noaptea îl chinuise gelozia că întregul club auto, ca să nu-l mai menţionăm pe Latzy, fusese promovat în bloc la gradul de elită de observator. Se consola cu ideea că vigilenţa lor nu o va egala niciodată pe a sa; că a doua zi consemnul lui Jim va fi dat uitării; că, de aici înainte, el trebuia să-şi intensifice eforturile pentru a face faţă unei ameninţări, fără doar şi poate, din ce în ce mai mari.

Bărbatul cu faţa ascuţită dispăruse, dar a doua zi Jim făcu una dintre rarele sale vizite la cimitir; Roach îl văzu discutând cu Wells Fargo, în faţa unui mormânt deschis. Bill Roach observă că, după aceea, Jim se întunecase din ce în ce mai mult la faţă şi că era cuprins de o frenezie vecină cu furia când se plimba seară de seară, pe asfinţit, sau când şedea pe moviliţele de lângă rulotă, nepăsător la frig sau la umezeală, trăgând dintr-un cap de trabuc, sorbindu-şi votca, în întunericul ce îl învăluia.

Partea a doua

Capitolul 15

Hotelul Islay din Sussex Gardens – unde George Smiley își instalase cartierul general operativ a doua zi după vizita sa la Ascot, înscriindu-se sub numele de Barraclough – era un loc foarte liniștit, dată fiind poziția sa, și se potrivea de minune nevoilor lui. Se afla la vreo sută de metri sud de stația Paddington și făcea parte dintr-un șir de clădiri vechi dispuse în trepte și despărțite de șosea de un șir de platani și de un loc de parcare. Huruitul mașinilor nu înceta toată noaptea. Dar înăuntru, cu tot amestecul de tapete colorate, care se băteau cap în cap, și de abajururi de aramă, domnea un calm extraordinar. Nu numai în hotel nu se întâmpla nimic, dar nici în lume nu se întâmpla nimic, și această impresie era întărită de doamna Pope Graham, proprietăreasa, văduva unui maior, cu o voce teribil de languroasă, care dădea domnului Barraclough sau oricui îi căuta ospitalitatea o senzație de oboseală nesfârșită. Inspectorul Mendel, a cărui informatoare era de ani de zile, susținea cu tărie că numele ei era Graham, Pope fiind adăugat din grandomanie sau în semn de respect față de Sfântul Scaun.

– Tatăl dumitale n-a fost cumva la Tunicile Verzi, dragul meu? se interesă ea, cu un căscat, citind numele Barraclough în registru.

Smiley îi plăti un avans de cincizeci de lire pentru o ședere de două săptămâni, iar ea îi dădu camera 8, pentru că

dorea să lucreze. Ceru un birou şi se pricopsi cu o masă de joc şubredă, pe care i-o aduse Norman, băiatul care căra bagajele.

– E-n stil georgian, oftă ea, supraveghind livrarea. Nu-i aşa c-o să-i porţi de grijă în locul meu, nu-i aşa, dragule? N-ar fi trebuit, de fapt, să ţi-o împrumut, a fost a maiorului.

La cele cincizeci de lire, Mendel mai adăugă douăzeci din propriul buzunar, bani de mânjit, cum le spunea el, pe care şi-i recuperă mai târziu de la Smiley.

– N-ai mirosit nimic deosebit, nu-i aşa? o întrebă el.

– Aşa s-ar zice, aprobă doamna Pope Graham, înfundând cu un aer de modestie bancnotele pe sub lenjerie.

– Să nu-mi scapi nici cel mai mic detaliu, o avertiză Mendel, aflat în apartamentul ei de la parter, aşezat în faţa unei sticle din cele care îi plăceau doamnei Pope Graham. Orele de venire şi de plecare, întâlnirile, cum îşi petrece viaţa şi – ridică un deget ca să dea mai multă greutate spuselor sale –, mai presus de orice, mai important decât ai putea să-ţi închipui, toate persoanele suspecte care se interesează de el şi care pun întrebări personalului sub un motiv oarecare. Îi aruncă o privire de tipul „de-dumneavoastră-depinde-soarta-statului". Chiar dacă ăia vă spun că sunt Paza de Noapte şi Sherlock Holmes într-una şi aceeaşi persoană.

– Nu suntem decât eu şi Norman, spuse doamna Pope Graham, arătând spre un băiat care tremura tot într-un palton negru, la care doamna Pope Graham cususe un guler de catifea bej. Şi cu Norman n-au ei cum să ajungă prea departe, nu fi aşa suspicios, dragă!

– Acelaşi lucru şi pentru scrisorile pe care le primeşte, spuse inspectorul. Uită-te la ştampila poştei, de unde şi când au fost trimise, dacă e vizibilă, dar nici vorbă să le deschizi sau să le reţii. Acelaşi lucru e valabil şi pentru lucrurile personale. Îşi permise o scurtă pauză, fixând cu privirea un seif voluminos care trona printre celelalte piese de mobilier. Din

când în când va cere să-şi pună în el diverse lucruri. În special hârtii, câteodată cărţi. O singură persoană are dreptul să se uite la ele în afara lui – zâmbi piratereşte –, şi acela sunt eu. Înţeles? Nimeni altcineva nu trebuie să ştie măcar că sunt acolo. Şi nu-ţi băga nasu-n ele, că e isteţ şi o să-şi dea seama. Ca să te uiţi în ele, trebuie să fii specialist. Nu spun mai multe, încheie Mendel.

Aşa cum avea să i-o spună mai apoi lui Smiley, curând după întoarcerea acestuia din Somerset, dat fiind că-i costa doar douăzeci de lire, Norman şi protectoarea lui erau cel mai ieftin serviciu de „supraveghetori la copii" din câţi puteau găsi.

Greşeala pe care o făcea lăudându-i astfel era scuzabilă, căci nu te puteai aştepta în nici un fel să fie la curent cu recrutarea de către Jim a unui întreg club automobilistic; nici cu modalităţile prin care Jim reuşise după aceea să identifice urmele discretelor investigaţii făcute de către Mendel. Tot aşa cum nu avea de unde să ghicească Mendel, şi nici oricine altcineva, puternica stare de tensiune şi de alertă la care îl adusese furia, clocotul aşteptării şi, poate, şi un dram de nebunie.

Camera nr. 8 se afla la ultimul etaj. Fereastra dădea spre parapet. Dincolo de acesta se întindea o stradă lăturalnică, cu o librărie prăpădită şi o agenţie de turism cu firma: „Prin lumea largă". Pe prosopul de faţă era brodat: „Swan Hotel Marlow". Lacon apăru discret în aceeaşi seară, cărând după el o servietă burduhănoasă din piele conţinând primul transport de documente provenind de la biroul său. Ca să discute, se aşezară unul lângă celălalt, pe pat, după ce Smiley dăduse drumul la un tranzistor ca să le acopere vocile. Lacon nu se simţea în largul său, părea prea bătrân pentru acest gen de montare. A doua zi, dimineaţa, în drum spre birou, Lacon îşi luă hârtiile înapoi şi îi returnă lui Smiley cărţile pe care acesta i le dăduse ca să-şi umple servieta. Era rolul în care Lacon se descurca cel mai prost. Arbora un aer de om ofensat

şi, în acelaşi timp, un stil degajat; făcea să se înţeleagă clar că detestă lucrurile care ies din tipic. Odată cu venirea frigului, părea să se fi ales cu o roşeaţă permanentă. Smiley n-ar fi putut citi dosarele în timpul zilei, căci ele puteau fi oricând cerute de subalternii lui Lacon şi lipsa lor ar fi provocat un scandal nemaipomenit. Şi nici nu voia altfel. Ştia mai bine ca oricine că se afla într-o disperată criză de timp. În următoarele trei zile felul de a proceda a diferit foarte puţin. În fiecare seară, în drum spre staţia Paddington, de unde urma să ia trenul, Lacon lăsa hârtiile şi în fiecare seară doamna Pope Graham îi semnala pe furiş lui Mendel că lunganul ăla acru şi neîndemânatic venise iar, ăla care se uita la Norman de sus. În fiecare dimineaţă, după trei ore de somn şi un mic dejun detestabil, alcătuit din cârnaţi prost prăjiţi şi din sos de roşii răsfiert – alt meniu nu era –, Smiley îl aştepta pe Lacon, apoi se strecura plin de recunoştinţă prin gerul iernii ca să-şi ocupe locul printre semeni.

Smiley trăi nişte nopţi nemaipomenite, acolo, singur, la etajul de sus. Gândind mai târziu la aceste nopţi, cu toate că zilele dintre ele fuseseră tot atât de încărcate şi aparent mai pline de evenimente, şi le reamintea ca pe o singură călătorie, aproape ca pe o singură noapte.

– O faci sau nu? şuierase fără ruşine Lacon în grădină. O iei înainte, dai înapoi?

Pe măsură ce revenea în inima propriului său trecut, nu mai era nici o diferenţă între a o lua înainte sau a da înapoi, era una şi aceeaşi călătorie, la capătul căreia se afla o singură staţie. Nu era nimic în această cameră, nici măcar un obiect, în toată această adunătură de vechituri de hotel, care să-l despartă de încăperile memoriei sale. Parcă s-ar fi aflat la ultimul etaj de la Prăvălie, în biroul său simplu, cu gravuri de la Oxford, rămas aşa cum îl lăsase cu un an în urmă. De partea cealaltă a uşii se afla anticamera scundă, în care doamnele

cărunte ale lui Control, mămicile, dactilografiau cu delicateţe şi răspundeau la telefon. În timp ce aici, în hotel, la capătul coridorului, un geniu încă nedescoperit bătea zi şi noapte cu răbdare la o maşină veche de scris. La celălalt capăt al anticamerei – aici, în lumea doamnei Pope Graham, se aflau baia şi un anunţ să nu o foloseşti – era o uşă pe care nu scria nimic şi care dădea spre sanctuarul lui Control, un fel de alee, cu dulapuri metalice vechi şi cărţi roşii vechi, în care plutea un miros dulceag de praf şi de ceai de iasomie. În spatele biroului, Control însuşi, numai piele şi os pe vremea aceea, cu o şuviţă căruntă de păr care îi atârna pe frunte şi cu un surâs tot atât de cald precum acela al unei tigve.

Transpunerea sa mentală fu atât de completă încât, atunci când sună telefonul – derivaţia constituia un serviciu suplimentar, aşa că o plătea în bani gheaţă –, lui Smiley îi trebui o clipă să se dumirească unde se afla. Foşnetul porumbeilor mişcându-se pe parapet, scârţâitul antenei de televiziune când bătea vântul şi gâlgâitul apei de ploaie care alerga prin jgheabul streaşinii aveau un efect tot atât de tulburător asupra lui. Pentru că şi aceste sunete aparţineau trecutului său, iar într-unul din sediile Prăvăliei, cel de la Cambridge, ele se auzeau doar la etajul V. Urechea sa le selecta fără îndoială pentru unul şi acelaşi motiv, ele erau acompaniamentul sonor al trecutului său. Într-o bună zi, dis-de-dimineaţă, auzind zgomot de paşi pe coridor, în faţa camerei sale, Smiley se duse până la uşă, gata să-i dea drumul înăuntru cifrorului de noapte de la Prăvălie. Era adâncit în momentul acela în fotografiile lui Guillam, străduindu-se să pună cap la cap, pornind de la extrem de puţine informaţii, procedura aplicată de Prăvălie, în condiţiile lateralismului, în cazul unei telegrame venite de la Hong Kong. Dar, în locul cifrorului, îl descoperi pe Norman, doar în pijama şi în picioarele goale. Peste tot erau răspândite confetti, iar în faţa uşii de vizavi se aflau

două perechi de pantofi, una bărbătească şi alta de damă, cu toate că nimeni aici la Isley, şi în primul rând Norman, nu le-ar fi curăţat vreodată.

– Nu mai asculta pe la uşi şi du-te la culcare, spuse Smiley. Şi cum acesta stătea şi se uita la el, continuă: Te cari sau ce faci?

Era gata-gata să-i spună: „Mă, pipernicit împuţit...", dar se opri la timp.

„Operaţiunea Vrăjitoarea", scria pe volumul pe care Lacon i-l aduse în prima seară. „Politica de distribuire a Produsului Special." Restul coperţii era acoperit cu tot felul de etichete cu înştiinţări şi cu instrucţiuni de folosire, inclusiv una care avertiza în mod ciudat pe orice găsitor întâmplător al dosarului să-l „returneze FĂRĂ A FI CITIT" arhivarului-şef de la Biroul ministrului. „Operaţiunea Vrăjitoarea. Estimări suplimentare pentru Finanţe, condiţii de cazare specială la Londra, aranjamente financiare deosebite, indemnizaţii etc." – scria pe al doilea. „Sursa Merlin" – se putea citi pe un al treilea, legat de primul cu o fundă roz. „Evaluări clienţi, randament, exploatare mai intensivă, vezi şi Anexa secretă." Dar Anexa secretă nu era ataşată, iar când Smiley o solicită, fu întâmpinat cu răceală.

– Ministrul o ţine în seiful său personal, îi replică Lacon.

– Cunoşti cifrul său?

– Bineînţeles că nu, se răsti el, furios de data asta.

– Ce titlu poartă?

– Nu are deloc de ce să te intereseze. În primul rând, nu înţeleg deloc de ce trebuie să-ţi pierzi timpul alergând după aceste documente. Sunt secrete în cel mai înalt grad şi am făcut tot ceea ce este omeneşte posibil să reducem numărul celor care au acces la ele.

– Până şi o anexă secretă trebuie să poarte un titlu, spuse blând Smiley.

– Asta nu are.

– Îi dă identitatea lui Merlin?

– Nu fi ridicol! Ministrul n-ar dori s-o ştie, iar Alleline n-ar voi să i-o spună.

– Ce înseamnă exploatare mai intensivă?

– Refuz să fiu interogat, George! Nu mai faci parte din familie, ştii prea bine. În mod normal, ar fi trebuit să fi cerut abilitarea ta.

– Pentru Operaţiunea Vrăjitoarea?

– Da.

– Există vreo listă a persoanelor care au primit abilitarea în acest fel?

– Se află în dosarul cu regimul de distribuire, replică Lacon, şi era cât pe ce să trântească uşa după el, dar se întoarse pe ritmul tărăgănat al cântecului *Unde s-au dus toate florile?,* prezentat de un disc-jockey australian. Ministrului... – reluă el – ... ministrului nu-i plac explicaţiile date pe ocolite. Are el o vorbă: cred numai ceea ce se poate scrie pe o carte poştală. Este nerăbdător să primească ceva de care să se agaţe.

– N-ai să uiţi de Prideaux, nu-i aşa? Orice ai în legătură cu el; chiar şi câteva firimituri sunt mai bune decât nimic.

Spunând aceasta, Smiley îl făcu pe Lacon să-l fulgere din nou cu privirea şi să iasă de astă dată pe uşă, strigând:

– Nu ţi se pare c-o iei razna, George? Nu-ţi dai seama că Prideaux, *n-auzise,* mai mult ca sigur, de Operaţiunea Vrăjitoarea înainte de a se fi tras asupra lui? Nu pot, zău, să înţeleg de ce nu te poţi rezuma la chestiunea principală, în loc să scormoneşti în...

Dar când spunea astea, ieşise deja din cameră.

Smiley se întoarse la ultimul dosar din transport: „Operaţiunea Vrăjitoarea. Corespondenţă cu Departamentul“.

Departamentul era unul dintre multele eufemisme folosite la Whitehall pentru Prăvălie. Acest volum se prezenta sub forma unor note oficiale schimbate între ministru, pe de o parte, şi Percy Alleline, pe de alta – scrisul său îngrijit de elev se recunoştea de la prima vedere –, de pe vremea când acesta era blocat încă pe ultima treaptă a scării de valori umane a lui Control.

„Un monument searbăd, reflectă Smiley, examinând aceste dosare cercetate şi răscercetate, ridicat în cinstea unui război atât de lung şi atât de nemilos.“

Capitolul 16

Lansat în această lectură, Smiley retrăia acum toate bătăliile principale ale acestui război lung şi nemilos. Dosarele consemnau doar relatări foarte sumare, memoria sa înregistrase însă mult mai mult. Protagoniştii erau Alleline şi Control, originile pierzându-se în ceaţă. Bill Haydon, care urmărise cu atenţie aceste evenimente, chiar dacă îl întristau, susţinea că ura dintre ei îşi avea începuturile la Cambridge, în acea scurtă perioadă în care Control trecuse pe acolo, în chip de profesor, iar Alleline era student. Dacă ar fi să i se dea crezare lui Bill, Alleline îi fusese elev lui Control şi încă unul prost, iar Control îl lua peste picior, ceea ce era credibil.

Povestea era destul de grotescă pentru ca să nu fie umflată şi mai mult de Control:

– După câte aud, Percy şi cu mine suntem fraţi de cruce. Ne-am dat în bărci împreună, dacă puteţi să vă închipuiţi!

Nu precizase niciodată dacă era adevărat sau nu.

Acestui gen de jumătate legendă, jumătate realitate, Smiley îi putea adăuga adevăruri cunoscute de el din tinereţea celor doi. În timp ce Control era copilul nimănui, Percy Alleline era scoţian de la şes, născut în familia unui pastor; tatăl său era predicator presbiterian şi dacă Percy nu era tot atât de credincios ca tatăl său, oricum moştenise de la acesta darul de a fi persuasiv până la încăpăţânare. Nu făcuse războiul,

fiind cu un an-doi prea tânăr ca să fie luat sub arme, şi intrase la Prăvălie, venind de la o firmă din City. La Cambridge făcuse ceva politică („se situa pe undeva la dreapta lui Genghis-Han“, spunea Haydon, care, martor e Dumnezeu, nu era nici el cine ştie ce papă-lapte de liberal) şi un pic de sport. Fusese recrutat de un oarecare Maston, care reuşise, pentru scurt timp, să se aciueze în contrainformaţii. Maston considera că Alleline e băiat de mare viitor şi, după ce-i făcu o reclamă nemaipomenită, căzu în dizgraţie. Neştiind ce să facă cu Alleline, Serviciul Personal al Prăvăliei îl împachetă şi-l expedie în America de Sud, unde stătu două stagii la rând, sub acoperire consulară, fără să revină în Anglia.

Chiar şi Control – după cât îşi amintea Smiley – recunoscuse ulterior că Percy se descurcase acolo extrem de bine. Argentinienii, cărora le plăcea cum juca tenis şi cum călărea, îl luaseră drept gentleman – citat din Control – şi presupuseseră că era un prost, ceea ce Percy nu prea era. Când predă postul succesorului său, crease deja o reţea de agenţi pe ambele coaste şi începuse, de asemenea, să-şi întindă aripile şi spre nord. După un concediu în Anglia şi două săptămâni de instruire, fu trimis în India, unde agenţii săi păreau să-l considere reincarnarea autorităţii britanice. Le predica deplină loialitate, nu-i plătea aproape deloc şi îi înfunda pur şi simplu când îi convenea lui. Din India plecă la Cairo.

Ar fi trebuit ca acest post să fie greu, dacă nu imposibil, pentru Alleline; deoarece Orientul Mijlociu fusese până atunci fieful preferat al lui Haydon. Reţelele de la Cairo îl vedeau pe Bill exact aşa cum îl descrisese Martindale în acea seară nenorocită în care cinaseră împreună la club: colonelul Lawrence al zilelor noastre. Toţi erau porniţi să-i facă viaţa imposibilă succesorului său. Şi totuşi, cum-necum, Percy se impusese şi, dacă s-ar fi ţinut departe de americani, ar fi putut lăsa amintirea unui tip mai puternic decât Haydon. În

schimb, izbucniră un scandal şi o discuţie violentă între Percy şi Control.

Împrejurările erau încă neclare: incidentul se produsese mult mai înainte de promovarea lui Smiley în postul de mare şambelan al lui Control. După câte se pare, fără autorizarea Londrei, Alleline se vârâse într-un stupid complot urzit de către americani, menit să înlocuiască un potentat local cu un om al lor. Alleline nutrise întotdeauna un catastrofal sentiment de veneraţie faţă de americani. Din Argentina urmărise cu admiraţie cum îi hăituiau pe politicienii de stânga de-a lungul şi de-a latul emisferei occidentale; în India, fusese de-a dreptul fermecat de abilitatea lor de a separa forţele de unitate naţională. Control însă, ca majoritatea celor de la Prăvălie, îi dispreţuia pe americani şi tot ceea ce făceau, străduindu-se frecvent să le submineze acţiunile.

Complotul eşuase, societăţile petroliere britanice erau furioase, iar Alleline, cum se spune în popor, fusese nevoit să-şi ia tălpăşiţa numai în izmene. Ulterior, Alleline avea să pretindă că omul care îl împinsese, ca apoi să-i tragă preşul de sub picioare fusese Control; mai mult decât atât, că-l înfundase în mod deliberat, avertizând Moscova asupra complotului. Oricum au stat lucrurile, Alleline reveni la Londra, unde îl aştepta ordinul de trimitere la Grădiniţă, cu misiunea de a prelua instruirea tinerilor stagiari. Era un post rezervat de obicei agenţilor la sfârşit de carieră, celor care nu mai aveau decât un an-doi până la pensie. Bill Haydon, pe atunci şeful Personalului, avea să-i explice că erau teribil de puţine posturi pe atunci la Londra pentru un om cu pregătirea şi talentul lui Percy.

– În cazul ăsta, ai face bine să-mi inventezi unul, îi spusese Percy.

Avea dreptate. Aşa cum avea să-i mărturisească lui Smiley ceva mai târziu, Bill procedase aşa fără să ia în calcul pilele lui Alleline.

– Dar cine sunt ăia? obişnuia să întrebe Smiley. Cum îţi pot băga un om pe gât dacă nu-l vrei?

– Jucători de golf, replica răstit Control.

Jucători de golf şi conservatori, pentru că Alleline cocheta pe vremea aceea cu opoziţia şi fusese primit cu braţele deschise, de nimeni altul decât Miles Sercombe, vărul lui Ann, din păcate neschimbat din funcţie, în prezent ministrul lui Lacon. Control nu avea totuşi suficientă putere să opună rezistenţă. Prăvălia trecea printr-o pasă neagră şi se vorbea, pe ici, pe colo, despre desfiinţarea actualei unităţi şi înfiinţarea alteia noi, în alt cadru şi pe alte baze. Eşecurile apar de obicei în serie în această lume, dar de această dată se înnodau cam de mult. Produsul apărea din ce în ce mai rar şi se dovedea, din ce în ce mai mult, a fi de provenienţă suspectă. În domeniile care contau cu adevărat, Control nu dovedea fermitate.

Această incapacitate temporară nu stricase însă bucuria lui Control de a redacta personal instrucţiunile pentru Percy Alleline – „tichia prostului“, cum le spunea el –, numit în calitate de Director al Operaţiunilor.

Smiley nu putea să facă nimic. Bill Haydon se afla atunci la Washington, încercând să negocieze un acord în domeniul informaţiilor cu cei pe care el îi numea puritanii fascişti ai agenţiei americane. Smiley urcase la etajul V şi una dintre sarcinile sale era să-i ţină deoparte pe cei care veneau să-l bată la cap pe Control. Aşa că omul la care merse Percy ca să-i pună întrebarea: „De ce?“ fu Smiley. Venea la el în birou atunci când Control era plecat, îl invita în apartamentul său sinistru, după ce îşi expedia iubita la cinema, ca să-l întrebe, în miorlăitul său dialect scoţian: „De ce?“

Dăduse bani chiar pe o sticlă de whisky de malţ din care-i turna lui Smiley fără zgârcenie, în timp ce el se mulţumea cu altul mai ieftin.

– Ce i-am făcut atât de îngrozitor, măi George? Am avut două-trei ciocniri. Ce este atât de neobişnuit, poţi să-mi spui şi mie? De ce-mi caută nod în papură? Tot ce cer este un loc la masa mare. Dumnezeu mi-e martor că statele mele de serviciu mă îndreptăţesc la asta.

Prin masa mare, Percy înţelegea etajul V.

Instrucţiunile pe care le redactase Control şi care la prima vedere impresionau îi dădeau dreptul lui Alleline să examineze toate operaţiunile înainte de a fi lansate. Dar anexele la instrucţiuni condiţionau acest drept de acordul secţiilor operative, iar Control îşi luase toate măsurile ca acest consimţământ să nu fie dat niciodată. Instrucţiunile îi cereau „să coordoneze resursele şi să aplaneze geloziile regionale“, ceea ce Alleline şi reuşise odată cu crearea Centralei Londra. Dar secţiile-acţiune, ca de pildă aceea a „băieţilor“, cea de dezinformare, aceea de ascultare, de recrutare, vor refuza să-i deschidă dosarele lor, iar el nu avea puterea de a-i forţa să o facă. Aşa că Alleline era lihnit, tăvile sale de corespondenţă fiind goale de la ora prânzului încolo.

– Sunt o mediocritate, aşa-i? Trebuie să fim toţi azi nişte genii, nu e nevoie decât de solişti, corul nu mai contează. Şi pe deasupra trebuie să fii şi bătrân.

Deşi în cazul lui se putea trece cu vederea, Alleline era încă prea tânăr pentru a sta la masa mare, cu cei opt sau zece ani mai puţin decât vârsta lui Haydon sau a lui Smiley, ca să nu mai vorbim de câţi ani îl despărţeau de Control.

Control era de neclintit.

– Percy Alleline şi-ar vinde-o şi pe mă-sa pentru un titlu de nobleţe şi întregul nostru serviciu pentru un loc în Camera Lorzilor.

Mai târziu, pe măsură ce boala aia blestemată începuse să-l cuprindă, avea să afirme:

– Refuz să-mi las munca de-o viaţă pe seama unui cal de paradă. Sunt prea vanitos ca să mă las flatat, prea bătrân ca să mai fiu ambiţios şi urât ca dracu'. Percy este exact contrariul şi sunt destui deştepţi la Whitehall care să-i prefere genul în raport cu al meu.

Şi astfel se poate spune că, indirect, Control făcuse ca Operaţiunea Vrăjitoarea să se întoarcă împotriva sa.

– George, vino până la mine, se răsti într-o zi Control prin interfon. Fratele Percy vrea să-mi facă o figură. Vino-ncoace că se lasă cu vărsare de sânge.

Era momentul, îşi aduse Smiley aminte, când războinicii care dăduseră chix reveneau de pe meleagurile străine. Roy Bland tocmai aterizase de la Belgrad, unde, cu ajutorul lui Toby Esterhase, încercase să salveze epava unei reţele muribunde; Paul Skordeno, pe atunci şef al secţiei germane, îşi îngropase cel mai bun agent sovietic al său în Berlinul de Est, iar în ceea ce îl priveşte pe Bill, după o altă călătorie infructuoasă, se întorsese în cuib, unde nu înceta să tune şi să fulgere împotriva aroganţei Pentagonului, idioţeniei Pentagonului, duplicităţii Pentagonului şi să afirme sus şi tare „că venise vremea să încheie în schimb un târg cu blestemaţii ăia de ruşi".

Iar la hotelul Islay trecuse de miezul nopţii. La uşă sună un vizitator întârziat. Ceea ce avea să-l coste zece şilingi bacşiş daţi lui Norman, gândi Smiley, care nu se descurca încă prea bine cu noile subdiviziuni monetare. Trase cu un oftat primul dintre dosarele Operaţiunii Vrăjitoarea şi, după ce îşi umezi vârful degetului gros şi al arătătorului, se puse pe treabă, confruntând propria memorie cu cea oficială.

„Urmare a convorbirii noastre", scria Alleline, la două luni doar după această întrevedere, într-o scrisoare personală, uşor isterică, adresată distinsului văr al lui Ann, ministrul, şi care figura în dosarul lui Lacon. „Rapoartele *Vrăjitoarea*

provin dintr-o sursă extrem de delicată. După părerea mea, nici una dintre regulile de circulaţie a documentelor utilizate la Whitehall nu răspunde exigenţelor acestei operaţiuni. Sistemul valizei diplomatice, la care am recurs pentru *Tăunul* a eşuat în momentul în care au fost pierdute cheile de către clienţii de la Whitehall sau într-unul din acele lamentabile cazuri în care un subsecretar extenuat a încredinţat cheia sa asistentului său. I-am şi vorbit lui Lilley, de la Serviciile de informaţii ale Marinei, care este gata să ne pună la dispoziţie o sală specială în clădirea principală a Amiralităţii, unde materialul poate fi consultat de către clienţi sub directa observare a supraveghetorului-şef al acestui serviciu. Sala de lectură va fi cunoscută, din raţiuni de securitate, drept sală de conferinţe a Grupului de Lucru Adriatica sau, pe scurt, GLA. Clienţii cu drept de lectură nu vor avea permise, pentru că şi această formulă lasă loc unor abuzuri. În schimb, ei vor fi identificaţi personal de către cerberul meu – Smiley remarcă posesivul –, care va dispune de o listă cu fotografiile clienţilor."

Nefiind convins încă, Lacon se adresă Finanţelor, prin intermediul odiosului său şef, ministrul, în numele căruia se înaintau întotdeauna cererile:

> Admiţând totuşi că ar fi necesară, sala de lectură va trebui să fie substanţial reamenajată.
>
> 1. Autorizaţi cheltuielile?
>
> 2. Dacă da, vor trebui, în aparenţă, să fie suportate de către Amiralitate. Departamentul le va rambursa în mod discret.
>
> 3. Se ridică de asemenea problema unor supraveghetori suplimentari, ceea ce presupune un plus de cheltuieli...

– Se mai ridică şi problema sporirii gloriei lui Alleline, comentă Smiley, în timp ce întorcea încet paginile.

Razele acestei glorii străluceau deja peste tot: Percy se îndrepta spre masa cea mare, iar Control se putea prea bine să fie la acea oră un om mort.

De pe scări se auzea un cântec deosebit de frumos. Un locatar galez, beat turtă, le ura tuturor noapte bună.

Vrăjitoarea, își reaminti Smiley – făcea din nou apel la memorie, dosarele nereținând lucruri atât de umane –, nu fusese prima tentativă făcută de către Percy Alleline, în noul său post, de a lansa propria operațiune. Întrucât însă instrucțiunile îl obligau să obțină aprobarea lui Control, cele dinainte se născuseră moarte. Pentru o vreme, de exemplu, se concentrase asupra construirii tunelelor. Americanii construiseră tunele acustice la Berlin și la Belgrad, francezii reușiseră ceva similar împotriva americanilor. Ei bine, sub pavilionul lui Percy, Prăvălia avea să se lanseze și ea într-o treabă similară împotriva americanilor. Control privea ca un spectator blajin. Fusese creat un comitet interservicii (cunoscut sub numele de Comitetul Alleline), o echipă de specialiști de la serviciul tehnic făcuse un releveu al fundațiilor Ambasadei sovietice de la Atena, unde Alleline se bizuia pe sprijinul fără rezerve al ultimului regim militar pe care, la fel ca și în cazul celor anterioare, îl admira nespus. Apoi, fără brutalitate, Control dărâmase toate cărămizile așezate de către Percy și aștepta să apară cu ceva nou. Tocmai așa ceva făcea Percy în acea dimineață cenușie, în care Control îl convocase imperativ pe Smiley la „banchet".

Control stătea la biroul său, Alleline era în picioare lângă fereastră, între ei un dosar obișnuit, galben aprins, închis.

– Ia loc acolo și uită-te la tâmpenia asta.

Smiley se așeză în fotoliu, iar Alleline rămase la fereastră, cu coatele lui mari sprijinite de pervaz, uitându-se peste acoperișurile caselor spre Coloana lui Nelson și, dincolo de ea, spre turnurile ascuțite ale Whitehall-ului.

În dosar era fotocopia a ceea ce se pretindea a fi o telegramă de comandament naval sovietic, lungă de cincisprezece pagini.

– Cine a făcut traducerea? întrebă Smiley, gândind că arăta destul de bine ca să fie mâna lui Roy Bland.

– Dumnezeu, zise Control. Dumnezeu a făcut-o, nu-i aşa, Percy? Nu-l întreba nimic, George, nu-ţi va spune o vorbă.

Era momentul în care Control părea extraordinar de tânăr. Smiley îşi aminti că slăbise, că avea culoare în obraji şi că aceia care nu-l cunoşteau prea bine erau tentaţi să-l felicite pentru cât de bine arăta. Doar Smiley, poate, remarcase picăturile mici de transpiraţie care, până şi în zilele acestea, îi apăreau la rădăcina firelor de păr.

Ca să fim exacţi, documentul era o evaluare – pregătită pasămite pentru Înaltul Comandament Sovietic – a recentelor manevre navale sovietice în Mediterana şi în Marea Neagră. În dosarul lui Lacon, aceasta era înregistrată simplu drept Raport nr. 1, sub titlul „Navale“. De luni întregi, Amiralitatea urla, cerând Prăvăliei orice privea aceste manevre. Avea deci o actualitate impresionantă, ceea ce, din capul locului, o făcuse suspectă în ochii lui Smiley. Era detaliată, dar trata aspecte pe care Smiley nici măcar nu le înţelegea la modul general: putere de lovire litoral–mare, mijloace de activare radio a mijloacelor inamice de alarmă, cele mai înalte calcule ale echilibrului terorii. Dacă era autentic, documentul ar fi fost aur curat, dar nu exista nici un motiv pe lumea asta să te facă să crezi că era veridic. Săptămână de săptămână, Prăvălia examina zeci de astfel de documente pretins sovietice, apărute ca din cer. Majoritatea erau marfă de proastă calitate. Câteva erau falsuri furnizate în mod deliberat de către aliaţi în scop precis, altele erau fleacuri ruseşti. Foarte rar se întâmpla ca vreunul dintre ele să se dovedească valabil, dar aceasta se întâmpla de obicei după ce era respins.

– Ale cui sunt iniţialele astea? întrebă Smiley, referindu-se la nişte adnotări făcute cu creionul în limba rusă pe margine. Ştie cineva?

Control arătă cu capul spre Alleline.

– Întreabă o autoritate în materie. Nu pe mine.

– Jarov, spuse Alleline. Amiral. Flota Mării Negre.

– Nu este datat, obiectă Smiley.

– E un concept, replică Alleline complezent, cu un accent scoţian şi mai puternic decât de obicei. Jarov l-a semnat joi. Telegrama cu modificările respective a fost pusă în circulaţie luni şi datată în consecinţă.

Azi era marţi.

– De unde vine? întrebă Smiley, descumpănit în continuare.

– Percy nu se simte în măsură să ne spună, preciză Control.

– Ce spun analiştii noştri?

– Nu l-au văzut, spuse Alleline, şi, mai mult decât atât, nici n-o să aibă ocazia să-l vadă.

Control continuă pe un ton glacial:

– Fratele meu întru Hristos, Lilley, de la Serviciile de Informaţii ale Marinei, şi-a exprimat o părere preliminară, totuşi, nu-i aşa Percy? Percy i l-a arătat aseară, la un pahar de spumos, aşa e, Percy, la Traveller's?

– La Amiralitate.

– Fratele Lilley, fiind conaţional de-al lui Percy, ca orice scoţian, este de regulă zgârcit cu laudele. Totuşi, mi-a telefonat acum o jumătate de oră, întrecându-se de astă dată cu laudele. M-a şi felicitat. Consideră documentele autentice şi solicită autorizaţia noastră – ar trebui, bineînţeles, să spun: a lui Percy – pentru a împărtăşi concluziile documentului colegilor săi, lorzii Amiralităţii.

– Absolut imposibil, spuse Alleline. Este strict, strict secret, de folosinţă exclusivă, cel puţin vreo două săptămâni de aici înainte.

– Marfa asta este atât de fierbinte, încât trebuie lăsată să se răcească înainte de a fi distribuită, zise Control.

– Dar de unde provine? insistă Smiley.

– O, a scornit Percy un nume de acoperire, fii pe pace! A fost mare meşter întotdeauna în a găsi nume de acoperire, nu-i aşa, Percy?

– Ce abilitare are? Cine este ofiţerul de caz?

– O să-ţi placă ce auzi, îi promise Control doar lui.

Era nemaipomenit de furios. De când se ştiau ei, Smiley nu-şi amintea să-l fi văzut vreodată atât de furios. Mâinile lui subţiri şi pătate tremurau şi ochii, fără viaţă de obicei, scânteiau de furie.

– Sursa Merlin, spuse Alleline, sugându-şi însă înainte uşor, dar tipic scoţian, dinţii, este o sursă foarte sus plasată, cu acces la cele mai înalte nivele politice sovietice. Şi, trecând la pluralul maiestăţii: Noi am denumit marfa *Vrăjitoarea.*

Folosise aceeaşi formulare, observă Smiley, într-o scrisoare personală ultrasecretă către unul din admiratorii săi de la Finanţe, cerând mai multă discreţie în ceea ce-l priveşte atunci când se făceau plăţi ad-hoc agenţilor.

– Data viitoare o să-şi spună că a câştigat-o la pronosticurile alea de fotbal, îl avertiză Control, care, în ciuda celei de-a doua tinereţi pe care o trăia, avea unele inexactităţi de om bătrân atunci când se referea la lucruri devenite comune. Acum, poate-ţi explică ţie de ce nu vrea să spună?

Alleline rămânea de neclintit. Era şi el îmbujorat, dar de triumf, nu de boală. Trase aer în pieptul lui mare înainte de a se lansa într-un lung discurs pe care-l debită în întregime lui Smiley, cu un glas egal, cam aşa cum un poliţist scoţian ar depune mărturie în faţa tribunalului.

– Identitatea sursei Merlin este un secret ce nu-mi aparţine şi nu am dreptul să o divulg. Este rodul unor îndelungate eforturi depuse de unii oameni din cadrul serviciului. Oameni

care au obligaţii faţă de mine, aşa cum şi eu am obligaţii faţă de ei. Oameni pe care, în plus, nu-i amuză deloc rata eşecurilor înregistrată aici. Au eşuat prea multe operaţiuni. Prea multe pierderi, prea multă risipă, prea multe scandaluri. Am spus-o de nu ştiu câte ori, dar, după câtă atenţie mi-a dat el mie, se pare că am vorbit în vânt.

– Se referă la mine, lămuri Control de pe margine. Eu sunt *el* în acest discurs, îl urmăreşti, George?

– Principiile elementare ale meseriei noastre şi de asigurare a securităţii s-au dus de râpă în acest serviciu. Nevoia de cunoaştere unde este? Compartimentarea la toate nivelurile unde este, George? Prea multă defăimare între servicii, stimulată de sus.

– Altă aluzie la persoana mea, interveni Control.

– *Divide et impera,* acesta este principiul care se aplică astăzi. Personalităţi care ar trebui să ajute la combaterea comunismului se sfâşie între ele. Ne pierdem cei mai buni parteneri.

– Vrea să zică, pe americani, preciză Control.

– Ne pierdem suflul, respectul pentru noi înşine. Ne-am săturat! Şi-a luat raportul şi l-a vârât sub braţ. De fapt, suntem sătui până peste cap!

– Şi, ca toţi cei care s-au săturat până peste cap, spuse Control, în timp ce Alleline părăsea zgomotos biroul, doreşte mai mult.

Un timp oarecare dosarele lui Lacon şi nu memoria lui Smiley vor fi cele care, încă o dată, vor continua şirul povestirii. Era tipic pentru atmosfera ultimelor câteva luni faptul că Smiley, fiind iniţiat în această afacere, nu mai primise ulterior nici o informaţie în legătură cu desfăşurarea ei. Control detesta eşecurile, tot aşa cum detesta boala şi, mai ales, propriile eşecuri. Ştia că a recunoaşte un eşec înseamnă a te obişnui să-l suporţi. Ştia că un serviciu care nu lupta nu putea supravieţui. Avea oroare de agenţii în cămăşi de mătase, care

se înfruptau cu hălci mari din buget, în detrimentul reţelelor care îşi câştigau existenţa prin muncă şi în care avea deplină încredere. Iubea succesul, dar avea oroare de miracole, dacă acestea puneau în umbră restul eforturilor sale. Ura slăbiciunea, tot aşa cum ura sentimentele şi religia, şi îl detesta pe Percy Alleline, care avea câte puţin din toate acestea. Modul său propriu de a reacţiona faţă de această întreagă evoluţie a fost să închidă literalmente uşa; să se retragă în sinistra solitudine de la ultimul etaj; să nu primească pe nimeni şi să ceară să-i fie filtrate toate apelurile telefonice de către mămici. Aceleaşi doamne liniştite îl serveau cu ceai de iasomie şi cu nenumărate dosare de serviciu pe care le cerea şi pe care le returna apoi cu grămada. Smiley le vedea adunate teancuri în faţa uşii, când trecea pe acolo, cu propriile-i treburi, încercând să ţină pe linia de plutire restul Prăvăliei. Multe dintre ele erau vechi, din zilele premergătoare acelora în care Control venise la conducerea haitei. Unele erau dosare de personal, biografiile foştilor şi actualilor lucrători ai serviciului.

Control nu spunea niciodată ce făcea. Dacă Smiley le întreba pe mămici, sau dacă Bill Haydon, preferatul, intra pe neaşteptate şi punea aceeaşi întrebare, acestea se mulţumeau să dea din cap sau să ridice ochii-n cer: „Caz limită, parcă voiau să spună privirile lor blânde. Menajăm un mare om la sfârşitul carierei sale“. Dar – frunzărind cu răbdare dosar după dosar şi rememorând într-un colţ al minţii sale complexe scrisoarea Irinei către Ricki Tarr – Smiley era conştient, iar certitudinea aceasta era cu adevărat reconfortantă, că, la urma urmei, nu era primul care întreprindea această explorare; că fantoma lui Control îl însoţea în această investigaţie chiar dacă nu până la capăt; şi că poate acesta ar fi parcurs întreg drumul, dacă Operaţiunea Martor nu i-ar fi pus capăt zilelor în cel de-al unsprezecelea ceas.

Din nou micul dejun cu un galez de astă dată mult mai calm, pe care cârnaţii prost prăjiţi şi sosul de roşii răsfiert nu-l atrăgeau deloc.

– Vrei să ţi le mai aduc încă o dată, întrebă Lacon, sau ai isprăvit cu ele? Nu te pot lămuri prea mult, întrucât nu conţin nici măcar rapoartele.

– Diseară, te rog, dacă nu te superi.

– Îţi dai seama, presupun, că arăţi îngrozitor.

Nu-şi dădea seama, dar, când se întoarse în strada Bywater, frumoasa oglindă aurită a lui Ann îi dezvălui imaginea ochilor săi înroşiţi şi a obrajilor lui grăsulii sfâşiaţi de oboseală. La lăsatul serii, Lacon îl aştepta într-adevăr. Smiley se apucă imediat de citit.

Timp de şase săptămâni, după cum reieşea din dosare, telegrama privind manevrele navale nu fusese urmată de o alta. Alte secţii ale Ministerului Apărării se făcuseră ecoul entuziasmului Amiralităţii faţă de telegrama originală, Foreign Office-ul făcuse observaţia că „documentul aruncă o lumină extraordinară asupra modului agresiv de gândire sovietic“, Dumnezeu ştie ce voia să însemne aceasta; iar Alleline perseverase în pretenţia sa de a se acorda acestui material un tratament special, dar era ca un general fără armată. Lacon se referise cu răceală la „o urmare oarecum întârziată“ şi îi propusese ministrului său să „demonstreze situaţia la Amiralitate“. Din partea lui Control, potrivit dosarului, nimic. Poate se ţinea deoparte, rugându-se ca lucrurile să se liniştească de la sine. În această acalmie vremelnică, un kremlinolog al Trezoreriei remarcase cu acreală că la Whitehall se văzuseră multe de astea în ultimii ani: un prim raport încurajator, apoi tăcere, sau, mai rău, un scandal.

Greşea. În cea de-a şaptea săptămână, Alleline anunţa apariţia a trei noi rapoarte *Vrăjitoarea,* toate din aceeaşi zi. Toate se prezentau sub formă de corespondenţă secretă între diversele servicii sovietice, iar subiectele abordate erau foarte diferite.

Vrăjitoarea nr. 2, potrivit rezumatului întocmit de către Lacon, evoca tensiunea din interiorul CAER-ului şi se referea la efectele nefaste ale acordurilor comerciale cu Occidentul asupra unor membri mai slabi ai organizaţiei. În vocabularul Prăvăliei, acesta era un raport clasic din sectorul lui Roy Bland, acoperind exact obiectivul asupra căruia se aplecase, în zadar, de câţiva ani buni, reţeaua Supărare care opera în Ungaria. „Excelent tur de orizont, scria un client al Foreign Office-ului, şi întărit cu un bun material adiţional.“

Vrăjitoarea nr. 3 punea în discuţie revizionismul din Ungaria şi epurările reluate de Kadar în mediile politice şi universitare: cea mai bună cale de a închide gurile slobode în Ungaria, comenta autorul materialului, împrumutând o expresie lansată de Hruşciov cu mult înainte, era să mai împuşti câţiva intelectuali din intra în teritoriul lui Roy Bland. „Un avertisment salutar, scria acelaşi comentator al Foreign Office-ului, pentru toţi aceia care îşi închipuie că Uniunea Sovietică şi-a îmblânzit poziţia faţă de sateliţi.“

Aceste două rapoarte constituiau, în esenţă, documentaţia de bază, dar *Vrăjitoarea nr. 4* avea şaizeci de pagini şi era considerat de către clienţi drept unic. Era o evaluare extrem de tehnică făcută de către Ministerul de Externe sovietic a avantajelor şi dezavantajelor prezentate de negocierea cu un preşedinte american a cărui putere pălise. Concluzia, cumpănind bine lucrurile, era că, aruncându-i preşedintelui un oscior cu care să-şi atragă propriul electorat, Uniunea Sovietică putea să obţină, în schimb, concesii importante în discuţiile ce urmau să se deschidă asupra rachetelor nucleare cu focoase

multiple. Dar raportul punea serios sub semnul întrebării în ce măsură îşi puteau permite sovieticii să lase impresia Statelor Unite că acestea ar fi în pierdere, întrucât aşa ceva ar fi putut tenta Pentagonul să riposteze sau să se lanseze într-un atac preventiv. Raportul provenea chiar din inima teritoriului lui Bill Haydon. Dar, aşa cum scria Haydon însuşi, într-o minută redactată în termeni patetici către Alleline – copiată pe loc, fără ştirea lui Haydon, pentru uzul ministrului şi introdusă în această formă în dosarul de la Cabinet – în cei douăzeci şi cinci de ani de când se ocupa de chestiunile nucleare sovietice, nu avusese ocazia să pună mâna pe ceva de o asemenea calitate.

„Dacă nu mă înşel eu prea mult – conchidea el – nici camarazii noştri de arme americani. Ştiu că este prematur, dar mi se pare că oricine ar duce acest material la Washington ar putea obţine în schimb nişte condiţii excelente. Într-adevăr, dacă Merlin se menţine la acelaşi nivel calitativ, aş risca să prezic că am putea cumpăra tot ceea ce se găseşte pe taraba agenţiei americane."

Percy Alleline îşi obţinuse sala sa de lectură, iar George Smiley îşi puse de o cafea la reşoul prăpădit de lângă chiuvetă. Nu apucă să dea în fiert. Din lipsă de fise, se oprise contorul electric. Furios, Smiley îl chemă pe Norman şi-l trimise să schimbe cinci lire în monezi de câte cinci şilingi.

Capitolul 17

Cu un interes din ce în ce mai mare, Smiley îşi continua călătoria prin consemnările subţirele, de la prima întâlnire a protagoniştilor până la zi, aduse de Lacon. La vremea aceea, Prăvălia fusese cuprinsă de o asemenea stare de suspiciune încât până şi între Smiley şi Control subiectul Sursa Merlin devenise tabu. Alleline aducea rapoartele *Vrăjitoarea* şi aştepta în anticameră în timp ce doamnele i le prezentau lui Control, care le semna pe loc pentru a demonstra că nu le citise. Alleline lua înapoi dosarul, îşi vâra capul prin uşa întredeschisă a biroului lui Smiley, mormăia un scurt salut şi o lua tropăind pe scări în jos. Bland se ţinea la distanţă. Chiar şi apariţiile joviale ale lui Bill Haydon – ce făceau prin tradiţie parte din viaţa de acolo de sus – la discuţiile adjuncţilor despre treburile Prăvăliei, pe care Control le încuraja altădată, aveau să devină mai rare şi mai scurte, înainte de a înceta de tot.

– Control e pe cale s-o ia razna, îi spuse Haydon lui Smiley dispreţuitor. Şi dacă nu mă înşel, e pe ducă. Întrebarea este ce-l va lovi în primul rând.

Şedinţele obişnuite de marţi încetară, iar Smiley se trezi tot timpul hărţuit de către Control, fie să se ducă în străinătate pentru cine ştie ce misiune nebuloasă, fie să inspecteze secţiile auxiliare din Anglia – Sarratt, Brixton, Acton şi altele – în calitate de trimis personal. Avea din ce în ce mai mult

impresia că şeful său încerca să-l ţină deoparte. Când discutau, simţea tensiunea apăsătoare a neîncrederii între ei, astfel încât până şi Smiley se întreba în mod serios dacă Bill nu avea dreptate şi Control nu devenise incapabil să-şi mai exercite funcţia.

Dosarele Cabinetului arătau clar că, în următoarele trei luni, Operaţiunea Vrăjitoarea înregistra un avânt constant, fără nici un fel de sprijin din partea lui Control. Rapoartele parveneau într-un ritm de două-trei pe lună, iar calitatea lor, potrivit clienţilor, era în continuare excelentă, dar numele lui Control era arareori menţionat şi niciodată nu i se ceruse să facă vreun comentariu. Din când în când analiştii strâmbau din nas. În majoritatea cazurilor, ei se plângeau că era imposibilă orice coroborare, deoarece Merlin îi ducea în zone neexplorate:

– N-am putea oare să-i rugăm pe americani să verifice?

– Nu putem, răspundea ministrul.

Nu încă, spunea Alleline, care, într-o minută confidenţială, nevăzută de nimeni, adăuga: „La momentul oportun, voi face mai mult decât un troc cu materialele noastre. Nu ne interesează să negociem cu amănuntul. Misiunea noastră este să stabilim în mod incontestabil credibilitatea lui Merlin. Odată realizat aşa ceva, Haydon se poate duce să negustorească...“

Nu se mai emiteau nici un fel de dubii. Printre puţinii aleşi care aveau acces în birourile Grupului de Lucru Adriatica, Merlin era de pe acum un câştigător. Materialul său era exact şi, adesea, îl confirmau retrospectiv. Fu creat un comitet Vrăjitoarea sub preşedinţia ministrului. Alleline era vicepreşedintele acestuia. Merlin devenise o industrie, iar Control nici măcar nu era folosit. Ceea ce-l determină ca, în disperare de cauză, să-l trimită pe Smiley să facă pe cerşetorul.

– Sunt trei plus Alleline, spuse el. Hărţuieşte-i cu întrebări, George. Tentează-i, sâcâie-i, dă-le ce vor să-nghită.

În legătură cu acele întâlniri, dosarele erau din fericire mute, pentru că ele aparţineau celor mai întunecate încăperi ale memoriei lui Smiley. Ştiuse încă de pe atunci că în cămara lui Control nu se mai găsea nimic care să le astâmpere foamea.

Era în aprilie. Întors din Portugalia, unde se dusese să îngroape un scandal, Smiley îl găsi pe Control în stare de asediu. Pe podea zăceau dosare; la ferestre fuseseră montate noi zăvoare. Îşi acoperise telefonul cu învelitoarea de ceainic, iar din tavan atârna un deflector acustic împotriva ascultărilor electronice, un aparat care semăna cu un ventilator ce îşi schimba mereu viteza. În cele trei săptămâni cât Smiley fusese plecat, Control devenise un om bătrân.

– Spune-le că umblă cu cecuri false, îi ordonă el, de-abia ridicând privirea de pe dosare. Spune-le orice blestemăţie. Am nevoie de timp.

„Sunt trei, plus Alleline“, îşi repeta Smiley acum, aşezat la masa de joc a maiorului, unde studia lista întocmită de Lacon cu cei care fuseseră abilitaţi pentru Operaţiunea Vrăjitoarea. În prezent, 68 de persoane aveau permisiunea de a intra în sala de lectură a Grupului de Lucru Adriatica. Fiecare, ca şi membrii partidului comunist, avea un număr corespunzător datei acceptării sale. Lista fusese redactilografiată după moartea lui Control. Smiley nu mai figura pe ea. Dar cei patru părinţi fondatori se aflau în continuare în fruntea listei: Alleline, Bland, Esterhase şi Bill Haydon. Sunt trei, plus Alleline, spusese Control.

Dintr-odată, mintea lui Smiley, deschisă, în timp ce citea, oricărui raţionament, oricărei asociaţii de idei, oricât de sinuoase, fu asaltată de o viziune total străină: el şi Ann plimbându-se pe falezele din Cornwall. Era imediat după moartea lui Control şi fuseseră cele mai rele zile, din câte îşi amintea el, din lunga şi chinuita lor căsnicie. Se aflau sus pe

coastă, undeva între Lamorna şi Porthcurno, se duseseră acolo după încheierea sezonului, sub pretextul că Ann avea nevoie de aerul mării pentru a-şi vindeca tusea. Urmau poteca de pe coastă, fiecare pierdut în gândurile sale: ea la Haydon, presupunea el, el la Control, la Jim Prideaux şi la Operaţiunea Martor, şi la întreaga harababură pe care o lăsase în urma lui când ieşise la pensie. Nu se aflau pe aceeaşi lungime de undă. Îşi pierduseră orice calm atunci când erau împreună. Reprezentau un mister unul pentru celălalt, iar cea mai banală conversaţie putea lua o întorsătură ciudată, necontrolabilă. La Londra, Ann dusese o viaţă năbădăioasă, dându-se oricui ar fi dorit să o aibă. Ştia doar că femeia încerca să îngroape ceva care durea sau care o îngrijora nespus. Nu cunoştea nici un mijloc prin care s-ar fi putut apropia de ea.

– Dacă muream *eu,* şi nu Control, de pildă, întrebă ea dintr-odată, ce-ai simţi faţă de Bill?

Smiley se mai gândea încă la răspuns, când ea îi trânti alte întrebări:

– Cred că eu sunt cea care-ţi salvez opinia despre el. E oare posibil? Că într-o anumită măsură vă apropii? Este posibil?

– Este posibil. Da, presupun că într-un fel sau altul depind de el, adăugă George.

– Mai joacă Bill vreun rol important la Prăvălie?

– Şi mai important decât înainte, probabil.

– Continuă să se ducă la Washington, să negocieze şi să încheie târguri cu ei, să-i întoarcă pe ăia pe faţă şi pe dos?

– Cred că da. Aşa se spune.

– Este tot atât de important cât erai tu?

– Presupun că da.

– Presupun că da, îl îngână ea. Cred. Se spune. E *mai bun,* atunci, decât tine, e mai tare la aritmetică decât tine? Spune-mi! Te rog, spune-mi! Trebuie.

Era ciudat de agitată. Ochii, înlăcrimaţi din cauza vântului, îl priveau cu o strălucire disperată. Îl luase cu amândouă mâinile de braţ şi trăgea de el ca un copil care vrea un răspuns.

– Mi-ai spus întotdeauna că bărbaţii nu trebuie comparaţi, îi replică el încurcat. Ai spus întotdeauna că nu crezi în acest gen de comparaţii.

– Spune-mi!

– Ei bine: nu, nu este mai bun.

– Tot atât de bun?

– Nu.

– Şi dacă eu nu eram, ce-ai fi crezut tu despre el? Dacă Bill n-ar fi fost văr cu mine, dacă nu mi-ar fi fost nimic? Spune-mi! Ai fi avut o părere mai bună sau mai proastă despre el?

– Mai proastă, cred.

– În cazul ăsta, să faci bine să ai *acum* o părere mai proastă despre el. Îl scot din familie, din existenţele noastre, din tot. Chiar acum şi aici. Îl azvârl în mare. Acolo. Înţelegi?

Nu înţelegea decât atât: întoarce-te la Prăvălie şi termină-ţi treaba. Era unul din zecile sale de feluri de a spune acelaşi lucru.

Tulburat încă de această incursiune nedorită în memoria sa, Smiley se ridică uşor agitat şi se apropie de fereastră, acolo unde se ducea de obicei când îi zburau gândurile. Un şir de pescăruşi, cam o jumătate de duzină, coborâseră pe parapet. Le auzi strigătul şi aşa îşi reaminti acea plimbare la Lamorna.

„Îmi vine să tuşesc când sunt lucruri pe care nu le pot spune“, îi explicase Ann cândva. Ce nu putea ea exprima, deci, atunci? întrebă el îmbufnat capacele coşurilor de fum de pe partea cealaltă a străzii. Connie putea s-o spună, Martindale la fel; aşa că Ann de ce nu putea?

– Sunt trei, plus Alleline, bombăni Smiley cu voce tare.

Pescăruşii îşi luaseră zborul, toţi dintr-odată, ca şi cum ar fi descoperit un loc mai bun. „Spune-le că-şi plătesc locul cu

cecuri false." Şi dacă băncile acceptă cecurile astea? Dacă experţii le consideră autentice, iar Bill Haydon se va lăuda cu asta până la ceruri? Şi dacă dosarele Cabinetului sunt pline de complimente pentru noii şi bravii cavaleri de la Prăvălia din Cambridge, care reuşiseră să alunge piaza rea?

Îl alese, pentru început, pe Esterhase, pentru că Toby îi datora cariera lui Smiley. Acesta îl recrutase la Viena, pe vremea când era un student muritor de foame, locuind în ruinele unui muzeu, al cărui conservator fusese defunctul său unchi. Se duse cu maşina până la Acton şi intră în vizuina lupului, la Spălătorie, înfruntându-l peste biroul lui de nuc, pe care se lăfăiau câteva telefoane de culoarea fildeşului. Pe perete, cei trei Magi îngenuncheaţi, un dubios secol XVII italian. Fereastra dădea într-o curte interioară ticsită de maşini, camionete şi motociclete, de baracamente unde echipele de filatori îşi omorau timpul între ture. Smiley începu prin a-l întreba pe Toby ce-i mai făcea familia: avea un fiu la Westminster şi o fiică în anul întâi la Medicină. Apoi îi explică lui Toby că băieţii lui erau cu două luni în urmă faţă de program şi, când acesta încercă să se eschiveze de la un răspuns precis, îl întrebă fără ocolişuri dacă ei mai îndepliniseră în ultimul timp misiuni speciale, fie în Anglia, fie în străinătate, pe care, din motive de securitate, Toby nu se considera îndrituit să le menţioneze în rapoarte.

– Şi pentru cine aş face aşa ceva, George? îl întrebă Toby cu o privire goală. Ştii că, potrivit propriilor mele principii, aş considera aşa ceva ilegal.

„Potrivit propriilor mele principii", un clişeu care, în gura lui Toby, suna ridicol.

– Ei bine, îi sugeră Smiley, oferindu-i o scuză, te-aş vedea foarte bine făcând-o pentru Percy Alleline. La urma urmelor, dacă Percy ţi-ar *ordona* să faci ceva şi să nu consemnezi, ai fi într-o situaţie foarte delicată.

– Adică ceva ce, George, stau să mă întreb?

– Să controlezi o cutie de scrisori în străinătate, să aranjezi o casă clandestină, să-l filezi pe unul pe la spate, să plantezi microfoane într-o ambasadă. Percy este Director de Operaţiuni, la urma urmei. Ai putea crede că acţiona conform instrucţiunilor de la etajul V. Mi se pare foarte rezonabil.

Toby îl privi cu atenţie pe Smiley. Avea o ţigară în mână, dar după ce o aprinsese nu trăsese nici un fum. Era una dintre acelea rulate de mână, pe care o scosese dintr-o tabacheră de argint, dar, odată aprinsă, n-o mai dusese la gură. O agita când în faţă, când într-o parte; îi frângea din când în când mişcarea ca să tragă un fum, dar totuşi n-o făcea. Între timp, Toby îşi ţinea discursul: una dintre acele declaraţii personale ale lui Toby, aparent fără drept de apel, asupra situaţiei sale în acel moment al existenţei lui.

Lui Toby îi plăcea munca asta, după cum spunea el. Şi ar prefera s-o facă în continuare. Se legase sufleteşte de ea. Avea şi alte preocupări şi, în orice moment, acestea l-ar fi putut acapara cu totul, dar ceea ce îi plăcea cel mai mult era acest serviciu. Necazul lui, continuă el, era promovarea. Nu şi-ar fi dorit-o din cine ştie ce motive de avariţie. Ar spune mai curând că motivele erau de ordin social.

– Înţelegi, George, am atâţia ani de vechime că mă simt foarte stânjenit când tinereii ăştia îmi cer să primesc ordine de la ei. Înţelegi ce vreau să spun? Până şi Acton, numele de Acton li se pare ridicol.

– O, spuse Smiley cu blândeţe. Cine sunt tinerii aceştia?

Dar Esterhase îşi pierduse interesul pentru conversaţie. Odată terminată declaraţia, pe faţă i se lipi din nou acea privire inexpresivă, atât de proprie, cu ochii săi de păpuşă fixând un punct la jumătatea distanţei.

– Te referi la Roy Bland? întrebă Smiley. Sau la Percy? E Percy tânăr? Atunci cine, Toby?

Inutil, Toby continuă cu regretele:

– George, când aştepţi o promovare de atâta vreme şi nu vine, când îţi toceşti degetele până la oase, oricine se află mai sus decât tine pe scara ierarhică ţi se pare tânăr.

– Poate Control ar putea să te facă să sui câteva trepte, sugeră Smiley, prea puţin încântat de rolul pe care îl juca.

Răspunsul lui Esterhase făcu să se instaleze o atmosferă de gheaţă.

– Vezi, George, de fapt, nu sunt sigur că mai poate face ceva acum. Ţine, am ceva pentru Ann. Deschise un sertar... Când am auzit că vii, am telefonat câtorva prieteni şi le-am spus că vreau ceva frumos, ceva pentru o femeie fără cusur, ştii că n-o pot uita de când ne-am întâlnit la cocteilul lui Bill Haydon?

Smiley se alese doar cu premiul de consolare – un parfum scump – adus, după câte presupunea, prin contrabandă, de către unul dintre băieţii lui Toby care se întorcea acasă, aşa că plecă cu mâna-ntinsă, ca un cerşetor, la Bland, conştient că prin ceea ce făcea se apropia încă un pas de Haydon.

Revenind la masa comandantului, Smiley răsfoi dosarele lui Lacon, până dădu de un volum subţire, intitulat *Operaţiunea Vrăjitoarea, finanţare directă,* care înregistra cele dintâi cheltuieli făcute pentru întreţinerea Sursei Merlin în stare de funcţionare. „Din raţiuni de securitate se propune – scria Alleline, într-o altă notă personală adresată ministrului, datată cu doi ani în urmă – ca finanţarea *Vrăjitoarei* să se facă în continuare *absolut separat* de toate celelalte avansuri de fonduri destinate Prăvăliei. Cel puţin până se va putea găsi o acoperire convenabilă, vă rog să aprobaţi *subvenţiile directe din fondurile Trezoreriei* în locul acelor suplimentări ale bugetului secret, care, la un moment dat, este imposibil *să nu se*

regăsească în contabilitatea curentă a Prăvăliei. Vă voi raporta personal în legătură cu folosirea lor."

„Aprobat – avea să scrie ministrul, peste o săptămână – cu condiţia ca..."

Nu se specifica nici o condiţie. O simplă privire la primul rând de cifre îi oferea lui Smiley tot ceea ce dorea să ştie: în luna mai a acelui an, când avusese loc convorbirea de la Acton, Toby făcuse personal nu mai puţin de opt călătorii pe seama bugetului *Vrăjitoarei,* două la Paris, două la Haga, una la Helsinki şi trei la Berlin. De fiecare dată, scopul deplasării era prezentat în două cuvinte: „ridicarea mărfii". În perioada mai–noiembrie, când Control dispărea de pe scenă, el mai făcuse alte nouăsprezece. Una îl dusese până la Sofia, alta până la Istanbul. În nici una dintre acestea nu absentase mai mult de trei zile. Majoritatea avuseseră loc la sfârşit de săptămână. În mai multe din aceste deplasări fusese însoţit de Bland.

Ca să spunem lucrurilor pe nume, Toby Esterhase îl minţise în faţă, fapt de care Smiley nu se îndoise niciodată în mod serios. Era plăcut să găsească în dosar confirmarea impresiei sale.

La ora aceea, sentimentele lui Smiley faţă de Roy Bland erau amestecate. Reamintindu-şi-le acum, conchise că erau aceleaşi dintotdeauna. Un profesor universitar îl remarcase, Smiley îl recrutase. Formula se asemăna cu modul în care ajunsese el însuşi în plasa Prăvăliei. Dar de această dată nu mai exista nici un monstru nazist care să stârnească flacăra patriotică, iar Smiley se simţise întotdeauna oarecum jenat de aclamările sale anticomuniste. Ca şi Smiley, Bland nu avusese parte de o copilărie adevărată. Tatăl său era docher, sindicalist înflăcărat şi membru de partid. Mama murise când Bland era încă un băieţel. Tatăl său ura şcoala, tot aşa cum ura autoritatea, iar când Bland începu să se lumineze, lui taică-său îi intrase în cap că îşi pierduse fiul în braţele clasei conducătoare

şi începuse să-l bată de-i scotea sufletul din el. Bland se luptase să-şi termine şcoala primară, iar în timpul vacanţelor muncea, îşi tocea degetele până la os, după cum ar fi spus Toby, pentru a-şi plăti taxele şcolare. Când Smiley îl întâlnise în sălile profesorului său de la Oxford, avea aerul unui om zdrobit, abia întors dintr-o călătorie obositoare.

Smiley îl luase sub aripa lui şi, după câteva luni, îi făcuse o propunere pe care Bland o acceptase în mare parte, după cum presupunea Smiley, din animozitate faţă de tatăl său. Apoi ieşise de sub oblăduirea lui Smiley. Trăind din subvenţii greu de definit, Bland lucrase din greu la biblioteca Muzeului Marx, unde scria articole de stânga pentru nişte fiţuici care şi-ar fi încetat de mult apariţia dacă Prăvălia n-ar fi continuat să le finanţeze. Serile şi le petrecea în discuţii în contradictoriu la şedinţele pline de fum de prin cârciumi sau de prin holuri de şcoală. În vacanţe, se ducea la Grădiniţă, unde un fanatic, pe care îl chema Thatch, conducea o şcoală de îndoctrinare pentru agenţii de influenţare destinaţi străinătăţii, ocupându-se pe rând doar de câte un singur elev. Thatch îl iniţiase pe Bland în secretele meseriei şi îi dirijase subtil opiniile progresiste pentru a le aduce mai aproape de cele ale lagărului marxist căruia îi aparţinea tatăl său. La exact trei ani după recrutare, datorită în parte originii sale proletare şi a influenţei tatălui său în King Street, Bland câştiga o numire de un an, ca asistent, la catedra de economie politică a Universităţii din Poznan. Era lansat.

Din Polonia, candidase cu succes pentru un post la Academia de Ştiinţe din Budapesta şi în următorii opt ani dusese existenţa nomadă a unui mărunt intelectual de stânga în căutarea luminii, adesea iubit, dar niciodată bucurându-se de încredere. Stătuse la Praga, revenise în Polonia, petrecuse două semestre de groază la Sofia şi şase la Kiev, unde avusese, pentru a doua oară într-o jumătate de an, o depresie nervoasă. Din

nou, Prăvălia avusese grijă de el, de data aceasta punându-l la „zvântat“. Fusese declarat curat, reţelele sale – încredinţate altor agenţi locali, iar Roy însuşi fusese adus la Prăvălie să conducă, în special din spatele unui birou, reţelele pe care le recrutase pe teren. De un timp oarecare, după cum i se părea lui Smiley, Bland devenise foarte apropiat de Haydon. Dacă se întâmpla ca Smiley să treacă pe la Roy să mai schimbe o vorbă, avea toate şansele să-l găsească pe Bill înfundat în fotoliul său, înconjurat de hârtii, de hărţi şi de fum de ţigară; dacă trecea pe la Bill, nu se mira să dea de Bland, în cămaşă, ud leoarcă de sudoare, traversând cu paşi grei covorul când dintr-o parte, când din cealaltă. Bill avea Rusia, Bland sateliţii; dar, chiar din zilele de început ale Operaţiunii Vrăjitoarea, distincţia practic dispăruse.

Se întâlniră la o cârciumă din St John's Wood, nu trecuse luna mai, la orele cinci şi jumătate dimineaţa, într-o zi mohorâtă, când grădina era pustie. Roy veni cu un copil, un băieţel de vreo cinci anişori sau cam aşa ceva, un Bland mititel, blond, voinic, cu obraji trandafirii. Nu dădu nici o explicaţie pentru prezenţa copilului, dar, adesea, în timp ce stăteau de vorbă, se oprea şi-l privea cum stătea pe o bancă mai încolo, ronţăind alune. Că avusese sau nu depresii nervoase, Bland mai purta încă amprenta „şcolii“ Thatch pentru agenţii infiltraţi în tabăra inamică: încredere în sine, participare concretă, farmecul unui vânzător de iluzii deşarte şi toate acele fraze aiurea, care, în zilele de glorie ale culturii războiului rece, transformaseră Grădiniţa în ceva foarte asemănător unui centru de reînarmare morală.

– Ei, întrebă Bland afabil, care-i treaba?

– De fapt, nici una, Roy. Control simte că se-mpute ceva. Nu vrea să te vadă amestecat în cine ştie ce uneltire. Şi nici eu.

– Foarte bine. Şi atunci, care-i treaba?

– Ce doreşti?

Pe masa încă umedă de la ultima ploaie se mai afla o olivieră rămasă de la prânz, care avea în compartimentul din centru un mănunchi de scobitori de plastic învelite în hârtie. Bland luă una, scuipă hârtia pe iarbă şi începu să-şi lucreze măselele cu partea mai groasă.

– Ei, ce-ai de spus de cinci miare pe blat din fondul special?

– O maşină şi o casă pe deasupra, spuse Smiley, dând-o pe glumă.

– Şi puştiul la Eton, adăugă Bland, făcând cu ochiul spre copil, în timp ce continua să se scobească în dinţi. Am plătit, George. Ştii şi tu. Nu sunt sigur cu ce m-am ales, dar am plătit al dracului de mult! Vreau să recuperez o parte. Zece ani neştiut de etajul V înseamnă o mulţime de bani pierduţi la orice vârstă. Chiar la a ta. Trebuie să fie vreo chestie pentru care m-am băgat în *şpilul* ăsta, dar nu reuşesc prea bine să-mi aduc aminte ce-a fost. Trebuie să fi fost magnetismul personalităţii tale.

Smiley nu-şi terminase paharul, aşa că Bland se duse să-şi mai ia unul de la bar şi ceva pentru ăla mic.

– Eşti un porc instruit, declară fără răutate, în timp ce se aşeza. Artistul este un individ care poate avea două opinii fundamental opuse şi care totuşi trăieşte: cine a inventat asta?

– Scott Fitzgerald, replică Smiley, gândind pentru o clipă că Bland îşi propune să spună ceva în legătură cu Bill Haydon.

– Ei bine, Fitzgerald avea ceva-n cap, afirmă Bland. Continua să bea, ochii săi uşor bulbucaţi alunecându-i spre gard, ca şi cum căuta pe cineva. Iar eu trăiesc bine mersi, George. Ca bun socialist, mă dau în vânt după bani. Ca bun capitalist, mă lipesc de revoluţie, pentru că, dacă nu o pot învinge, o spionez. Nu te uita aşa, George. Aşa se cheamă jocul ăsta acum: tu mă zgârii pe conştiinţă, iar eu îţi voi conduce Jaguarul, nu-i aşa? Ridică un braţ înainte de a termina propoziţia. Mă-ntorc într-o clipă, îi strigă el traversând peluza. Mai comandă unul pentru mine!

Două fete se preumblau de partea cealaltă a gardului.

– E vreo glumă de-a lui Bill? întrebă Smiley furios.

– Care?

– Este vreo glumă de-a lui Bill despre Anglia materialistă şi societatea porcilor prosperi?

– S-ar putea, spuse Bland isprăvindu-şi paharul. Nu-ţi place?

– Nu cine ştie ce. Nu-l ştiam pe Bill de reformator radical. Ce l-a apucat deodată?

– Nu este un radical, îi replică Bland, care se simţea jignit de orice minimalizare a socialismului său sau a celui al lui Haydon. N-ai decât să te uiţi pe fereastră. Asta e Anglia acum, bătrâne! Cine vrea aşa ceva?

– Şi atunci cum îţi propui tu, îl întrebă Smiley, cutremurându-se când se auzi vorbind atât de pompos, cum îţi propui tu să distrugi instinctele de proprietate şi de concurenţă din societatea occidentală, fără să distrugi şi...

Bland terminase ce avea de băut; convorbirea se terminase şi ea.

– Şi ce îţi pasă ţie? Tu ai postul lui Bill. Ce mai vrei? Cât o ţine.

„Şi Bill o are pe nevastă-mea, gândi Smiley, în timp ce Bland se ridica să plece. Iar el, măgarul, blestemat să fie, ţi-a spus-o ţie."

Băiatul inventase un joc. Aşezase o masă într-o rână şi dădea drumul unei sticle goale să se rostogolească pe pietriş. De fiecare dată, ridica sticla tot mai sus spre marginea superioară a mesei. Smiley plecă înainte de a vedea cum se sparge.

Spre deosebire de Esterhase, Bland nici măcar nu îşi dăduse osteneala să mintă. Dosarele lui Lacon menţionau fără ocolişuri participarea sa la Operaţiunea Vrăjitoarea:

„Sursa Merlin – scria Alleline, într-o minută datată curând după plecarea lui Control – este din toate vedere o

operaţiune colectivă... Nu pot spune cu sinceritate care dintre cei trei asistenţi ai mei merită mai multe elogii. Energia lui Bland a constituit un element de inspiraţie pentru noi toţi..." Era răspunsul său la sugestia ministrului ca factorii responsabili ai Operaţiunii Vrăjitoarea să fie incluşi pe lista de decorări de Anul Nou. „Cu toate că ingeniozitatea operaţională a lui Haydon nu este întotdeauna la înălţimea lui Merlin", adăuga el.

Toţi trei primiră medalii; fu confirmată numirea lui Alleline în funcţia de şef şi, odată cu ea, şi atât de mult dorita înnobilare.

Capitolul 18

„Acestea fiind zise, îmi mai rămânea Bill“, se gândi Smiley.

Majoritatea nopţilor londoneze îşi au momentul lor de linişte perfectă. Zece, douăzeci, treizeci de minute, chiar o oră întreagă, nu se aude nici un beţiv gemând, nici un copil care să plângă, nici un scrâşnet de frâne ale unei maşini evitând o coliziune. La Sussex Gardens, aceasta se întâmplă pe la orele trei. În noaptea aceea, s-a întâmplat mai devreme, la unu, pe când Smiley se afla din nou la fereastra sa de la mansardă, privind ca un prizonier la peticul de nisip al doamnei Pope Graham, unde parcase cu puţin înainte o camionetă Bedford. Avea capota plină de sloganuri publicitare: Sydney în nouăzeci de zile, Atena non-stop, Mary Lou, venim. În interior licărea o lumină şi Smiley presupuse că acolo nişte copii dormeau un somn fără vise. Ar fi trebuit să spună nişte puşti. Geamurile erau acoperite cu perdele.

„Deci, îmi mai rămânea Bill, gândi el, privind în continuare la perdelele trase ale camionetei şi la invitaţiile turistice pline de culoare. Deci, îmi mai rămânea Bill, şi mica noastră conversaţie prietenească din Bywater Street, numai noi doi, prieteni vechi, vechi camarazi de arme, «ce-şi împărţeau totul», aşa cum se exprimase elegant Martindale, fără Ann, care ieşise în seara aceea pentru ca bărbaţii să rămână între ei. Deci, îmi mai rămânea Bill“, repetă el, şi simţi

cum i se urcă sângele la cap, cum imaginile deveneau din ce în ce mai vii şi cum autocontrolul începea să-l părăsească în mod periculos.

Cine era el? Smiley nu mai avea o imagine clară asupra lui Bill. Ori de câte ori se gândea la el, şi-l imagina prea mare şi, de fiecare dată, altfel. Până la aventura acestuia cu Ann, credea că-l cunoştea foarte bine: atât strălucirea cât şi limitele inteligenţei sale. Aparţinea generaţiei antebelice, care părea să fi dispărut pentru totdeauna şi care reuşea tot atât de bine să se comporte detestabil şi să aibă o nobleţe sufletească. Tatăl său era judecător la Înalta Curte de Casaţie, două dintre frumoasele sale surori se măritaseră cu aristocraţi; la Oxford frecventa mai curând dreapta, care nu prea era la modă, decât stânga, care se purta, dar niciodată nu forţa nota. Încă din adolescenţă fusese explorator entuziast şi pictor amator, cu un stil îndrăzneţ, dar poate prea ambiţios. Multe dintre lucrările sale erau atârnate în palatul aiurit al lui Miles Sercombe din Carlton Gardens. Avea legături în toate ambasadele şi consulatele din Orientul Mijlociu şi le folosea fără ruşine. Se descurca lesne în câteva limbi exotice şi în 1939 Prăvălia pusese mâna pe el, după ce îl avuseseră în vedere timp de câţiva ani buni. Fusese uimitor în război. Se afla pretutindeni în acelaşi timp şi era încântător. Nu era prea ortodox în ceea ce făcea şi adeseori îi scandaliza pe cei din jur. S-ar putea să fi fost viteaz. Comparaţia cu Lawrence era inevitabilă.

Şi era adevărat, recunoscu Smiley, că, la vremea lui, Bill jucase un rol însemnat în marile momente ale istoriei. Propusese tot felul de proiecte grandioase care să-i redea Angliei influenţa şi măreţia. La fel ca şi Rupert Brooke, vorbea rareori despre Marea Britanie. Dar Smiley, în rarele sale momente de obiectivitate, putea să-şi reamintească doar câteva dintre proiectele lui care aveau să prindă viaţă.

Cea de a doua natură a lui Haydon pe care, în calitate de coleg, îi venea mai uşor să i-o respecte, era, prin contrast, talentul subtil al omului dotat de natură să conducă agenţi, rarul său simţ al echilibrului, când era vorba să întoarcă agenţi dubli şi să monteze operaţiuni de dezinformare, arta sa de a face să se nască afecţiuni, chiar dragoste, chiar dacă aceasta se certa cu alte fidelităţi ale sale.

„Ca dovadă, mulţumesc, nevastă-mea."

Poate că, *într-adevăr,* Bill scapă măsurii comune, se gândi el nefericit, căutând totuşi să-şi regăsească simţul măsurii. Reprezentându-şi-l din nou acum şi punându-l alături de Bland, de Esterhase, şi chiar de Alleline, Smiley avea realmente impresia că toţi erau, mai mult sau mai puţin, imitaţii perfecte ale unuia şi aceluiaşi original – Haydon. Că afecţiunile lor erau doar nişte trepte spre idealul inaccesibil al omului şlefuit, chiar dacă ideea în sine era greşită sau deplasată; chiar dacă Bill era total nedemn de ea. Fără Bill, toţi, Bland, cu impertinenţa sa crasă, Esterhase, cu britanismul său artificial şi sfidător, Alleline, cu virtuţile sale superficiale de conducător, alcătuiau o ceată dezorientată. Smiley ştia, sau credea că ştia – gândul îl străfulgeră ca o mică revelaţie – că nici Bill singur nu reprezenta mare lucru, deoarece, în timp ce admiratorii săi – Bland, Prideaux, Alleline, Esterhase şi restul membrilor clubului de suporteri – ar putea să-şi găsească împlinirea prin el, adevăratul truc al lui Bill consta în a se folosi de ei, în a trăi prin ei pentru a se împlini el însuşi. Lua de aici un pic, de dincolo un pic din identitatea lor pasivă, ascunzând astfel faptul că el reprezenta mai puţin, mult mai puţin, decât suma calităţii... ascunzând în cele din urmă această dependenţă sub aroganţa sa de artist şi numindu-i creaţii ale minţii sale...

– Ajunge, spuse Smiley cu voce tare.

Rupându-se brusc de aceste gânduri, alungându-le iritat ca pe orice altă teorie despre Bill, îşi răcori mintea încinsă cu amintirea ultimei lor întâlniri.

*

– Presupun că vrei să mă descoşi în legătură cu blestematul ăla de Merlin, începu Bill.

Arăta obosit şi iritat; era exact pe punctul de a pleca într-una din navetele sale obişnuite Londra–Washington şi retur. Altădată ar fi adus cu el o pipiţă şi ar fi trimis-o să stea cu Ann, sus, în timp ce ei doi discutau despre treburile lor, aşteptându-se ca Ann să-i preamărească geniul în faţa acesteia, gândea Smiley cu cruzime. Toate erau de aceeaşi teapă, aveau toate jumătate din vârsta lui, genul de studentă la bele-arte, lipicioasă, uşor tristă. Ann susţinea întotdeauna că avea pe unul care i le furniza. Într-o zi, ca să şocheze, adusese un tânăr îngrozitor, pe nume Steggie, ajutor de barman într-o cârciumă din Chelsea, cu o cămaşă deschisă la gât şi cu un lanţ de aur care-i atârna pe piept.

– Se spune că tu eşti acela care face rapoartele, zise Smiley.

– Şi eu, care credeam că aceasta este treaba lui Bland, răspunse Bill cu un surâs şiret.

– Roy face traducerile, spuse Smiley. Tu eşti cel care redactează rapoartele de acoperire; sunt scrise la maşina ta. Dactilografele nu au abilitare pentru aceste materiale.

Bill asculta cu atenţie, cu sprâncenele ridicate, ca şi cum, în orice clipă, putea să-l întrerupă cu o obiecţie sau cu un subiect mai plăcut, apoi se deşiră din adâncimile fotoliului şi se apropie cu un pas degajat de bibliotecă, unde rămase în picioare pentru a-l domina pe Smiley, exact cu înălţimea unui raft în plus. Pescuind un volum cu degetele lui lungi, îl cercetă zâmbind.

– Adică, Percy Alleline n-ar fi în stare, spuse el, întorcând paginile, aceasta este premisa de la care pornim?

– Cam aşa.

– Ceea ce înseamnă că nici Merlin n-o va face. Merlin ar putea s-o facă, dacă ar fi sursa *mea,* nu-i aşa? Ce s-ar întâmpla dacă blestematul ăsta de Bill, aici de faţă, s-ar afla în treabă să se ducă la Control şi să-i spună că a prins un peşte mare şi că vrea să-l joace singur? „Măi, Bill, da' deştept mai eşti tu, măi băiatule, i-ar spune Control. Faci exact aşa cum vrei tu, Bill, băiatule, desigur. Ia şi tu din porcăria asta de ceai." Iar în momentul acesta mi-ar da o medalie, în loc să te trimită pe tine să adulmeci pe coridoare. Am avut clasă pe vremuri. Oare de ce am devenit atât de vulgari în zilele acestea?

– Crede că Percy este un arivist, spuse Smiley.

– Aşa şi e. Şi eu sunt. Mi-aş dori să fiu patronul Prăvăliei. Nu ştiai? Ar fi timpul să fiu şi eu cineva, George. Pe jumătate pictor, pe jumătate spion, ar fi timpul să fiu cineva pe de-a-ntregul. De când a ajuns ambiţia un păcat în blestemata noastră adunătură?

– Cine îl controlează, Bill?

– Pe Percy? Karla, cine altul? Un sărăntoc, dar născut în lumea bună, vrea şi el să facă pe grozavul. Percy s-a vândut lui Karla, e singura explicaţie. Îşi perfecţionase încă demult arta mistificării deliberate. Percy este cârtiţa noastră de casă, spuse el.

– Am vrut să spun: cine îl controlează pe Merlin? Cine *este* Merlin? Ce se întâmplă?

Plecând de lângă bibliotecă, Haydon începu să-i inspecteze desenele lui Smiley.

– E un Callot, nu-i aşa? întrebă el, luând din cui un tablou pus într-o ramă mică aurită, apropiindu-l de lumină. E frumos.

Îşi înclină ochelarii ca şi când ar fi vrut să-i folosească drept lupă. Smiley era sigur că se uitase de zece ori la desenul acela până acum.

– Este *foarte* frumos. Nu cumva o fi crezut cineva că m-a lăsat flerul? Se presupune că eu sunt cel care răspunde de spaţiul rus, ştii şi tu. I-am dedicat cei mai buni ani ai mei, am făcut să funcţioneze reţele, recrutori, un întreg sistem modern de comunicaţii. Voi, ăştia de la etajul V, aţi uitat ce înseamnă să conduci o operaţiune în care îţi ia trei zile să faci să ajungă o scrisoare şi nici măcar să nu primeşti un răspuns după toată silinţa pe care ţi-ai dat-o.

„Da, îşi spuse Smiley smerit în sinea sa, am uitat. Da, vă înţeleg necazurile. Nu, Ann nu se regăseşte nicidecum în judecăţile mele. La urma urmei, suntem colegi şi oameni de lume, ne aflăm aici să discutăm despre Merlin şi Control."

– Şi uite că apare stârpitura asta parvenită de Percy, telalul ăsta scoţian, fără nici un fel de clasă, şi ne varsă pe tarabă un vagon de bunătăţi ruseşti. Al dracului de neplăcut, nu crezi?

– Foarte.

– Necazul este că reţelele mele nu sunt foarte bune. Este mult mai uşor să-l spionezi pe Percy, decât... Se întrerupse, obosit de propria sa teorie. Atenţia i se opri asupra unui mic portret de Van Mieris în pastel. Îmi place ăsta *nemaipomenit* de mult, spuse el.

– Mi l-a dat Ann.

– Ca să-şi răscumpere greşelile?

– Probabil.

– Trebuie că păcătuise rău de tot. De când îl ai?

Chiar şi astăzi Smiley îşi amintea că observase câtă linişte era pe stradă. Marţi? Miercuri? Şi că îi trecuse prin minte: „Nu, Bill. N-am primit pentru tine nici un fel de premiu de consolare până acum. Iar din seara asta nu valorezi nici cât o ceapă degerată". O gândise, dar n-o spusese.

– E mort Control? întrebă Haydon.

– Pur şi simplu ocupat.

– Ce face toată ziua? E ca un pustnic care a făcut sculament şi care o freacă singur în văgăuna aia a lui de sus. Şi cu toate căcaturile alea de dosare pe care le citeşte, ce urmăreşte, pentru numele lui Dumnezeu? Un pelerinaj sentimental în trecutul lui urât, pun pariu că asta face. Parcă-i un animal turbat. Presupun că şi asta-i vina lui Merlin, nu-i aşa?

Încă o dată, Smiley nu spuse nimic.

– De ce nu mănâncă şi el la bucătărie? De ce nu vine cu noi la masă în bucătărie în loc să stea acolo sus, în sufragerie, în căutare de trufe? Ce urmăreşte?

– Nu ştiam că ar urmări ceva, spuse Smiley.

– Hai, nu te mai ascunde după deget! Desigur că umblă după ceva. Am omul meu sus, una dintre mămici, nu ştiai? Îmi vând tot felul de chestii pe o ciocolată. S-a aruncat pe dosarele personale ale marilor figuri ale Prăvăliei, adulmecând tot căcatul, cine se droga, cine era poponar. Jumătate din ei sunt în pământ acum. Studiază toate eşecurile noastre, îţi dai seama? Şi pentru ce? Fiindcă avem un succes în mână. E nebun, George! E apucat rău, asta e paranoia senilă, crede-mă pe cuvânt. Ann nu ţi-a vorbit niciodată de unchiul Fry cel rău? Credea că servitorii îi puseseră microfoane în trandafiri ca să afle unde îşi ţine banii. Lasă-l, George! Moartea este sâcâitoare. Tai-o cu el, coboară câteva etaje. Vino între pălmaşi.

Ann nu se întorsese încă, aşa că au luat-o împreună pe King's Road în căutarea unui taxi, în timp ce Bill îşi anunţa cele mai recente opinii politice, iar Smiley nu spunea decât: „Da, Bill“, „Nu, Bill“, gândindu-se cum avea să-i relateze toate aceste lucruri lui Control. Nu-şi reamintea exact acum despre ce opinii politice era vorba. Anul trecut Bill făcea pe leul. Voia să retragă forţele convenţionale din Europa şi să le înlocuiască cu arme nucleare. Era aproape singurul de la Whitehall care mai credea în forţa independentă de descurajare a Marii Britanii. Anul ăsta, dacă Smiley îşi aducea bine

aminte, Bill era un agresiv pacifist englez şi cerea soluţia suedeză, însă fără suedezi.

Nu trecea nici un taxi, noaptea era frumoasă şi îşi continuară plimbarea ca doi vechi amici, unul lângă altul.

– Apropo, dacă vrei vreodată să vinzi Mierisul ăla, anunţă-mă! O să-ţi ofer un preţ al dracului de bun.

Crezând că Bill făcea din nou una din glumele lui proaste, Smiley se întoarse spre el, gata să-şi iasă din pepeni. Haydon nici măcar nu îşi dădu seama. Privea în lungul străzii, cu braţul lui lung făcând semn unui taxi care se apropia.

– Isuse, uită-te la ei, strigă el iritat. Plin de jidani împuţiţi care se duc la Quag!

– Fundul lui Bill trebuie să arate ca un grătar, mormăi Control a doua zi. După toţi anii petrecuţi pe gard. Se uită o clipă la Smiley, vag, ca şi cum, prin el, ar fi văzut ceva imaterial. Apoi lăsă ochii în jos, părând că-şi reluase lectura. Sunt fericit că nu este vărul *meu,* spuse el.

Lunea următoare, mămicile aveau veşti uimitoare pentru Smiley. Control luase avionul către Belfast pentru convorbiri cu armata. Mai târziu, verificând cheltuielile de călătorie, Smiley descoperi minciuna. Nimeni dintre cei de la Prăvălie nu zburase la Belfast în luna respectivă, dar exista un decont pentru o călătorie dus-întors la Viena cu clasa întâi, iar aprobarea pentru deplasare fusese consemnată ca fiind semnată de G. Smiley.

Haydon, care-l căutase la rândul său pe Control, era furios.

– Ce mai e şi cu chestia asta? Târâm şi Irlanda în plasă? Facem o diversiune de structură, presupun. Doamne Isuse, omul ăsta e o năpastă!

Lumina din camionetă se stinsese, dar Smiley continua să se uite la capota ei bălţată. „Cum or fi trăind? se întreba el. Cum s-or descurca cu apa, cu banii?“ Încercă să-şi închipuie

logistica unei existenţe de troglodiţi în Sussex Gardens: apa, canalizarea, lumina. Ann s-ar descurca foarte bine. Şi Bill.

Fapte. Care erau faptele?

„Faptele erau că într-o seară înmiresmată de vară dinainte de Vrăjitoare, m-am întors pe neaşteptate de la Berlin şi aveam să-l găsesc pe Bill Haydon lungit pe mocheta din salonul casei mele din Bywater Street şi pe Ann care pusese un disc cu muzică de Liszt la patefon. Şedea în partea cealaltă a camerei în capot, nemachiată. N-a fost nici o scenă, toată lumea s-a comportat dureros de natural. Potrivit spuselor lui Bill, trecuse pe acolo, venind de la aeroport, unde tocmai picase de la Washington. Ann era în pat, dar a insistat să se scoale şi să-l primească. Am căzut de acord că era păcat că nu împărţiserăm un taxi de la Heathrow. Bill a plecat şi eu am întrebat: «Ce voia?» Ann a spus: «Un umăr pe care să plângă». Bill avea necazuri cu una şi simţea nevoia să-şi descarce sufletul."

– La Washington o are pe Felicity, care vrea să-i toarne un copil, iar la Londra o are pe Jan, care tocmai face unul.

– E al lui Bill?

– Dumnezeu ştie! Sunt sigură că Bill habar n-are.

A doua zi, fără să vrea, Smiley aflase că Bill se întorsese la Londra nu de-o zi, ci de două. După episodul ăsta, Bill se purtase faţă de Smiley cu o deferenţă care nu-l caracteriza, iar Smiley făcuse întocmai, manifestând o curtoazie ce ţinea în mod obişnuit de o prietenie mai nouă. Mai târziu, Smiley observă că secretul se aflase şi era încă înmărmurit de rapiditatea cu care acest lucru se produsese. Presupuse că Bill se lăudase faţă de cineva, poate faţă de Bland. Dacă zvonul era adevărat, Ann îşi încălcase trei dintre principiile ei. Bill aparţinea Prăvăliei şi făcea parte din Garnitură, cuvânt pe care-l folosea pentru a desemna familia şi ramificaţiile acesteia. În ambele cazuri, făcuse ceva de nefăcut. În al treilea rând, îl

primise în Bywater Street, o încălcare flagrantă a convenienţelor teritoriale.

Retrăgându-se iar în propria sa însingurare, Smiley aşteptă ca Ann să spună ceva. Se mută din nou în camera de oaspeţi şi îşi aranjă o mulţime de întâlniri pentru seară ca să nu mai vadă venirile şi plecările ei. Încetul cu încetul, şi-a dat seama că era profund nefericită. Slăbea, nu mai păstra aparenţele şi, dacă n-ar fi cunoscut-o atât de bine, ar fi putut jura că încerca puternice remuşcări, chiar ruşine. Când se purta amabil cu ea, îl îndepărta. Nu o mai interesau cumpărăturile de Crăciun şi o apucase o tuse istovitoare despre care el ştia că e un semn al amărăciunii. Dacă n-ar fi fost Operaţiunea Martor, ar fi plecat amândoi mai curând în Cornwall. Aşa cum stăteau lucrurile, fură nevoiţi să amâne călătoria până în ianuarie, iar atunci Control era mort, Smiley – fără slujbă, iar balanţa se înclinase de partea cealaltă. Spre marea lui durere, Ann încerca să şi-l alunge pe Haydon din minte cu oricine-i pica în mână.

Şi atunci, ce se întâmplase? O rupsese cu el? O lăsase Haydon? De ce nu vorbea niciodată despre aceasta? În fond, ce mai conta o poveste între atâtea altele? Smiley renunţă. Ca o pisică de cheshire, ce-ţi rânjeşte în nas, figura lui Bill Haydon părea că se retrage pe măsură ce te apropiai de ea, lăsând în urma sa doar rânjetul. Dar ştia că, într-un fel sau altul, Bill o rănise adânc, ceea ce însemna păcatul păcatelor.

Capitolul 19

Revenind cu un oftat la nesuferita masă de joc, Smiley se apucă să citească ce se mai întâmplase cu Merlin după pensionarea sa forţată de la Prăvălie. Noul regim instituit de Percy Alleline, observă el imediat, produsese pe loc diverse schimbări favorabile în stilul de viaţă al lui Merlin. Parcă lucrurile s-ar fi maturizat, parcă s-ar fi aşezat. Plecările peste noapte în capitalele europene încetaseră, fluxul de informaţii devenise mai regulat, mai puţin sâcâitor. Avuseseră şi dureri de cap, bineînţeles. Cererile de bani din partea lui Merlin – solicitări, niciodată ameninţări – continuaseră, dată fiind devalorizarea neîncetată a lirei sterline aceste plăţi mari în valute străine provocând adevărate chinuri Trezoreriei. La un moment dat, se făcuse chiar sugestia – căreia nu i se dăduse curs – ca „întrucât suntem ţara pe care şi-a ales-o, Merlin ar putea face bine să suporte o parte din vicisitudinile noastre financiare". După câte se pare, Haydon şi Bland explodaseră. „Nu am curajul – îi scria Alleline ministrului cu rară sinceritate – să abordez subiectul din nou în faţa colaboratorilor mei."

Se mai adăugase şi un tărăboi în legătură cu un nou aparat de fotografiat, pe care Serviciul Tehnic, cu cheltuieli mari, îl desfăcuse în elemente tubulare pentru a-l monta într-o lampă standard de fabricaţie sovietică. După multe văicăreli, de data aceasta din partea Foreign Office-ului, lampa fusese expediată la Moscova prin valiză diplomatică. Se pusese apoi

problema livrării. Rezidenţa nu putea fi informată asupra identităţii lui Merlin şi nici asupra conţinutului lămpii. Avea volum mare şi nu intra în portbagajul maşinii rezidentului local. După mai multe tentative, livrarea se făcuse de bine, de rău, dar aparatul nu avea să funcţioneze niciodată şi între Prăvălie şi rezidentul de la Moscova se iscase o anumită animozitate. Un model mai puţin pretenţios a fost dus de către Esterhase la Helsinki şi predat – potrivit notei lui Alleline către ministru – unui „intermediar de încredere pentru care trecerea frontierei nu pune probleme".

Smiley tresări brusc.

> Ca urmare a convorbirii avute cu dvs. – îi scria Alleline ministrului, într-o notă datată 27 februarie a.c. – aţi fost de acord să înaintăm Trezoreriei un deviz suplimentar, pentru o casă din Londra, care ar urma să fie acoperit din bugetul Vrăjitoarei.

Citi această frază o dată, apoi o reluă, mai încet. Trezoreria aprobase o sumă de şaizeci de mii de lire pentru clădire şi alte zece mii de lire pentru mobilier şi instalaţii. Pentru reducerea cheltuielilor, Trezoreria dorea ca actele necesare să fie făcute de către propriii jurişti. Alleline refuzase să dezvăluie adresa. Pentru acelaşi motiv, avusese loc o discuţie în legătură cu cine va trebui să păstreze actul de vânzare-cumpărare. De data aceasta, Trezoreria rămăsese fermă pe poziţie, iar juriştii ei întocmiseră un document necesar prin care casa luată pe numele lui Alleline să fie recuperată în cazul în care acesta ar deceda sau ar da faliment. Alleline continuase să păstreze secretul adresei, precum şi pe acela privind justificarea pentru această remarcabilă şi costisitoare suplimentare de fonduri pentru o operaţiune care se presupunea că se desfăşura în străinătate.

Smiley încercă din toate puterile să găsească o explicaţie. Dosarele financiare, avea să aibă imediat confirmarea, erau

foarte grijulii să nu ofere nici una. Conţineau o singură referire voalată la casa din Londra şi asta doar în momentul în care se dublase impozitul. Ministrul către Alleline: „Presupun că locul din Londra este încă necesar?" Alleline către ministru: „În cel mai înalt grad. Aş spune că mai mult ca oricând. Aş adăuga că cercul celor în cunoştinţă de cauză nu s-a lărgit de la ultima noastră convorbire". Ce cunoştinţă de cauză?

Doar când reveni la dosarele care evaluau produsul furnizat de Vrăjitoare, Smiley avea să obţină răspunsul. Casa fusese plătită la sfârşitul lui martie. Fusese ocupată imediat. Exact de la aceeaşi dată, Merlin începuse să dobândească personalitate, şi apărea ca atare în comentariile clienţilor. Până atunci, pentru ochii neîncrezători ai lui Smiley, Merlin nu era decât o maşină: ireproşabilă din punct de vedere profesional, cu un acces de domeniul fantasticului, neavând acele constrângeri care fac ca libertatea de mişcare a majorităţii agenţilor să fie atât de dificilă. Şi iată că, dintr-odată, Merlin fusese apucat de un acces de furie.

> I-am prezentat lui Merlin întrebarea dumneavoastră suplimentară privitoare la opinia care prevalează la Kremlin în legătură cu vânzarea surplusurilor petroliere ruseşti către Statele Unite. La solicitarea dumneavoastră, i-am sugerat că aceasta nu concorda cu raportul său de luna trecută, potrivit căruia Kremlinul flirtează cu guvernul Tanaka pentru un contract de vânzare de petrol siberian pe piaţa japoneză. Merlin nu a văzut nici o contradicţie între cele două rapoarte şi a refuzat să dea un pronostic privind care din cele două pieţe va fi până la urmă preferată.

Whitehall-ul îşi regretase temeritatea.

> Merlin nu va adăuga nimic raportului său în legătură cu reprimarea naţionalismului georgian şi cu revoltele de la Tbilisi. Nefiind georgian, el împărtăşeşte părerea tradiţională

a ruşilor că toţi georgienii sunt nişte hoţi şi nişte vagabonzi şi că le-ar sta mai bine în spatele gratiilor...

Whitehall-ul căzuse de acord că nu era cazul să insiste.

Merlin era dintr-odată mai aproape. Să fi fost doar cumpărarea unei case la Londra cea care îi dădea lui Smiley acest simţământ nou al proximităţii fizice a lui Merlin? Venind din tăcerea îndepărtată a unei ierni moscovite, Merlin părea să se fi aşezat, aşa, dintr-odată, aici, în faţa lui, în această cameră jalnică; pe stradă, dincolo de fereastră, aşteptând în ploaie, unde, din când în când, Smiley ştia, Mendel îşi făcea rondul solitar. Şi iată, din senin, descoperea un Merlin care vorbea, riposta şi-şi împărtăşea opiniile fără să-l fi obligat nimeni, un Merlin care îşi găsea vreme să-şi dea întâlniri. Întâlniri aici, la Londra? Hrănit, distrat, golit de informaţii într-o casă de şaizeci de mii de lire, în timp ce îşi dădea aere şi făcea glume pe seama georgienilor? Care era cercul celor în cunoştinţă de cauză, ce se formase înlăuntrul acelui cerc mai larg de iniţiaţi în secretele Operaţiunii Vrăjitoarea?

În acest moment, îşi face apariţia pe scenă un personaj neverosimil, un anume J.P.R., recrutat recent în micul grup, din ce în ce mai larg, de evaluatori ai Operaţiunii Vrăjitoarea, de la Whitehall. Consultând lista personalului, Smiley stabili că numele său era Ribble şi că era membru al Departamentului de Cercetări din Cadrul Foreign Office-ului. J.P. Ribble era dezorientat.

J.P.R. către Grupul de Lucru Adriatica (GLA):

Îmi permit să vă atrag atenţia în mod respectuos asupra unei aparente contradicţii între date. *Vrăjitoarea nr. 104* (convorbiri franco-sovietice asupra producţiei de avioane în comun) este datată 21 aprilie. Conform notei dumneavoastră de însoţire, Merlin deţinea această informaţie, direct de la generalul Markov, chiar de a doua zi după ce părţile aflate

la negocieri conveniseră asupra unui schimb secret de note. Dar, în acea zi, 21 aprilie, potrivit ambasadei noastre la Paris, Markov se afla încă la Paris, iar Merlin, în conformitate cu raportul dvs. nr. 109, vizita personal un centru de cercetări în domeniul rachetelor din împrejurimile Leningradului...

Minuta cita nu mai puţin de alte patru exemple de „contradicţii între date“ care, puse cap la cap, îi atribuiau lui Merlin o mobilitate demnă de miraculosul său nume[1].

Lui J.P. Ribble i se spusese scurt să-şi vadă de treaba lui. Dar, într-o notă aparte adresată ministrului, Alleline făcea o mărturisire extraordinară, care arunca o lumină cu totul nouă asupra naturii Operaţiunii Vrăjitoarea.

Strict confidenţial şi personal. Urmare a convorbirii noastre. După cum ştiţi de câtva timp, Merlin nu este o singură sursă, ci mai multe. Dacă, din raţiuni de securitate, am făcut tot ce ne-a stat în putere să disimulăm acest lucru faţă de dvs., volumul în sine de materiale face din ce în ce mai dificilă menţinerea acestei ficţiuni. Nu a venit oare momentul să spunem lucrurilor pe nume, cel puţin într-un cadru limitat? Totodată, n-ar strica să afle şi trezoreria că suma de zece mii de franci elveţieni, reprezentând salariul lunar al lui Merlin, precum şi o sumă egală pentru cheltuieli şi necesităţi curente, nu reprezintă ceva excesiv, când plapuma este împărţită de atâtea persoane.

Dar minuta se termina pe un ton mai categoric:

Cu toate acestea, chiar dacă vom conveni să deschidem uşa într-atât, consider de maximă importanţă ca existenţa casei din Londra şi scopul în care este folosită să rămână în continuare cunoscute doar unui cerc extrem de limitat. Căci,

[1] Merlin (engl.) – erete ; sau numele magicianului care îl sfătuia pe Regele Arthur (n.tr.)

odată făcută publică printre lectorii noştri pluralitatea lui Merlin, operaţiunea devine din ce în ce mai delicată la Londra.

Total năucit, Smiley reluă de câteva ori această corespondenţă. Apoi, trăznit parcă de un gând nou, îşi ridică ochii, pe faţă citindu-i-se o confuzie totală. Era atât de departe dus cu gândurile, şi acestea erau atât de intense şi de complexe, încât telefonul sună de câteva ori în cameră înainte ca Smiley să răspundă la apel. Ridicând receptorul, se uită la ceas; era şase după-amiaza, şi nu trecuse nici o oră de când citea.

– Domnul Barraclough? Aici e Lofthouse de la Finanţe, domnule.

Peter Guillam, recurgând la procedura de urgenţă, cerea în fraze convenite o întâlnire fără întârziere şi părea agitat.

Capitolul 20

Accesul la arhivele Prăvăliei nu se făcea prin intrarea principală. Acestea se întindeau ca o crescătorie de iepuri, un şir de camere prăfuite, şerpuind în unele locuri pe jumătăţi de etaj în fundul imobilului, aducând mai curând cu acele anticariate care apăruseră ca ciupercile în cartier decât cu sectorul memoriei organizate a unui mare departament. Se pătrundea prin Charing Cross Road, printr-o poartă sumbră, înghesuită între un atelier de înrămat tablouri şi un bar de zi, în care personalului îi era interzis să intre. Pe o firmă de la poartă scria: „Şcoală Orăşenească şi Rurală de Limbi Străine. Intrarea Personalului“, iar pe altă firmă: „C & L Distribution Ltd“. Pentru a pătrunde în clădire, sunai la oricare din cele două sonerii şi aşteptai să apară Alwyn, un puşcaş marin efeminat, care nu vorbea decât despre weekenduri. Până miercuri vorbea de cel trecut, iar după aceea de cel următor. În dimineaţa aia, fiind marţi, se afla într-o stare de agitaţie şi de indignare.

– Spuneţi-mi şi mie ce-a fost cu furtuna aia? întrebă el în timp ce-i întindea lui Guillam, peste măsuţă, registrul ca să semneze. Parcă te aflai într-un far. Toată sâmbăta. Toată duminica. I-am spus prietenului meu: „Când te gândeşti că ne aflăm în plină Londră şi poate să se întâmple ceva“. Doriţi să vă păstrez asta la mine?

– Ar fi trebuit să fii unde m-am aflat eu, îi spuse Guillam, încredinţând în mâinile întinse ale lui Alwyn taşca maronie de pânză. Ce să mai vorbim, de-abia te puteai ţine pe picioare.

„Nu fi excesiv de prietenos“, îşi spuse Guillam.

– Totuşi, mie îmi place la ţară, mărturisi Alwyn punând taşca într-unul din lăcaşurile libere ale rastelului din spatele măsuţei. Să vă dau un număr? Trebuie să vă dau. Diana Dolphin m-ar omorî dac-ar afla că nu v-am dat.

– Am încredere în tine, spuse Guillam.

Urcând cele patru trepte, deschise uşile batante ale sălii de lectură. Era ca o sală de conferinţe improvizată: o duzină de birouri orientate în aceeaşi direcţie şi o porţiune mai ridicată unde stătea arhivara. Guillam alese un birou din fundul încăperii. Era încă devreme, zece şi zece după ceasul său, şi singurul cititor în afară de el era Ben Thruxton de la Cercetări, care îşi petrecea mai tot timpul acolo. Demult de tot, făcând pe disidentul leton, Ben alergase alături de revoluţionari pe străzile Moscovei cerând moartea exploatatorilor. Stătea acum aplecat asupra hârtiilor ca un preot bătrân, cu plete albe, total nemişcat.

Văzându-l pe Guillam în picioare în faţa biroului ei, arhivara zâmbi. Foarte des, pe vremea când Brixton nu funcţiona, Guillam îşi petrecea câte o zi întreagă aici, scotocind prin dosare în căutarea unui caz vechi care ar fi putut fi redeschis. Arhivara se numea Sal, o fată plinuţă, cu alură sportivă, care conducea un club al tineretului la Chiswick şi obţinuse centura neagră la judo.

– La câţi le-ai rupt gâtul sâmbăta asta? întrebă el, luând un teanc de formulare verzi de consultare.

Sal îi întinse notele pe care i le păstra într-un dulap metalic.

– Unul sau doi. Dar tu ce-ai făcut?

– În vizită la nişte mătuşi din Shropshire, mulţumesc, ce să fac.

– E bine să ai mătuşi, spuse Sal.

În picioare în faţa biroului ei, Guillam completă formularele pentru următoarele două rapoarte de pe lista sa. O privi ştampilându-le şi desprinzând apoi dublurile, pe care le introduse într-o deschizătură din biroul ei.

– Culoarul D, îi şopti ea, dându-i înapoi exemplarul 1 al formularelor. 2-8-urile sunt la jumătatea drumului, pe dreapta, iar 3-1-urile sunt în următorul intrând.

Împingând uşa din spate, intră în holul principal. În centru, un vechi ascensor, care semăna cu o cuşcă de mineri, urca dosarele în chiar inima Prăvăliei. Doi tineri angajaţi, cu ochi urduroşi, îl umpleau, iar un al treilea manevra troliul. Guillam înaintă încet de-a lungul rafturilor, citind numerele fluorescente.

„Lacon se jură că nu deţine nici un fel de dosar asupra Martorului, îi explicase Smiley pe tonul său îngrijorat obişnuit. Are câteva hârtii de reclasare privitoare la Prideaux şi nimic altceva. Apoi, pe acelaşi ton sumbru: Mă tem că va trebui să găsim un mijloc de a pune mâna pe orice s-ar găsi în Arhivele Prăvăliei."

„A pune mâna" însemna, în dicţionarul lui Smiley, „a fura".

O fată era urcată pe o scară. Oscar Allitson, legătorul, umplea un coş de rufe cu rapoarte de ascultare. Astrid, de la Întreţinere, repara un radiator. Rafturile erau din lemn, aveau adâncimea unei cuşete şi erau compartimentate cu nişte panouri de placaj. Ştia că tot ceea ce privea Operaţiunea Martor se afla la 4-4-8-2'S, ceea ce însemna nişa 4-4, în dreptul căreia se afla el acum. S indica „stins" şi se folosea doar pentru operaţiuni clasate. Guillam numără compartimentul al optulea de la stânga spre dreapta. *Martorul* trebuia să se găsească în cel de-al doilea, dar nu putea fi în nici un fel sigur, întrucât cotoarele nu erau marcate. Identificarea odată încheiată, îşi luă cele două dosare pe care le ceruse, lăsând formularele verzi pe tăviţa de oţel destinată special.

„Nu o să fie cine ştie ce, sunt sigur, spusese Smiley, ca şi cum dosarele mai subţiri erau mai puţin consistente. Dar ceva tot trebuie să fie, măcar de ochii lumii.“ Era încă un lucru care nu-i plăcuse lui Guillam: Smiley vorbea ca şi cum i-ai urmări raţionamentul, ca şi cum te-ai afla tot timpul înlăuntrul minţii sale.

Se aşeză, se prefăcu a fi adâncit în lectură, dar îşi petrecu timpul gândindu-se la Camilla. Ce să se facă cu ea? Azi, dis-de-dimineaţă, când stătea în braţele lui, îi spusese că a mai fost măritată. Obişnuia să vorbească aşa, de parcă ar fi trăit vreo douăzeci de vieţi. Fusese o greşeală, aşa că renunţaseră.

– Ce n-a mers?

– Nimic. Nu eram făcuţi unul pentru altul.

Guillam nu o crezuse.

– Aţi divorţat?

– Cred că da.

– Nu fi tâmpită, trebuie să ştii dacă sunteţi divorţaţi sau nu!

– Părinţii lui s-au ocupat de chestia asta, îi spusese Camilla. Era străin.

– Îţi trimite bani?

– De ce mi-ar trimite? Nu-mi datorează nimic.

Apoi din nou flautul, în camera de oaspeţi, note prelungi, tânguitoare, în semiîntuneric, în timp ce Guillam făcea cafea. E o prefăcută sau un înger? Îi străfulgeră prin minte să cerceteze ce-i cu ea. Avea lecţie cu Sand peste o oră.

Înarmat cu un formular verde cu indicativul 4-3, aşeză cele două dosare la locurile lor şi se plasă lângă nişa alăturată *Martorului.*

„Zbor de antrenament fără incidente“, gândi el.

Fata era tot pe scară. Allitson dispăruse, dar coşul de rufe se mai afla acolo. Radiatorul îl epuizase deja pe Astrid, care se aşezase lângă el, citind *The Sun.* Formularul verde purta numărul 4-3-4-3 şi Guillam găsi dosarul imediat, pentru că îl

reperase înainte. Avea o copertă roz, la fel ca şi *Martorul.* Precum *Martorul,* arăta destul de obosit. Puse formularul verde pe tăviţă. Se întoarse în intervalul dintre rafturi să se asigure încă o dată ce fac Allitson şi fetele, întinse mâna spre dosarul *Martorul* şi-l înlocui rapid cu dosarul pe care îl ţinea în mână.

– E moarte, Peter – Smiley vorbea –, dacă rămâne locul gol. Aşa că eu îţi sugerez să ceri un dosar asemănător, vreau să zic *fizic* asemănător, şi să-l vâri în gaura lăsată de...

– M-am prins, răspunsese Guillam.

Ţinând cu dezinvoltură dosarul *Martorul* în mâna dreaptă, cu titlul spre el, Guillam se întoarse în sala de lectură şi se reaşeză la biroul lui. Sal ridică din sprâncene şi murmură ceva. Guillam dădu din cap în semn că totul era în regulă, crezând că asta l-a întrebat, dar ea i-a făcut semn să se apropie. „Un moment de panică. Să iau dosarul cu mine sau să-l las? Ce fac de obicei?“ Îl lăsă pe birou.

– Juliet se duce după cafea, îi şopti Sal. Vrei şi tu?

Guillam puse un şiling pe birou.

Privi ceasul de perete; apoi cel de la mâna lui. „Doamne, încetează să te mai uiţi la afurisitul ăsta de ceas! Gândeşte-te la Camilla, gândeşte-te că începe lecţia, gândeşte-te la mătuşile cu care n-ai petrecut sfârşitul de săptămână, gândeşte-te că Alwyn nu se uită în taşca ta. Gândeşte-te la orice, numai la cât e ora nu. Încă optsprezece minute. «Peter, dacă ai cea mai mică rezervă, nu trebuie în nici un caz să continui. Nimic nu este mai important decât acest lucru.» Grozav, dar cum să simţi dacă ai vreo rezervă sau nu, când ai stomacul făcut ghem şi simţi sudoarea cum ţi se scurge pe sub cămaşă ca o ploaie secretă?“ Niciodată, putea să jure, niciodată nu-i fusese atât de greu.

Deschise dosarul *Martorul* şi încercă să-l citească.

Nu era nici atât de subţire, dar nici prea gros. Arăta mai curând ca un volum pus acolo de ochii lumii, cum spusese Smiley: primul fascicul conţinea o descriere a ceea ce nu se

afla acolo. „Anexele 1-8 păstrate la Centrala Londra, vezi ELLIS Jim, PRIDEAUX Jim, HAJEK Vladimir, COLLINS Sam, HABOLT Max....“ şi tranca-fleanca, mere acre. „Pentru toate aceste dosare consultaţi Şef/Centrala Londra sau DP“ adică directorul Prăvăliei şi mămicile desemnate de acesta. „Nu-ţi mai privi ceasul, idiotule, uită-te la pendulă şi calculează! Opt minute.“ Ce caraghios să umfli dosare privind predecesorul tău. Dacă stai să te gândeşti, e caraghios să-l ai pe Jim drept predecesor şi o secretară care a organizat un priveghi pentru el fără măcar să-i menţioneze numele. Singura urmă materială a existenţei sale, găsită de Guillam, în afara numelui de cod scris pe dosare, fusese racheta lui de squash, vârâtă după seiful din biroul său, cu inţialele J.P. pirogravate pe mâner. I-o arătase lui Ellen – o fată bătrână, dură, care l-ar putea face pe Cy Vanhofer să i se-nmoaie picioarele –, care izbucnise în hohote de plâns, o învelise într-o hârtie şi o trimisese cu cursa următoare la administraţie, însoţită de o notă personală către Diana Dolphin, insistând să-i fie returnată acesteia „dacă este omeneşte posibil“. „Cum mai joci tu azi, Jim, cu două gloanţe cehe în omoplat?“

Tot opt minute.

– Şi acum, dacă poţi aranja – spusese Smiley –, vreau să zic, dacă nu este prea complicat, du-ţi maşina pentru o revizie la service-ul la care mergi de obicei. Foloseşte telefonul de acasă pentru programare, bineînţeles, în *speranţa* că Toby te ascultă...

„În speranţa.“ Mamă, Doamne! Şi toate conversaţiile alea intime pe care le avea cu Camilla? Tot opt minute.

Restul dosarului părea alcătuit din telegrame ale Foreign Office-ului, tăieturi din presa cehă, rapoarte de ascultare a emisiunilor difuzate de Radio Praga, extrase dintr-un studiu orientativ privind reintegrarea în viaţa civilă şi readaptarea agenţilor prăjiţi, ciorne de cereri de fonduri adresate Trezoreriei şi o

„autopsie“ redactată de Alleline, care îl indica pe Control drept răspunzător pentru eşecul operaţiunii. „Mai curând tu, decât eu, George.“

În minte, Guillam începu să măsoare distanţa de la biroul la care se afla la uşa din spate, în dreptul căreia Alwyn moţăia la intrare. Calculă că erau cinci paşi şi se gândi să facă o haltă tactică. La doi paşi de uşă se afla o etajeră cu hărţi, care semăna întru câtva cu un pian mare galben. Era plină de materiale de referinţă disparate: hărţi la scară mare, exemplare vechi din *Who's Who,* ghiduri Baedeker de demult. Punându-şi creionul între dinţi, luă dosarul *Martor,* se duse până la etajeră, de unde extrase cartea de telefon a Varşoviei şi începu să scrie nume pe o foaie de hârtie. „Mâna! ţipă o voce înlăuntrul lui. Îmi tremură mâna, uită-te la aceste cifre mâzgălite pe toată pagina, ai zice că sunt beat! Cum de n-a observat nimeni?“ Numita Juliet intră cu o tavă şi-i puse o ceaşcă pe biroul lui. Îi trimise distrat un pupic. Alese altă carte de telefon, probabil Poznan, şi o puse lângă prima. Când Alwyn crăpă uşa, nici măcar nu ridică privirea.

– La telefon, domnule, şopti el.

– O, la dracu'! zise Guillam, cufundat în cartea de telefon. Cine e?

– Din exterior, domnule. Cineva cam necioplit. Service-ul, cred, în legătură cu maşina dumneavoastră. Spune că are să vă dea o veste proastă, spuse Alwyn foarte satisfăcut.

Guillam ţinea dosarul *Martor* cu ambele mâini, ca şi cum îl corobora cu datele din cartea de telefon. Se afla cu spatele la Sal; îşi simţea genunchii tremurând de-i scuturau pantalonii. Ţinea în continuare creionul între dinţi. Alwyn o luă înaintea lui, îi ţinu uşa batantă, iar Guillam trecu continuând să se uite în dosar, ca un amărât băieţel din cor, se gândi el. Aştepta să-l lovească trăznetul, ca Sal să strige după ajutor, ca bătrânul Ben, superspionul, să se trezească brusc la viaţă, dar nimic din toate

astea nu se întâmplă. Se simţea mult mai bine. „Alwyn este aliatul meu, am încredere în el, suntem uniţi împotriva lui Dolphin, pot s-o fac.“ Uşile batante se închiseră în urma sa, coborî cele patru trepte şi iată-l pe Alwyn din nou deschizându-i uşa de la cabina telefonică. Partea de jos era de lemn, partea de sus, de sticlă. Ridică receptorul, puse dosarul la picioare şi îl auzi pe Mendel spunându-i că trebuia să schimbe cutia de viteze, ceea ce putea să-l coste un sutar. Aranjaseră chestia asta pentru urechile controlorilor sau pentru oricine ar fi citit transcrierile conversaţiilor, iar Guillam lungi convorbirea până când Alwyn îşi reluă locul în spatelel măsuţei, numai ochi şi urechi. Merge, îşi zise el, merge până la urmă. Se auzi spunând:

– Auzi, adresează-te cel puţin furnizorilor mai întâi şi află cât le ia să livreze piesa asta nenorocită. Ai numărul lor? Şi pe un ton iritat: Aşteaptă.

Întredeschise uşa cabinei şi, cu microfonul lipit de pulpă, pentru că ţinea foarte mult ca această parte a conversaţiei să nu poată fi înregistrată, zise:

– Alwyn, aruncă-mi şi mie taşca aia o clipă, dacă vrei.

Alwyn se grăbi să i-o aducă, ca un tip care acordă primul ajutor în timpul unui meci de rugby.

– Puteţi, domnule Guillam? Vreţi să v-o deschid eu?

– Pune-o jos, mulţumesc!

Taşca era pe podea, în afara cabinei. Se aplecă, o trase înăuntru şi deschise fermoarul. La mijloc, între cămăşi şi o mulţime de ziare, erau trei dosare false, unul cafeniu, unul verde şi unul roz. Îl luă pe cel roz, împreună cu agenda sa de telefoane, şi îl înlocui cu dosarul *Martor.* Trase fermoarul la loc, se ridică şi îi spuse lui Mendel un număr de telefon real. Închise telefonul, îi întinse taşca lui Alwyn şi se întoarse în sala de lectură cu dosarul fals. Întârzie puţin lângă etajera cu hărţi, mai consultă vreo două cărţi de telefon, apoi porni cu un pas degajat spre depozit cu dosarul fals. Allitson îşi continua numărul lui obişnuit, ba trăgând, ba împingând coşul de rufe.

– Peter, vrei să ne dai o mână de ajutor, ne-am înţepenit.

– O clipă.

Luând înapoi dosarul 4-3 din compartimentul *Martor,* îl înlocui cu cel fals, îl puse la locul lui în nişa 4-3 şi luă formularul verde de pe tăviţă. Dumnezeu era acolo unde trebuia să fie şi totul mergea ca pe roate. Îi venea să cânte în gura mare. „Dumnezeu este acolo unde trebuie să fie şi eu pot să-mi continui zborul."

Îi dădu formularul lui Sal, care îl semnă, şi-l înfipse în suportul pentru formulare, aşa cum făcea de obicei. Mai târziu, în cursul zilei, va verifica. Dacă dosarul se afla la locul lui, va rupe atât formularul verde, cât şi dublura din cutie, şi nici Sal, cât era ea de deşteaptă, nu-şi va mai aminti că el trecuse pe lângă nişa 4-4. Era pe cale să se întoarcă în depozit să-i dea o mână de ajutor bătrânului Alliston, când se trezi uitându-se direct în ochii căprui, neprietenoşi ai lui Toby Esterhase.

– Peter, îi spuse Toby în engleza lui nu prea grozavă. Îmi pare rău că trebuie să te deranjez, dar avem o mică problemă şi Percy Alleline ar dori să schimbe o vorbă cu tine de urgenţă. Poţi veni acum? Ar fi foarte amabil din partea ta. Iar la uşă, în timp ce Alwyn îi conducea ca să-i lase să treacă, continuă: Vrea de fapt să-ţi cunoască părerea, remarcă el cu zelul unui subaltern, care însă avansează. Vrea să se consulte cu tine pentru a face la el o părere.

Într-un moment de inspiraţie disperată, Guillam se întoarse către Alwyn şi-i spuse:

– E o cursă de Brixton la prânz. Poţi să-i suni pe cei de la Transporturi şi să-i rogi să-mi ducă şi mie treaba aia acolo, dacă eşti amabil?

– Bineînţeles, domnule, spuse Alwyn. Bineînţeles. Atenţie la treaptă, domnule.

„Şi roagă-te pentru mine", gândi Guillam.

Capitolul 21

„Ministrul nostru de externe din Cabinetul fantomă“, obişnuia să-i spună Haydon. Paznicii îi spuneau Albă-ca-Zăpada datorită părului său. Toby Esterhase se îmbrăca cu eleganţa unui manechin, dar, în momentul în care îşi lăsa umerii sau îşi încorda pumnii lui mici, era incontestabil un luptător. Urmându-l pe coridorul de la etajul IV, observând din nou aparatul de cafea şi auzindu-i vocea lui Lauder Strickland, care afirma că nu e de găsit, Guillam se gândi: „Dumnezeule, iată-ne din nou la Berna, cu poliţia pe urmele noastre“.

Îi trecu prin minte să-i spună asta lui Toby, dar consideră comparaţia nepotrivită.

De câte ori se gândea la Toby, îşi reamintea următoarele: Elveţia, cu opt ani în urmă, când Toby era doar un mic filator, dar având reputaţia în creştere, că ştia să-şi ascută auzul atunci când era nevoie. Guillam, proaspăt întors din Africa de Nord, ardea gazul, aşa că Prăvălia îi expediase pe amândoi la Berna pentru o operaţiune simplă, fără ramificaţii, şi anume, să tragă o ţeapă unei perechi de traficanţi de arme belgieni, care se foloseau de elveţieni pentru a-şi trimite marfa spre destinaţii neagreate. Închiriaseră o vilă chiar alături de cea a belgienilor şi a doua seară Toby deschisese cutia de racord, făcuse noi legături, astfel încât să le audă convorbirile telefonice la propriul lor aparat. Guillam era în acelaşi

timp şef şi om de teren şi, de două ori pe zi, lăsa benzile magnetice rezidentului din Berna, folosind o maşină parcată drept cutie de scrisori. Cu aceeaşi uşurinţă, Toby îl mituise pe poştaş, care îl lăsa să examineze corespondenţa belgienilor înainte de a le fi înmânată, precum şi pe femeia de serviciu, ca să le instaleze un microfon în salon, unde îşi purtau majoritatea convorbirilor. Pentru diversiune, se duceau la Chikito, iar Toby dansa cu cele mai tinere fete. Din când în când, mai aducea câte una acasă, dar le expedia întotdeauna în zori şi deschidea geamurile ca să iasă mirosul.

O duseseră aşa trei luni, iar Guillam nu-l cunoştea mai bine la sfârşitul intervalului decât în prima zi. Nici măcar nu-i ştia ţara de baştină. Toby era un snob şi cunoştea restaurantele unde se mânca bine şi locurile unde trebuia să fii văzut. Îşi spăla singur lucrurile şi noaptea purta un fileu peste părul lui de Albă-ca-Zăpada. În ziua când poliţia le făcuse o descindere şi Guillam fusese nevoit să sară zidul din fundul grădinii, îl găsise pe Toby la hotelul Bellevue ronţăind prăjiturele şi privind la ceaiul dansant. Ascultă ceea ce avea de spus Guillam, achită nota de plată, dădu mai întâi un bacşiş şefului de orchestră, apoi lui Franz, portarul, apoi îl conduse printr-un şir întreg de coridoare şi de scări până la garajul de la subsol, unde ascunsese maşina în care aveau să fugă şi paşapoartele. Şi de astă dată, cu scrupulozitate, ceruse nota de plată.

„Dacă vrei vreodată s-o ştergi repede din Elveţia – se gândi Guillam –, îţi achiţi mai întâi notele de plată.“ Coridoarele erau nesfârşite, aveau oglinzi pe pereţi şi nişte lustre enorme de cristal, aşa că Guillam urma nu un singur Esterhase, ci o întreagă delegaţie.

Această imagine îi revenise acum în minte, cu toate că pereţii scării strâmte care ducea la încăperile lui Alleline erau vopsiţi într-un verde mocirlos şi un singur abajur obosit de pergament reamintea candelabrele.

– Am venit la Şefu', spuse Toby important tânărului cerber care le făcu semn să treacă, cu un gest insolent din cap.

În anticameră, la cele patru maşini cenuşii de scris, se aflau patru mămici încărunţite, care purtau perluţe şi jacheţele tricotate. Dădură din cap spre Guillam şi nu-i dădură nici o atenţie lui Toby. Avertizorul luminos de deasupra uşii lui Alleline indica: „Ocupat". Lângă uşă se afla un dulap metalic, nou, înalt de vreo doi metri. Guillam se întrebă cum naiba putea ţine podeaua atâta greutate. Deasupra, sticle de sherry sud-african, pahare, farfurii. Îşi reaminti că era marţi, şi atunci avea loc un dejun între colegi la Centrala Londra.

– Spune-le să nu mă dea la telefon, urlă Alleline când Toby deschise uşa.

– Şeful nu preia nici o legătură telefonică, doamnelor, vă rog, spuse Toby preţios, ţinându-i uşa lui Guillam. Suntem în şedinţă.

Una dintre mămici răspunse:

– Am auzit.

Era un consiliu de război.

Alleline se afla în capul mesei, aşezat în fotoliul lui sculptat de megaloman, citind un document de două pagini. Nu se mişcă la intrarea lui Guillam, mulţumindu-se să mârâie.

– Stai jos, acolo. Lângă Paul. La capul mesei.

Continuă să citească, cu un aer foarte concentrat.

Scaunul din dreapta lui Alleline era gol şi Guillam îşi dădu seama că era al lui Haydon, după pernuţa legată de spătar cu şireturi. La stânga lui Alleline stătea Roy Bland, care citea la rându-i, dar care ridică privirea atunci când Guillam trecu pe lângă el şi spuse:

– Salut, Peter.

Îl urmări până în partea cealaltă a mesei, cu ochii lui bulbucaţi şi spălăciţi. Lângă fotoliul gol al lui Bill şedea Mo Delaware, femeia-model a Centralei Londra, tunsă scurt şi cu

taior de tweed cafeniu. Vizavi, Phil Porteous, controlorul-şef, un tip bogat şi servil, cu o casă mare la marginea oraşului. La vederea lui Guillam, se opri din citit, închise ostentativ dosarul, îl acoperi cu mâinile lui îngrijite şi îi surâse afectat.

– În capul mesei înseamnă lângă Paul Skordeno, spuse Phil cu acelaşi surâs.

– Mulţumesc. Văd şi eu.

Vizavi de Porteous erau aşezaţi ruşii lui Bill, pe care îi văzuse ultima oară în toaleta pentru bărbaţi de la etajul IV, Nick de Silsky şi „fetiţa“ lui, Kaspar. Ei nu puteau zâmbi şi nici nu puteau citi, îşi spuse Guillam, din moment ce în faţa lor nu se afla nici o hârtie; erau singurii care nu aveau aşa ceva. Îşi puseseră cele patru labe butucănoase pe masă, ca şi cum le-ar fi ţinut cineva un pistol în ceafă, şi se mulţumeau să-l privească cu cei patru ochi căprui ai lor.

După Porteous şedea Paul Skordeno, despre care se spunea că ar fi omul de teren al lui Roy Bland pentru reţelele din ţările-satelit, deşi alţii erau de părere că umbla de colo-colo făcându-i mici servicii lui Bland. Paul era slab şi deşirat, un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu o faţă întunecată şi scofâlcită şi cu braţe lungi. Guillam se aflase faţă în faţă cu el la un curs pentru băieţii duri, organizat la Grădiniţă, şi fuseseră cât pe-aci să se omoare unul pe altul.

Guillam împinse puţin scaunul de lângă el şi se aşeză; Toby îl luă pe următorul, ca şi cum ar fi fost cealaltă jumătate a unui bodyguard. „Ce dracu' cred ăştia despre mine? gândi Guillam. Că o s-o iau la fugă?“ Toată lumea îl privea pe Alleline cum îşi umplea pipa, când Bill Haydon îşi făcu ţanţoş intrarea, punându-l în umbră. Mai întâi se deschise uşa şi nu intră nimeni. Se auzi apoi un târşâit de paşi şi Bill apăru, ţinând cu ambele mâini o ceaşcă de cafea, cu farfurioara pe deasupra. Avea la subţioară un dosar cu dungi şi, de data aceasta, purta ochelarii pe vârful nasului, nu ca de obicei,

ceea ce însemna că-şi făcuse lectura în altă parte. „Au citit toţi, în afară de mine, gândi Guillam, şi habar n-am ce-o fi.“ Se întrebă dacă era acelaşi document pe care îl citeau Esterhase şi Roy în ziua precedentă şi hotărî, fără să aibă nici o dovadă, că acela era; cel care sosise cu o zi înainte; acela pe care Toby i-l adusese lui Roy, când venise el şi-i deranjase din starea lor de agitaţie, dacă agitaţie era cuvântul nimerit.

Alleline tot nu-şi ridicase ochii. Din capul mesei, Guillam nu-i putea vedea decât părul negru stufos şi o pereche de umeri îmbrăcaţi în tweed. Mo Delaware se juca cu o buclă care-i cădea pe frunte, continuând să citească. Percy avea două neveste, îşi aminti Guillam, în timp ce imaginea Camillei îi străfulgeră mintea încinsă, şi amândouă alcoolice, ceea ce înseamnă ceva. Guillam n-o ştia decât pe cea de Londra. Percy tocmai îşi constituia grupul său de suporteri şi dădea o petrecere în vastul său apartament cu pereţi lambrisaţi din cartierul de lângă Palatul Buckingham. Guillam ajunsese cu întârziere şi tocmai îşi scotea pardesiul în vestibul, când o blondă palidă se apropiase de el sfioasă, cu braţele desfăcute descriind un semicerc. Crezuse că e vreo servitoare, care voia să-i ia pardesiul.

– Sunt Joy, spusese ea teatral, ca şi cum ar fi spus: „Sunt Virtutea“ sau „Sunt Castitatea“.

Nu voia pardesiul, ci un sărut. Cedând invitaţiei, Guillam inhală miresmele combinate ale unui Je Reviens şi ale unei mari concentraţii de sherry ieftin.

– Ei, tinere Peter Guillam – Alleline vorbea –, eşti în sfârşit gata să mă asculţi sau mai ai alte treburi de făcut pe lângă casa mea? Ridică pe jumătate privirea, iar Guillam observă două triunghiuri mici păroase pe fiecare din obrajii lui bronzaţi. Cu ce te ocupi tu acum acolo, la ţară – întoarse pagina –, în afară de faptul că alergi după fetele mari, în măsura în care mai există aşa ceva la Brixton, ceea ce mă îndoiesc

foarte tare – să mă scuze Mo că-mi permit să vorbesc aşa –, şi că toci banii contribuabilului pe dejunuri somptuoase?

Persiflarea asta necontenită era singurul mod de comunicare al lui Alleline, care putea să fie prietenos sau ostil, reprobator sau elogiator, dar până la urmă ajungea tot aici.

– Două contacte arabe care par foarte promiţătoare. Cy Vanhofer deţine un pont asupra unui diplomat german, şi cam atât.

– Arabi, repetă Alleline, împingând dosarul şi trăgând din buzunar o pipă grosolană. Orice idiot poate să prăjească un arab, nu-i aşa, Bill? Dacă ai chef, poţi cumpăra un întreg guvern arab pe o jumătate de liră. Din alt buzunar, Alleline scoase o pungă de tutun, pe care o aruncă cu un gest simplu pe masă. După câte am auzit, te baţi pe burtă cu Fratele Tarr, fie-iertatul. Ce mai face?

O mulţime de lucruri îi năvăliră în minte lui Guillam în timp ce se auzeau răspunzând. Că supravegherea apartamentului său nu începuse decât noaptea trecută, de asta era sigur. Că în timpul sfârşitului de săptămână nu plana nici un fel de bănuială asupra lui, doar dacă nu cumva Fawn, captiva lui doică, o virase spre ei, ceea ce l-ar fi pus într-o situaţie proastă. Că Roy Bland semăna teribil cu defunctul Dylan Thomas, Roy îi amintise întotdeauna de cineva, dar până acum nu reuşise să-şi dea seama cu cine semăna. Că Mo Delaware nu reuşea să treacă drept femeie decât datorită aerului ei bărbătesc de cercetaşă. Se întrebă dacă Dylan Thomas avea şi el ochii tot atât de spălăciţi ca ai lui Roy. Că Toby Esterhase îşi luase o ţigară din portţigaretul său de aur şi că, de obicei, Alleline nu accepta ca în prezenţa sa să se fumeze ţigări, ci doar pipă, ceea ce însemna că Toby se avea foarte bine acum cu Alleline. Că Bill Haydon arăta ciudat de tânăr şi că zvonurile care umblau la Prăvălie despre viaţa lui amoroasă nu erau chiar atât de rizibile: se spunea că-i plac

atât fetele, cât şi băieţii. Că Paul Skordeno avea palma lui maronie întinsă pe masă, cu degetul gros uşor ridicat, ceea ce i-ar fi făcut şi mai puternic japul cu dosul palmei. Se gândi şi la taşca de pânză: o fi pus-o Alwyn în cursa de Brixton? Sau s-o fi dus să mănânce, lăsând-o la Registratură, unde, oricând, putea să-şi bage nasul în ea unul dintre noii paznici, cărora le crapă buza după promovare? Guillam se întrebă pentru a nu ştiu câta oară cam cât timp s-o fi învârtit Toby pe la Arhivă înainte de a-l fi observat. Răspunse în doi peri:

– Aşa e, Şefule! Tarr şi cu mine luăm ceaiul împreună la Fortnum în fiecare după-amiază.

Alleline trăgea din pipa neaprinsă, să vadă dacă tutunul era bine îndesat.

– Peter Guillam, spuse el tărăgănat, în greoiul său dialect scoţian, poate că nu-ţi dai seama, dar sunt un om extrem de iertător. De fapt, dau pe dinafară de bunăvoinţă. Tot ceea ce-ţi cer e să-mi spui ce-ai vorbit cu Tarr. Nu-i cer capul, nici altă bucăţică din nenorocitul ăla de trup al lui, şi îmi înfrâng pornirea de a-l strânge de gât cu mâna mea. Sau pe tine. Luă un chibrit şi-şi aprinse pipa, producând o flacără imensă. Merg cu gândul până acolo încât să-ţi atârn un lanţ de aur de gât şi să te aduc la palat din gaura aia de la Brixton.

– În cazul acesta, spuse Guillam, nu mai pot de nerăbdare să-l văd revenind.

– Tarr se bucură de graţiere doar până când pun mâna pe el.

– Îi voi spune. Va fi în al nouălea cer.

Un nor de fum se rostogoli peste masă.

– Mă dezamăgeşti foarte mult, tinere Peter. Să pleci tu urechea la calomnii grosolane, insidioase, care seamănă discordie. Te plătesc cinstit şi tu îmi vâri cuţitul în spate. Consider că asta nu prea seamănă a recunoştinţă pentru faptul că te ţin în viaţă. Şi fac asta, vreau să ţi-o spun, împotriva insistenţelor consilierilor mei.

Alleline avea un tic nou, pe care Guillam îl observase la bărbaţii vanitoşi între două vârste, şi anume, de a-şi apuca între degetul gros şi arătător o bucăţică de carne de sub bărbie şi de a o masa, în speranţa că ar mai scădea.

– Mai spune-ne ce e cu Tarr acum, zise Alleline. Spune-ne despre starea lui afectivă. Are o fiică, nu-i aşa? O fătucă pe care o cheamă Danny. Vorbeşte despre ea măcar?

– Se întâmpla.

– Hai, delectează-ne şi pe noi cu nişte poveşti despre ea.

– Nu ştiu nici una. Îi era foarte dragă, asta e tot ce ştiu.

– Dragă până la obsesie? Furia îl făcu să ridice dintr-odată vocea. De ce dai din umeri? De ce dracu-mi dai tu mie din umeri? Îţi vorbesc de un transfug din împuţita ta de secţie, te acuz că mă trageţi amândoi în piept pe la spate, că iei parte la nişte păcătoase jocuri de societate fără să ştii mizele, şi tot ce găseşti tu să faci e să dai din umeri din capul mesei. Există o lege, Peter Guillam, care îţi interzice să frecventezi agenţi inamici. Poate nu ştiai, nu? Tare-aş avea chef să te bag la răcoare şi să te iau la scărmănat!

– Dar nu l-am văzut, spuse Guillam, căruia furia îi venea şi lui în ajutor. Nu eu sunt ăla care joc jocuri de societate. Tu eşti ăla. Aşa că, fă bine şi slăbeşte-mă!

În clipa aceea simţi cum se destinde atmosfera în jurul mesei, ca o uşoară cădere în plictiseală, ca o recunoaştere generală că Alleline îşi trăsese toate gloanţele şi că ţinta rămăsese neatinsă. Skordeno se juca cu o bucăţică de fildeş, un talisman pe care îl avea întotdeauna asupra lui. Bland îşi reluă lectura, iar Bill Haydon sorbi din cafea şi, găsind-o îngrozitoare, se strâmbă spre Mo Delaware, lăsând ceaşca pe masă. Toby Esterhase, cu bărbia în mână, ridicase din sprâncene şi fixa cu privirea celofanul roşu de pe grătarul şemineului victorian. Doar ruşii nu-l slăbeau din ochi, ca o pereche de copoi cărora nu le venea să creadă că vânătoarea se sfârşise.

– Zici că-ţi vorbea despre Danny? Şi ţi-a mărturisit că o iubeşte, spuse Alleline, adâncindu-se din nou în documentul din faţa lui. Cine e mama lui Danny?

– O eurasiană.

Haydon deschise gura pentru prima oară:

– Sigur eurasiană sau ceva mai de pe-aproape?

– Tarr pare să creadă că arată a europeancă get-beget. Şi fetiţa, de asemenea.

Alleline citi cu voce tare:

– „Doisprezece ani, păr lung, blond, ochi oblici, căprui". Asta-i Danny?

– Cred că ar putea să fie. Aduce cu ea.

Se aşternu o tăcere prelungă şi nici măcar Haydon nu părea tentat să o rupă.

– Dacă ţi-aş spune, reluă Alleline discuţia, alegându-şi vorbele cu foarte multă grijă, dacă ţi-aş spune că Danny şi mama ei trebuiau să sosească acum trei zile pe aeroportul Heathrow cu o cursă directă de la Singapore, cred că ai fi tot atât de perplex ca şi noi.

– Bineînţeles.

– Vei păstra acest secret după ce ieşi de aici. Nu-l vei împărtăşi decât celor doisprezece prieteni cei mai apropiaţi, nu-i aşa?

Phil Porteous îi şopti:

– Sursa este confidenţială, Peter. Ţi se poate părea o informaţie obişnuită privind un zbor, dar nu este deloc aşa ceva. Este o informaţie ultra, *ultra*secretă.

– Ei bine, în cazul ăsta o să încerc să-mi ţin gura *ultra*închisă, îi spuse Guillam lui Porteous.

Acesta se înroşi la faţă, iar Bill Haydon zâmbi din nou ca un elev.

Alleline reluă atacul.

– Ei, şi atunci ce vei face cu informaţia asta? Hai, Peter... îşi reluă zeflemeaua. Dă-i drumu', ai fost şeful lui, îndrumătorul lui, mintea lui şi prietenul lui, unde ţi-e psihologia, pentru numele lui Dumnezeu? De ce vine Tarr în Anglia?

– N-ai pomenit de aşa ceva. Ai spus că tipa lui Tarr şi fiica acesteia, Danny, erau aşteptate să sosească la Londra acum trei zile. Poate vine în vizită la rude. Poate şi-a găsit un nou iubit. De unde vrei să ştiu eu?

– Nu fi prost, omule! Nu-ţi trece prin cap că dacă micuţa Danny e pe undeva, Tarr însuşi nu poate să fie prea departe? Dacă nu a şi ajuns aici, ceea ce sunt tentat să cred că a făcut, fiind în obiceiul bărbaţilor să vină primii şi să-şi aducă calabalâcul mai târziu. Scuză-mă, Mo Delaware, mi-a scăpat!

Pentru a doua oară, Guillam îşi permise un acces de mânie.

– Nu, până acum nu mi-a trecut prin cap. Până acum Tarr era un transfug. Prin decizia de acum şapte luni a controlorilor. Aşa e sau nu, Phil? Tarr era instalat la Moscova şi tot ceea ce cunoştea trebuia considerat compromis. E corect, Phil? S-a considerat, de asemenea, că este un motiv suficient să stingem luminile la Brixton şi să încredinţăm o parte din activităţile noastre Centralei Londra şi o altă parte băieţilor lui Toby. Ce se aşteaptă acum din partea lui Tarr: să schimbe iar macazul şi să fugă la noi?

– Să schimbe iar macazul ar fi un mod prea generos de exprimare, ţi-o spun eu, îi replică Alleline, vârându-şi iar nasul în hârtiile din faţa lui. Ascultă-mă. Ascultă-mă foarte bine şi ţine minte. Pentru că, nu mă îndoiesc, la fel ca şi restul colaboratorilor mei, ai o memorie ca un ciur, şi voi, toate primadonele de aici, sunteţi la fel. Danny şi maică-sa călătoresc cu paşapoarte britanice false pe numele de Poole, ca portul Poole. Paşapoartele sunt falsuri ruseşti. Al treilea i-a fost remis lui Tarr însuşi, celebrul *domn* Poole. Tarr se află deja în Anglia, dar nu ştim unde. A plecat înaintea lui Danny şi a

maică-sii şi a venit aici pe o rută diferită, neştiută, după cum rezultă din investigaţiile noastre. I-a dat instrucţiuni nevesti-sii sau amantei sau ce-o mai fi – o spuse ca şi cum el nu avea aşa ceva –, scuză-mă din nou, Mo, să îl urmeze la interval de o săptămână, ceea ce, după câte se pare, n-au făcut încă. Această informaţie ne-a parvenit de-abia ieri, aşa că mai avem încă o groază de cercetări de făcut. Tarr le-a instruit, pe Danny şi pe maică-sa, ca, în cazul în care nu reuşeşte să ia contact cu ele, să se dea pe mâna unui oarecare Peter Guillam. Ăsta eşti tu, cred.

– Dacă erau aşteptate acum trei zile, ce li s-a întâmplat?

– Le-a întârziat ceva. Au pierdut avionul. Şi-au schimbat planurile. Au pierdut biletele. De unde dracu' vrei să ştiu?

– Sau, poate, informaţia este falsă, sugeră Guillam.

– Nu este, replică Alleline.

Resentimente, mistificări. Guillam se crampona de amândouă. „Foarte bine, ruşii l-au trimis înapoi pe Tarr. I-au expediat familia aici – Dumnezeu ştie de ce, aş fi crezut mai curând că le bagă la zdup – şi l-au expediat şi pe el. Şi de ce arde toată treaba asta? Ce risc poate să mai prezinte, când nu credem un cuvânt din ceea ce spune?“

De data aceasta, observă cu bucurie că auditoriul său îl urmărea pe Alleline, care-i părea lui Guillam sfâşiat între dorinţa de a da un răspuns satisfăcător, dar indiscret şi eventualitatea de a se face de râs.

– Nici nu putea fi vorba de risc. Ce să ne facă? Să tulbure apele. Să otrăvească fântânile, poate. Ştiu şi eu? Chestii d-astea. Să ne tragă covorul de sub picioare, când am ajuns la capătul lui.

Aşa sunau şi circularele lui, se gândi Guillam. Metafore ce se îngrămădeau una peste alta în fiecare pagină.

– Dar să ţii minte un lucru. La primul semn de viaţă, înainte de primul semn de viaţă, la prima şoaptă de la el, de la

doamna inimii sale sau de la fetiţă, tinere Peter Guillam să faci bine şi să ne spui nouă, oamenilor mari. Oricăruia dintre cei pe care îi vezi la masa asta. Dar nici unui suflet în afara lor. Îţi este absolut clar ordinul? Pentru că sunt aici infinit mai multe rotiţe decât îţi poţi tu imagina şi pe care nici nu ai dreptul să le ştii...

Deodată totul se transformă într-o conversaţie în mişcare. Bland, cu mâinile vârâte în buzunare, merse în partea cealaltă a camerei să se sprijine de uşa din spate. Alleline îşi reaprinse pipa şi-şi stinse chibritul cu un gest larg al braţului, în timp ce-l fulgera pe Guillam prin fum cu privirea.

– Pe cine mai curtezi zilele astea, Peter, cine este micuţa fericită?

Porteous îi împinse lui Guillam peste masă o foaie de hârtie, pe care s-o semneze.

– Peter, dacă vrei, îi zise.

Paul Skordeno îi şoptea ceva în ureche unuia din ruşi, iar Esterhase era la uşă dând ordine neplăcute mămicilor. Doar ochii căprui rezervaţi ai lui Mo Delaware îi mai susţineau privirea lui Guillam.

– Citeşte mai întâi, nu vrei? îl sfătui Porteous mieros.

Guillam se afla deja la jumătatea paginii: „Certific că am fost astăzi avizat asupra conţinutului raportului nr. 308 *Vrăjitoarea,* Sursa Merlin, scria în primul paragraf. Mă angajez să nu divulg nici o parte a acestui raport altor membri ai serviciului şi nici să divulg existenţa Sursei Merlin. Mă angajez, de asemenea, să raportez imediat tot ce ar ajunge la cunoştinţa mea şi ar părea să aibă legătură cu acest subiect."

Uşa rămăsese deschisă, în timp ce Guillam semna, iar în încăpere intră cel de-al doilea eşalon al Centralei Londra, condus de mămici purtând platouri cu sandviciuri: Diana Dolphin, Lauder Strickland, încordat de parcă era gata-gata să explodeze, fetele de la distribuţie şi o gloabă bătrână cu o

mutră acră pe care o chema Haggard şi care era stăpânul lui Ben Thruxton. Guillam ieşi cu paşi înceţi, numărând capetele, deoarece ştia că Smiley va dori să afle cine a fost acolo. La uşă, spre surprinderea sa, fu ajuns de către Haydon, care părea să fi hotărât că partea festivă nu-l interesa.

– Spectacole idioate, remarcă Bill, făcându-le un semn vag cu mâna mămicilor. Percy devine pe zi ce trece mai insuportabil.

– Aşa pare, spuse Guillam cu toată inima.

– Ce mai face Smiley? Îl vezi adesea? Eraţi buni prieteni, nu-i aşa?

Lumea lui Guillam, care începuse adineauri să dea semne de echilibru, se clătină cu violenţă.

– Nu prea, spuse el, e complet dat peste cap.

– Să nu-mi spui că dai atenţie tuturor tâmpeniilor ăstora, ricănă Bill.

Ajunseseră la scară. Haydon o luă înainte.

– Dar tu? îl sondă Guillam. Îl vezi des?

– Şi Ann, care a zburat din cuib, spuse Bill, ignorând întrebarea. A şters-o cu un marinar sau cu un chelner, sau Dumnezeu ştie ce.

Uşa biroului său era larg deschisă, iar masa de lucru era acoperită cu o grămadă de dosare secrete.

– Nu-i adevărat?

– Nu ştiam, spuse Guillam. Săracu' George!

– O cafea?

– Mulţumesc nu, cred că trebuie să mă întorc la treabă.

– Să-ţi iei ceaiul cu fratele Tarr?

– Exact. La Fortnum. Pe curând!

La Arhive, Alwyn se întorsese de la masă.

– Taşca a plecat, domnule, spuse el cu voioşie. Trebuie să fi ajuns la Brixton acum.

– Of, fir-ar să fie, spuse el trăgând ultimul cartuş. Aveam înăuntru ceva de care aş fi avut nevoie.

Îi trecu prin minte o idee înnebunitoare: părea atât de îngrozitor de simplă şi de evidentă că nu putea să nu se întrebe cum de-i venise atât de târziu. Sand era soţul Camillei. Ea ducea o viaţă dublă. Imense orizonturi de duplicitate începeau să se lumineze. Prietenii săi, iubirile lui, până şi Prăvălia aceasta se uneau şi se reaşezau în nesfârşite modele de intrigi. Îşi reaminti o replică de-a lui Mendel, pe care i-o dăduse cu două seri în urmă, la o bere, într-o cârciumă nenorocită de mahala:

– Capu' sus, Peter, bătrâne! Isus Hristos n-a avut decât doisprezece şi unul dintre ei a fost agent dublu.

„Tarr, se gândi el. Împuţitul ăla de Ricki Tarr."

Capitolul 22

Dormitorul lung, cu un plafon jos, fusese pe vremuri o cameră de servitori în podul casei. Guillam stătea lângă uşă, iar Tarr era aşezat pe pat, nemişcat, cu capul dat pe spate, lipit de plafonul ce cobora în pantă, cu mâinile întinse pe lângă el şi cu degetele răşchirate. Deasupra era o lucarnă şi, de acolo de unde se afla, Guillam putea vedea întinderile nesfârşite negre ale peisajului rural din Suffolk şi un şir de copaci negri ce se desenau pe cer. Tapetul era cafeniu cu flori mari roşii. Un singur bec atârna de o grindă de stejar înnegrită, proiectând pe feţele lor stranii modele geometrice şi, ori de câte ori unul din ei se mişca, Tarr pe pat sau Smiley pe un scaun de bucătărie, din lemn, păreau că prin mişcarea lor iau lumina cu ei pentru o clipă, pentru ca apoi să se reîntoarcă.

Dacă ar fi fost după el, Guillam s-ar fi purtat foarte aspru cu Tarr, nu se îndoia absolut deloc. Era plin de draci şi pe drum atinsese 150 la oră, înainte ca Smiley să-i atragă sec atenţia să o ia mai uşurel. Dacă ar fi fost după el, i-ar fi tras o mamă de bătaie lui Tarr să-i sară fulgii şi, la nevoie, l-ar fi adus şi pe Fawn să-i dea o mână de ajutor. Continuând să conducă maşina, avu o imagine foarte clară cum va deschide el uşa de la intrare, oriunde locuia Tarr, şi cum îl va plesni peste faţă de câteva ori, cu toată dragostea de la Camilla şi de la fostul ei soţ, distinsul doctor în flaut. Şi poate, în tensiunea

împărtăşită în timpul călătoriei, Smiley, prin telepatie, avusese aceeaşi imagine, pentru că puţinul pe care-l spuse era menit să-l calmeze pe Guillam.

– Tarr nu ne-a minţit, Peter. Material vorbind. Pur şi simplu a făcut ceea ce fac toţi agenţii pe lumea asta: a omis să ne relateze întreaga poveste. Pe de altă parte, a fost foarte deştept.

Nu era nici pe departe atât de tulburat ca Guillam şi părea curios de încrezător, chiar îngăduitor, într-atât încât îşi permise să citeze un aforism de-al lui Steed-Asprey privind arta jocului dublu; ceva care spunea, mai mult sau mai puţin, că nu trebuie să cauţi perfecţiunea, ci avantajul, ceea ce-l făcu din nou pe Guillam să se gândească la Camilla.

– Karla ne-a făcut să intrăm în cercul interior, anunţă Smiley, iar Guillam, auzind aceasta, făcu o glumă proastă spunând să schimbe drumul la Charing Cross.

După asta, Smiley se mulţumi să-i indice drumul şi să stea cu ochii în oglinda retrovizoare.

Se întâlniseră la Crystal Palace şi se urcaseră într-o furgonetă, cu Mendel la volan. Merseseră până la Bransbury, unde intraseră direct într-un atelier de tinichigerie auto, la capătul unei alei pietruite, plină de copii. Acolo fuseseră primiţi cu încântare discretă de către un neamţ bătrân şi de către fiul acestuia, care scoseseră numerele de înmatriculare ale furgonetei aproape înainte ca ei să apuce să se dea jos şi îi conduseseră până la o maşină Vauxhall, cu motorul pornit, gata de plecare, prin celălalt capăt al atelierului. Mendel rămăsese pe loc cu dosarul *Martor,* pe care Guillam îl adusese de la Brixton în taşca lui de voiaj.

Smiley spuse:

– Ia-o pe A 12.

Nu era cine ştie ce circulaţie, dar chiar înainte de Colchester nimeriră în spatele unui şir de camioane şi Guillam îşi pierdu brusc răbdarea. Smiley fu nevoit să-i ceară să încetinească.

La un moment dat se treziră în spatele unui bătrân care rula pe banda rapidă cu treizeci la oră. Când îl depăşiră, întoarse volanul brusc spre ei, fie că era beat, fie bolnav, sau pur şi simplu îngrozit. Şi dintr-odată, total neaşteptat, intrară într-o pâclă care părea că le căzuse din cer. Guillam conduse prin ea fără să încetinească, neavând curajul să frâneze din cauza poleiului. După Colchester o luară pe drumuri lăturalnice. Little Horkseley, Wormingford şi Bures Green. Apoi nu mai văzură nici un fel de indicatoare şi Guillam avu senzaţia că se află la capătul lumii.

– Fă la stânga şi apoi iar la stânga, până la casa mică. Înaintează cât poţi de mult, dar nu te opri în faţa porţii.

Ajunseră la ceea ce părea un cătun, dar nu se vedeau nici lumini, nici oameni, nici lună. Când coborâră, îi luă frigul, iar Guillam simţi parfumul ierbii unui teren de crichet, mirosul focului de lemne şi cel de Crăciun, totodată. Avea impresia că nu fusese în viaţa lui într-un loc atât de liniştit, de friguros şi de pierdut de lume. În faţa lor se ridica turla unei biserici, într-o parte era un gard alb, iar sus pe coastă se înălţa ceea ce trebuia să fie casa parohială, o clădire scundă şi sucită, parţial acoperită cu paie, a cărei coamă se proiecta pe cer. Fawn îi aştepta. Se apropie de maşină, şi când opriră se urcă fără zgomot în spate.

– Ricki s-a simţit mult mai bine azi, domnule, raportă el.

Era evident că îi dăduse în mai multe rânduri raportul lui Smiley în ultimele câteva zile. Era un tânăr calm, cu vorba blândă şi cu o mare dorinţă de a se face plăcut, dar celorlalţi de la Brixton părea să le fie frică de el, Guillam nu ştia de ce.

– Nu mai este atât de nervos, e chiar mai destins, aş zice, a făcut pronosticuri azi-dimineaţă, se vede că e mort după asta, iar azi după-amiază am tăiat nişte brazi pentru domnişoara Ailsa, ca să-i poată duce la târg. În seara asta am jucat o partidă bună de cărţi şi ne-am dus devreme la culcare.

– A ieşit de unul singur? întrebă Smiley.

– Nu, domnule.

– A folosit telefonul?

– Dumnezeule, nu, nu când sunt eu de faţă, şi, sunt sigur, nici când e domnişoara Ailsa.

Geamurile maşinii se aburiseră din cauza respiraţiei, dar Smiley nu voia să lase motorul să meargă, aşa că nu aveau parte nici de căldură, nici de dejivror.

– A zis ceva de fiică-sa, de Danny?

– La sfârşit de săptămână a vorbit o groază. Acum s-a mai liniştit. Cred că încearcă să nu se mai gândească, pentru a nu mai trece prin asemenea stări sufleteşti.

– A spus ceva despre vreo posibilă revedere a lor?

– Nu, domnule.

– Nimic despre vreun aranjament pentru a le reîntâlni când se vor termina toate astea?

– Nu, domnule.

– Sau că vrea să le aducă în Anglia?

– Nu, domnule.

– Nici că le-ar face rost de acte?

– Nu, domnule.

Guillam se amestecă iritat:

– Şi atunci despre ce a vorbit, pentru numele lui Dumnezeu?

– Despre rusoaică, domnule. Irina. Îi place să-i citească jurnalul. Spune că atunci când va fi prinsă cârtiţa, are de gând să facă în aşa fel încât Centrul să o schimbe cu Irina. Apoi îi vom găsi un loc plăcut, domnule, ceva cam ca la domnişoara Ailsa, dar în Scoţia, unde e şi mai frumos. Zice că o să aibă grijă şi de mine. O să-mi dea o slujbă bună la Prăvălie. M-a încurajat să mai învăţ o limbă străină pentru a-mi spori perspectivele.

Imposibil de spus, auzind în întuneric vocea fără inflexiuni din spatele lor, ce gândea Fawn despre acest sfat.

– Unde e acum?

– În pat, domnule.

– Închideţi uşile fără zgomot.

Ailsa Brimley îi aştepta pe veranda din faţă: o doamnă căruntă, de şaizeci de ani, cu o privire hotărâtă şi inteligentă. O veterană a Prăvăliei, le explică Smiley, una din doamnele care lucraseră la cifru, la lordul Lansbury, pe vremea războiului, acum la pensie, dar încă formidabilă. Purta un cochet taior cafeniu. Îi strânse mâna lui Guillam şi-i spuse:

– Îmi pare bine de cunoştinţă.

Apoi zăvorî uşa, iar când se uitară din nou după ea, dispăruse. Smiley îi conduse pe scară în sus. Fawn urma să-i aştepte pe palierul de jos în cazul în care ar fi fost nevoie de el.

– Eu sunt, Smiley, spuse el, în timp ce ciocănea la uşa lui Tarr. Vreau să stăm puţin de vorbă.

Tarr deschise uşa repede. Trebuie să-i fi auzit venind, probabil că îi aştepta în spatele uşii. O deschise cu stânga, ţinând pistolul în dreapta, şi se uită peste umărul lui Smiley de-a lungul coridorului.

– Nu-i decât Guillam, spuse Smiley.

– Asta şi vreau să văd. Şi pruncii pot muşca.

Intrară în cameră. Purta pantaloni marinăreşti şi un fel de halat ieftin malaysian. Pe podea erau împrăştiate cartonaşe cu diverse cuvinte pe ele şi în aer plutea o aromă de curry, pe care şi-l gătise singur pe un reşou.

– Îmi cer scuze că te bat la cap, spuse Smiley cu un aer de sinceră părere de rău. Dar trebuie să te mai întreb o dată ce-ai făcut cu cele două paşapoarte de salvare pe care le-ai luat cu tine la Hong Kong.

– De ce? spuse Tarr în sfârşit.

Toată dezinvoltura lui se dusese. Avea o paloare de deţinut. Slăbise. Stătea pe pat, cu pistolul pe perna de lângă el,

ochii cercetând când pe unul, când pe altul, cu nervozitate, suspectând orice.

– Ascultă, spuse Smiley. Vreau să-ţi cred povestea. Nimic nu s-a schimbat. Îndată ce vom afla ce e de aflat, îţi vom respecta viaţa personală. Dar trebuie să ştim. E teribil de important. Întregul tău viitor depinde de asta.

Şi o mulţime de alte lucruri, gândi Guillam, la pândă. O întreagă problemă de aritmetică întortocheată atârna de un fir, aşa cum îl ştia el pe Smiley.

– V-am spus, le-am ars. Nu-mi plăceau numerele. Credeam că sunt ştiute. Mai curând îmi puneam o plăcuţă de gât: „Tarr, Ricki Tarr, urmărit“, decât să folosesc paşapoartele acelea.

Întrebările lui Smiley soseau îngrozitor de lent. Până şi lui Guillam îi venea greu să le aştepte în tăcerea mormântală a nopţii.

– Cu ce le-ai ars?

– Da' ce dracu' contează?

Se părea că Smiley nu prea avea însă chef să-şi justifice curiozitatea, prefera ca tăcerea să lucreze şi părea sigur că aceasta va avea efect. Guillam văzuse întregi interogatorii conduse în felul acesta: un catehism savant elaborat, înfăşurat în straturi groase de rutină. Pauze istovitoare până când fiecare răspuns era notat de mână, cuvânt cu cuvânt, timp în care creierul suspectului era asediat cu mii de întrebări pe care ar fi vrut să le pună anchetatorului. Puterea de a se menţine la versiunea iniţială slăbea pe zi ce trece.

– Când ţi-ai cumpărat paşaportul britanic pe numele de Poole, întrebă Smiley după alt secol de tăcere, ai mai cumpărat şi alte paşapoarte de la aceeaşi sursă?

– De ce-aş fi cumpărat?

Smiley n-avea însă chef să-i dea explicaţii.

– De ce să fi cumpărat, repetă Tarr. Doar nu sunt un tâmpit de colecţionar, ce Dumnezeu, tot ce voiam era să scap de-acolo.

– Şi să-ţi aperi copilul, sugeră Smiley cu un zâmbet înţelegător. Şi să o aperi şi pe maică-sa, dacă puteai. Sunt sigur că te-ai gândit mult la lucrurile astea, spuse el pe un ton măgulitor. La urma urmelor, nu le puteai lăsa acolo, la discreţia curiosului ăla de franţuz, nu-i aşa?

Aşteptând, Smiley părea că examinează cartonaşele, un fel de fişe de dicţionar, citind cuvintele în lung şi în lat. N-aveau nici un sens: erau cuvinte aruncate la întâmplare. Unul dintre ele era greşit scris, Guillam observă că „epistolă“ avea nişte litere inversate. Ce dracu' făcea el acolo, în acel hotel păduchios? se întrebă Guillam. Ce traseu ascuns urmărea mintea lui, închis acolo, între sticle cu sosuri şi voiajori comerciali?

– Ei bine, spuse Tarr îmbufnat, de acord, am procurat paşapoarte pentru Danny şi mama ei. Doamna Poole, domnişoara Danny Poole. Şi acum ce facem, crăpăm de fericire?

Din nou se lăsă acea tăcere acuzatoare.

– De ce nu ne-ai spus asta înainte? întrebă Smiley pe un ton de tată dezamăgit. Nu suntem monştri. Nu le vrem răul. De ce nu ne-ai spus? Poate reuşeam să te şi ajutăm.

Reîncepu să examineze cartonaşele. Tarr trebuie să fi consumat vreo două-trei pachete. Erau răspândite râuri-râuri pe covorul din fibră de cocos.

– De ce nu ne-ai spus? repetă el. Nu este o crimă să ai grijă de oamenii pe care îi iubeşti.

„Dacă te lasă“, gândi Guillam, cu mintea la Camilla.

Pentru a-l ajuta să răspundă, Smiley îi oferi câteva sugestii:

– Ai intrat în fondurile operative ca să-ţi procuri acele paşapoarte britanice? Ăsta a fost motivul pentru care nu ne-ai spus? Dumnezeule, aici nu-i pasă nimănui de bani. Ne-ai adus o informaţie capitală. De ce-am fi făcut caz pentru câteva mii de dolari nenorociţi?

Timpul se scurgea din nou fără a fi folosit de cineva.

– Sau, poate, îi sugeră Smiley, ţi-a fost ruşine?

Guillam se crispă, uitând de-ale lui.

– Într-un fel, aveai dreptate să-ţi fie ruşine, după părerea mea. Nu era prea cavalereşte, la urma urmelor, să le laşi pe Danny şi pe maică-sa la discreţia acelui aşa-zis franţuz, care-l căuta cu atâta râvnă pe domnul Poole, nu găseşti? În timp ce tu scăpai, ca o mare personalitate? Este un gând îngrozitor, fu de acord Smiley, ca şi cum Tarr, şi nu el însuşi, fusese cel care formulase această remarcă. Este îngrozitor până şi gândul cât de departe ar putea merge Karla pentru a obţine tăcerea ta. Sau serviciile tale.

Sudoarea care curgea pe faţa lui Tarr deveni dintr-odată de nesuportat. Era prea multă, parcă erau şiroaie de lacrimi. Cartonaşele nu-l mai interesau pe Smiley, a cărui privire se îndreptă spre un alt joc. Două tije metalice ca braţele unei pensete. Toată şmecheria era să rostogoleşti o bilă de metal de-a lungul lor. Cu cât se rostogolea mai departe, pentru a cădea într-una dintre găurelele de dedesubt, cu atât acumulai mai multe puncte.

– Celălalt motiv care te-a determinat să nu ne spui, presupun eu, este faptul că le-ai ars. Vreau să spun că ai ars paşapoartele britanice, nu pe cele elveţiene.

„Ia-o-ncet George, se gândi Guillam, şi făcu un pas discret înainte pentru a micşora distanţa dintre ei. Ia-o încet."

– Ştiai că Poole era „prăjit", aşa că ai ars şi tu paşapoartele pe numele Poole, pe care le cumpăraseşi pentru Danny şi maică-sa, dar l-ai păstrat pe al tău, neavând altă soluţie. Apoi ai reţinut bilete de călătorie pentru amândouă, pe numele de Poole, pentru a convinge pe toată lumea că mai credeai încă în paşapoartele Poole. Prin toată lumea, vreau să spun: derbedeii lui Karla, nu-i aşa? Ai „măsluit" paşapoartele elveţiene de salvare, unul pentru Danny şi altul pentru mama ei, în speranţa că numerele lor vor trece neobservate, şi ţi-ai făcut alte

aranjamente, pe care le-ai păstrat pentru tine. Aranjamente care s-au materializat mai devreme decât cele făcute pentru restul „familiei“ Poole. Cum ar veni chestia asta? Să rămâi, de pildă, în Extremul Orient, dar în altă parte, să zicem Djakarta, undeva unde ai prieteni?

Chiar de acolo de unde se afla, Guillam nu putu reacţiona destul de rapid. Tarr îşi înfipse mâinile în gâtul lui Smiley, scaunul se răsturnă, Tarr şi Smiley căzură deodată pe podea. Din grămadă, Guillam reperă braţul drept al lui Tarr şi i-l răsuci la spate, mai-mai să-l rupă. Fawn apăru ca din senin, luă pistolul de pe pernă şi se apropie de Tarr ca şi cum ar fi vrut să-l ajute. Smiley îşi netezea hainele, iar Tarr era din nou aşezat pe pat, ştergându-şi colţul gurii cu o batistă.

– Habar n-am unde sunt ele acum, continuă Smiley. După câte ştiu, nu li s-a întâmplat nimic. Mă crezi, nu-i aşa?

Tarr îl privea aşteptând. Cu ochi furioşi. Smiley fu cuprins de un anume fel de calm, Guillam intuind că era încurajarea pe care şi-o dorise.

– Mai bine ai avea grijă de nevastă-ta şi ai lăsa-o pe-a mea în pace, murmură Tarr, cu mâna tot la gură.

Cu o exclamaţie, Guillam se năpusti spre el, dar Smiley îl opri.

– Atâta vreme cât nu încerci să comunici cu ele, continuă Smiley, este probabil mai bine ca eu să nu ştiu nimic. Doar dacă nu doreşti cumva să fac ceva pentru ele. Bani, protecţie sau vreo vorbă de îmbărbătare?

Tarr dădu din cap a negare. Avea gura plină de sânge. Guillam îşi dădu seama că Fawn îl pleznise, dar n-ajungea să înţeleagă când.

– Nu va mai dura mult, spuse Smiley, e o chestie de vreo săptămână. Chiar mai puţin, dacă pot. Încearcă să nu te gândeşti prea mult.

Când să plece, Tarr zâmbea din nou şi Guillam se gândi că vizita, sau faptul că-l insultase pe Smiley, sau pumnul luat în gură, îi făcuseră bine.

– Nu-i aşa că pronosticurile alea de fotbal, îi spuse Smiley calm lui Fawn, în timp ce se urca în maşină, nu le expediezi nicăieri?

– Nu, domnule.

– Atunci să ne rugăm lui Dumnezeu să nu fie câştigătoare, remarcă Smiley într-un acces neobişnuit de jovialitate, iar toată lumea izbucni în râs.

Memoria îi joacă feste ciudate unui creier epuizat, suprasolicitat. În timp ce conducea, o parte a minţii lui Guillam era concentrată asupra drumului, iar o alta se lupta jalnic cu suspiciuni din ce în ce mai negre în legătură cu Camilla, cu imagini răzleţe ale acestei zile şi ale altor zile lungi care i se învălmăşeau în cap. Zile de adevărată teroare în Maroc, când legăturile sale cădeau una după alta şi când fiecare zgomot de paşi pe scări îl făcea să se repeadă la fereastră pentru a se uita în stradă. Zile de trândăvie la Brixton, urmărind această biată lume trecând încet-încet pe lângă el, întrebându-se cât timp va mai dura până îi va veni şi lui rândul. Şi, dintr-odată, acel raport scris, aflat acolo, în faţa lui, pe birou: recopiat pe hârtie pelur albastră, pentru că fusese cumpărat, sursă necunoscută şi probabil nu foarte sigură. Fiecare cuvânt îi revenea în minte cu litere de-o şchioapă:

> Potrivit unui deţinut recent eliberat de la Lubianka, Centrul Moscova a procedat în iulie la o execuţie secretă în blocul disciplinar. Victimele erau trei dintre propriii funcţionari. Una dintre ele era femeie. Au fost cu toţii împuşcaţi în ceafă.

– Purta ştampila „Uz intern“, spuse Guillam cu o voce surdă. Parcaseră pe un drum lateral, lângă un restaurant pe a

cărui faţadă sclipeau lampioane. Cineva de la Centrala Londra mâzgălise pe margine: „Poate cineva identifica trupurile?“

La lumina becurilor colorate, Guillam zări faţa lui Smiley strâmbându-se de dezgust.

– Într-adevăr, recunoscu el în sfârşit. Da, ei bine, femeia era Irina, nu-i aşa? Mai erau Ivlov şi Boris, soţul ei, presupun. Vocea lui rămase total neutră. Nu trebuie ca Tarr să afle, continuă el, scuturându-se ca pentru a scăpa de oboseală. Este foarte important ca el să nu afle nimic. Dumnezeu ştie ce-ar face, sau n-ar face, dacă ar şti că Irina a murit.

Câteva clipe nici unul din ei nu se mişcă; din diverse motive, poate nici unul din ei nu avea nici puterea, nici curajul să o facă în momentul acela.

– Trebuie să dau un telefon, spuse Smiley, fără să facă însă nici o încercare să se dea jos din maşină.

– George?

– Trebuie să dau un telefon, murmură el. Lacon.

– Atunci, dă-l!

Întinzând mâna peste el, Guillam îi deschise portiera. Smiley coborî, făcu câţiva paşi pe caldarâm, apoi păru că se răzgândeşte şi se reîntoarse la maşină.

– Hai să mâncăm ceva, spuse peste geamul lăsat, pe acelaşi ton preocupat. Cred că nici măcar oamenii lui Toby nu ne-ar urmări până aici.

Ceea ce odinioară fusese un restaurant era acum o cârciumă pentru şoferi, cu ornamente amintind de trecutul ei glorios. Meniul era legat în piele roşie şi pătat cu grăsime. Băiatul care-l adusese era pe jumătate adormit.

– Se pare că *coq au vin* e întotdeauna în regulă, spuse Smiley cu un efort nereuşit de a avea umor, revenind de la cabina telefonică din colţ. Şi, cu o voce înăbuşită, fără ecou, adăugă: Spune-mi, cât ştii despre Karla?

– Cam tot atât cât ştiu despre Vrăjitoare şi Sursa Merlin şi despre tot ce era scris în documentul pe care i l-am semnat lui Porteous.

– Ăsta zic şi eu răspuns! Voiai, cred, să mă repezi, dar analogia este remarcabilă.

Băiatul reapăru, legănând o sticlă de vin de Burgundia ca pe o măciucă.

– Vrei s-o laşi o clipă să respire?

Băiatul se uită la Smiley ca la un nebun.

– Deschide-o şi las-o pe masă, spuse Guillam scurt.

Smiley nu-i relată chiar tot. Guillam avea să remarce unele lacune. Dar era suficient cât să-i smulgă gândurile negre din cotloanele întunecate unde se rătăciseră.

Capitolul 23

– Intră în atribuţiile celor care-i controlează pe agenţi să se transforme în legende, începu Smiley, ca şi cum ar fi ţinut un curs stagiarilor de la Grădiniţă. O fac, la început, ca să-şi impresioneze agenţii. Mai târziu, încearcă figura şi faţă de colegi, şi, dacă iau în consideraţie experienţa mea personală, în cele mai multe cazuri se fac de rahat. Unii merg până acolo încât o încearcă pe ei înşişi. Ăştia sunt nişte şarlatani de care trebuie să scapi cât poţi de repede, nu există altă cale.

Totuşi, legendele se năşteau, iar Karla era una dintre ele. Până şi vârsta sa era un mister. După toate probabilităţile, Karla nu era numele său adevărat. Decenii întregi din existenţa sa rămâneau în umbră şi probabil nu se vor lumina niciodată, întrucât cei cu care lucra aveau un mod al lor de a muri sau de a-şi ţine gura strâns închisă.

– Se spune că taică-său a lucrat în Ohrana şi că mai târziu a reapărut în Ceka. Nu cred să fie adevărat, dar s-ar putea să fie aşa. Unii spun că el ar fi lucrat ca ajutor de bucătar pe un tren blindat acţionând împotriva trupelor japoneze de ocupaţie din Extremul Orient. Se mai spune că a învăţat meseria de la Berg – că a fost, practic, discipolul acestuia –, care sună ca şi cum ai spune că a învăţat muzica cu... of, spune-mi numele unui mare compozitor. În ceea ce mă priveşte, cariera sa a început în Spania, în 1936; cel puţin în legătură cu aceasta

avem documente. Poza în chip de ziarist rus alb sprijinind cauza lui Franco şi a recrutat o întreagă herghelie de agenţi germani. A fost o operaţiune extrem de complicată şi remarcabilă pentru un om tânăr. A reapărut apoi în timpul contraofensivei sovietice din toamna lui 1941, în calitate de ofiţer de informaţii sub comanda lui Konev. Avea misiunea să dirijeze formaţiunile de partizani din spatele liniilor germane. Între timp, a descoperit că operatorul său radio trecuse de partea cealaltă şi că transmitea mesaje inamicului. L-a readus de partea sa şi, din acel moment, pe calea undelor a început un joc care i-a înnebunit de tot.

La Elnea, mulţumită lui Karla, nemţii supuseseră tirului propria linie întâi. Asta face parte tot din legendă, spuse Smiley.

– Şi, între aceste două repere, continuă el, 1936 şi 1941, Karla s-a aflat în Marea Britanie, unde credem că a stat vreo şase luni. Nici până în ziua de azi nu ştim – sau, mai curând, *eu* nu ştiu – sub ce nume sau sub ce acoperire. Ceea ce nu înseamnă că Gerald nu ştie. Dar este puţin probabil ca Gerald să ne spună, oricum, nu deliberat.

Smiley nu-i vorbise niciodată lui Guillam în felul acesta. Nu era deloc înclinat spre confidenţe sau spre discursuri lungi. Guillam îl cunoştea drept un om timid, în ciuda vanităţilor sale, şi care nu dorea cine ştie ce să comunice cu alţii.

– Prin 1948, pentru că îşi servise credincios patria, Karla a fost aruncat un timp în închisoare şi apoi a fost trimis în Siberia. Nimic legat de persoana sa în această treabă. S-a întâmplat, pur şi simplu, să aparţină uneia dintre acele secţiuni ale Serviciului de informaţii al Armatei Roşii, care, într-una sau alta din campaniile de epurări, îşi încetase existenţa.

Desigur, continuă Smiley, după reabilitarea sa în epoca poststalinistă, se dusese în America; atunci când autorităţile indiene îl arestaseră la Delhi, în 1955, pentru o încălcare

minoră a legii imigrării, tocmai aterizase din California. Bârfa ulterioară de la Prăvălie îl legase de marile scandaluri de trădare din Marea Britanie şi din Statele Unite.

Smiley ştia mai multe:

– Karla se afla din nou în dizgraţie. Moscova îi voia pielea pe băţ şi credeam că-l vom putea convinge să treacă în Occident. De aceea am şi luat avionul spre Delhi. Ca să am o discuţie cu el.

Se opri din vorbă în momentul în care chelnerul ăla obosit se plecă spre ei şi îi întrebă dacă sunt mulţumiţi. Smiley îl asigură pe un ton foarte amabil că totul era bine.

– Istoria întâlnirii mele cu Karla, reluă el, ţinea foarte mult de starea de spirit din vremea aceea. Pe la mijlocul anilor 1950, Centrul Moscova era la pământ. Ofiţerii superiori erau împuşcaţi sau epuraţi cu grămada, iar eşaloanele inferioare intraseră într-o paranoia colectivă. Acest fapt a avut drept primă consecinţă o mulţime de defecţiuni pentru ofiţerii Centrului, aflaţi la post în străinătate. De peste tot, de la Singapore, Nairobi, Stockholm, Canberra, Washington şi mai ştiu eu de unde, primeam regulat aceleaşi colete din partea rezidenţelor locale: nu numai peşti mari, dar şi fâţe, curieri, şoferi, cifrori, dactilografe. Trebuia neapărat să reacţionăm cumva – nu cred că s-a înţeles vreodată în ce măsură industria îşi determină propria inflaţie –, aşa că, peste noapte, m-am transformat într-un fel de comis-voiajor, zburând într-o zi în cine ştie ce capitală, pentru ca a doua zi să mă aflu într-un nenorocit de post de frontieră – o dată m-am dus chiar pe un vas în largul mării – ca să înregistrez transfugii ruşi. Să selecţionez, să filtrez, să fixez condiţii, să asist la interogatorii şi, până la urmă, chiar la lichidări.

Guillam nu-l pierdea din ochi, dar, până şi la lumina aceea sălbatică de neon, expresia lui Smiley nu trăda nimic altceva decât o concentrare uşor îngrijorată.

– Am pus la punct, am putea spune, trei categorii de contracte pentru cei ale căror relatări stau în picioare. Dacă posibilităţile de acces ale clientului nu erau interesante, îl negociam cu altă ţară şi nu ne mai ocupam de el. Îl cumpăram ca să-l avem în stoc, cum se spune, precum fac astăzi vânătorii de scalpuri. Sau puteam să-l reintroducem în Rusia, aceasta presupunând că dezertarea sa nu fusese remarcată acolo. Sau, dacă avea noroc, îl luam noi; îl goleam de tot ce ştia şi îl reinstalam în Occident. În general, Londra era aceea care decidea. Nu eu. Dar nu uita un lucru: Karla – Gerstmann, cum îşi spunea atunci – nu era decât un client ca toţi ceilalţi. Ţi-am spus povestea lui de la cap la coadă. N-am vrut să-ţi ascund nimic, dar trebuie să ţii seama acum, dat fiind tot ceea ce s-a întâmplat între noi, sau, mai bine spus, ceea ce nu s-a întâmplat, că tot ceea ce ştiam eu şi oricine altcineva de la Prăvălie în momentul când am plecat la Delhi era că un tip, care-şi spunea Gerstmann, stabilise o legătură radio între Rudnev, şeful reţelelor clandestine de la Centrul Moscova, şi un grup din California, controlat de Centru, care ardea gazul datorită lipsei mijloacelor de comunicaţie. Asta e tot. Gerstmann a trecut prin contrabandă peste frontiera canadiană un emiţător radio şi a stat la San Francisco trei săptămâni ca să dreseze un nou operator. Aşa am presupus, şi a fost un şir întreg de transmisiuni-test care ne confirmau asta. Pentru aceste transmisiuni-test între Moscova şi California, explică Smiley, s-a folosit un cod anume, ca apoi, într-o zi, Moscova să emită un ordin expres...

– În acelaşi cod?

– Exact. Asta-i chestia. Datorită unui moment de neatenţie din partea cifrorilor lui Rudnev, am reuşit să le-o luăm înainte. Decriptorii noştri au descifrat codul şi astfel am obţinut informaţiile. Gerstmann trebuia să plece imediat din San Francisco şi să se ducă la Delhi pentru a se întâlni cu corespondentul

agenţiei TASS, un recrutor care dăduse de o pistă chineză fierbinte şi care avea nevoie urgentă de instrucţiuni. De ce l-au târât tot drumul ăsta de la San Francisco la Delhi şi de ce trebuia să fie trimis Karla şi nu altcineva, asta e o poveste de spus altă dată. Singurul lucru palpabil este că, atunci când Gerstmann a ajuns la întâlnirea de la Delhi, reprezentantul agenţiei TASS i-a înmânat un bilet de avion şi i-a spus să plece direct acasă la Moscova. Fără întrebări. Ordinul venea de la Rudnev personal. Era semnat cu numele de cod al lui Rudnev şi era redactat pe un ton destul de aspru chiar pentru tipicul rusesc. După care omul de la TASS a şters-o, lăsându-l pe Gerstmann în mijlocul trotuarului, cu o mulţime de întrebări în braţe şi cu cele douăzeci şi opt de ore pe care le mai avea până la decolare. N-a rămas mult acolo pentru că, la cererea noastră, autorităţile indiene l-au arestat şi l-au expediat la o închisoare din New Delhi. După câte îmi aduc aminte, le promisesem indienilor o bucăţică de produs. Parcă acesta a fost târgul, zise el şi, ca un om şocat că nu-l ajută memoria, rămase tăcut şi cu privirea pierdută în camera plină de fum. Sau poate le-am spus că pot dispune de Gerstmann când ne vom fi terminat noi treaba cu el. Of, Doamne, Doamne...

– De fapt, nu are nici un fel de importanţă, spuse Guillam.

– A fost singura dată în viaţa lui Karla, aşa cum îţi spuneam, când Prăvălia i-o luase înainte, reluă Smiley, sorbind o gură de vin şi strâmbându-se. N-avea de unde să ştie, dar reţeaua de la San Francisco, pe care tocmai o pusese pe picioare, fusese complet distrusă în ziua în care el plecase spre Delhi. De cum a aflat istoria de la agenţii de interceptare, el a pasat-o americanilor, stabilindu-se ca să-l facă scăpat pe Gerstmann, dar să pice pe întreaga reţea a lui Rudnev din California. Gerstmann zbură către Delhi fără să bănuiască nimic şi continua să nu aibă habar atunci când am ajuns la închisoarea din Delhi să-i vând mica mea poliţă de asigurări,

cum îi spunea Control. Alegerea sa era foarte simplă. Nu exista nici un fel de îndoială, în situaţia respectivă, că la Moscova se voia capul lui Gerstmann, şi că acolo, pentru a şi-l salva pe al său, Rudnev îl denunţa cu înverşunare că a distrus reţeaua de la San Francisco. Afacerea a făcut mult zgomot în Statele Unite, iar Moscova era furioasă din cauza publicităţii. Aveam asupra mea fotografiile făcute de presă cu ocazia arestărilor, inclusiv cea a emiţătorului radio importat de Karla şi cea a planurilor de transmisiuni pe care le ascunsese înainte de a pleca. Ştii cât ne agasează pe toţi când lucrurile astea ajung în ziare.

Guillam ştia. Îşi aminti brusc de dosarul *Martor,* pe care i-l încredinţase lui Mendel ceva mai devreme în cursul serii.

– Ca să rezumăm, Karla era proverbialul orfan al războiului rece. Îşi părăsise ţara pentru a îndeplini o misiune în străinătate. Aceasta îi explodase în plină faţă, dar nu avea cum să se întoarcă. Acasă i-ar fi fost şi mai greu decât în străinătate. Nu aveam nici o autoritate să-l ţinem permanent în stare de arest, aşa că el era cel care trebuia să ne ceară protecţie. Nu cred că am dat vreodată peste un caz mai clar, care să pledeze în favoarea unei dezertări. Nu aveam decât să-l conving de arestarea reţelei de la San Francisco – fluturându-i fotografiile şi tăieturile de presă pe care le aveam în servietă –, să-i povestesc câte ceva despre sforăriile neprieteneşti ale fratelui Rudnev la Moscova, să le telegrafiez anchetatorilor suprasolicitaţi de la Sarratt şi, cu puţin noroc, puteam să fiu înapoi la Londra la sfârşitul de săptămână. Cred chiar că aveam bilete la Sadlers Wells. Era anul când Ann se dădea în vânt după balet.

Da, Guillam auzise şi despre asta, un Apollo galez de 20 de ani, băiatul-minune al stagiunii. Pusese Londra pe jăratic timp de luni întregi.

– Căldura din închisoare era îngrozitoare, continuă Smiley. Celula avea în mijloc o masă de fier şi inele precum cele de legat vitele fixate în perete. L-au adus cu cătuşe, ceea ce părea idiot pentru că era foarte firav. Am cerut să i se elibereze mâinile şi, după ce s-au executat, şi le-a pus pe masă, urmărind cum începe să i se restabilească circulaţia sângelui în ele. Probabil că-l dureau, dar s-a abţinut să facă vreun comentariu. Era acolo de o săptămână şi purta o tunică de pânză. Roşie. Nu mai ştiu ce semnificaţie avea roşul. Ceva care face oricum parte din rânduielile închisorii. (Mai luă o înghiţitură de vin, se strâmbă din nou, apoi încet-încet îşi reveni, pe măsură ce amintirile îl năpădeau din nou.) Ei bine, la prima vedere, nu m-a impresionat aproape deloc. Mi-ar fi fost deosebit de greu să recunosc în mărunţelul acela din faţa mea pe acel maestru al perfidiei de care am auzit din scrisoarea Irinei, biata femeie. Fără îndoială însă că şi nervii mei erau destul de tociţi de atâtea întâlniri similare din ultimele luni, de toate călătoriile mele şi de... şi de, ei bine, de chestiile de acasă.

De când îl cunoştea Guillam, Smiley nu fusese niciodată mai aproape de a recunoaşte infidelităţile lui Ann.

– Dintr-un anumit motiv, mă durea foarte tare.

Ochii îi erau încă deschişi, dar avea privirea întoarsă spre lumea lui interioară. Pielea frunţii şi a obrajilor îi era întinsă parcă de un efort de memorie, dar nimic nu-i putea ascunde lui Guillam singurătatea evocată de această unică mărturisire.

– Am o teorie a mea care, presupun, este destul de imorală, continuă Smiley pe un ton mai puţin grav. Fiecare dintre noi nu dispune decât de o cantitate limitată de compasiune. Vreau să spun că, dacă ne risipim îngrijorarea pentru fiecare mâţă vagaboandă, nu vom ajunge niciodată la miezul lucrurilor. Ce crezi despre asta?

– Cum era Karla? întrebă Guillam ca şi cum ar fi pus o întrebare retorică.

– Ca un unchiaş. Modest, ca un unchiaş foarte bătrân. I-ar fi stat bine ca preot: genul ăla de popă jigărit, jerpelit, pipernicit, pe care îl întâlneşti în oraşele italiene. Un tip mărunt, aţos, cu părul argintiu, cu ochi căprui strălucitori şi plin de riduri. Sau ca un învăţător, putea să fie foarte bine un învăţător: încăpăţânat, dacă vrei, orice s-ar înţelege prin asta, şi pătrunzător în limitele experienţei sale. Dar la scară mică, oricum. Nu mi-a făcut iniţial nici o altă impresie, în afară de faptul că se uita drept la mine şi că ochii i s-au fixat pe mine de la începutul convorbirii noastre. Dacă vrei să numeşti asta convorbire, din moment ce el n-a scos un cuvânt. Nici măcar un cuvânt, tot timpul cât am stat împreună, nici o silabă. În plus, era o căldură împuţită, iar eu eram mort de oboseală după atâtea călătorii.

Din politeţe mai mult decât de poftă, Smiley începu să-şi vadă de mâncare, luând câteva îmbucături fără cine ştie ce plăcere înainte de a relua firul povestirii.

– Aşa, murmură el, ca să nu-l ofensăm pe bucătar. Adevărul este că eram uşor pornit împotriva domnului Gerstmann. Toţi avem idei preconcepute, iar eu nu-i înghiţeam pe operatorii radio. I-am găsit întotdeauna obositori şi i-am considerat slabi ca agenţi operaţionali, mult prea încordaţi şi ruşinos de neserioşi când era vorba să-şi facă treaba. Gerstmann, aşa mi se părea mie, era ca oricare altul din gaşca aia. Poate că încerc să-mi găsesc scuze acum pentru că, în ceea ce îl priveşte, m-am apucat de treabă cu mai puţină – şi aici Smiley ezită – grijă, cu mai puţină precauţie decât ar fi trebuit, dacă stau acum să mă gândesc în urmă. Brusc, vocea deveni mai puternică. Cu toate că nu sunt atât de sigur că trebuie să mă scuz, spuse el.

Aici, Guillam simţi un val de furie neobişnuită, trădat de zâmbetul spectral lipit de buzele palide ale lui Smiley.

– La urma urmei, dă-o dracului, bombăni Smiley.

Guillam aştepta, descumpănit.

– Am gândit – după câte îmi amintesc – că închisoarea îl marcase foarte mult în cele şapte zile petrecute acolo. I se vârâse praful ăla albicios în piele şi nu transpira deloc. Eu, în schimb, eram o apă tot. I-am debitat lecţia, aşa cum mai făcusem de o duzină de ori anul acela, dar, evident, nefiind cazul, nu i-am pus problema retrimiterii în Rusia ca agent al nostru. „Poţi să alegi. Eşti singurul care hotărăşte. Vino în Occident şi-ţi putem oferi, în limite rezonabile, o viaţă decentă. După un interogatoriu, în cursul căruia contăm pe cooperarea dumitale, te putem ajuta să o iei de la început, să dobândeşti o nouă identitate, linişte şi să primeşti o anumită sumă de bani. În caz contrar, te poţi reîntoarce acasă şi presupun că te vor împuşca sau te vor trimite într-un lagăr. Luna trecută i-au expediat pe Bîkov, pe Şur şi pe Muranov. Şi acum ia zi, de ce nu-mi spui tu mie adevăratul tău nume?" Ceva în genul acesta. M-am reaşezat pe scaun, mi-am şters sudoarea de pe frunte şi am aşteptat să-mi zică: „Da, mulţumesc". N-a făcut-o. N-a scos un cuvânt. A stat pur şi simplu acolo, înţepenit şi mititel sub ventilatorul ăla mare, stricat, uitându-se la mine cu ochii lui căprui cu o privire destul de amuzată. Îşi ţinea mâinile pe masă în faţa lui. Erau pline de bătături. Îmi amintesc că mi-am zis că ar trebui să-l întreb unde a făcut atâta muncă manuală. Le ţinea – uite aşa – sprijinite de masă, cu palmele în sus şi cu degetele uşor îndoite, de parcă ar mai fi avut cătuşe.

Crezând că prin gestul său Smiley arăta că ar vrea ceva, chelnerul se apropie cu pasul său greoi, dar Smiley îl asigură încă o dată că totul era mai mult decât perfect şi că vinul, în special, era extraordinar, chiar se întreba de unde îl procura; o ţinu tot aşa, până când băiatul plecă zâmbind, amuzându-se în sinea lui şi plesnind şervetul de o masă alăturată.

– Acela a fost, cred, momentul în care a început să mă cuprindă o senzaţie teribilă de rău. Căldura mă înnebunea cu

adevărat. Putoarea era îngrozitoare şi îmi amintesc stropii de sudoare căzând – *pic-pic* – pe masa de fier. Nu doar tăcerea, ci şi imobilitatea sa fizică începură să mă calce pe nervi. Oho, cunoscusem desigur până atunci transfugi cărora le-a luat ceva timp până să vorbească. Trebuie să-i fie teribil de greu cuiva, anume instruit să păstreze secretul şi faţă de cei mai buni prieteni, să deschidă deodată gura şi să scuipe secrete inamicului. Mi-a trecut prin minte că indivizii din conducerea închisorii, dintr-un gest de amabilitate faţă de mine, încercaseră să-l mai înmoaie înainte de a mi-l aduce. M-au asigurat că nu au făcut aşa ceva, dar parcă poţi să ştii?! La început am pus tăcerea lui pe seama şocului. Dar această imobilitate totală, ca de animal la pândă, era cu totul altceva. Mai ales când în mine se agitau cu iuţeală atâtea: Ann, propriile-mi bătăi de inimă, efectul căldurii şi al călătoriei...

– Înţeleg, spuse Guillam calm.

– Înţelegi? A sta jos poate fi un gest foarte elocvent, orice actor îţi poate spune asta. Ne aşezăm potrivit propriei firi. Ne crăcănăm picioarele sau le răscrăcărăm, ne odihnim ca boxerii între două runde, ne agităm, ne cocoţăm, ne încrucişăm şi descrucişăm picioarele, ne pierdem răbdarea sau puterea de a rezista. Gerstmann n-a făcut nimic din toate acestea. Avea o atitudine exactă, inabordabilă, trupul său mic şi colţuros era ca o stană de piatră, ar fi putut să stea acolo, nemişcat, cât era ziua de lungă, fără să-i tresară măcar un muşchi. În timp ce eu... Izbucnind într-un râs stângaci, jenat, Smiley mai luă o gură de vin, dar degeaba, tot nu era mai bun. În timp ce eu aveam o poftă nebună să am ceva în faţa mea, hârtii, o carte, un raport. Cred că nu am stare; sunt un tip zbuciumat, schimbător. Cel puţin aşa am crezut atunci. Aveam impresia că îmi lipseşte calmul înţelepciunii. Că îmi lipsea înţelepciunea, dacă vrei. Munca mă împovărase mai mult decât îmi putusem da seama până atunci. Dar în celula aia împuţită m-am

simţit într-adevăr copleşit. Aveam impresia că întreaga greutate a purtării războiului rece căzuse pe umerii mei. Ceea ce, desigur, era o aiureală, de fapt, eram extenuat şi cam bolnav. Mai luă o gură de vin. Auzi, spuse el, parcă şi mai furios pornit pe sine, nimeni n-are de ce să-şi ceară scuze pentru ce-am făcut eu.

– Şi ce-ai făcut, mă rog? întrebă Guillam râzând.

– Oricum, a intervenit tăcerea aceea, reluă Smiley, fără să dea vreo atenţie întrebării. Nu s-ar putea spune că era din vina lui Gerstmann pentru că, oricum, acesta nu spunea nimic. Aşa că era din vina mea. Îmi debitasem rolul; îi fluturasem fotografiile în faţă, dar nu le-a dat nici o atenţie. Aş putea zice că părea total dispus să mă creadă pe cuvânt că reţeaua de la San Francisco fusese prăjită. Am luat-o iar de la început, i-am spus una-alta, variaţii pe aceeaşi temă, până am secat de tot. Sau, mai bine zis, stăteam acolo, transpirând ca un porc. Orice tâmpit ştie că atunci când păţeşti aşa ceva, te scoli şi pleci. Îi spui: „Ori vrei, ori nu vrei" sau „Ne vedem mâine-dimineaţă". Îi spui orice. „Du-te şi mai reflectează o oră." Şi ce să vezi, m-am trezit vorbind despre Ann. Continuă, trecând peste exclamaţia înăbuşită a lui Guillam. O, nu despre Ann *a mea,* să nu crezi asta. Despre Ann *a lui.* Mi-am închipuit că are şi el una. M-am întrebat, bineînţeles în treacăt: la ce s-ar gândi un bărbat într-o situaţie ca asta, la ce m-aş gândi eu însumi? Răspunsul subiectiv al minţii mele a fost: la femeia lui. Cum se numeşte treaba asta; proiecţie sau substituţie? Detest termenii ăştia, dar sunt sigur că unul din ei se potriveşte. M-am plasat cu situaţia mea jalnică în postura lui, ăsta e adevărul şi, aşa cum îmi dau acum seama, am început să procedez la propriul meu interogatoriu: el nu scotea un cuvânt, îţi dai seama. Adevărat, m-am folosit în abordare şi de câteva lucruri exterioare. Avea un aer conjugal, *părea* jumătatea unui cuplu, *părea* prea împlinit ca să fi fost singur în

decursul vieţii sale. Mai era apoi şi paşaportul său, din care reieşea că Gerstmann era însurat. Noi toţi avem obiceiul de a ne confecţiona nişte acoperiri, personalităţile noastre de împrumut, cel puţin paralele cu realitatea. Căzu apoi într-un moment de meditaţie. M-am gândit de multe ori la chestia asta. I-am spus-o şi lui Control: ar trebui să luăm mai în serios poveştile de acoperire ale adversarilor. Cu cât un om are mai multe identităţi, cu atât definesc ele mai bine persoana pe care o ascund. Bărbatul de cincizeci de ani care se întinereşte cu cinci ani... Bărbatul însurat care o face pe flăcăul... Orfanul care zice că are doi copii... Anchetatorul care împrumută ipostaza unuia care tace. Puţini bărbaţi rezistă tentaţiei de a-şi da în vileag poftele, atunci când imaginează fantasme în jurul propriei persoane.

Se pierduse din nou în gândurile sale şi Guillam aşteptă cu răbdare să-şi revină. Dacă Smiley îşi concentrase toată atenţia asupra lui Karla, Guillam şi-o fixase pe a sa asupra lui Smiley. În clipa aceea s-ar fi dus oriunde cu el, ar fi luat-o oriîncotro, doar să-i rămână alături şi să-i audă povestirea până la capăt.

– Mai ştiam din rapoartele americanilor că Gerstmann fuma ţigară după ţigară. Camel. Am trimis să i se aducă câteva *pachete,* parcă aşa le zic americanii, şi îmi amintesc că am avut o senzaţie foarte stranie când i-am dat banii unui gardian pentru ele. Am avut impresia, înţelegi, că Gerstmann vedea ceva simbolic în acest aranjament între mine şi indian. Pe atunci îmi ţineam banii într-o centură. Am fost nevoit să scotocesc şi să trag o bancnotă dintr-un teanc. Privirea lui Gerstmann m-a făcut să mă simt ca un explorator imperialist de mâna a paişpea. Zâmbi. Ceea ce e sigur că *nu sunt.* Bill, dacă vrei, poate Percy. Dar nu eu. Chemă chelnerul doar ca să-l expedieze: Poţi să ne-aduci nişte apă? O carafă şi două pahare? Mulţumesc! Îşi reluă apoi povestirea. Ei, şi atunci

l-am întrebat despre doamna Gerstmann. I-am spus: unde se află? Era o întrebare la care tare mi-aş fi dorit să mi se răspundă despre Ann. Nici o replică, doar nişte ochi neclintiţi. În dreapta şi în stânga lui – cei doi gardieni, ale căror priviri erau atât de distrate în comparaţie cu privirea lui. Probabil că va trebui să-şi refacă viaţa, i-am spus. Nu are altă soluţie. N-avea el nici un prieten pe care putea conta că o să aibă grijă de ea? Poate că am reuşi să găsim vreo modalitate de a lua în secret legătura cu ea? I-am explicat că prin reîntoarcerea lui la Moscova nu-i va face nici un fel de bine. Mă ascultam vorbind, îi dădeam înainte, nu reuşeam să mă opresc. Poate că nici nu voiam. Mă gândeam realmente să o părăsesc pe Ann, înţelegi, credeam că venise momentul. O reîntoarcere ar fi un gest donquijotesc, i-am spus, fără nici o valoare concretă pentru soţia lui, pentru nimeni, chiar dimpotrivă. Va fi ostracizată. În cel mai bun caz ar lăsa-o să-l vadă câteva clipe înainte de a-l executa. Pe de altă parte, dacă trecea de partea noastră, s-ar putea să reuşim să negociem soarta ei. Aveam destui în stoc pe vremea aceea, îţi aduci aminte, şi o parte din ei reveneau în Rusia la schimb. Dar de ce trebuie să luăm din stoc, pentru numele lui Dumnezeu, zău că mă depăşeşte. Nu credea, l-am întrebat eu, că ea ar prefera să-l ştie la adăpost în Occident, având şanse certe să vină alături de el, mai curând decât să-l vadă împuşcat sau muritor de foame în Siberia? Adevărul este că am insistat enorm asupra femeii. Expresia lui mă încuraja. Aş fi putut jura că am reuşit să comunic cu el, că i-am găsit veriga slabă din armură, când, de fapt, bineînţeles, nu făceam altceva decât să-i indic unde se afla veriga mea slabă. Iar când am spus Siberia, am atins un punct sensibil. O simţeam, ca un nod în propriul meu gât, îl simţeam pe Gerstmann cutremurându-se. Gardianul s-a întors în sfârşit cu ţigările, un braţ plin, şi le-a răsturnat cu zgomot pe masa de tablă. Am numărat restul, i-am dat un bacşiş

şi am surprins din nou acea expresie în ochii lui Gerstmann. Cred că am citit un licăr de amuzament în privirea lui, dar, zău, nu mai eram în stare să-mi dau exact seama. Am observat că gardianul îmi refuzase bacşişul. Presupun că nu-i înghiţea pe englezi. Am deschis un pachet şi i-am oferit lui Gerstmann o ţigară. „Hai, i-am spus eu, toată lumea ştie că fumezi ca un turc. Unde mai pui că astea sunt ţigările tale preferate." Vocea îmi suna încordată şi stupidă; nu o puteam drege în nici un fel. Gerstmann s-a ridicat şi, într-un mod politicos, l-a făcut pe gardian să înţeleagă că ar dori să se reîntoarcă în celulă. Fără să se grăbească, Smiley împinse farfuria pe jumătate plină, peste care se adunaseră bănuţi de grăsime sleită, ca nişte pojghiţe de gheaţă. Când să părăsească încăperea, se răzgândi şi luă un pachet de ţigări şi bricheta de pe masă, bricheta mea, un dar de la Ann. „Lui George, de la Ann, cu toată dragostea." În condiţii obişnuite, nici măcar n-aş fi visat să-l las s-o ia. Dar condiţiile nu erau obişnuite. Am gândit, într-adevăr, că era foarte firesc ca el să ia bricheta ei. Consideram gestul, Doamne, iartă-mă, elocvent pentru legătura dintre noi. Şi-a vârât bricheta şi ţigările în buzunarul tunicii sale roşii, apoi şi-a scos mâinile pentru a i se pune cătuşele. „Aprinde una acum dacă vrei, i-am spus eu, iar către gardieni: Lăsaţi-l vă rog să-şi aprindă o ţigară." N-a schiţat nici un gest. „Intenţia noastră este să te urcăm mâine în avionul de Moscova, bineînţeles dacă nu cumva cădem la învoială", am adăugat eu. S-ar putea să nu mă fi auzit. I-am urmărit pe gardieni cum îl duceau, apoi m-am întors la hotel, cineva m-a dus cu maşina, dar nici până în ziua de astăzi n-aş putea să-ţi spun cine. Nu mai ştiam ce simţeam. Eram mai descumpănit şi mai bolnav decât voiam să recunosc, chiar şi în sinea mea. Am mâncat ca vai de lume, am băut prea mult şi m-am trezit cu o febră teribilă. Zăceam pe pat ud de transpiraţie şi visam la Gerstmann. Îmi doream

nespus de mult să rămână. Cuprins de delir cum eram, îmi pusesem într-adevăr în minte să-l păstrez, să-i refac viaţa şi, dacă era posibil, să-l instalez împreună cu soţia într-un cadru idilic. Să-l fac un om liber, să-l scot din război pentru totdeauna. Voiam cu disperare să nu se întoarcă acolo. Smiley ridică privirea cu o expresie de autoironie în ochi. Ceea ce vreau să-ţi spun, Peter, este că Smiley – şi nu Gerstmann – se retrăgea din luptă în noaptea aceea.

– Erai bolnav, insistă Guillam.

– Să spunem obosit. Bolnav sau obosit, toată noaptea, între aspirină, chinină şi viziuni de un sentimentalism greţos privind refacerea căsniciei lui Gerstmann, mă obseda o imagine. Cea a lui Gerstmann, cu mâinile sprijinite de marginea ferestrei, uitându-se jos, în stradă, cu ochii lui căprui, cu privirea fixă, iar eu spunându-i întruna: „Stai, nu sări, stai!“ Nedându-mi seama că, desigur, visam la propria mea insecuritate şi nu la a lui. În zori, un medic mi-a făcut nişte injecţii ca să-mi scadă febra. Ar fi trebuit să renunţ la caz, să telegrafiez pentru a cere un înlocuitor. Ar fi trebuit să aştept înainte de a mă duce la închisoare, dar nu mă gândeam decât la Gerstmann. Simţeam nevoia să aud cu urechile mele ce hotărâre luase. La opt mă îndreptam, escortat, către celule. Şedea ţeapăn ca un băţ, pe o banchetă de lemn; pentru întâia oară am ghicit soldatul din el şi ştiam că, la fel ca şi mine, nu dormise toată noaptea. Era neras, iar firele albite din barbă îi dădeau un chip de om bătrân. Pe celelalte bănci dormeau indieni, iar el, în tunica aia roşie şi cu tenta aia uşor argintie, părea deosebit de alb printre ei. Ţinea bricheta lui Ann în mână, iar pachetul de ţigări se afla lângă el, neatins, pe bancă. Am tras concluzia că înfruntase noaptea şi tentaţia ţigărilor pentru a hotărî dacă era capabil să accepte închisoarea, interogatoriile şi moartea. I-am aruncat o simplă privire şi mi-am dat seama, după expresia care i se citea pe faţă, că

putea. Nu l-am mai rugat, spuse Smiley, continuându-şi relatarea. Nu era omul pe care să-l zdruncini cu panglicării. Avionul său pleca înainte de prânz. Mai aveam încă două ore. Sunt cel mai prost avocat din lume, dar, în acele două ore, am încercat să invoc toate motivele pe care le ştiam pentru a-l împiedica să plece la Moscova. Credeam, înţelegi, că văzusem pe faţa lui ceva deasupra dogmelor. Nu-mi dădeam seama că, de fapt, era o reflectare a propriei mele expresii. Ajunsesem să cred că, în ultimă instanţă, Gerstmann era accesibil unor argumente omeneşti, obişnuite, venind din partea unui bărbat de aceeaşi vârstă şi de aceeaşi profesie cu el şi, în sfârşit, tot atât de călit. Nu i-am promis bogăţie, femei şi Cadillacuri, sau unt la discreţie, acceptasem ideea că n-are ce face cu aşa ceva. Am avut cel puţin înţelepciunea să nu vorbesc despre nevastă-sa. Nu i-am ţinut discursuri despre libertate, orice ar însemna aceasta, sau despre bunăvoinţa funciară a Occidentului; de altfel, nu erau cele mai nimerite zile atunci ca să-i vinzi această poveste, şi eu însumi nu eram din punct de vedere ideologic clarificat. Am preferat calea afinităţilor. „Auzi, i-am spus, începem amândoi să îmbătrânim, şi ne-am petrecut fiecare viaţa căutând slăbiciunile din sistemul celuilalt. Ştiu pe dinafară valorile Estului, aşa cum şi tu ştii pe dinafară valorile Vestului. Amândoi, sunt sigur, am gustat din plin, până ni s-a făcut greaţă, satisfacţiile tehnice ale acestui război nenorocit. Dar iată că acum ai tăi urmează să te lichideze. Nu crezi că a venit momentul să recunoşti că e tot atâta nimicnicie la voi cât şi la noi? Vezi, i-am spus eu, în meseria noastră nu avem decât o viziune negativă. În sensul acesta, nici unul din noi n-are încotro s-o apuce. Când eram tineri, am subscris amândoi unor idei *mărețe...*“ Am simţit din nou acel impuls în el – Siberia – atinsesem un punct dureros. „Dar acum, gata, nu-i aşa?“ L-am rugat insistent să-mi răspundă măcar la această întrebare: nu

i-a trecut oare prin cap că amândoi, fiecare pe căi diferite, am fi putut prea bine să ajungem la aceleaşi concluzii despre viaţă? Şi chiar dacă, în ochii săi, concluziile mele nu erau prea liberale, nu era, fără îndoială, traseul raţionamentului nostru identic? Nu credea, de pildă, că generalităţile politice nu aveau nici un fel de sens? Că doar particularul din viaţă mai prezenta acum pentru el valoare? Că, în mâinile politicienilor, marile proiecte nu conduc decât la noi forme ale unei vechi mizerii? Şi că, de aceea, viaţa sa – evitarea plutonului de execuţie atât de absurd – era mai importantă – mai importantă din punct de vedere moral, din punct de vedere etic – decât simţul datoriei, al obligaţiei, al angajării, sau a orice altceva îl făcea să meargă înainte pe această cale a autodistrugerii? Nu i-a trecut prin cap – după toate peregrinările sale – să pună la îndoială integritatea unui sistem care-şi propunea cu sânge rece să-l împuşte pentru greşeli pe care nu le-a comis? L-am implorat – da, mă tem că l-am conjurat, eram în drum spre aeroport, şi încă nu-mi adresase nici un cuvânt –, l-am implorat să reflecteze dacă credea cu adevărat, dacă, din punctul lui de vedere, era sincer posibil să mai aibă încredere atunci în sistemul pe care-l slujise cu credinţă. Smiley tăcu o clipă. Am făcut apel la psihologie, atât cât mă pricep, ca şi la meserie. Poţi să-ţi imaginezi azi ce-a fost la gura lui Control. Oricum, povestea mea l-a amuzat. Se dădea în vânt să descopere slăbiciunile altora. Ale mele, în special, nu ştiu de ce. Reveni la un ton degajat: Ei, unde-am rămas?... Când a sosit avionul, am suit cu el la bord şi am făcut o parte din drum cu el. Pe vremea aceea nu erau doar avioane cu reacţie. Îmi aluneca din mână şi nu puteam face nimic ca să-l opresc. Renunţasem să mai vorbesc, dar eram acolo pentru eventualitatea în care s-ar fi răzgândit. N-a făcut-o. Ar fi preferat să moară decât să-mi dea ceea ce doream. Ar fi preferat să moară decât să se dezică de sistemul politic a cărui cauză o servea. Ultima imagine pe

care am avut-o, după câte îmi aduc aminte, a fost figura lui inexpresivă în hubloul avionului, urmărindu-mă cum cobor pasarela. Doi duri, cu un aer foarte rusesc, ni se alăturaseră şi se aşezaseră pe scaunele din spatele lui, iar eu nu aveam nici un motiv să mai rămân. Am luat avionul spre casă, iar Control mi-a spus: „Mă rog la Dumnezeu să-l împuşte“, şi mă reconfortă cu o ceaşcă de ceai. Porcăria aia de ceai chinezesc, de iasomie, pe care-l bea cu lămâie, sau dracu' ştie ce, pe care trimite să i-l cumpere de la băcănia din colţ. Vreau să spun că aşa făcea. Apoi m-a expediat într-un concediu de trei luni, fără să mă întrebe dacă vreau sau nu. „Îmi place că ai dubii, mi-a spus el. Îmi arată cum stai. Dar nu-ţi face un cult din ele, altfel rişti să devii agasant.“ Era un avertisment. Am ţinut seama de el. Şi mi-a mai spus să nu mă mai gândesc atât de mult la americani; m-a asigurat că în ceea ce îl priveşte nu se gândea la ei aproape niciodată.

Guillam îl privi, aşteptând concluzia.

– Dar *tu,* ce crezi? întrebă el cu aerul că fusese frustrat de sfârşitul relatării. S-a gândit Karla cumva vreun moment, cu adevărat, să rămână?

– Sunt convins că nici nu i-a trecut prin cap, spuse Smiley pe un ton dezgustat. M-am purtat ca un imbecil sentimental. Arhetipul liberalului occidental bleg. Dar prefer să fiu tipul de imbecil care sunt decât tipul lui de imbecil. Sunt sigur, repetă Smiley apăsat, că nici argumentele mele, nici necazurile care îl aşteptau la Centrul Moscova nu i-ar fi zdruncinat hotărârea, nici cât negru sub unghie. Cred că a petrecut noaptea plănuind cum să-i închidă gura lui Rudnev la sosirea acasă. Rudnev a fost, de altfel, împuşcat o lună mai târziu. Karla a căpătat postul lui Rudnev şi s-a pus pe treabă, reactivându-şi vechii săi agenţi. Printre ei, fără doar şi poate, pe Gerald. E ciudat, dar îmi trece prin minte că, tot timpul cât a stat uitându-se la mine, ar fi putut de fapt să se gândească la

Gerald. Presupun că s-au amuzat amândoi foarte tare pe seama asta. Episodul a mai avut şi o altă consecinţă, continuă Smiley. După experienţa de la San Francisco, Karla n-a mai apelat la transmisiuni clandestine radio. Pur şi simplu a eliminat procedeul din metodele sale de lucru. Legăturile cu ambasadele sunt cu totul altceva. Dar pe teren, agenţii săi nu au nici măcar permisiunea să se apropie de aşa ceva. Iar bricheta lui Ann mai este încă la el.

– A ta, îl corectă Guillam.

– Da. Da, a mea. Desigur. Spune-mi, continuă el, în timp ce chelnerul lua banii, avea în vedere Tarr pe cineva anume atunci când a făcut acea aluzie neplăcută cu privire la Ann?

– Cred că da, din păcate. Da.

– Bârfa este chiar aşa de precisă? se interesă Smiley. S-a răspândit chiar atât de mult? A ajuns chiar până la Tarr?

– Da.

– Şi ce se afirmă, mai exact?

– Că Bill Haydon a fost amantul lui Ann Smiley, spuse Guillam, simţind cum îl învăluie acea răceală proteguitoare din momentele când dădea veşti proaste, de genul: eşti descoperit; eşti dat afară; eşti un om mort.

– Aha, înţeleg. Da. Mulţumesc.

Se lăsă o tăcere foarte stânjenitoare.

– A existat, adică există, vreo doamnă Gerstmann? întrebă Guillam.

– Karla s-a însurat cândva cu o fată din Leningrad, o studentă. S-a omorât când l-au trimis în Siberia.

– Deci a trecut proba focului, e imun, conchise Guillam. Nu poate fi nici cumpărat, nici înfrânt, nu-i aşa?

Se întoarseră la maşină.

– Trebuie să recunosc că a fost cam scump pentru ce ni s-a servit, mărturisi Smiley. Crezi că m-a tras pe sfoară chelnerul?

Guillam n-avea însă chef să pălăvrăgească despre prețurile meselor proaste din Anglia. Din nou la volan, ziua devenea iar un coșmar pentru el, un amestec confuz și chinuitor de pericole pe jumătate percepute și de suspiciuni.

– Atunci, cine este Sursa Merlin? întrebă el. De unde ar fi putut Alleline să-și procure informația, dacă nu chiar de la ruși?

– De la ruși, bineînțeles!

– Dar, pentru numele lui Dumnezeu, dacă rușii l-au trimis pe Tarr...

– Nu l-au trimis. Și nici Tarr n-a folosit pașapoartele britanice, nu-i așa? Rușii au înțeles greșit. Ceea ce deținea Alleline era dovada că Tarr i-a prostit. Acesta este mesajul esențial pe care l-am receptat din toată această furtună într-un pahar cu apă.

– Și ce dracu' voia să spună Percy cu „tulburarea apelor"? Trebuie că se referea la Irina, Dumnezeule mare!

– Și la Gerald, adăugă aprobator Smiley.

Continuară să ruleze în tăcere, iar distanța dintre ei păru dintr-odată de netrecut.

– Ascultă, nici mie nu-mi este prea clar, Peter, spuse Smiley liniștit. Dar sunt pe-aproape. Karla a întors Prăvălia pe dos. Asta o înțeleg. O știi și tu. Dar există un ultim nod, deosebit de ingenios, pe care nu-l pot desface. Cu toate că sunt hotărât să o fac. Și dacă vrei să știi ce cred, află că acest Karla nu este imun, pentru că este un fanatic. Și, într-o bună zi, nu mă îndoiesc că această lipsă de moderație îl va pierde.

Ploua când ajunseră la stația de metrou Stratford; o mână de pietoni se înghesuiau sub copertină.

– Peter, începând din acest moment vreau să o lași mai moale.

– Trei luni fără drept de opțiune?

– Ridică vâslele și odihnește-te puțin!

Trăgând de portieră după ce acesta coborî, Guillam fu brusc cuprins de dorinţa de a-i ura lui Smiley noapte bună sau chiar succes; se aplecă peste scaun, dădu geamul jos şi trase aer în piept ca să strige. Dar Smiley dispăruse. Nu cunoscuse pe nimeni care să poată dispărea atât de repede în mulţime.

Lumina de la fereastra mansardei domnului Barraclough, de la hotelul Islay, rămase aprinsă fără întrerupere tot restul nopţii. Îmbrăcat cum venise, nebărbierit, George Smiley stătu aplecat la masa maiorului, citind, comparând, adnotând, verificând, totul cu o intensitate care, dacă s-ar fi putut observa singur, i-ar fi reamintit ultimele zile ale lui Control la etajul V de la Prăvălia din Cambridge. Amestecând piesele jocului, consultă situaţiile aduse de Guillam, absenţele, concediile de boală, urcând până la începutul anului trecut, şi le compară cu deplasările ataşatului cultural Alexei Alexandrovici Poliakov, cu călătoriile acestuia la Moscova, cu ieşirile sale în afara Londrei, aşa cum fuseseră semnalate acestea Foreign Office-ului de către Secţia Specială şi de către serviciile de imigrare. Le compară din nou cu datele la care aparent Merlin furniza informaţii şi, fără să ştie precis de ce o făcea, despărţi rapoartele Vrăjitoarei în două categorii, cele care puteau fi dovedite ca fiind de actualitate în momentul receptării lor şi cele care ar fi putut să fi fost puse la dospit cu o lună sau două în urmă, fie de către Merlin, fie de cei care îl controlau, pentru a umple eventualele goluri, ca de pildă reflecţii, studii caracterologice ale membrilor proeminenţi ai administraţiei, pălăvrăgeli de la Kremlin, care puteau să fi fost culese oricând şi păstrate pentru zilele de secetă. După ce întocmi lista rapoartelor de actualitate, le însemnă datele pe o coloană separată şi dădu restul la o parte. În clipa aceea, starea sa de spirit era comparabilă cu aceea a unui om de ştiinţă care ştie instinctiv că se află pe pragul unei descoperiri şi

aşteaptă ca dintr-un minut într-altul să-i apară veriga logică. Mai târziu, într-o discuţie cu Mendel, avea să descrie această stare de spirit apelând la formula: „vâri totul în eprubetă şi vezi dacă explodează“. Ce-l fascina cel mai mult era remarca lui Guillam privind sumbrele avertismente ale lui Alleline în legătură cu tulburarea apelor. Căuta, altfel spus, „ultimul nod deosebit de ingenios“ pe care îl făcuse Karla pentru a explica suspiciunile exprese pe care le născuse scrisoarea Irinei.

Făcu la început câteva descoperiri ciudate. Întâi, aceea că în toate cele nouă ocazii în care Merlin furnizase un raport de actualitate, fie Poliakov se afla la Londra, fie Toby Esterhase făcuse o călătorie-fulger în străinătate. Apoi, aceea că, în toată acea perioadă crucială care urmase aventurii lui Tarr la Hong Kong anul acesta, Poliakov se aflase la Moscova pentru consultări culturale urgente şi că, foarte curând după aceea, Merlin apăruse cu unul dintre materialele cele mai spectaculoase şi mai de actualitate asupra „penetraţiei ideologice“ a Statelor Unite, cuprinzând şi o evaluare a acoperirii de către Centru a principalelor obiective de informaţii americane.

Revenind, de astă dată de la coadă la cap, stabili că, şi invers văzută, situaţia rămânea valabilă, că rapoartele pe care le dăduse de o parte pe motiv că nu se aflau în legătură directă cu evenimentele recente erau în general cele distribuite atunci când Poliakov se afla la Moscova sau pleca în concediu.

Şi atunci înţelese.

Nu fu o revelaţie explozivă, o iluminare, nu strigă: „Evrika!“, nu-i dădu telefon lui Guillam, nici lui Lacon, ca să le spună: „Smiley este un campion mondial“. Pur şi simplu, în faţa lui, în dosarele pe care le examinase şi în notele pe care le făcuse, se afla coroborarea teoriei pe care Smiley, Guillam şi Ricki Tarr o văzuseră demonstrată în acea zi, fiecare din punctul său de vedere, şi anume că între cârtiţa Gerald şi sursa Merlin exista o interacţiune ce nu mai putea fi

negată, că proverbiala versatilitate a lui Merlin îi permitea să funcţioneze atât ca instrument al lui Karla, cât şi al lui Alleline. Sau n-ar fi mai bine să spună, reflectă Smiley – aruncându-şi un prosop pe umăr şi luând-o cu un pas voios pe culoar, ca să sărbătorească momentul cu o baie –, ca agent al lui Karla? Şi că miezul acestei conspiraţii era un dispozitiv atât de simplu, încât simetria lui îl transportă în al nouălea cer de bucurie. Avea chiar o expresie materială: aici, la Londra, o casă, plătită de Trezorerie cu nici mai mult, nici mai puţin de şaizeci de mii de lire, de multe ori râvnită, fără îndoială, de nenumăraţi contribuabili nefericiţi, care treceau în fiecare zi pe lângă ea, convinşi că nu-şi vor putea permite niciodată să o aibă şi neştiind că o şi plătiseră deja. Cu inima mult mai uşoară decât o avusese vreodată în ultimele luni, se apucă să citească dosarul furat, referitor la Operaţiunea Martor.

Capitolul 24

Ce-i al ei e al ei. Pedagoga-şefă fusese îngrijorată toată săptămâna în privinţa lui Roach, din momentul în care-l descoperise de unul singur la spălător, zece minute după ce colegii săi de dormitor coborâseră la micul dejun, încă în pantalonii de pijama, aplecat peste o chiuvetă, spălându-se pe dinţi cu înverşunare. Când îl întrebase ce-i cu el, Roach îi ocolise privirea.

– Nenorocitul ăla de taică-său, îi spuse ea lui Thursgood. Îl necăjeşte din nou. Iar vineri: *Trebuie* să-i scrii maică-sii şi să-i spui că iar e ceva cu el.

Dar nici măcar pedagoga, cu toată sensibilitatea ei maternă, nu ar fi bănuit că diagnosticul lui era pur şi simplu teroarea.

Ce-ar fi putut să facă el, un copil? Încerca remuşcări. Firul ducea direct la nenorocirea părinţilor săi. Aceasta era situaţia jalnică care arunca pe umerii lui plecaţi responsabilitatea de a apăra zi şi noapte pacea lumii. Roach-pândarul – „cel mai bun pândar din toată blestemata asta de unitate, fir-ar să fie“, ca să folosim formula nepreţuită a lui Jim Prideaux – ajunsese să pândească mult prea bine. Ar fi sacrificat tot ce avea, banii, rama de piele în care se afla fotografia părinţilor săi, orice ar fi fost de valoare în lume pentru el, dacă prin aceasta ar fi putut să se elibereze de ceea ce descoperise şi de ceea ce îl rodea încă de duminică seara.

Şi totuşi, el dăduse câteva semnale. Duminică noaptea, la o oră după stingere, se dusese cu zgomot la spălător, îşi băgase două degete pe gât, râgâise şi reuşise, în sfârşit, să vomite. Dar monitorul dormitorului, care ar fi trebuit să se trezească să dea alarma – „Doamna pedagogă, lui Roach îi este rău“ –, dormea tun, în tot timpul acesta. Roach se întorsese ca vai de lume în pat. A doua zi după-amiaza, de la cabina telefonică de lângă cancelarie, dictase meniul pentru ziua aceea, şoptind ciudat în microfon, în speranţa că-l va auzi vreun profesor şi-l va lua drept nebun. Nu-i dăduse nimeni nici o atenţie. Încercase să amestece realitatea cu visele, în speranţa că tot ceea ce văzuse se va transforma în ceva ce-şi imaginase; dar, în fiecare dimineaţă, când trecea pe lângă Gaură, revedea silueta strâmbă a lui Jim, aplecată pe lopată, în lumina lunii; îi vedea umbra neagră a feţei sub borurile vechii sale pălării şi-i auzea icnetele în timp ce săpa.

Roach n-ar fi trebuit să se găsească niciodată acolo. Şi asta făcea parte din remuşcările sale, şi anume că lucrurile aflate le dobândise prin păcat. După o lecţie de violoncel la celălalt capăt al satului, se întorsese la şcoală cu o încetineală voită, ca să fie sigur că va întârzia la slujba de seară şi ca să se aleagă cu privirea dezaprobatoare a doamnei Thursgood. Întreaga şcoală era la rugăciune, în afară de el şi de Jim. În timp ce trecea pe lângă biserică, alegând drumul cel mai lung ca să poată ocoli Gaura, unde mai ardea lumina lui Jim, îi auzi cântând *Magnificat.* De la locul lui obişnuit, Roach îi urmărea umbra lui Jim, deplasându-se încet în spatele ferestrelor cu perdelele trase. Se culcă devreme, remarcă el aprobator, văzând că lumina se stinge brusc; deoarece nu-i plăcea că, de un timp încoace, după el, Jim era prea absent, urcându-se la volanul Alvisului după meciul de rugby şi întorcându-se abia după ce Roach adormea. Dar uşa rulotei se deschise şi se închise la loc şi Jim apăru în picioare lângă stratul de legume,

cu un hârleţ în mână. Roach se întreba, cu gura căscată, ce Dumnezeu voia el să dezgroape pe întuneric. Legume pentru cină? Timp de o clipă, Jim rămase stană de piatră, ascultând *Magnificat,* apoi se întoarse încetişor, privind de jur împrejur şi apoi direct spre Roach, cu o căutătură cruntă, cu toate că acesta nu putea fi văzut în obscuritatea dâmburilor. Roach se gândi chiar să-l strige; dar se simţea prea des vinovat că nu fusese la slujbă.

În cele din urmă, Jim începu să măsoare. Sau cel puţin asta fu impresia lui Roach. În loc să sape, îngenunchease la unul din colţurile stratului şi pusese hârleţul pe pământ, ca şi cum l-ar fi aliniat cu ceva pe care Roach nu-l putea vedea: cu turla bisericii, de exemplu. Încheind cu asta, Jim se apropie cu repeziciune de locul unde se afla talpa hârleţului, marcă locul cu călcâiul, luă hârleţul şi începu să sape cu repeziciune. Roach îl văzu cum îl împinse în pământ de vreo douăsprezece ori. Se îndreptă apoi brusc de şale, ca să se uite de jur împrejur. Dinspre biserică – tăcere, apoi rugăciuni. Aplecându-se cu repeziciune, Jim scoase din pământ un pachet, pe care îl vârî repede sub haina lui de pânză. Câteva secunde mai târziu şi mult mai repede decât ar fi părut posibil, uşa rulotei se trânti şi lumina se aprinse din nou. Într-unul din momentele de cea mai mare îndrăzneală ale vieţii sale, Bill Roach se apropie în vârful picioarelor de Groapă, la mai puţin de un metru de fereastra prost acoperită de perdea, oprindu-se pe dâmb pentru ca de la înălţimea lui să vadă ce se petrece înăuntru.

Jim stătea în picioare lângă masă. Pe cuşeta din spatele lui se aflau un teanc de caiete de şcoală, o sticlă de votcă şi un pahar gol. Trebuie să le fi aruncat acolo ca să-şi facă loc. Avea pregătit un briceag, dar nu-l folosea. Jim n-ar fi tăiat nici mort o sfoară, dacă ar fi reuşit să evite acest lucru. Pachetul avea vreo treizeci de centimetri lungime şi era învelit

într-un material gălbui precum cel folosit la pungile de tutun. Deschizându-l, scoase de acolo ceva care semăna cu o cheie franceză, înfăşurată în pânză de sac. Dar cine ar îngropa o cheie franceză, chiar dacă ar fi fost pentru cea mai bună maşină produsă de Anglia vreodată? Şuruburile sau buloanele se aflau într-un plic galben separat. Le răspândi pe masă şi le examină pe fiecare în parte. Nu erau şuruburi, erau peniţe. Nu erau nici peniţe. Şi dispăruseră toate dintr-odată.

Şi nu era o cheie franceză, nu era o cheie de buloane, nimic, absolut nimic care ar fi putut să servească la maşină.

Roach se repezi bâjbâind către buza Găurii. Fugea printre dâmburi, îndreptându-se spre alee, alergând însă mai încet decât o făcuse vreodată; fugea prin nisip şi prin apă, prin ierburile care i se agăţau de picioare, trăgând în piept cu sete aerul nopţii, suflându-l înapoi cu putere, cu trupul aplecat într-o parte ca Jim, lăsându-şi greutatea când pe un picior, când pe celălalt, dând din cap ca să capete viteză. Habar n-avea încotro se îndrepta. Nu se gândea decât la ceea ce lăsase în urmă: revolverul negru şi fâşiile de piele de căprioară; peniţele care se dovediseră a fi gloanţe atunci când Jim le vârâse metodic în încărcător, cu faţa sa brăzdată şi palidă aplecată spre lampă, cu ochii mijiţi în lumina orbitoare.

Capitolul 25

– Nu vreau să fiu citat, George, îl avertiză ministrul cu glasul lui tărăgănat. Fără minute şi fără însemnări. Am un electorat cu care am de-a face. Tu nu ai. Nici Oliver Lacon nu are, nu-i aşa, Oliver?

Avea şi el, gândi Smiley, nebunia repetării verbelor. Spuse:

– Da, îmi pare rău.

– Ţi-ar părea şi mai rău dacă ai avea circumscripţia mea, replică ministrul.

Aşa cum era de prevăzut, simpla întrebare asupra locului în care să se întâlnească stârnise o ceartă prostească. Smiley îi atrăsese atenţia lui Lacon că n-ar fi înţelept să se întâlnească în biroul său de la Whitehall, pentru că acesta era supus atacului permanent al personalului Prăvăliei, fie că era vorba despre curierii care aduceau cutiile cu corespondenţă sau despre Percy Alleline, care venea pe nepusă masă să discute despre Irlanda. În ceea ce îl priveşte pe ministru, acesta respinse atât hotelul Islay, cât şi Bywater Street, invocând motivul arbitrar că nu erau locuri sigure. Apăruse de curând la televiziune şi era mândru că lumea îl recunoştea. După câteva convorbiri telefonice de ambele părţi se hotărâseră asupra căsuţei lui Mendel, în stil Tudor, din Mitcham, unde ministrul şi maşina sa strălucitoare ieşeau în evidenţă ca un

neg în vârful nasului. Se aflau acolo, acum, Lacon, Smiley şi ministrul, în camera din faţă, îngrijită, cu perdeluţe de tul şi sandviciuri cu somon proaspăt, în timp ce gazda lor stătea la etaj, supraveghind împrejurimile. Pe alee, copiii încercau să afle de la şofer pentru cine lucra.

În spatele ministrului, la nivelul capului, se afla un rând de cărţi despre albine. Acestea erau pasiunea lui Mendel, îşi aminti Smiley. Folosea cuvântul „exotic" pentru albinele care nu proveneau din Surrey. Ministrul era încă un bărbat tânăr, cu o pată închisă pe bărbie, ca şi cum fusese pocnit în cine ştie ce încăierare de nemărturisit. Avea chelie în vârful capului, ceea ce îi dădea un aer de maturitate nejustificat, şi un accent îngrozitor de Eton.

– Ei bine, ce s-a decis?

Avea acest talent al dialogului purtat pe un ton înţepat.

– Ei bine, în primul rând trebuie să încetiniţi toate negocierile pe care le aveţi cu americanii. Mă refer la anexa secretă pe care o păstraţi în seiful dumneavoastră, spuse Smiley, cea care pune în discuţie exploatarea ulterioară a materialului *Vrăjitoarea.*

– N-am auzit în viaţa mea de ea, spuse ministrul.

– Înţeleg ce vă determină să procedaţi aşa; e întotdeauna tentant să pui mâna pe moţul acestui enorm serviciu american şi înţeleg foarte bine motivele pentru care li s-ar da *Vrăjitoarea* în schimb.

– Şi atunci care sunt, mă rog, argumentele care pledează *împotrivă?* se interesă ministrul, ca şi cum s-ar fi adresat agentului său de bursă.

– În cazul în care cârtiţa Gerald există... începu Smiley.

Dintre toţi verii ei, spusese Ann cu mândrie cândva, doar Miles Sercombe era lipsit de orice fel de calitate susceptibilă să-i răscumpere defectele. Pentru întâia oară, Smiley era într-adevăr convins că ea avea dreptate. Se simţea nu numai idiot, dar şi incoerent.

– În cazul în care cârtiţa există, ceea ce presupun că este un lucru bine stabilit între noi... Aşteptă, dar nimeni nu-l contrazise. În cazul în care cârtiţa există, repetă el, nu numai Prăvălia îşi va dubla profiturile de pe urma acordului cu americanii. Centrul Moscova va profita şi el, pentru că vor căpăta de la cârtiţă tot ceea ce cumpăraţi voi de la americani.

Enervat, ministrul îşi plesni palma de masa lui Mendel, lăsând o urmă pe luciul ei.

– Drăcia dracului, *nu* înţeleg, declară el. *Vrăjitoarea* este absolut minunată! Cu o lună în urmă, ne puteam cumpăra cu ea luna de pe cer. Acum, ne vârâm în propriile noastre găuri şi spunem că ruşii ne-o coc. Ce naiba se-ntâmplă?

– Zău, nu cred că este atât de ilogic pe cât pare, de fapt. La urma urmelor, am folosit şi noi, din când în când, o reţea rusească şi, dacă-mi pot permite să spun, i-am folosit destul de bine. Le-am dat cel mai bun material de care ne puteam dispensa. Rachete, planuri de război. Ai fost şi tu implicat, îi spuse lui Lacon, care aprobă cu un gest scurt din cap. Noi le-am aruncat agenţii de care ne puteam dispensa, le-am asigurat posibilităţi bune de comunicare, legături sigure prin curieri, am lăsat cale liberă mesajelor lor radio pentru a le putea asculta. Acesta era preţul pe care îl plăteam pentru a controla adversarul, cum te-ai exprimat tu „pentru a afla cum îşi informau ei comisarii". Sunt sigur că şi Karla ar face aşa ceva pentru noi, dacă el ne-ar controla reţelele. Ba chiar mai mult, nu-i aşa, dacă ar viza şi el piaţa americană? Se întrerupse şi-i aruncă o privire lui Lacon. Mult, mult mai mult. Un picior pus în curtea americanilor, vreau să spun: profitul gras de pe urma acestei chestii americane, ar plasa cârtiţa Gerald *direct* la masa cea mare. Şi Prăvălia, bineînţeles, în consecinţă. Ca rus, cineva ar da orice englezilor dacă... ei bine, dacă i-ar putea cumpăra pe americani în schimb.

– Mulţumesc, spuse Lacon scurt.

Ministrul plecă, luând cu el câteva sandviciuri să le mănânce în maşină, omiţând să-şi ia rămas-bun de la Mendel, probabil pentru că nu făcea parte din circumscripţia sa electorală.

Lacon rămase pe loc.

– Mi-ai cerut să caut orice s-ar găsi despre Prideaux, îi spuse el în sfârşit. Ei bine, am descoperit că avem, totuşi, câteva hârtii despre el.

Întâmplător cercetase câteva dosare asupra securităţii interne a Prăvăliei, explică el.

– Pur şi simplu, ca să-mi fac curăţenie pe birou.

Aşa se face că dăduse peste nişte rapoarte vechi de recrutare. Unul dintre ele se referea la Prideaux.

– Fusese abilitat fără rezerve, înţelegi. Nici un fel de reticenţe. Cu toate acestea – o inflexiune ciudată în voce îl făcu pe Smiley să-şi îndrepte privirea spre el –, cred că s-ar putea totuşi să te intereseze. Un zvon vag despre zilele lui la Oxford. Ni se poate întâmpla oricăruia dintre noi să o luăm puţin la stânga la vârsta aceea.

– Într-adevăr, aşa e!

Se făcu iar linişte, întreruptă doar de paşii uşori ai lui Mendel, la etaj.

– Prideaux şi Haydon erau pe vremea aceea foarte apropiaţi, mărturisi Lacon. Nu-mi dădusem seama.

Îl apucă dintr-odată graba să plece. Îşi înfundă mâna în servietă, scoase un plic mare, obişnuit, i-l puse lui Smiley în mână şi plecă spre lumea mai mândră de la Whitehall. În ce-l priveşte, domnul Barraclough o luă către hotelul Islay, unde reluă lectura dosarului *Operaţiunea Martor.*

Capitolul 26

A doua zi, pe la ora prânzului, Smiley citise şi dormise niţel, citise din nou şi făcuse o baie. Urcând scările din faţa acelei frumoase case londoneze, se simţi mulţumit pentru că-l plăcea pe Sam.

Casa, din cărămidă de culoare închisă, construită în stil georgian, se afla la doi paşi de Grosvenor Square. Se urcau cinci trepte, iar la uşă se afla o sonerie de aramă într-o nişă sculptată. Uşa neagră era încadrată de coloane. Sună şi, ca şi cum ar fi împins uşa, aceasta se deschise pe loc. Intră într-un vestibul circular, cu o altă uşă la capătul lui, străjuită de doi bărbaţi zdraveni, în haine negre, care puteau să fie prea bine uşieri la catedrala Westminster. Deasupra şemineului de marmură se aflau nişte cai în goană, ce puteau să-l aibă drept autor pe Stubbs. Unul din cei doi bărbaţi se apropie de el pentru a-i lua pardesiul; cel de al doilea îl conduse la un fel de strană pentru a semna în registru.

– Hebden, murmură Smiley în timp ce scria, dându-şi un nume de cod pe care Sam şi-l putea reaminti. Adrian Hebden.

Cel care îi luă pardesiul îi repetă numele la un telefon interior.

– Domnul Hebden, domnul Adrian Hebden.

– Dacă nu vă deranjează, vă rog să aşteptaţi o clipă, domnule, spuse bărbatul de lângă strană.

Nu se auzea nici o muzică – deşi Smiley simţea că ar fi trebuit să fie – şi nu se vedea nici o fântână.

– De fapt, spuse Smiley, sunt un prieten de-al domnului Collins. Dacă domnul Collins este disponibil. Cred chiar că mă aşteaptă.

Individul de lângă telefon murmură:

– Vă mulţumesc.

Apoi puse receptorul în furcă. Îl conduse pe Smiley până la uşa din fund şi o deschise. Nu făcu nici un zgomot, nici măcar nu fâşâi pe covorul de mătase.

– Domnul Collins se află acolo, domnule, şopti el respectuos. Băuturile sunt la discreţie.

Cele trei săli de primire fuseseră unite, păstrând arcade şi piloni pentru a da iluzia separării lor, iar pereţii erau lambrisaţi în lemn de mahon. În fiecare încăpere se afla câte o masă, a treia fiind la aproximativ 20 de metri distanţă. Lămpile luminau nişte tablouri de două parale, naturi moarte cu fructe puse în rame aurii de mărimi colosale, precum şi postavul verde al meselor. Perdelele erau trase, iar mesele erau ocupate cam o treime, câte patru sau cinci jucători la fiecare dintre ele, numai bărbaţi, şi nu se auzeau decât clinchetul bilei în ruletă, cel al fiselor redistribuite jucătorilor şi murmurul înfundat al crupierilor.

– Adrian Hebden, spuse Sam Collins, cu o uşoară tresărire în glas. A trecut cam mult de când nu ne-am văzut!

– Bună, Sam, zise Smiley dând mâna cu el.

– Hai în bârlogul meu, spuse Sam, făcându-i semn cu capul singurului bărbat care se mai afla în cameră, în picioare, o matahală de om, hipertensiv, cu o faţă brăzdată de riduri.

Tipul răspunse, dând la rândul lui din cap.

– Îţi place? întrebă Sam în timp ce traversau coridorul cu pereţii drapaţi în mătase roşie.

– Este de-a dreptul impresionant, spuse Smiley politicos.

– Ăsta-i cuvântul, zise Sam. Impresionant. Asta e.

Purta un smoching. Încăperea era tapetată în pluş, în stil edwardian, şi avea un birou cu o placă de marmură şi cu picioare terminate în gheare de leu cu bilă, dar era foarte mică şi prost aerisită, semănând mai degrabă, gândi Smiley, cu o cabină de teatru, mobilată cu resturi de decoruri.

– S-ar putea să mă lase mai târziu, să zicem peste un an, să bag şi eu ceva bănuţi în treaba asta. Băieţii-s cam duri, dar sunt foarte întreprinzători, ştii doar.

– Nu mă îndoiesc! spuse Smiley.

– Ca noi, altădată.

– Aşa-i.

Era un tip dichisit şi dezinvolt şi avea o mustaţă neagră, tunsă cu grijă. Smiley nu şi l-ar fi putut închipui fără ea. Avea probabil 50 de ani. Îşi petrecuse o mare parte din viaţă în Orient, unde lucraseră odată împreună, într-o operaţiune-fulger împotriva unui operator radio chinez. Începuse să încărunţească, dar nu arăta mai mult de 35 de ani. Avea un surâs cald şi aerul amabil şi deschis al unui camarad de arme. Îşi pusese ambele mâini pe masă, ca şi cum ar fi jucat cărţi, şi îl privea pe Smiley cu o tandreţe posesivă, care putea să fie părintească, filială sau amândouă la un loc.

– Dacă amicul nostru trece de cinci, spuse el fără să înceteze să zâmbească, dă-mi un semn, Harry, fii amabil. Altfel, ţine-ţi gura aia mare a ta închisă, că stau la taclale acum cu un rege al petrolului. Vorbea în interfonul de pe biroul său. Cum stă?

– Câştigă trei, spuse o voce bolovănoasă.

Smiley ghici că-i aparţinea bărbatului cu faţa brăzdată de riduri şi cu hipertensiune.

– Atunci are de pierdut opt, spuse Sam calm. Ţine-l la masă, asta-i tot! Fă-l să pară erou.

Închise şi zâmbi. Smiley zâmbi la rândul său.

– Să ştii că-i o viaţă bună, îl asigură Sam. Oricum, mai bună decât să vinzi maşini de spălat. E uşor ciudat, desigur, să-ţi pui smochingul la zece dimineaţa. Îmi aduce aminte de acoperirea diplomatică.

Smiley izbucni în râs.

– Mă crezi sau nu mă crezi, e totuşi o viaţă ordonată, adăugă Sam, pe acelaşi ton. Aritmetica ne furnizează tot ajutorul de care avem nevoie.

– Nici nu mă îndoiesc, zise Smiley cu cea mai mare politeţe şi de această dată.

– Vrei puţină muzică?

Era imprimată pe bandă şi venea din plafon. Sam o puse atât de tare cât puteau suporta.

– Ei, şi acum, ce pot face pentru tine? întrebă Sam zâmbind şi mai tare.

– Vreau să-ţi vorbesc despre noaptea în care a fost împuşcat Jim Prideaux. Erai ofiţer de serviciu.

Sam fuma nişte ţigarete maronii care miroseau a trabuc. Aprinzându-şi una, aşteptă ca focul să transforme vârful ei în jăratic.

– Îţi scrii memoriile, bătrâne? se interesă el.

– Redeschidem şi noi cazul.

– Care *noi,* bătrâne?

– Eu. Eu şi cu mine, cu Lacon care trage şi cu ministrul care munceşte-n dorul lelii.

– Orice fel de putere corupe, dar cineva trebuie să guverneze şi, în cazul de faţă, fratele Lacon, de voie, de nevoie, va scormoni până în vârful grămezii.

– Nu s-a schimbat nimic, spuse Smiley.

Sam trase gânditor din ţigară. Se auzeau acum melodiile lui Noël Coward.

– E, de fapt, unul din visurile mele, spuse Sam Collins, acoperit de zgomot. Să-l văd pe Percy Alleline trecând pragul

ușii ăsteia, cu o amărâtă de servietă maronie și cerând să-și încerce și el norocul. Să mizeze tot bugetul secret pe roșu și să piardă.

– Dosarul a fost jumulit, spuse Smiley. Așa că trebuie mers pe la oameni și întrebați ce-și aduc aminte. În dosar n-a mai rămas aproape nimic.

– Nici nu mă surprinde, zise Sam. Comandă prin telefon niște sandviciuri. Cu asta mă hrănesc, cu sandviciuri și cu prăjiturele. Din ce iese în plus.

Turna cafeaua în cești, când se aprinse luminița roșie de pe birou.

– Tipul e ca la venire, spuse vocea bolovănoasă.

– Atunci dă-i drumul, numără! spuse Sam și închise.

Începu să povestească simplu, dar precis, așa cum un bun soldat își reamintește o bătălie, nu ca să câștige sau să piardă, ci pur și simplu ca să-și amintească.

– Tocmai se întorsese din străinătate, spuse el, după o porție de trei ani la Vientiane. S-a prezentat la Personal și și-a făcut decontul la Diana Dolphin. Nimeni nu părea să aibă ceva de gând în privința lui, așa că și-a zis să o șteargă în sudul Franței, pentru un concediu de o lună, când MacFadean, cerberul ăla bătrân care era de fapt valetul lui Control, l-a pescuit de pe coridor și l-a condus direct în biroul lui Control.

– Când s-a întâmplat asta exact? întrebă Smiley.

– 19 octombrie.

– Într-o joi.

– Da, într-o joi. Mă gândeam să iau avionul spre Nisa luni. Erai la Berlin. Voiam să te invit la un pahar, dar mămicile mi-au spus că ești *occupé* și, când m-am interesat la biroul Deplasări, mi-au spus că plecaseși la Berlin.

– Da, așa este, zise Smiley simplu. Control mă trimisese acolo.

„Ca să mă dea la o parte din drum“, ar fi putut el adăuga. Rămăsese cu această impresie chiar de atunci.

– M-am dus să-l vânez pe Bill, dar nici el nu era. Control îl expediase pe undeva, prin nordul ţării, spuse Sam, evitând privirea lui Smiley.

– Să caute potcoave de cai morţi, murmură Smiley. Dar el s-a întors.

De data aceasta, Sam îi aruncă o privire scurtă, interogativă, lui Smiley, fără să mai adauge nimic în legătură cu această călătorie a lui Bill Haydon.

– Toată Prăvălia părea moartă. Să fiu al naibii dacă nu eram gata-gata să iau primul avion şi să mă întorc la Vientiane!

– Şi încă ce moartă, recunoscu Smiley, gândind: „În afară de Operaţiunea Vrăjitoarea“.

– Iar Control, reluă Sam, parcă dăduse buba rea în el. Era înconjurat de o mare de dosare, avea pielea gălbejită şi, când vorbea, se întrerupea mereu ca să-şi şteargă fruntea cu o batistă. Nici nu mai încerca să-şi facă vânt cu ceva, spuse Sam.

Nu-l felicitase pentru cei trei ani buni petrecuţi pe teren; nici nu-i făcuse vreo aluzie insinuantă la viaţa lui particulară, care era încurcată rău pe atunci. Îi spusese doar că dorea ca Sam să facă de serviciu la sfârşitul săptămânii în locul lui Mary Masterman. Poate Sam să facă schimb cu ea?

– Sigur că pot s-o fac, i-am răspuns eu. Dacă vreţi să fiu ofiţer de serviciu, o să fiu. Mi-a spus că-mi va spune restul sâmbătă. Între timp, nu trebuia să suflu o vorbă nimănui. Nu trebuia să fac nici cea mai mică aluzie, faţă de nimeni din această clădire, nici măcar că mi-a cerut acest lucru. Avea nevoie de unul bun la pupitrul centralei telefonice în cazul în care ar fi apărut o criză, dar trebuia să fie cineva de la o unitate auxiliară sau cineva ca mine, care lipsise mult timp din sediu. Şi trebuia să fie unul dintre cei vechi.

Aşa că Sam se dusese la Mary Masterman, căreia îi înşirase că avea un mare ghinion, neputând să-l scoată din apartamentul său pe actualul chiriaş, înainte de plecarea lui în concediu, luni; ce-ar zice dacă ar face de serviciu în locul ei şi nu mai dădea banii pe hotel? Preluase serviciul sâmbătă dimineaţă la orele nouă, cu o periuţă de dinţi şi cu şase cutii de bere într-o servietă pe care mai erau încă lipite etichete cu palmieri. Geoff Agate fusese pus pe listă să-l schimbe duminică seară.

Sam insistă din nou asupra atmosferei mormântale care domnea în birouri. Altădată, sâmbăta nu se deosebea prea mult de celelalte zile, spuse el. Majoritatea secţiilor regionale aveau câte un ofiţer de teritoriu care lucra în zilele de la sfârşitul săptămânii, altele aveau chiar personal de noapte şi, dacă dădeai o raită prin clădire, rămâneai cu impresia, dincolo de câteva mici defecţiuni, că te aflai într-un loc în care activitatea mergea din plin. Dar în acea sâmbătă dimineaţă părea că sediul fusese evacuat, spuse Sam, ceea ce, într-un fel, după cum avea să afle mai târziu, era adevărat. Din ordinul lui Control. Doi-trei cifrori se speteau de muncă la etajul doi, sălile Radioascultare şi Cifru mergeau din plin. Băieţii de acolo lucrau oricum de dimineaţa până seara şi de seara până dimineaţa. În rest, spuse Sam, o mare tăcere. Stătuse pe loc aşteptând să-l sune Control, dar nu se întâmplase nimic. O ştersese din birou o oră ca să-i sâcâie pe cei de la pază, pe care-i socotea cei mai puturoşi cutărică din Prăvălie. Le controlase listele de prezenţă şi constatase că două dactilografe şi un ofiţer de teritoriu fuseseră puşi prezenţi, deşi lipseau, aşa că-i făcuse raport cerberului-şef, unul nou, pe nume Mellows. Sfârşise prin a se duce sus să vadă dacă se afla acolo Control.

– Stătea acolo singur, doar cu MacFadean. Nici mămici, nici tu, doar bătrânul Mac, care se afla în treabă dându-i ceai şi simpatie. Mă lungesc prea mult?

– Nu, dă-i înainte, te rog! Cu toate detaliile pe care ţi le poţi aminti.

– Atunci, Control a mai dat alt văl la o parte. O jumătate de văl. A spus că îndeplinea cineva o misiune specială pentru el. De mare importanţă pentru Serviciu. Şi repeta tot timpul: pentru Serviciu. Nu pentru Whitehall, nu pentru salvarea lirei sterline, nu de dragul preţului peştelui, ci pentru noi. Chiar şi atunci când totul avea să se sfârşească, trebuia să nu suflu o vorbă nimănui. Nici chiar ţie. Nici lui Bill, nici lui Bland, nimănui.

– Nici lui Alleline?

– N-a menţionat nici măcar o dată numele lui Percy.

– Nu, fu Smiley de acord, bineînţeles. Spre sfârşit, nu prea mai era în stare să-i pronunţe numele.

– Trebuia să-l consider drept directorul operaţiunilor în noaptea aceea, iar eu să mă consider legătura directă între Control şi tot ce se întâmpla în restul imobilului. Dacă apărea orice, un mesaj, un telefon, oricât de banal ar fi putut să pară, trebuia să aştept până nu mai era nimeni primprejur şi să mă reped imediat pe scări să-l informez pe Control. Nimeni nu trebuia să ştie, nici atunci, nici mai târziu, că omul de la comandă era Control. În nici un caz nu trebuia să-i transmit ceva prin telefon sau printr-o notă; până şi interioarele erau tabu. Acesta-i adevărul, George, spuse Sam, luând un sandvici.

– Te cred, spuse Smiley cu multă căldură.

Dacă trebuiau trimise telegrame în afară, Sam urma să acţioneze din nou ca legătură a lui Control. Nu se aştepta să se întâmple cine ştie ce până seara. Chiar şi atunci părea foarte probabil că nu se va întâmpla nimic. În privinţa cerberilor şi a celor de teapa lor, aşa cum se exprimase Control, Sam trebuia să facă pe dracu-n patru şi să se poarte firesc şi să pară ocupat.

Convorbirea odată terminată, Sam se reîntorsese în camera ofiţerilor de serviciu, trimisese pe cineva după un ziar

de seară, îşi deschisese o cutie de bere, îşi alesese o linie directă cu exteriorul şi începuse să se relaxeze. Se transmitea cursa cu obstacole de la Kempton, pe care n-o mai urmărise de ani de zile. La începutul serii avea să mai facă o inspecţie şi verificase semnalele de alarmă de la etajul unde se aflau arhivele generale. Trei din cincisprezece nu funcţionau şi, din momentul acela, avea să devină, într-adevăr, popular printre paznici. Îşi fiersese un ou şi după ce-l mâncase urcase la etajul doi să-l uşureze pe bătrânul Mac de-o liră şi să-i dea o bere.

– Îmi ceruse să pariez o liră pe nu mai ştiu ce mârţoagă cu trei picioare stângi. Am stat la taclale cu el vreo zece minute, m-am întors în bârlogul meu, am scris câteva scrisori, m-am uitat la un film împuţit la televizor, apoi m-am băgat în scutece. Primul apel s-a făcut auzit exact în momentul când era să adorm. Exact la orele 11.20. Şi telefoanele n-au încetat să sune zece ore în şir. Credeam c-o să-mi explodeze pupitrul în faţă.

– Arcadi pierde cinci, spuse o voce din cutia de pe masă.

– Scuză-mă, zise Sam, cu zâmbetul său obişnuit.

Lăsându-l pe Smiley în compania muzicii, o şterse la etaj să pună lucrurile la punct.

Rămas singur, Smiley urmări cum ţigareta maronie a lui Sam ardea încet-încet în scrumieră. Aşteptă; Sam nu mai venea şi se întrebă dacă n-ar trebui s-o stingă. Fumatul interzis în timpul serviciului, se gândi el. Acesta era regulamentul.

– S-a rezolvat, spuse Sam.

Primul apel venise din partea funcţionarului de permanenţă la Foreign Office pe direct, zise Sam. În cursa de la Whitehall, puteai spune, Foreign Office-ul câştiga la mustaţă.

– Şeful Agenţiei Reuters de la Londra îl sunase în legătură cu nişte împuşcături la Praga. Un spion englez fusese împuşcat mortal de către forţele de securitate ruse, îi vânau posibilii complici; era de interes pentru Foreign Office?

Funcţionarul de serviciu ne comunica acest lucru spre informarea noastră. I-am răspuns că părea o aiureală şi am închis telefonul, exact în momentul în care Mike Meakin, de la radioascultare, a venit să-mi spună că emiţătoarele cehe parcă înnebuniseră. Jumătate din mesaje erau în cod, dar jumătatea cealaltă erau în clar. Captau fără încetare rapoarte trunchiate în legătură cu cineva care a fost împuşcat lângă Brno. „Praga sau Brno? am întrebat eu. Sau amândouă?" Doar Brno. I-am spus să continue ascultarea şi în momentul acela au început să zbârnâie toate cele cinci telefoane. Chiar în momentul când ieşeam din cameră, funcţionarul de permanenţă de la Foreign Office a revenit pe direct. Tipul de la Reuters dăduse o corectură, spunând că în loc de Praga trebuie să citim Brno. Am închis uşa cu impresia că las în urmă un cuib de viespi. În momentul în care am intrat, Control era în picioare în faţa biroului său. Mă auzise urcând scările. Că veni vorba: Alleline a pus mochetă pe scările acelea?

– Nu, spuse Smiley.

Era total impasibil. „George este ca un lăstun, îi zisese Ann o dată lui Haydon în prezenţa sa. Îşi reduce temperatura corporală până ajunge la temperatura mediului înconjurător. În felul acesta nu pierde nici un fel de energie ca să se adapteze."

– Ştii cât era de ager când te privea. S-a uitat la mâinile mele să vadă dacă am vreo telegramă pentru el şi mi-aş fi dorit să-i fi adus ceva, dar eram cu mâinile goale. „Mă tem că s-a stârnit un pic de panică", i-am spus. I-am rezumat situaţia, s-a uitat la ceas, cred că încerca să-şi dea seama ce se va întâmpla, dacă totul mersese fără complicaţii prea mari. I-am spus: „Puteţi să-mi daţi o explicaţie, cât de cât, vă rog?" S-a aşezat. Nu puteam să-l văd prea bine din cauza lămpii aceleia verzi de pe biroul său, care răspândea o lumină slabă. I-am repetat: „Îmi sunt necesare nişte explicaţii. Doriţi să dau o dezminţire? De ce n-aş chema pe cineva?" Nici un răspuns.

Fii atent, nici n-aveam pe cine să chem, dar atunci nu ştiam încă. „Am nevoie de nişte explicaţii.“ Se-auzeau paşi la etajul de jos şi mi-am dat seama că operatorii radio încercau să mă găsească. „Doriţi să coborâţi şi să rezolvaţi problema chiar dumneavoastră?“ am spus eu. Am înconjurat biroul, trecând peste dosare, fiecare dintre ele deschise la altă pagină; ai fi zis că lucrează la o enciclopedie. Unele dintre acestea trebuie să fi fost datate de dinainte de război. Era aşezat uite-aşa... Cu degetele încrucişate, cu buricele lipite de frunte, Sam se uita fix la tăblia biroului; cealaltă mână se sprijinea cu palma pe masă, de parcă ar fi ţinut ceasul de buzunar imaginar al lui Control. „Spune-i lui MacFadean să-mi aducă un taxi şi apoi să-l caute pe Smiley“. „Şi cu operaţiunea ce facem?“ am întrebat eu. A trebuit să aştept o noapte întreagă să capăt un răspuns. „Poate fi dezminţită, mi-a spus el. Amândoi aveau asupra lor acte de identitate străine. Nimeni nu putea şti în stadiul acesta că sunt britanici.“ „Ei vorbesc doar despre un singur om. Apoi am spus: Smiley este la Berlin“. Oricum, asta cred c-am spus. Încă două minute de tăcere. „Poate să fie oricine. Nu are nici un fel de importanţă.“ Presupun c-ar fi trebuit să-i plâng de milă, dar, în momentul acela, nu eram capabil de prea multă compasiune. Mi se pusese copilu-n braţe, iar eu habar n-aveam despre ce era vorba. MacFadean nu era prin apropiere şi mi-am zis că şeful putea să-şi găsească şi singur un taxi. În momentul în care am ajuns la capătul de jos al scării, cred că arătam ca Gordon la Khartoum. Băbătia de la radioascultare îmi fâlfâia nişte buletine ca nişte fanioane, doi cerberi urlau la mine, operatorul radio strângea în mână un teanc întreg de mesaje, telefoanele zbârnâiau, nu numai al meu, ci o jumătate de duzină de linii directe de la etajul IV. M-am dus glonţ în camera ofiţerului de serviciu şi am întrerupt toate liniile, încercând să-mi

adun minţile. Cum dracu-i zice operatoarei ăleia de la monitoare, care juca bridge cu Diana Dolphin?

– Purcell. Molly Purcell.

– Asta e. Ce spunea avea măcar meritul de a fi clar. Radio Praga promisese să transmită într-o jumătate de oră un buletin de ştiri special. Asta se întâmplase cu un sfert de oră în urmă. Buletinul avea să se refere la un act cras de provocare, din partea unei puteri occidentale, la o încălcare a suveranităţii Cehoslovaciei şi la o jignire adusă oamenilor iubitori de libertate din lumea întreagă. În plus, spuse scurt Sam, avea să fie un dans de la un cap la altul. Am dat un telefon în Bywater Street, desigur, apoi am transmis un mesaj la Berlin, cerându-le să te găsească îndată şi să te trimită înapoi cu avionul de ieri. I-am dat lui Mellows principalele numere de telefon şi l-am trimis să găsească un telefon în afara Prăvăliei şi să pună mâna pe oricare dintre grangurii de găsit. Percy îşi petrecea în Scoţia sfârşitul de săptămână şi lua cina în oraş. Bucătăreasa i-a dat numărul lui Mellows, care a sunat acolo şi a vorbit cu gazda. Percy tocmai plecase.

– Scuză-mă, îl întrerupse Smiley. Vrei să zici că ai sunat în Bywater Street, de ce?

Îşi apuca cu degetele buza de sus, trăgând de ea ca şi cum ar fi fost diformă, în timp ce privea în gol.

– În cazul în care te-ai fi întors mai devreme de la Berlin, spuse Sam.

– Şi mă întorsesem?

– Nu.

– Păi atunci, cu cine ai vorbit?

– Cu Ann.

– Ann este plecată în momentul de faţă, spuse Smiley. Poţi să-mi redai cum s-a derulat acea conversaţie?

– Te-am cerut pe tine şi ea mi-a spus că erai la Berlin.

– Asta a fost tot?

– Era un moment de criză, George, zise Sam, pe un ton de avertisment.

– Şi...?

– Am întrebat-o dacă, nu cumva, prin cine ştie ce noroc, nu ştia unde se afla Bill Haydon. Era urgent. Mă gândeam că era în concediu, dar ar fi putut să fie pe undeva prin apropiere. Cineva mi-a spus odată că erau veri. În plus, el este prietenul familiei, după câte am înţeles.

– Da. Este. Şi ea ce-a spus?

– Mi-a aruncat un „nu" arţăgos şi a pus receptorul în furcă. Îmi cer scuze, George! La război, ca la război.

– Pe ce ton vorbea? întrebă Smiley după ce lăsă aforismul să mai plutească puţin între ei.

– Ţi-am spus: arţăgos.

Roy se afla la Universitatea din Leeds, să recruteze oameni, spuse Sam, aşa că nu era disponibil.

Între două apeluri, Sam era asaltat din toate părţile. De parcă ar fi invadat el însuşi Cuba. Militarii urlau că tancurile cehe făceau manevre de-a lungul graniţei austriece. Băieţii de la radioascultare nu-şi mai auzeau nici gândurile, într-atât de mare era înghesuiala pe frecvenţele din jurul oraşului Brno; în ceea ce priveşte Foreign Office-ul, funcţionarul de permanenţă trecea în fiecare clipă de la fierbinţeală la friguri. Mai întâi Lacon, apoi ministrul însuşi lătrau la porţi.

– La o jumătate de oră după miezul nopţii, am intrat în posesia mult promisului buletin de ştiri ceh, e adevărat, cu 20 de minute întârziere, dar n-avea nici un fel de importanţă, bine că-l aveam. Un spion britanic, pe nume Jim Ellis, călătorind cu acte de identitate cehe, false, şi sprijinit de contrarevoluţionari cehi, încercase să răpească un general ceh – căruia nu i se dezvăluia numele – într-o pădure de lângă Brno şi să-l treacă în mod clandestin peste graniţa cu Austria. Ellis fusese împuşcat, dar nu se menţiona c-ar fi fost ucis; alte

arestări erau iminente. L-am căutat pe Ellis în indexul numelor conspirative şi-am descoperit că era Jim Prideaux. Şi atunci mi-a trecut prin minte, probabil aşa cum gândise şi Control: dacă Jim este împuşcat şi are asupra lui documente cehe, cum dracu' îi ştiu ei numele conspirativ şi cum de ştiu că e britanic? Apăru şi Bill Haydon, alb ca varul. Văzuse ştirea pe telexul de la clubul său. Se întorsese din drum imediat şi venise la Prăvălie.

– La ce oră, exact, s-a întâmplat asta? întrebă Smiley, încruntându-şi uşor sprâncenele. Trebuie că era destul de târziu.

Sam părea că dorea să-i relateze lucrurile mai pe înţeles.

– Unu şi un sfert, spuse el.

– Cam târziu să mai citeşti telexurile la club, nu-i aşa?!

– E o lume pe care n-o ştiu, bătrâne.

– Savile, parcă-aşa-i zice clubului la care se duce Bill?

– Habar n-am, răspunse Sam cu încăpăţânare. Mai bău un pic de cafea. Era o încântare să te uiţi la el, asta-i tot ce pot spune. Ziceam că-i mai curând un fantezist, dar nu în seara aceea, crede-mă! De acord, era zguduit. Cine n-ar fi fost? A ajuns la Prăvălie ştiind că a fost un schimb al dracului de focuri şi cam asta a fost tot. Dar când i-am spus că omul împuşcat era Jim, s-a uitat la mine ca un nebun. Credeam că sare la mine să mă strângă de gât. „Împuşcat! Împuşcat cum? Împuşcat mortal?“ I-am băgat în mână buletinele şi le-a înghiţit unul după altul.

– N-ar fi trebuit să ştie deja din telexuri? întrebă Smiley cu voce scăzută. Credeam că ştirea se aflase peste tot în momentul acela: „Ellis împuşcat“. Cap de ştiri, nu-i aşa?

– Depinde ce buletin de ştiri a văzut, presupun, spuse Sam ridicând din umeri. Oricum, s-a instalat la pupitru şi, spre dimineaţă, strânsese toate informaţiile disponibile şi reuşise aproape să calmeze spiritele. A comunicat celor de la Foreign Office să stea liniştiţi şi să aştepte. A pus mâna pe Toby

Esterhase şi l-a trimis să adune o pereche de agenţi cehi, studenţi la Facultatea de Ştiinţe Economice din Londra. Bill îi lăsase să se joace de-a spionii până atunci, avea de gând să-i întoarcă şi să-i expedieze apoi în Cehoslovacia. Băieţii lui Toby le-au dat una în cap şi i-au băgat la răcoare la Sarratt. Apoi, Bill l-a sunat pe şeful rezidenţei cehe de la Londra şi i-a vorbit pe un ton de sergent-major: l-a ameninţat că-l lasă în izmene, să-l ştie lumea toată, şi să ajungă de râsul tuturor colegilor, dacă se atingea cineva măcar de un fir de păr de-al lui Jim Prideaux. Îi ceru să transmită acest lucru şefilor săi. Aveam impresia că asist la un accident de circulaţie şi că Bill era singurul medic aflat la faţa locului. A dat telefon unuia dintre contactele sale din presă şi i-a povestit, cu titlu absolut confidenţial, că Ellis era un mercenar ceh în solda americanilor; putea folosi informaţia fără să citeze sursa. Ştirea a intrat în ediţiile de seară. De îndată ce i-a fost posibil, a şters-o până la Jim acasă, să se asigure că acesta nu lăsase în urma lui nimic de care s-ar putea agăţa un ziarist, dacă exista vreunul suficient de deştept încât să facă legătura între Ellis şi Jim Prideaux. Cred că a făcut o curăţenie la sânge. Inclusiv în ce priveşte familia.

– Nu există nici un fel de familie, spuse Smiley. În afară de Bill, presupun, adăugă el, cu jumătate de gură.

Sam reluă:

– La orele opt a sosit Percy Alleline; cerşise un avion special de la Aviaţie. Era numai un zâmbet. Nu cred că s-a comportat foarte inteligent, dată fiind starea de spirit a lui Bill, dar asta e. Voia să ştie de ce sunt de serviciu, aşa că i-am plasat aceeaşi poveste pe care i-am debitat-o lui Mary Masterman: n-aveam unde să dorm. Mi-a folosit telefonul ca să-şi aranjeze o întâlnire cu ministrul şi mai vorbea încă în momentul în care a apărut Roy Bland, nebun de furie şi pe jumătate matol, dorind să ştie cine dracu-i face nasoale în grădina lui, acuzându-mă de fapt pe mine. I-am spus: „Isuse,

omule, da' cu bătrânu' Jim cum rămâne? Ai putea să-i plângi un pic de milă, cât mai eşti în treaba asta“. Roy este încă un hămesit şi-i plac mai mult viii decât morţii. I-am predat pupitrul cu toată dragostea mea şi am coborât la Savoy să-mi iau micul dejun şi să citesc ziarele de duminică. N-am găsit nimic altceva, în ele, decât comunicatele transmise de Radio Praga şi o dezminţire făcută în silă de către Foreign Office.

Smiley spuse în sfârşit:

– Te-ai dus în sudul Franţei după aia?

– Pentru două luni încântătoare.

– Te-a mai chestionat cineva după aceea... în legătură cu Control, de exemplu?

– Nu, până la întoarcerea mea. Îţi făcuseră vânt atunci, iar Control era în spital, bolnav. Vocea lui Sam se îngroşă puţin. N-a făcut vreo *prostie*, sper?

– S-a prăpădit doar. Ce s-a întâmplat?

– Percy făcea pe şeful, m-a convocat şi a vrut să ştie de ce am făcut de serviciu în locul lui Masterman şi ce-am vorbit cu Control. Am ţinut-o una şi bună pe povestea mea, iar Percy m-a făcut mincinos.

– Şi atunci pentru asta ţi-au făcut vânt? Pentru minciună?

– Pentru alcoolism. Cerberii şi-au făcut şi ei damblaua. Au numărat cinci cutii goale de bere în coşul de gunoi din camera ofiţerului de serviciu şi au făcut raport supraveghetorilor. Exista ordinul clar: fără pileală în incintă. Când au considerat momentul potrivit, o comisie de disciplină m-a găsit vinovat de a fi dat foc Arsenalului Maiestăţii Sale, aşa că m-am lipit de cartofori. Cu tine ce s-a întâmplat?

– Cam tot aşa. Se pare că n-am reuşit să-i conving că nu eram implicat.

– În orice caz, dacă-i vrei gâtul vreunuia, spuse Sam în timp ce-l conducea discret spre o uşă care dădea într-o încântătoare fundătură, bagă-mi un fir.

Smiley era cufundat în gânduri.

– Şi dacă vrei vreodată să faci ceva bani de buzunar, continuă Sam, adu-i pe câţiva dintre prietenii ăia încliftaţi ai lui Ann.

– Ascultă, Sam. În noaptea aceea Bill făcea dragoste cu Ann. Nu, nu, fii atent. Ai sunat-o, ţi-a spus că Bill nu era acolo. Nici n-a apucat bine să pună receptorul în furcă, şi i-a şi făcut vânt din pat lui Bill, care a apărut o oră mai târziu la Prăvălie, ştiind că s-a tras în Cehoslovacia. Dacă mi-ai relata fără mănuşi ce s-a întâmplat, nu-i aşa că asta mi-ai spune?

– În mare, da.

– Dar tu nu i-ai spus nimic lui Ann despre Cehoslovacia, când i-ai telefonat...

– S-a oprit pe la club, în drum spre Prăvălie.

– Dacă era deschis. Foarte bine: atunci, de ce nu ştia că Jim Prideaux fusese împuşcat?

În lumina zilei, Sam arăta pentru o clipă mai bătrân, cu toate că zâmbetul nu-i dispăruse de pe faţă. Parcă voia să mai spună ceva, dar se răzgândi. Furios, apoi decepţionat şi, în fine, impasibil.

– Hai, la revedere, spuse el. Bagă de seamă, zise, şi se retrase spre noaptea nesfârşită a carierei pe care şi-o alesese.

Capitolul 27

În dimineaţa aceea, când Smiley plecase din Isley spre Grosvenor Square, străzile erau inundate de lumina orbitoare a soarelui, iar cerul era albastru. Acum însă, aflat la volanul Roverului de închiriat, trecând pe lângă faţadele neatrăgătoare de pe Edgware Road, constată că vântul nu mai bătea şi că cerul se înnorase a ploaie, tot ceea ce mai rămăsese din soare fiind câteva raze roşietice care întârziau pe caldarâm. Parcă pe St John's Wood Road, în curtea unui bloc-turn, construit de curând, cu o copertină de sticlă, dar el nu intră pe acolo. Trecu pe lângă o sculptură imensă, reprezentând, aşa cum i se păru lui, nimic mai mult decât un talmeş-balmeş cosmic şi îşi croi drum prin ploaia măruntă şi rece, până la o scară exterioară, care ducea la subsol şi avea o plăcuţă: „Ieşire". Până la primul nivel al subsolului, treptele erau mozaicate, iar balustrada era din lemn de tec african. Dincolo de acest punct, generozitatea antreprenorului încetase. Cimentul ordinar înlocuia luxul dinainte şi o duhoare de gunoaie neridicate făcea aerul de nerespirat. Mişcările lui Smiley erau mai curând cele ale unui om prudent, decât ale unui om care se furişează. Când ajunse la uşa de fier, se opri o clipă înainte de a pune ambele mâini pe clanţa mare şi trase aer în piept, ca şi cum s-ar fi pregătit pentru o grea încercare.

Uşa se crăpă cam vreo 30 de centimetri şi se opri făcând un zgomot surd, urmat de un strigăt de furie, care se auzi de câteva ori, precum ecoul unui ţipăt într-un bazin de înot acoperit.

– Alo, de ce nu uiţi la intrare?

Smiley se strecură prin deschizătură. Uşa se oprise în bara de protecţie a unei limuzine strălucitoare, dar Smiley nu se uita la maşină. În fundul garajului, într-o boxă, doi bărbaţi în salopete spălau cu furtunul un Rolls-Royce. Amândoi se uitau spre el.

– De ce nu vii parte dincolo? întrebă aceeaşi voce furioasă. Tu locatar aici? De ce tu nu foloseşte lift de locatari? Scara de incendiu.

Nu-ţi puteai da seama care din ei doi vorbea, dar, oricare ar fi fost, o făcea cu un puternic accent slav. Lumina din boxă se afla în spatele lor. Cel scund ţinea furtunul. Smiley înaintă, având grijă să nu se apropie de ei cu mâinile în buzunare. Cel cu furtunul se întoarse la lucru, dar lunganul rămase să-l urmărească prin penumbră. Era îmbrăcat într-o salopetă albă şi-şi ridicase vârfurile gulerului, ceea ce-i dădea un aer de şmecher. Părul negru şi des era dat spre spate.

– Trebuie să recunosc că nu sunt locatar, spuse Smiley. Mă întreb dacă n-aş putea să vorbesc cu cineva pentru a închiria un loc de parcare. Mă numesc *Carmichael,* adăugă el cu glas mai ridicat. Am cumpărat un apartament ceva mai sus de-aici. Făcu un gest ca şi cum ar fi vrut să le arate o carte de vizită, ca şi cum documentele ar fi pledat mai bine în favoarea sa decât modesta sa înfăţişare. Plătesc în avans, promise el. Aş putea semna şi un contract. Orice este necesar. Nu-i nici o problemă. Ţin însă, fireşte, ca totul să se facă legal. Pot oferi referinţe, pot vărsa banii într-un cont, orice este rezonabil. Atâta vreme cât este legal. E vorba de un Rover. Unul nou. N-aş vrea să fac nimic pe la spatele Companiei, pentru că nu-mi stă-n fire, dar voi face orice altceva care mi

s-ar părea rezonabil. Aş fi putut prea bine să cobor cu ea până aici, dar n-aveam cum să ştiu dacă se poate sau nu. Apoi, pe cinstea mea, ştiu că pare stupid ce spun, dar nu mi-a plăcut cum arăta rampa. Ştiţi, maşina e atât de nouă, mă-nţelegeţi...

În tot timpul acestei interminabile declaraţii de intenţii, pe care o debită cu un aer aferat, Smiley rămase în fasciculul de lumină ce venea de la o lampă atârnată de grindă. Ziceai că e unul care nu ştie decât să se milogească, o figură jalnică, uşor de observat în spaţiul deschis în care se plasase. Atitudinea sa avu efectul dorit. Părăsind boxa, tipul în alb se îndreptă cu paşi mari spre o cabină de sticlă, improvizată între doi stâlpi metalici, şi-i făcu semn lui Smiley din capul său frumos să-l urmeze. În mers, îşi scoase mănuşile. Erau de piele, cusute de mână şi foarte scumpe.

– Ascultă, bagi seama cum deschide uşa, spuse el pe acelaşi ton ridicat. Dacă vrei intri, vezi, foloseşti ascensorul, că dacă nu, dai două lire. Foloseşti lift. Nu face necazuri.

– Max, trebuie să-ţi vorbesc, spuse Smiley îndată ce intrară în cabină. Singur. Nu aici.

Max era un tip spătos şi puternic, cu o faţă de băieţel palid, dar cu o piele brăzdată de riduri precum aceea a unui om bătrân. Era frumos şi avea nişte ochi în care nu puteai citi nimic. Întreaga sa făptură degaja o linişte de mormânt.

– Acum? Vrei vorbim acum?

– În maşină. Am una afară. Dacă urci până în capul rampei, dai direct în ea.

Făcându-şi mâna pâlnie, Max urlă ceva spre capătul garajului. Era cu o jumătate de cap mai înalt decât Smiley şi zbiera ca un tambur-major. Smiley nu înţelese o vorbă. Probabil că era în cehă. Nu se auzi nici un răspuns, dar Max începuse să-şi descheie nasturii salopetei.

– E-n legătură cu Jim Prideaux, spuse Smiley.

– Desigur, răspunse Max.

*

Merseră până la Hampstead şi rămaseră în Roverul strălucitor, privind copiii cum spărgeau gheaţa pe heleşteu. Ploaia încetase, în sfârşit; poate pentru că era atât de frig.

Când părăsea garajul, Max purta un costum albastru şi o cămaşă albastră; cravata era şi ea albastră, dar avea un ton diferit de acela al costumului şi al cămăşii; fusese aleasă cu grijă şi umblase mult până găsise nuanţa respectivă. Avea câteva inele pe degete şi purta cizme de aviator, cu fermoar într-o parte.

– Nu mai sunt la Prăvălie. Ţi s-a spus? întrebă Smiley.

Max ridică din umeri.

– Credeam că ţi s-a spus, adăugă Smiley.

Max stătea băţ. Nu se lăsase pe spătar, era prea mândru ca s-o facă. Nu se uita la Smiley. Se uita fix spre heleşteu şi la copiii care se jucau, dându-se pe gheaţă printre trestii.

– Ăştia nu spun mie nimic, zise el.

– Am fost pus pe liber, spuse Smiley. Presupun că aproape în acelaşi timp cu tine.

Max păru că se întinde uşor, apoi se lăsă din nou în scaun.

– Păcat, George! Ce făcut: furat bani?

– Nu vreau să ne afle ăia, Max.

– Tu pe cont propriu, eu pe cont propriu, spuse Max, oferindu-i dintr-o tabacheră de aur o ţigară pe care acesta o refuză.

– Vreau să aud ce s-a-ntâmplat, continuă Smiley. Voiam să aflu încă înainte de a mă fi măturat ei, dar n-am mai avut timp să descopăr.

– D-aia dat ei la tine cu picioru'?

– Probabil.

– Nu ştii lucruri aşa multe, este? spuse Max, privind nepăsător spre puşti.

Smiley vorbea foarte simplu, urmărind fără încetare faţa lui Max, ca să-şi dea seama dacă acesta înţelegea sau nu. Ar fi putut să vorbească în germană, dar Max n-ar fi acceptat nici în ruptul capului, o ştia. Aşa că îi vorbea englezeşte şi urmărea expresia feţei lui Max.

– Eu nu ştiu nimic, Max. N-am avut nici un amestec în treaba asta. Eram la Berlin atunci când s-a-ntâmplat şi habar n-aveam ce se punea la cale şi în ce condiţii. Mi-au telegrafiat, dar, când am sosit la Londra, era prea târziu.

– Se punea la cale, repetă Max. Apăi ştiu că s-a pus ceva la cale. Bărbia şi obrajii i se umplură brusc de riduri, îşi miji ochii şi nu ştiai dacă se strâmbă sau zâmbeşte. Acum tu ai mulţime de timp, nu-i aşa, George? Isuse, dar ştiu că a fost a dracului punere la cale!

– Jim avea de îndeplinit o misiune specială. Te-a cerut pe tine.

– Bineînţeles. Jim cere Max să facă pe guvernanta.

– Cum te-a contactat? A venit el la Acton să-l găsească pe Toby Esterhase şi să-i spună: Toby, îl vreau pe Max? Cum a făcut?

Mâinile lui Max se sprijineau pe genunchi. Erau fine şi îngrijite, cu excepţia încheieturilor, care erau noduroase. La auzul numelui de Esterhase, îşi adună palmele căuş, ca şi cum ar fi prins un fluture.

– Şi ce naiba contează? întrebă Max.

– Ei, tu spune ce s-a întâmplat.

– Pe cont propriu, zise Max. Jim cont propriu, eu cont propriu. Ca acum.

– Hai, spuse Smiley, te rog!

Max se apucă să povestească de parcă era vorba despre o încurcătură ca multe altele; de familie, de afaceri sau de dragoste. Era într-o luni seară, pe la mijlocul lui octombrie. Da, era pe 16. Era o perioadă de mucezeală, nu fusese în străinătate

de săptămâni întregi şi se săturase până-n gât. Îşi petrecea toată ziua în acţiuni de recunoaştere asupra unei case din Bloomsbury, unde se presupunea că locuia o pereche de studenţi chinezi; băieţii lui Esterhase intenţionau să monteze o spargere în apartamentul lor. Era pe punctul de a se întoarce la Spălătoria de la Acton pentru a-şi redacta raportul, când Jim îl abordase în plină stradă, după schema unei întâlniri întâmplătoare. Îl luase şi-l dusese cu maşina până la Crystal Palace, unde rămăseseră să vorbească în maşină, ca acum, doar că vorbeau ceheşte. Jim îi spusese că era vorba despre o misiune specială, ceva atât de mare, atât de secret, că nimeni de la Prăvălie, nici chiar Toby Esterhase, n-avea dreptul să ştie ce se întâmpla. Venea chiar din vârful pomului şi era a dracului de grea. Îl interesa pe Max?

– Eu spus: Sigur, Jim. Max interesat. Apoi el cere la mine: Ia-ţi concediu. Tu duci la Toby şi spui: Toby, mama bolnavă, la mine trebuie concediu. Eu nu are mamă. Sigur, am spus eu, iau concediu. Cât lung, te rog, Jim?

Totul nu trebuia să ţină mai mult de un sfârşit de săptămână, spusese Jim. Trebuiau să fie acolo sâmbătă şi să plece duminică. Apoi îl întrebase pe Max dacă avea ceva acte de identitate valabile: cel mai bine ar fi fost unele austriece, de mic comerciant, şi să aibă şi permisul de conducere corespunzător. Dacă Max n-avea nimic la îndemână la Acton, Jim urma să-i aranjeze ceva la Brixton.

– Sigur, am spus eu. Am Hartmann, Rudi, din Linz, emigrant sudet.

Aşa că Max îi vânduse lui Toby o poveste despre o încurcătură cu o fată la Bradford, iar Toby îi ţinuse lui Max o predică de zece minute despre obiceiurile englezeşti privind relaţiile dintre sexe. Joi, Jim şi Max se întâlniseră într-o casă conspirativă, pe care o aveau vânătorii de scalpuri pe vremea aceea, o adevărată ruină, din Lambeth. Jim adusese cheile.

O chestie de trei zile, îi repetase Jim, o întâlnire clandestină în apropiere de Brno. Jim avea o hartă mare şi se apucaseră s-o studieze. Jim va călători ca cetăţean ceh, iar Max va face pe austriacul. Vor ajunge la Brno pe căi diferite. Jim va zbura de la Paris la Praga şi va călători în continuare cu trenul. Nu menţionase ce fel de documente va avea, dar Max presupunea că sunt ceheşti, întrucât Jim, după cum văzuse Max, le mai folosise şi altădată. Max era Hartmann, Rudi, comerciant de sticlărie şi de plăci refractare. Urma să treacă frontiera austriacă cu o utilitară, în apropiere de Mikulov, apoi să se îndrepte spre nord, către Brno, având suficient timp la dispoziţie să ajungă la întâlnire la orele şase şi jumătate, sâmbătă seara, pe o străduţă lăturalnică, lângă terenul de fotbal. În seara aceea, la şapte, începea un meci important. Jim se va lăsa antrenat de mulţime până la străduţa lăturalnică, apoi se va urca în utilitară. Convenira asupra orelor, asupra întâlnirilor de salvare şi asupra situaţiilor neprevăzute care pot interveni de obicei. De altfel, spuse Max, fiecare îi ştia stilul celuilalt pe dinafară.

Odată ieşiţi din Brno, urmau să călătorească împreună pe drumul de Bilovice până la Krtiny, apoi să o ia la est, spre Racice. Undeva, pe drumul spre Racice aveau să dea de o maşină neagră, mai mult ca probabil un Fiat, parcată pe partea stângă a drumului. Primele două cifre ale numărului de înmatriculare vor fi 99. Şoferul va citi un ziar. Vor opri, Max va trece drumul şi va întreba dacă era totul în regulă. Tipul îi va răspunde că medicul îi interzisese să conducă mai mult de trei ore în şir. Max îi va răspunde că, într-adevăr, drumurile lungi erau obositoare pentru inimă. Şoferul le va arăta unde să parcheze utilitara şi-i va lua cu maşina personală să-i ducă la întâlnire.

– Pe cine trebuia să întâlniţi, Max? Jim ţi-a spus şi asta?

Nu, asta era tot ce-i spusese Jim.

Până la Brno, continuă Max, lucrurile merseseră aproape așa cum fusese prevăzut. De la ieșirea din Mikulov fuseseră urmăriți, pentru un timp, de doi motocicliști civili, care se schimbau între ei la fiecare zece minute, dar pusese aceasta pe seama numărului său austriac și nu-i mai dăduse importanță. Ajunsese ușor la Brno pe la jumătatea după-amiezii și, ca să-și facă numărul complet, își reținuse o cameră la un hotel și băuse vreo două-trei cafele la restaurant. Un ciripitor îl agățase și Max îi vorbise despre vicisitudinile comerțului cu sticlărie și despre o fată din Linz care o ștersese cu un american. Jim nu venise la prima întâlnire, dar sosise la cea de salvare cu o oră mai târziu. Max presupusese, la început, că trenul avusese întârziere, dar Jim nu rostise decât „am condus încet“ și, atunci, își dăduse seama că era ceva în neregulă.

Așa va trebui să lucreze, spusese Jim. Se făcuse o schimbare în plan. Max va rămâne total în afara operațiunilor. Urma să-l lase pe Jim în apropierea locului întâlnirii și apoi să se întoarcă la Brno și să stea acolo până luni de dimineață. Nu trebuia să ia contact cu nici unul din cei care făceau parte din rețeaua Prăvăliei. Nimeni din rețeaua Supărare. Nimeni din rețeaua Platon și, mai ales, nici un contact cu rezidența de la Praga. Dacă Jim nu apărea la hotel, la orele opt, luni de dimineață, Max trebuia să o șteargă cum putea. Dacă Jim reapărea, misiunea lui Max era să-i transmită un mesaj lui Control, din partea lui Jim; mesajul putea să fie foarte simplu. Fie și doar un singur cuvânt. Ajuns la Londra, trebuia să-l caute pe Control personal, să stabilească o întâlnire, prin intermediul bătrânului MacFadean, și să-i predea mesajul, era clar? Dacă Jim nu apărea, Max trebuia să reia viața de acolo de unde o lăsase și să nege tot, atât înăuntru, cât și în afara Prăvăliei.

– Ți-a spus Jim de ce se schimbase planul?

– Jim era îngrijorat.

– I se întâmplase ceva pe parcurs?

– Poate. I-am spus lui Jim: Ascultă, Jim, află că eu vin cu tine. Fac eu pe guvernanta, conduc maşina în locul tău, trag pentru tine, ce dracu'! Jim înfuriat teribil, înţelegi?

– Înţeleg, spuse Smiley.

Merseseră în continuare cu maşina pe drumul spre Racice şi descoperiseră maşina parcată cu farurile stinse, în faţa unui drum de ţară. Un Fiat negru cu număr începând cu 99. Max oprise utilitara şi Jim se dăduse jos. În timp ce Jim se îndrepta către Fiat, şoferul întredeschisese portiera pentru a face să se aprindă lumina în interiorul maşinii. Avea un ziar deschis, pus în faţa lui pe volan.

– Ai putut să-i vezi faţa?

– Era în umbră.

Max aşteptase – probabil că schimbau parolele – şi Jim intrase în maşină, care se îndepărtase imediat pe drumul de ţară cu farurile în continuare stinse. Max se întorsese la Brno. Stătea la o masă, cu un şnaps în faţa lui la restaurant, când, deodată, începuse să vuiască întregul oraş. Crezuse la început că zgomotul venea de la stadion. Apoi îşi dăduse seama că, de fapt, erau camioane, un convoi întreg trecând în viteză pe drum. O întrebase pe chelneriţă ce se întâmpla, iar ea îi spusese că avusese loc un schimb de focuri în pădure, din cauza contrarevoluţionarilor. Ieşise afară din restaurant, se îndreptase spre autoutilitară, dăduse drumul la radio şi prinsese buletinul de ştiri transmis de Praga. Era pentru prima oară că auzea vorbindu-se despre un general. Presupusese că erau baraje de poliţie peste tot şi, oricum, potrivit instrucţiunilor lui Jim, trebuia să se încuie în hotel până luni dimineaţa.

– Poate trimite mie Jim un mesaj. Poate vine să vadă pe mine vreun tip din rezistenţă.

– Cu acel unic cuvânt, spuse Smiley liniştit.

– Da, desigur.

– Nu ţi-a spus cam ce cuvânt era?

– Tu nebun, spuse Max.

Era ori o afirmaţie, ori o întrebare.

– Un cuvânt ceh, un cuvânt englez sau un cuvânt german?

– N-a venit nimeni, spuse Max, fără să se mai obosească să răspundă la nebuniile astea.

Luni îşi arsese paşaportul cu care intrase, schimbase numerele de înmatriculare la autoutilitară şi recursese la acoperirea sa vest-germană. În loc s-o ia spre sud, rulase spre sud-vest, părăsise camioneta într-un şanţ şi trecuse frontiera cu autobuzul, îndreptându-se spre Freistadt, pentru că acesta era cel mai sigur drum pe care-l ştia el. La Freistadt băuse un păhărel şi-şi petrecuse noaptea cu o fată, pentru că se simţea ca vai de lume şi furios şi avea nevoie să-şi tragă sufletul. Ajunsese la Londra marţi noaptea şi, în ciuda ordinelor lui Jim, se gândise c-ar fi mai bine să încerce să-l contacteze pe Control.

– A fost al dracului de dificil, remarcă el.

Încercase la telefon, dar n-ajungea decât până la mămici. MacFadean lipsea şi el. Se gândise să scrie, dar îşi amintise că Jim îi spusese că nimeni de la Prăvălie nu trebuia să ştie. Decisese că dacă ar scrie ar fi prea periculos. La Spălătoria de la Acton umbla vorba că se îmbolnăvise Control. Încercase să afle la ce spital era internat, dar fără succes.

– Ăia de la Spălătorie păreau să ştie unde fuseseşi?

– Mă întrebam şi eu.

Continua să se mai întrebe în momentul în care supraveghetorii trimiseseră după el şi-i ceruseră să-i vadă paşaportul pe numele Rudi Hartmann. Max le spusese că-l pierduse, ceea ce, la urma urmelor, era foarte aproape de adevăr. De ce nu raportase pierderea acestuia? Habar n-avea. Când se produsese pierderea? Nu ştia. Când îl văzuse ultima oară pe Jim Prideaux? Nu-şi putea aminti. Fusese expediat la Grădiniţa de la Sarratt, dar Max se simţise în culmea furiei şi, după

două-trei zile, anchetatorii fie se plictisiseră de el, fie li se ceruse să se oprească.

– Eu întors la Spălătoria de la Acton. Toby Esterhase dă la mine o sută de lire şi spune la mine să mă duc la dracu'.

Se auzi o explozie de bucurie, făcând înconjurul heleşteului. Doi dintre băieţi scufundaseră o bucată mare de gheaţă, iar apa bolborosea acum prin copcă.

– Max, ce s-a întâmplat cu Jim?

– Ce dracu' să se-ntâmple?

– Mai auzi şi tu tot felul de chestii. Circulă vorba printre cei din emigraţie. Ce s-a întâmplat cu el? Cine l-a dres, cum l-a răscumpărat Bill Haydon?

– Emigranţii nu mai vorbeşte cu Max.

– Dar ai auzit, nu-i aşa?

De data aceasta, mâinile sale albe fură acelea care grăiră. Smiley văzu degetele răşchirate, cinci la o mână şi trei la cealaltă, şi simţi din nou că-l cuprinde răul acela, înainte ca Max să vorbească.

– Deci, împuşcă Jim pe la spate. Poate Jim fugea, ce dracu'? Ei pus Jim în închisoare. Asta nu lucru prea bun pentru Jim. Nici pentru prietenii mei. Nu bun deloc. Începu să numere. Pribyl, spuse el atingându-şi degetul mare. Bukova Mirek. Fratele de la nevasta lui Pribyl. Atinse un alt deget. Şi nevasta la Pribyl. Al treilea. Kolin Jiri şi sora lui, morţi şi ei. Aceasta era reţeaua Supărare. Schimbă mâna. După reţeaua Supărare, venea rândul reţelei Platon: avocatul Rabotin, colonelul Landkron şi dactilografele Eva Krieglova şi Hanka Bilova. Morţi şi ei. Al dracului de mare preţ, George! Aproape îşi vârî degetele îngrijite în ochii lui Smiley. Este un preţ al dracului de mare pentru un englez cu un glonţ în spate. Începuse să se ambaleze. De ce preocupi toate astea, George! Prăvălia nu bună pentru Cehoslovacia. Aliaţii nu buni pentru Cehoslovacia. Niciodată bogat nu

scoate sărac din închisoare. Vrei să ştii o istorie? Cum spuneţi voi la *„Märchen“*, te rog, George?

– Basme, răspunse Smiley.

– Bine, atunci nu mai spune tu la mine basm nenorocit cum englezii salvat Cehoslovacia, gata?

– Poate că nu era Jim, spuse Smiley după o lungă tăcere. Poate că era altcineva care a aruncat în aer reţeaua. Dar nu Jim.

Max deschidea deja portiera.

– Mai contează? întrebă el.

– Max, spuse Smiley.

– Nu fie teamă, George, n-am cui să te vând. E bine?

– E bine.

Nemişcat în maşină, Smiley îl urmări cum cheamă un taxi, pocnind din degete, aşa cum îi faci unui chelner. Dădu adresa fără să se obosească să se uite la şofer, ţeapăn din nou în scaun, privind drept în faţa sa, ca un membru al Casei regale care ignoră gloata.

În timp ce taxiul dispărea, inspectorul Mendel se ridică încet de pe bancă, îşi împături ziarul şi se îndreptă spre Rover.

– Calea-i liberă, spuse el. Nimic la spate, nimic pe conştiinţa ta.

Smiley, care nu era chiar atât de sigur, îi dădu cheile de la maşină şi se îndreptă spre staţia de autobuz, traversând întâi strada ca s-o ia spre vest.

Capitolul 28

Destinaţia sa era Fleet Street, un soi de cramă, la parter, plină cu butoaie de vin. În alte cartiere, ora trei şi jumătate putea fi considerată destul de înaintată pentru un aperitiv, dar, când Smiley împinse uşa cu delicateţe, vreo 12 figuri, greu de desluşit în semiîntuneric, îşi întoarseră privirile spre el de la bar. La o masă din colţ, tot atât de ştearsă ca şi arcadele din plastic sau muschetele false agăţate pe perete, se afla Jerry Westerby, instalat în faţa unui gin dublu.

– Bătrâne, zise Jerry Westerby timid, cu un glas care părea că vine din adâncuri. Al naibii să fiu, uite cine vine! Hei, Jimmy! Mâna pe care o puse pe braţul lui Smiley, în timp ce făcea semn barmanului să mai aducă un rând, era enormă şi foarte musculoasă, pentru că Jerry fusese pe vremuri portar într-o echipă locală de crichet. Spre deosebire de alţi jucători de crichet, era un bărbat corpolent, dar avea umerii aduşi pentru faptul că-şi ţinuse mâinile întotdeauna foarte jos. Avea o claie de păr blond-cenuşiu, o faţă roşcovană şi purta o cravată cu însemnele unui club sportiv celebru la o cămaşă de mătase crem. Se bucurase teribil văzându-l pe Smiley, căci faţa îi strălucea de plăcere.

– Al naibii să fiu, repetă el, numai la asta nu m-aşteptam! Ia zi, ce-nvârţi acum? Îl trase cu forţa pe scaunul de lângă el. Stai cu fundu' la soare, scuipi în tavan? Ia stai – o întrebare foarte urgentă: ce vrei să iei?

Smiley comandă un Bloody Mary.

– Nu este chiar o coincidenţă, Jerry, mărturisi Smiley.

Se lăsă o clipă de tăcere, pe care Jerry se hotărî brusc s-o întrerupă.

– Ia ascultă, ce face diavoliţa aia de nevastă-ta? E totu-n regulă? Asta da, dragoste! O căsnicie nemaipomenită, am spus-o întotdeauna.

Jerry Westerby fusese însurat de câteva ori; numai puţine din căsniciile lui însă îl încântaseră.

– Hai să încheiem un târg, George, propuse, el, dându-i un ghiont cu umărul lui enorm. Eu mă mut cu Ann şi scuipăm în tavan, iar tu îmi iei slujba şi faci ştiri despre campionatele feminine de ping-pong. Ce zici? Hai noroc!

– Noroc, spuse Smiley binedispus.

– E ceva timp de când nu i-am mai văzut la faţă pe băieţi şi pe fete, mărturisi Jerry cu un aer puţin jenat, roşind o dată în plus în mod inexplicabil. O ilustrată de Crăciun de la bătrânul Toby, anul trecut, asta-i aproape tot. Cred că m-au pus şi pe mine pe linie moartă. N-am ce să le reproşez. Dădu un bobârnac în buza paharului. Mi-a cam ajuns, asta e. Mă bănuiesc că n-aş şti să-mi ţin gura, că o să mă lase nervii.

– Sunt sigur că nu gândesc aşa, spuse Smiley şi tăcerea se lăsă din nou între ei.

– Prea multe onoruri nu sunt bune pentru cei curajoşi, zise Jerry solemn.

De ani de zile schimbau între ei gluma asta împrumutată de la Pieile Roşii, îşi aduse Smiley aminte cu o strângere de inimă.

– Noroc, spuse Smiley.

– Noroc, spuse Jerry şi mai traseră o duşcă.

– Am ars scrisoarea ta imediat după ce am citit-o, reluă Smiley cu un glas liniştit, netulburat. În cazul în care ţi-ai pune problema. N-am spus nimănui un cuvinţel despre ea. Oricum, a sosit prea târziu. Se terminase totul.

Auzind aceasta, faţa îmbujorată a lui Jerry deveni stacojie.

– Aşa că nu scrisoarea pe care mi-ai scris-o i-a făcut să se îndepărteze de tine, continuă Smiley pe acelaşi ton amabil, dacă asta credeai cumva. Şi, la urma urmei, mi s-a înmânat personal.

– Foarte amabil din partea ta, murmură Jerry. Mulţumesc. N-ar fi trebuit s-o scriu. O aiureală de elev de liceu.

– Lasă prostiile, spuse Smiley şi comandă încă un rând. Ai făcut-o pentru binele Serviciului.

Spunând asta, Smiley avea impresia că-l aude pe Lacon. Dar singura modalitate de a vorbi cu Jerry era să te exprimi în stilul ziarului la care lucra: fraze scurte, păreri simpluţe.

Jerry răsuflă adânc, scoţând pe gură un nor de fum.

– Ultima mea misiune a fost, ooof!, acum un an, îşi aduse el aminte, puţin parcă mai îmbărbătat. Ba chiar mai mult. Trebuia să las un pacheţel la Budapesta. O nimica toată, de fapt. O cabină telefonică. O etajeră sus. Să ridic mâna. L-am lăsat acolo. O joacă de copil. Nu cred că am făcut vreo greşeală. Am calculat totul, semnalele de securitate. „Poşta este gata de ridicat. Serviţi-vă." Aşa cum ne învăţaseră. Ştii şi tu. Totuşi, voi ăştia, ştiţi mai bine, nu-i aşa? Voi sunteţi mintoşii. Trebuie făcută treaba, asta-i. Nimic mai mult. Totul ţine de un tipic anume. De o schemă.

– N-o să treacă mult timp şi-o să vină să te caute, spuse Smiley consolându-l. Presupun că te-au adormit pentru un sezon. Obişnuiesc asta, ştii şi tu.

– Sper, răspunse Jerry cu surâsul sfios al unui om sincer.

Paharul îi tremură uşor când îl duse la gură.

– Asta-i călătoria pe care ai făcut-o chiar înainte de a-mi scrie? întrebă Smiley.

– Sigur. De fapt, o singură călătorie, mai întâi la Budapesta, apoi la Praga.

– La Praga ai auzit tu povestea aia? Aia la care te-ai referit în scrisoarea ta?

La bar, un bărbat cu o faţă înfierbântată, în costum negru, prezicea prăbuşirea iminentă a naţiunii. Ne mai dădea trei luni, apoi cortina.

– Ciudat tip, Toby Esterhase ăsta, spuse Jerry.

– Dar care ştie meserie, adăugă Smiley.

– Doamne, şi încă ce meserie, bătrâne! De prima mână. Strălucitor, dacă vrei să ştii părerea mea. Dar ciudat, ştii şi tu. Noroc!

Băură din nou, iar Jerry duse un deget la spatele capului şi-l mişcă de parc-ar fi fost o pană de apaş.

– Nenorocirea este, spuse în continuare înfierbântatul de la bar, cu nasul aproape băgat în pahar, că nu vom şti niciodată că s-a întâmplat.

Hotărâră să se ducă imediat să mănânce ceva, pentru că Jerry trebuia să scrie un articol pentru ediţia de a doua zi: jucătorul la primire al echipei din West Brom o luase razna. Merseră la un restaurant indian, unde direcţia acestuia era mulţumită să servească bere la ora ceaiului şi conveniră ca, dacă pica cineva, pe neaşteptate, Jerry să-l prezinte pe George ca director al băncii sale, o idee care nu încetă să-l amuze tot timpul cât stătură la masă. Se auzea o muzică de fond, pe care Jerry o numea zborul nupţial al ţânţarului şi care, din când în când, ameninţa să înghită cuvintele spuse de el în surdină, ceea ce, de fapt, le convenea. Pentru că, în timp ce Smiley îşi manifesta curajos entuziasmul faţă de curry, Jerry se şi lansase – după sfiala iniţială – într-o cu totul altă poveste în legătură cu un anume Jim Ellis, o poveste pe care dragul de Toby Esterhase nu acceptase să-l lase s-o publice.

Jerry Westerby era una dintre acele rarisime persoane ce pot fi martori perfecţi. Nu avea fantezie, era lipsit de maliţie, nu emitea opinii personale. Pur şi simplu, chestia era ciudată.

Nu putea să şi-o scoată din cap şi, acum că se gândea din nou în urmă, îşi dădea seama că de atunci nu mai vorbise cu Toby.

– Doar ilustrata aceea, înţelegi, „Crăciun fericit! Toby“, cu o poză a străzii Leadenhall iarna. Se uită foarte uimit la ventilatorul electric. E ceva *special* în legătură cu Leadenhall Street, bătrâne? E vreun loc de ascultare sau de întâlnire sau ceva de genul ăsta?

– După câte ştiu eu, nu, spuse Smiley, izbucnind în râs.

– Imposibil să-mi dau seama de ce a ales felicitarea cu Leadenhall Street. Al dracului de ciudat, nu găseşti?

Poate că nu dorea decât o imagine a Londrei iarna, sugeră Smiley. La urma urmei, în multe privinţe, Toby gândea ca un străin.

– Curios mod de a păstra legătura, trebuie să spun. Obişnuia să-mi trimită în general câte o ladă de whisky, care venea ceas. Jerry se încruntă şi sorbi din halbă. Nu de whisky mi-e mie, explică el cu acel aer perplex care adesea înceţoşa marile idei ale vieţii sale, pot să-l cumpăr şi singur oricând. Dar, atunci când eşti pe dinafară, crezi că totul are o semnificaţie, iar cadourile sunt importante. Înţelegi ce vreau să spun?

Era cam cu un an în urmă, adică în decembrie. Restaurantul Sport din Praga, relata Jerry Westerby, era întru câtva mai departe de potecile bătute de ziaristul occidental obişnuit. Majoritatea acestora se învârteau pe la Cosmos sau pe la Internaţional, vorbind în şoaptă şi stând în grup compact pentru că erau înfricoşaţi. Dar localul frecventat de Jerry era Sport şi, de când îl dusese acolo pe Holotek, portarul, după ce echipa acestuia câştigase meciul cu Tătarii, Jerry avea mare trecere pe lângă barman, pe care îl chema Stanislaus sau Stan.

– Stan este un adevărat prinţ. Nu face decât ceea ce vrea el. Dacă vrea, te face să crezi pe loc că Cehoslovacia este o ţară liberă. Restaurant, explică Jerry, însemna un fel de bar

de zi, iar bar, în limba cehă, era ceea ce noi înţelegem prin bar de noapte, ceea ce este caraghios.

Smiley căzu de acord că, într-adevăr, treaba asta te cam încurca.

Oricum, Jerry stătea totdeauna cu urechile ciulite când se afla acolo – la urma urmelor, te aflai în Cehoslovacia – şi o dată, chiar de două ori, fusese în stare să-i transmită câte o informaţie mai aparte lui Toby sau să-l pună pe urmele cuiva.

– Chiar dacă era pur şi simplu o chestie de trafic de valută sau de bursa neagră. Din orice se poate trage un profit, spunea Toby. Bucăţică cu bucăţică, se adună – cel puţin, aşa spunea Toby.

– Aşa e, fu de acord Smiley. Aşa se petreceau lucrurile. Toby era mintosul, nu-i aşa?

– Desigur.

– Pe vremuri, lucrasem direct cu Roy Bland. Apoi pe Roy l-au mărit, aşa că m-a preluat Toby. Te derutează, de fapt, aceste schimbări. Noroc!

– De cât timp lucrai cu Toby când ai făcut această călătorie?

– De doi ani, nu mai mult.

Urmă o pauză, când li se aduseră farfuriile cu mâncare şi li se reumplură halbele. Cu mâinile lui enorme, Jerry Westerby îşi adăugă sos pe cel mai iute curry înscris în meniu şi pe deasupra mai întinse nişte sos roşu. Acesta, spuse el, îl mai iuţeşte un pic.

– Bătrânul Kahn îl prepară special pentru mine, îi şopti Jerry, şi îl ţine într-un loc numai de el ştiut. Oricum, reluă el, în noaptea aceea, la barul lui Stan se afla tânărul ăla cu părul tuns cu oala şi cu o fetiţă frumoasă agăţată de braţul lui. Şi atunci mi-am zis: Ai grijă, Jerry, băiatule, asta-i tunsoare cazonă. Aşa e?

– Aşa e, îl îngână Smiley, gândind că, dintr-un anumit punct de vedere, Jerry avea şi el un pic de minte.

Se dovedi că băiatul era nepotul lui Stan şi era foarte mândru de engleza pe care o vorbea. Este uimitor ce lucruri îţi pot povesti oamenii dacă le oferi ocazia să se fudulească cu limbile străine pe care le cunosc. Era în permisie şi se îndrăgostise de această fătuţă, mai avea încă opt zile şi toată lumea părea să fie a lui. Toţi îi erau prieteni, Jerry inclusiv. Jerry în mod special, pentru că Jerry plătea băutura.

– Eram deci cu toţii aşezaţi la grămadă, la masa aia mare din colţ, studenţi, fete frumoase, indivizi de tot felul. Bătrânul Stan apăruse de după tejghea şi un tânăr se descurca destul de bine cu un acordeon. Atmosferă plăcută, băutură gârlă, gălăgie nemaipomenită.

Zgomotul îşi avea importanţa sa deosebită, explică Jerry, pentru că-i permitea să discute cu tânărul fără ca nimeni altcineva să le dea vreo atenţie. Băiatul era aşezat chiar lângă Jerry şi se vedea că îl simpatizase din primul moment. Cu unul din braţe o ţinea pe fată şi cu cel de-al doilea îl luase de umeri pe Jerry.

– Unul dintre copiii aceia care pot să te atingă fără să ţi se facă pielea de găină. De regulă, nu-mi place să mă atingă cineva. Grecilor le place asta. Mie, personal, mi-e silă.

Smiley spuse că şi lui îi era silă de asta.

– Închipuieşte-ţi, fata aducea un pic cu Ann, comentă Jerry. Avea un aer de femeie isteaţă. Înţelegi ce vreau să spun? Ochii à la Greta Garbo şi sex-appeal de dădea pe dinafară.

În timp ce cântau cu toţii, beau şi jucau un fel de Periniţă, tânărul îl întrebase pe Jerry dacă vrea să ştie adevărul despre Jim Ellis.

– M-am prefăcut că n-am auzit în viaţa mea de el, îi explică Jerry lui Smiley. Mi-ar plăcea, i-am spus. Cu ce se ocupă Jim Ellis în viaţa civilă? Băiatul se uită la mine ca şi cum aş fi picat din lună şi-mi spuse: „E un spion englez". Nimeni dintre ceilalţi n-a auzit ce-a spus. Urlau nişte cântece

cam deocheate. Fata își sprijinea capul de umărul lui, era pe jumătate pilită și se simțea în al nouălea cer, așa că a continuat să-mi vorbească, mândru de engleza lui, înțelegi?

– Am priceput, spuse Smiley.

– Un spion englez. Îmi urla direct în ureche. A luptat alături de partizanii cehi în război. A venit aicea spunându-și Hajek și a fost împușcat de către poliția secretă rusă. M-am mulțumit să ridic din umeri și am spus: „Hai, lasă-mă!“ Nu trebuie să fii niciodată prea insistent. Îi sperie.

– Ai absolută dreptate, spuse Smiley din toată inima și pentru scurt timp evită cu răbdare alte întrebări despre Ann și despre ce însemna să iubești, să-l iubești toată viața pe celălalt.

– Sunt TR-ist, începuse băiatul. Trebuie să-mi fac stagiul militar, pentru că altfel nu mă pot duce la universitate.

În octombrie, participase la aplicații în pădurile de lângă Brno. Erau întotdeauna o grămadă de militari prin pădurile de acolo. În timpul verii, câte o lună întreagă, toată zona era închisă accesului public. Participa la un exercițiu plicticos de infanterie, despre care se presupunea că va dura două săptămâni, dar, în cea de a treia zi, fusese anulat fără nici un fel de motiv și militarii primiseră ordinul să revină în oraș. Așa era ordinul: împachetarea imediat și înapoi în cazarmă. Întreaga pădure urma să fie total evacuată până la asfințit.

– După câteva ore începuseră să zboare de colo-colo cele mai aiurite zvonuri. Un tip spunea că explodase stația de cercetări balistice de la Tisnov. Altul susținea că batalioanele care făceau instrucție se răsculaseră și trăgeau asupra soldaților ruși. O nouă revoltă la Praga, rușii au preluat puterea, nemții au atacat și Dumnezeu mai știe ce se întâmplase. Știi și tu cum sunt soldații. Aceiași peste tot. Bârfesc cât e ziua de lungă.

Faptul că vorbiseră despre armată îl făcu pe Jerry Westerby să se intereseze de cei pe care îi cunoscuse în stagiul militar,

persoane pe care Smiley le ştiuse vag şi pe care le uitase. Reluară în sfârşit discuţia.

– Au ridicat tabăra, au încărcat camioanele şi au stat aşezaţi aşteptând convoiul să se urnească. N-au parcurs nici măcar un kilometru, că s-au oprit din nou, convoiul primind ordinul să degajeze drumul. Camioanele au fost nevoite să tragă printre copaci. S-au înţepenit în noroi, în şanţuri, în toate cele. Haos în toată regula. Erau ruşii, spuse Westerby. Veneau dinspre Brno şi erau foarte grăbiţi şi tot ce era ceh trebuia să le dispară din cale şi, dacă nu, să suporte consecinţele. Întâi a apărut un grup de motociclişti care goneau cu farurile aprinse, indiferenţi la înjurăturile şoferilor. Apoi, o maşină de stat-major cu câţiva civili, băiatul numărând şase în total. Apoi, două camioane ticsite cu soldaţi din trupele speciale, înarmaţi până-n dinţi şi în uniformă de camuflaj. În sfârşit, un camion plin cu câini poliţişti. Era un zgomot infernal. Nu te plictisesc cumva, bătrâne?

Westerby îşi şterse sudoarea de pe faţă cu o batistă şi clipi ca şi când şi-ar fi venit în simţiri. Transpiraţia îi trecuse prin cămaşa de mătase; parcă ieşise de sub duş. Curry nefiind unul dintre felurile sale de mâncare preferate, Smiley mai comandă două halbe ca să se spele de gust.

– Aceasta a fost prima parte a relatării. Pleacă trupele cehe, vin trupele ruseşti. Ai priceput?

Smiley spuse că da, gândind că îl urmărise foarte atent până acum.

Ajuns la Brno, băiatul aflase că misiunea unităţii sale în această operaţiune era departe de a se fi sfârşit. Convoiului lor i se mai adăugase un altul şi în noaptea următoare, timp de vreo opt-zece ore, merseseră pe drumuri de ţară, fără vreo destinaţie precisă. O luaseră la vest, spre Trebic, se opriseră şi aşteptaseră ca oamenii din sectorul transmisiuni să emită un lung mesaj, apoi o cotiseră spre sud-est până aproape de

Znojmo, la granița cu Austria, semnalizând ca nebunii în timp ce înaintau. Nimeni nu știa cine ordonase itinerarul, nimeni nu voia să le dea vreo explicație. O dată li se ordonase să-și pună baioneta la armă, altă dată să-și ridice corturile, apoi să-și strângă toate efectele și s-o ia din loc. Pe ici, pe colo, întâlneau alte unități: lângă triajul din Breclav văzuseră tancuri învârtindu-se în cerc, în altă parte dăduseră de două tunuri autopropulsate pe șenile. Peste tot același lucru: haos, o activitate lipsită de sens. Cei mai bătrâni spuneau că e pedeapsa rusească pentru că fuseseră cehi. Revenit la Brno, băiatul auzise o altă explicație. Rușii erau pe urmele unui spion britanic pe nume Hajek. Făcuse spionaj la stațiunea de cercetări și încercase să răpească un general, iar rușii îl împușcaseră.

– Așa că băiatul a început să pună întrebări, înțelegi, spuse Jerry. Impertinentul ăla mic l-a întrebat pe sergent: „Dacă l-au împușcat pe Hajek, de ce trebuie să străbatem drumurile astea de țară, făcând atâta tărăboi?“ La care, sergentul i-a răspuns: „Asta-i armata, băiete“. Toți sergenții din lume sunt la fel, nu-i așa?

Foarte calm, Smiley îl întrebă:

– Vorbim despre două nopți diferite, Jerry. În ce noapte au pătruns rușii în pădure?

Jerry Westerby se strâmbă la față de uimire.

– Tocmai asta și voia băiatul să-mi spună, înțelegi, George? Asta încerca el să-mi explice la barul lui Stan. Toate zvonurile se învârteau în jurul chestiei ăsteia. Rușii sosiseră vineri. Nu l-au împușcat pe Hajek decât sâmbătă. Așa că răutăcioșii spuneau: uite, rușii așteaptă ca Hajek să se arate. Știau că va veni. Erau la curent cu tot. Stăteau la pândă. Împuțită poveste, înțelegi? Împuțită pentru reputația noastră, înțelegi ce vreau să spun? Împuțită pentru șeful ăl mare. Împuțită pentru toată gașca. Noroc!

– Noroc, zise Smiley cu nasu-n bere.

– Asta gândea şi Toby, bagă de seamă. Aprecia lucrurile în acelaşi fel, numai că n-a reacţionat la fel.

– Deci i-ai spus totul lui Toby, zise Smiley dezinvolt, trecându-i lui Jerry un platou cu orez. Oricum, trebuia să-l vezi, să-i spui că i-ai depus coletul la Budapesta. Aşa că i-ai spus şi povestea cu Hajek.

– Ei bine, chiar asta, spuse Jerry.

Asta îl sâcâia, asta era ciudat, şi asta îl făcuse să-i scrie lui George.

– Bătrânul Toby mi-a spus că toată chestia era o aiureală. A devenit foarte cazon şi dezagreabil. La început fusese plin de entuziasm, bătându-mă cu palma pe umăr, mi se adresa cu Westerby, de parcă mi-ar fi spus domnule primar. S-a reîntors la lucru şi a doua zi mi-a tras o săpuneală zdravănă. Convocare de urgenţă. M-a urcat în maşină şi m-a învârtit şi m-a tot răsînvârtit în parcare, urlând la mine şi scuipându-mi tot ce aflase. Mi-a spus că fusesem atât de beat atunci, că nu mai ştiam să deosebesc adevărul de ficţiune. Toată liturghia. M-a cam călcat pe nervi, ca să-ţi spun drept.

– Presupun că te-ai întrebat cu cine vorbise între timp, spuse Smiley pe un ton înţelegător. Ce a spus el *exact?* întrebă el, fără nici o inflexiune în glas, ca şi cum ar fi dorit să-şi clarifice totul în minte.

– Mi-a spus că, după toate probabilităţile, fusese o făcătură. Băiatul era un provocator. Era o operaţiune de diversiune pentru a pune Prăvălia să se-nvârtă-n jurul cozii. M-a ocărât pentru că răspândisem zvonuri care nu stăteau în picioare. I-am spus atunci, George: „Bătrâne, Toby, nu făceam decât să raportez, bătrâne. N-are nici un rost să te încingi aşa. Ieri gândeai că nu e nici unul mai bun ca mine. Nu e cazul s-o-ntorci şi să loveşti în mesager. Dacă ai hotărât că nu-ţi place povestea, aceasta-i treaba ta“. Nu mai voia s-asculte nimic, înţelegi? N-avea nici o logică, mi-am zis eu. Un tip ca

ăsta. Cald şi-a doua zi rece. N-a fost cel mai bun număr al lui, înţelegi ce vreau să spun?

Cu mâna stângă Jerry îşi frecă o parte a capului, ca un elev care se face că gândeşte.

– Bine-bine, i-am spus eu, s-o lăsăm baltă! O să fac un articol pentru fiţuică. Nimic în legătură cu faptul că ruşii sosiseră primii. Partea cealaltă. Cu un titlu ca, de pildă, *Afacerea murdară din pădure,* sau o tâmpenie de genul acesta. I-am spus: „Dacă povestea nu-i destul de bună pentru Prăvălie, o s-o fac pentru fiţuică". Şi-a ieşit atunci şi mai vârtos din minţi. A doua zi, un deştept l-a sunat pe bătrân. Ţine-ţi maimuţa aia de Westerby departe de afacerea Ellis. Freacă-l cu litera D: avertisment oficial pentru incapacitate. „Orice altă referire la Jim Ellis, alias Hajek, este împotriva interesului naţional. Aşa că, puneţi-i capăt." Înapoi la campionatele feminine de ping-pong. Noroc!

– Da, dar între timp mi-ai scris mie, îi reaminti Smiley.

Jerry Westerby se înroşi îngrozitor.

– Îmi cer scuze pentru asta, spuse el. Dădusem în teamă de străini şi în suspiciune. Aşa se întâmplă şi când eşti pe dinafară: nu te mai încrezi nici în cei mai buni prieteni. Le acorzi mai puţin credit decât străinilor. Mi-am închipuit că bătrânul Toby începuse s-o ia razna. N-ar fi trebuit să procedez astfel, nu-i aşa? Este împotriva regulamentului. În ciuda stânjenelii, a reuşit să schiţeze un zâmbet dureros. Apoi mi-a ajuns la ureche că firma te-a virat. Aşa că m-am simţit şi mai idiot. Nu vânezi de unul singur, nu-i aşa, bătrâne? Nu...

Lăsă întrebarea nepusă, dar, probabil, nu şi fără răspuns.

La despărţire, Smiley îl luă cu amabilitate de braţ.

– Dacă te contactează Toby, cred că e preferabil să nu-i spui că ne-am văzut. E băiat bun, dar prea e tentat să creadă că oamenii se coalizează împotriva lui.

– Nici gând, bătrâne.

– Iar dacă te contactează în următoarele câteva zile, continuă Smiley – foarte puţin probabil, sugera tonul său –, ai putea să mă previi. În felul acesta aş avea posibilitatea să te sprijin. Nu mă suna acasă, ţine minte, cheamă-mă la numărul acesta.

Brusc, Jerry Westerby se arătă grăbit, articolul acela în legătură cu jucătorul de la West Brom nu mai putea aştepta. Luând totuşi cartea de vizită a lui Smiley, îl întrebă, întorcând privirea cu un aer uşor încurcat:

– Sunt cumva ceva necazuri, bătrâne? Vreo treabă murdară la cotitură? Zâmbetul său era într-adevăr îngrozitor. Nu-i aşa că tribul nu şi-a pierdut sângele rece?

Smiley izbucni în râs şi puse mâna uşor pe umărul enorm, puţin încovoiat al lui Jerry.

– Oricând la dispoziţia ta, spuse Westerby.

– N-o să uit.

– Vezi, credeam că tu fuseseşi acela, că tu telefonaseşi bătrânului.

– N-am fost eu.

– Poate c-a fost Alleline.

– Presupun.

– La dispoziţia ta, spuse Westerby încă o dată. Îmi cer scuze, înţelegi. Transmite toată dragostea mea lui Ann.

Ezită.

– Hai, Jerry, zi ce-ai de zis, spuse Smiley.

– Toby povestea o chestie despre ea. I-am spus s-o lase moartă. Nu e nimic adevărat, nu-i aşa?

– Mulţumesc, Jerry. Pe curând. Noroc!

– Ştiam eu că nu-i adevărat, zise Jerry.

Încântat, ridicând degetul în chip de pană de indian, plecă cu un pas greu spre ale lui.

Capitolul 29

Aşteptând în noaptea aceea, singur în pat la Islay, dar nefiind în stare să adoarmă, Smiley reluă pentru a nu ştiu câta oară dosarul pe care Lacon i-l dăduse în casa lui Mendel. Data de pe la sfârşitul anilor '50, când, precum celelalte departamente de la Whitehall, Prăvălia se simţea obligată, din cauza concurenţei, să examineze în mod serios loialitatea personalului ei. Majoritatea pieselor de la dosar erau de simplă rutină: înregistrări de convorbiri telefonice, rapoarte de supraveghere, convorbiri nesfârşite cu profesorii, prietenii şi persoanele desemnate să dea referinţe. Unul dintre documente îi reţinu atenţia lui Smiley ca un magnet: nu putea să-l lase din mână. Era o scrisoare, înregistrată sec în index drept: „Haydon către Fanshawe, 3 februarie 1937". Mai exact vorbind, era o scrisoare autografă de la studentul Bill Haydon către profesorul său Fanshawe, un recrutor de talente pentru Prăvălie, care îl prezenta pe tânărul Jim Prideaux drept un candidat potrivit pentru a fi recrutat în serviciul britanic de informaţii. Era precedată de o seacă notă explicativă. „Excelenţii" erau un club al „protipendadei Bisericii lui Hristos, alcătuit, în special, din foşti studenţi la Eton", scria autorul necunoscut. Fanshawe (P.R. de T. Fanshawe, Legiunea de onoare, Ordinul Imperiului Britanic, dosar personal ş.a.m.d.) era fondatorul acestuia, Haydon (nenumărate trimiteri la alte

dosare) era în anul acela steaua de necontestat. Coloratura politică a „Excelenţilor“ – cărora le aparţinuse şi tatăl lui Haydon la vremea lui – era neruşinat de conservatoare. Fanshawe, trecut de mult în lumea celor drepţi, era un fanatic al Imperiului, „Excelenţii constituiau rezervorul său secret pentru Marele Joc“, se afirma în nota explicativă. Destul de ciudat, Smiley îşi reamintea doar vag de Fanshawe din vremea studenţiei. Un tip filiform şi înflăcărat, cu ochelari fără ramă, o umbrelă à la Chamberlain şi nişte obraji ciudat de congestionaţi, ca şi cum îi mai dădeau încă dinţii. Steed-Asprey îi spunea Năşicul.

> Dragul meu Fan, te sfătuiesc să te agiţi un pic pentru a realiza câteva investigaţii în legătură cu un tânăr domn, al cărui nume este adăugat pe fragmentul de piele umană ataşat. [Nota superfluă a anchetatorilor: Prideaux] Probabil că îl ştii pe Jim – dacă ai aflat despre el – ca un sportiv aproape desăvârşit. Ceea ce nu ştii, şi ar trebui să o ştii, este că nu este un lingvist prost şi, mai mult decât atât, că nu este complet idiot...

[Aici urma un şir de note biografice de o surprinzătoare exactitate: ... liceul Lakanal din Paris, înscris la Eton, nu-l frecventase niciodată, extern la Şcoala iezuită din Praga, două semestre la Strasbourg, părinţii la o bancă europeană, aristocraţie măruntă, trăiesc separat...]

> Aceasta explică profunda cunoaştere de către Jim a străinătăţii şi uşorul său aer de orfan, pe care-l găsesc irezistibil. Apropo, cu toate că este făcut din diverse bucăţele europene, nu trebuie să vă înşelaţi: versiunea definitivă ne este total devotată: pentru moment, se chinuie foarte tare şi-şi pune întrebări, pentru că a început să-şi dea seama că există o Lume peste Linia de Demarcaţie, iar acea lume sunt eu.
>
> Dar mai întâi trebuie să ştii cum l-am cunoscut.

După cum știi, am obiceiul (şi nu fac acest lucru decât pentru a-ţi urma ordinele) ca, din când în când, să îmbrac un costum arab şi să mă duc să casc gura prin bazare, să mă amestec printre marii nespălaţi şi să trag cu urechea la spusele profeţilor lor, pentru a putea, la timpul potrivit, să-i anihilez. Magicianul la modă în seara aceea venea din sânul Mamei Rusia însăşi: un oarecare academician Hlebnikov, ataşat pe lângă Ambasada sovietică din Londra, un omuleţ de o veselie contagioasă, care reuşea să spună lucruri inteligente printre tâmpeniile obişnuite care se debitau în jurul lui. Bazarul despre care vorbesc era un club de dezbateri, care se numea Popularii, rivalul nostru, dragul meu Fan, bine cunoscut ţie, datorită altor incursiuni pe care le-am făcut din când în când acolo. După predică, s-a servit o cafea sălbatic de proletară, cu nişte chifle înfiorător de democrate şi, în momentul acela, l-am remarcat pe tipul acela spătos stând de unul singur în fundul încăperii, aparent prea timid să se amestece cu ceilalţi. Figura lui mi-era uşor familiară de pe terenul de crichet. Amândoi jucasem în nu ştiu ce echipă, adunată în grabă, fără să fi schimbat o vorbă în viaţa noastră. Nu prea ştiu cum să-l descriu. Dar este, Fan. Şi acum vorbesc serios.

De aici încolo, scrisul său, până acum uşor stânjenit, se desfăşura pe măsură ce autorul îşi afla ritmul.

Are acel calm profund care impune. Este un om într-adevăr cu picioarele pe pământ. Face parte dintre acei băieţi care ştiu să conducă echipa fără să observe nimeni. Fan, tu ştii cât de greu îmi vine mie *să acţionez.* Trebuie să-mi reaminteşti tot timpul, făcând apel la intelectul meu, că, dacă nu gust din pericolele vieţii, nu-i cunosc niciodată misterele. Dar Jim acţionează din instinct... Este funcţional... Este cealaltă jumătate a mea. Împreună am face un om admirabil. Cu excepţia faptului că nici unul din noi nu are ureche muzicală. Şi Fan, cunoşti şi tu sentimentul acela care te

cuprinde când trebuie neapărat să te duci să găseşti pe unul nou, pentru că altfel întreaga lume se va prăbuşi peste tine?

Scrisul se calma din nou.

„Ia vas liubliu“, am spus eu, ceea ce, după ştiinţa mea, înseamnă pe ruseşte hai să ne-ntâlnim în şopron sau ceva de genul acesta, iar el mi-a spus: „Ei, salut!“, ceea ce cred că i-ar fi spus şi Arhanghelului Gavril dacă s-ar fi întâmplat să treacă pe-acolo.

– Ce te chinuie? spun eu.

– Nimic, spune el, după vreo oră de gândire.

– Şi-atunci ce cauţi aici? Dacă nu te chinuie nimic, cum de-ai intrat aici?

Mi-a zâmbit larg şi placid şi ne-am apropiat de marele Hlebnikov, i-am strâns lăbuţa o clipă şi apoi ne-am întors tiptil în camera mea, unde ne-am pus pe băut. Şi dă-i, şi dă-i! Auzi, Fan, a băut tot ce i-a căzut sub ochi, sau poate că eu am făcut asta, nu mai ştiu. Când se crăpa de ziuă, ştii ce-am făcut? Îţi spun eu, Fan: ne-am îndreptat solemni spre Parc, eu m-am aşezat pe o bancă, cu un cronometru, iar marele Jim şi-a pus treningul şi a alergat 20 de ture. Douăzeci! Eram total epuizat.

Putem veni la tine oricând. Nu vrea nimic altceva decât să se afle în tovărăşia mea sau în cea a divinilor şi răutăcioşilor mei prieteni. Pe scurt, el m-a numit propriul său Mefisto, iar eu sunt deosebit de amuzat de acest compliment. O, era să uit! E fată mare. Are peste 2,40 m şi a ieşit din aceeaşi uzină care a construit Stonehenge. Nu te nelinişti.

Raportul lâncezea din nou. Ridicându-se în vârful oaselor, Smiley învârtea cu nerăbdare paginile îngălbenite, căutând ceva mai substanţial. Profesorii ambilor bărbaţi afirmă (20 de ani mai târziu) că este de neconceput ca relaţiile dintre cei doi să fi fost „mai mult decât pur prieteneşti“... Nu se ceruse niciodată mărturia lui Haydon... Profesorul lui Jim vorbeşte despre el ca de unul „care mânca de toate din punct de vedere

intelectual, după o foamete îndelungată“. Respinge orice insinuare că ar fi simpatizant comunist. Confruntarea care are loc la Sarratt începe cu lungi scuze date fiind statele de serviciu extraordinare ale lui Jim din vremea războiului. După extravaganţa scrisorii lui Haydon, răspunsurile lui Jim respiră o sinceritate plăcută. Este de faţă şi un reprezentant al concurenţei, dar intervine rar. Nu, Jim nu se mai întâlnise niciodată cu Hlebnikov sau cu oricine s-ar fi prezentat drept emisarul acestuia... Nu, el nu mai vorbise niciodată cu Hlebnikov după această unică întâlnire. Nu, el nu avusese nici un fel de alt contact cu comuniştii sau cu ruşii, la vremea aceea. Nu-şi putea aminti numele nici unuia dintre membrii Popularilor.

> Întrebare: *(Alleline)* Nu cred că asta te împiedică să dormi, nu-i aşa?
> Răspuns: Ca să-ţi spun drept, nu. *(râsete)*

Da, fusese membru al Popularilor tot aşa cum fusese membru al formaţiei de teatru a colegiului, al societăţii filatelice, al societăţii de limbi moderne, al Uniunii şi al societăţii istorice, al societăţii de etică şi al grupului de studiu Rudolph Steiner... Era o modalitate de a putea participa la unele conferinţe interesante şi de a întâlni diverşi oameni; mai ales de a întâlni diverşi oameni. Nu, el nu difuzase literatură de stânga, cu toate că, un timp de, luase *Soviet Weekly*... Nu, nu fusese niciodată cotizant al unui partid politic, nici la Oxford, nici mai târziu, de fapt, nici măcar nu-şi exercitase vreodată dreptul de vot... Una din raţiunile pentru care se înscrisese în atât de multe cluburi la Oxford era faptul că, după ce avusese parte de o educaţie dezorganizată în străinătate, nu avea nici un congener englez coleg de clasă...

Anchetatorii sunt acum cu toţii, fără excepţie, de partea lui Jim; toată lumea se află de aceeaşi parte a baricadei, împotriva concurenţei şi a amestecului ei birocratic.

Întrebare: *(Alleline)* Ca să precizăm un lucru, întrucât ai stat atât de mult în străinătate, te-ar deranja să ne spui unde ai învăţat lovitura ta atât de lungă? *(râsete)*

Răspuns: O, de fapt am avut un unchi cu o proprietate în afara Parisului. Era nebun după crichet. Avea plasă pentru teren şi tot echipamentul. Când mă duceam acolo în vacanţă, îmi servea mingi fără întrerupere.

[Nota anchetatorilor: Contele Henri de Sainte-Yvonne, decedat 1941, PF Dosar Personal AF 64–7]. Sfârşit de interogatoriu. Reprezentantul concurenţei ar fi vrut să-l convoace pe Haydon în calitate de martor, dar Haydon se afla în străinătate şi nu era disponibil. Întâlnire amânată *sine die.*

Smiley era aproape adormit când citi ultimul document din dosar, aruncat acolo la întâmplare, mult după ce concurenţa acceptase în mod oficial recrutarea lui Jim. Era o tăietură dintr-un ziar editat la Oxford, care publicase o cronică – sub titlul: *Realist sau suprarealist? Un punct de vedere de la Oxford* – despre expoziţia personală a lui Haydon din iunie 1938. După ce făcuse praf expoziţia, criticul conchidea pe un ton zglobiu:

Înţelegem că distinsul domn James Prideaux şi-a sacrificat orele de crichet pentru a da o mână de ajutor la agăţarea pânzelor. După părerea noastră, ar fi făcut mai bine să rămână la Banbury Road. Oricum, întrucât rolul său de umil servitor al artelor a fost singura notă sinceră din toată această treabă, poate că ar fi fost mai bine să nu fi râs în gura mare...

Moţăia, mintea sa fiind dominată de un ghem de dubii, suspiciuni şi certitudini. Se gândea la Ann şi, în oboseala sa, o îndrăgea din suflet, dorind arzător să-i protejeze fragilitatea cu propria sa fragilitate. Ca un tânăr, îi pronunţa numele cu voce tare şi-şi imagina frumosu-i chip aplecându-se spre el în penumbră, în timp ce doamna Pope Graham urla ceva despre

prohibiţie, prin gaura cheii. Se gândea la Tarr şi la Irina şi medita în mod inutil la dragoste şi loialitate. Se gândea la Jim Prideaux şi la ceea ce-i rezerva ziua de mâine. Era conştient că făcuse încă un pas mic spre victorie. Fusese împins foarte departe, navigase înainte şi înapoi, iar mâine, cu puţin noroc, ar fi putut să vadă uscatul: o insuliţă paşnică şi nelocuită, de exemplu. Un loc despre care Karla nu auzise niciodată. Un loc doar pentru el şi pentru Ann. Adormi.

Partea a treia

Capitolul 30

În lumea lui Jim Prideaux, joia trecea ca oricare altă zi, până când, la un moment dat, la primele ore ale dimineţii, rana de la umăr începuse să supureze, după cum presupunea el din cauza alergării pe care o făcuse miercuri după-amiază între pavilioane. Se trezi de durere, de curentul care-l trase exact pe partea aceea umedă a spatelui, acolo unde îi curgea rana. Data trecută, când i se mai întâmplase aşa ceva, luase maşina până la spitalul din Taunton; infirmierele aruncaseră o privire la repezeală şi îl expediaseră imediat la urgenţă să aştepte un doctor oarecare şi pe cineva de la radiologie, aşa că el îşi luase pe ascuns hainele şi o ştersese. Se săturase de spitale şi se săturase de medici. De spitalele englezeşti, de alte spitale, Jim se săturase de toate. În ceea ce priveşte scurgerea, ei o considerau o sechelă.

Nu putea ajunge până la rană ca să şi-o îngrijească singur, dar, după ultima întâmplare, îşi tăie triunghiuri de cârpă, cărora le cusu nişte fire la colţuri; şi le puse la îndemână pe suportul de scurs vasele şi îşi pregăti nişte mercuro-crom, fierse nişte apă, adăugă o jumătate de pachet de sare şi-şi făcu un duş improvizat, ghemuindu-se pentru a-şi pune spatele sub jet. Înmuie cârpa în mercuro-crom, o aruncă pe spate şi o legă prin faţă şi apoi se lungi pe burtă, pe canapea, cu o sticlă de votcă lângă el. Durerea începu să cedeze şi-l cuprinse

toropeala, dar ştia că, dacă se lăsa pradă ei, va dormi toată ziua, aşa că se aşeză la masă, lângă geam, cu sticla de votcă lângă el, pentru a corecta caietele de franceză de la a V-a B, până când zorii zilei de joi începură să se strecoare în Gaură şi ciorile să croncăne în ulmi.

Se gândea la rană ca la o amintire obsedantă. Depunea toate eforturile ca s-o facă să se cicatrizeze şi ca să o uite, dar oricât se străduia, nu era niciodată suficient.

Corecta caietele încet, pentru că îi plăcea şi pentru că îi ţinea capul pe umeri. La şase şi jumătate – şapte terminase, aşa că îşi trase o pereche de pantaloni de stofă şi un veston sport şi se îndreptă liniştit spre biserică, care nu era niciodată încuiată. Îngenunche o clipă în nava centrală a micii capele Curtois, care era, de fapt, un monument de familie în cinstea morţilor din cele două războaie mondiale, rar vizitate de cineva. Crucea micului altar fusese sculptată de către geniştii de la Verdun. Îngenuncheat încă, Jim pipăi cu grijă sub strană, până când vârfurile degetelor sale descoperiră câteva bucăţi de bandă adezivă; mergând de-a lungul lor, dădu de o cutie de metal rece. Odată terminate aceste mătănii, urcă drumeagul de la Combe până în vârful dealului, fugind puţin, pentru ca să transpire, deoarece căldura făcea minuni asupra lui, atâta timp cât ţinea, iar ritmul îl calma. După noaptea de nesomn şi votca din zori, se simţea puţin zăpăcit, aşa că, atunci când zări căluţii la poalele dealului uitându-se la el tâmp, le zbieră în cel mai urât dialect de Somerset:

– Ni, boală, d-aci! Gloabele dracului, ia nu vă mai beliţi ochii ăia proşti la mine!

Şi apoi coborî cărarea să bea o cafea şi să-şi schimbe pansamentul.

Prima oră după rugăciune era de franceză, la a V-a B, şi acolo Jim fu gata-gata să-şi piardă cumpătul: îi dădu o pedeapsă lui Clements, băiatul postăvarului, pe care fu nevoit

să i-o ridice la sfârşitul orei. În cancelarie, făcu alt lucru de rutină, de genul celui din biserică: rapid, fără să-i pese de nimeni, fără să se agite, şi apoi ieşirea. Era o chestie destul de simplă: verificarea corespondenţei. Şi-i mergea. Nu auzise niciodată de cineva printre profesionişti care să procedeze aşa. Dar profesioniştii nu vorbesc niciodată despre meseria lor. „Uite cum văd eu lucrurile, ar fi zis el. Dacă ăia te urmăresc, este sigur că supraveghează şi corespondenţa. Pentru că nu există nimic mai simplu decât asta. Şi e şi mai simplu dacă ăia sunt de-ai tăi şi se bucură de colaborarea poştei. Şi atunci, ce faci? În fiecare săptămână, la aceeaşi cutie poştală, la aceeaşi oră, la acelaşi interval, pui un plic cu numele tău ca destinatar şi un al doilea unui oarecare care n-are nici în clin, nici în mânecă, de la aceeaşi adresă. Îi bagi în plicul ăla orice: o invitaţie la o acţiune de caritate de Crăciun, un anunţ de solduri la magazinul universal local. Te asiguri că plicul e lipit şi apoi aştepţi şi compari orele de sosire. Dacă scrisoarea care îţi este adresată ajunge mai târziu decât cealaltă, înseamnă că te urmăreşte cineva, în cazul de faţă, Toby."

În limbajul său ciudat şi plin de imaginaţie, Jim numea aceasta „să pipăi apa" şi, o dată în plus, nu avu nimic de obiectat în privinţa temperaturii ei. Ambele scrisori veniseră deodată, dar Jim ajunse prea târziu ca s-o umfle pe cea adresată lui Marjoribanks, căruia îi venise rândul să joace rolul de complice involuntar. Băgând-o în buzunar pe a lui, Jim se adânci în lectura ziarului *Daily Telegraph*, în timp ce Marjoribanks, scoţând pe gură un „La dracu'", rupea o invitaţie tipărită de înscriere la societatea de lectură a Bibliei. Din acest moment, rutina şcolară îşi reintră în drepturi până la meciul de rugby al echipei de juniori cu echipa colegiului St Ermin, pe care trebuia să-l arbitreze. Un meci viu, şi când se termină începu să-l doară din nou spatele, aşa că bău o votcă, înainte să meargă să sune clopoţelul în locul tânărului Elwes, aşa cum

promisese. Nu reuşea să-şi aducă aminte de ce-i promisese acestuia s-o facă, dar profesorii mai tineri, în special cei însuraţi, se bizuiau pe el pentru o mulţime de mici corvezi şi el le accepta fără să spună un cuvânt. Clopoţelul era o veche dandana de navă, ceva descoperit de tatăl lui Thursgood, şi care făcea acum parte din tradiţie. Sunând clopotul, Jim îl zări pe micul Bill Roach stând lângă el şi privindu-l cu un zâmbet şters, dorind să-i capteze atenţia, aşa cum făcea de cel puţin şase ori pe zi.

– Hei, Jumbo, ce te necăjeşte de data asta?

– Vă rog să mă scuzaţi, domnule.

– Hai, Jumbo, dă-i drumul!

– Domnule, e cineva care întreabă unde locuiţi, domnule, spuse Roach.

Jim lăsă din mână clopoţelul.

– Cine cineva? Hai, că nu te muşc. Hei! Hei! Cine cineva? Cineva, un bărbat? Cineva, o femeie? Un magician? Hai, bătrâne, spuse el cu blândeţe, aplecându-se pentru a fi la înălţimea lui Roach. N-are rost să plângi. Zi, ce se întâmplă? Ai febră? Trase o batistă din mânecă. Cine cineva? repetă el pe acelaşi ton scăzut.

– A întrebat-o pe doamna McCullum. A spus că e un prieten. Apoi s-a urcat din nou în maşină. E parcată în curtea bisericii, domnule. Izbucni din nou în lacrimi. Stă înăuntru.

– Ia căraţi-vă de aici, lua-v-ar să vă ia! apostrofă Jim o mână de copii din clasele mai mari, care se hlizeau în uşă. Lua-v-ar dracu'! Se întoarse către Roach. Un prieten înalt? Un tip înalt, cam deşelat, Jumbo? Cu sprâncene stufoase şi adus de spate? Slăbuţ? Bradbury, vino încoa' şi nu mai sta cu gura căscată! Ia-l pe Jumbo şi du-l la pedagogă! Un tip slăbuţ? întrebă el din nou, cu o voce blândă, dar foarte sigură.

Lui Roach însă parcă-i pierise glasul. Nu mai avea nici un fel de memorie, nici sensul dimensiunilor, nici al

perspectivelor; capacitatea sa de selecţie în lumea adulţilor dispăruse. Oamenii înalţi, mici, bătrâni, tineri, cocoşaţi, drepţi, formau o singură armată de pericole imposibil de diferenţiat. Să-i spună „nu“ lui Jim era mai mult decât putea suporta. Să spună „da“ însemna să-şi ia în cârcă răspunderea îngrozitoare de a-l dezamăgi.

Văzu ochii lui Jim aţintiţi asupra lui, văzu cum îi piere zâmbetul şi simţi o mână protectoare atingându-i braţul.

– E bine, Jumbo. Nimeni nu ştie să stea la pândă ca tine, este?

Lăsându-şi capul disperat pe umărul lui Bradbury, Bill Roach închise ochii. Când îi redeschise, văzu printre lacrimi că Jim era deja sus, la mijlocul scării.

Jim era calm; aproape destins. De zile întregi ştia că apăruse cineva. Făcea parte din rutina sa: să supravegheze locurile în care filatorii puneau întrebări. Biserica, un du-te-vino de oameni ai locului, este un loc foarte propice; primăria, cu registrul alegătorilor; comercianţii, cu lista clienţilor care aveau cont deschis; cârciumile, să vadă dacă omul vânat nu le frecventa cumva. Ştia că în Anglia astea erau cotloanele pe care le cercetau automat filatorii, înainte de a se repezi la tine. De altfel, la Taunton, cu două zile înainte, pe când schimba câteva vorbe plăcute cu bibliotecara adjunctă, Jim dădu de indiciul pe care-l căuta. Cineva străin de acele locuri, după toate aparenţele venit de la Londra, îşi manifestase interesul faţă de locuitorii satului, da, era domnul acela care se ocupa de politică – în sfârşit, mai curând de cercetări în domeniul politicii, un profesionist, ai fi putut spune – şi unul din lucrurile pe care le dorea, închipuiţi-vă, era ultimul recensământ al locuitorilor satului în care se afla Jim, da, lista celor cu drept de vot, se gândeau să facă o anchetă din poartă-n poartă într-o comunitate foarte îndepărtată, interesându-se mai ales de

nou-veniţi. Da, închipuiţi-vă, fu de acord Jim, şi din momentul acela îşi luă măsurile de cuviinţă. Cumpără bilete de tren pentru destinaţii diferite: Taunton–Exeter, Taunton–Londra, Taunton–Swindon, valabile toate pe timp de o lună, întrucât îşi dădea seama că, dacă ar fi fost nevoit să fugă din nou, i-ar fi fost foarte greu să-şi procure bilete pe loc. Scoase din ascunzători vechile sale acte de identitate şi pistolul şi le ascunse la îndemână, undeva la suprafaţă. Aruncă o valiză plină de haine în portbagajul Alvisului, totdeauna cu rezervorul plin. Aceste precauţii îi permiteau să-şi regăsească somnul, dacă îl lăsa spatele.

– Domnule, cine a câştigat, domnule?

Era Prebble, unul nou, în halat şi cu pasta de dinţi în mână, în drum spre infirmerie. Câteodată băieţii i se adresau lui Jim fără să aibă un motiv anume, statura impresionantă şi spatele adus într-o parte fiind o tentaţie permanentă pentru ei.

– Meciul, domnule. Meciul împotriva celor de la St Ermin.

– St *Viermin,* aruncă o vorbă un alt elev. Da, domnule, cine a câştigat de fapt?

– *Ei* au câştigat, domnule, se răsti Jim la ei. Cum aţi fi aflat de fapt, *domnule,* dacă aţi fi privit meciul, *domnule!*

Făcu un gest cu pumnul său enorm, ca şi cum le-ar fi tras o directă, şi-i expedie pe cei doi băieţi la capătul celălalt al coridorului, unde se afla dispensarul.

– ’Nseara, domnule.

– Noapte bună, zevzecilor, le cântă Jim şi o luă în sens contrar, spre infirmerie, de unde se vedeau biserica şi cimitirul.

Salonul bolnavilor nu era luminat. Avea o duhoare şi o înfăţişare pe care le detesta. Doisprezece băieţi moţăiau în penumbră, aşteptând să li se ia după cină temperatura.

– Cine e? întrebă o voce răguşită.

– Rhino, spuse altul. Hei, Rhino, cine a câştigat în meciul cu St Viermin?

Să-l strigi pe Jim cu porecla era un gest de nesupunere, dar băieţii de la infirmerie se considerau eliberaţi de orice disciplină.

– Rhino, cine dracu' e Rhino? Nu-l cunosc. Ăsta nu-i un nume, ricană Jim, strecurându-se între două paturi. Lasă lanterna aia, e interzis. O mamă de bătaie, asta a fost. Optsprezece la zero pentru Viermin.

Fereastra se lăsa până aproape de pământ. Un grilaj vechi de sobă o apăra de copii.

– Prea multe bâlbâieli pe linia de trei sferturi, bombăni el, uitându-se pe fereastră.

– Nu pot să sufăr rugby-ul, spuse un băieţel pe care îl chema Stephen.

Fordul albastru era parcat la umbra bisericii, chiar sub ulmi. De la parter nu l-ai fi putut vedea, dar nu părea să fi fost ascuns. Jim stătea nemişcat, puţin retras din faţa ferestrei, pândind vreun semn să-l lămurească. Se întuneca rapid, dar avea vederea bună şi ştia ce căuta: o antenă discretă, un al doilea retrovizor interior pentru filatori, fumul ţevii de eşapament. Simţindu-i încordarea, băieţii deveniră obrăznicuţi.

– Domnule, e vreo păsărică, domnule? E ceva de capul ei?

– Domnule, a luat foc ceva?

– Domnule, cum are picioarele?

– O, domnule, să nu-mi spuneţi că e domnişoara *Aaronson!?*

La chestia asta, toţi începură să chicotească, pentru că domnişoara Aaronson era bătrână şi urâtă.

– Ţineţi-vă gura, îi repezi Jim furios. Gura, măgarilor!

Jos, Thursgood făcea apelul celor mari, înainte de orele de meditaţii.

– Abercrombie?

– Prezent!

– Astor?

– Prezent!

– Blakeney?

– Bolnav!

Urmărind în continuare, Jim văzu portiera maşinii deschizându-se şi pe George Smiley coborând cu grijă, îmbrăcat într-un palton gros.

Paşii pedagogei răsunară pe coridor. Auzi scârţâitul tocurilor ei de cauciuc şi zăngănitul termometrelor într-o cutie de cremă.

– Dragul meu Rhino, ce faci tu aici la mine în infirmerie? Şi trage perdeaua, răule, altfel o să te trezeşti că-ţi mor toţi de pneumonie. William Merridew, aşază-te imediat!

Smiley încuie portiera maşinii. Era singur şi nu avea nimic în mână, nici măcar o servietă.

– Urlă după tine în pavilionul Grenville, Rhino.

– M-am dus, m-am dus! replică Jim vioi şi, după ce aruncă un „noapte bună“ cam sec la toată lumea, plecă şchiopătând spre dormitorul din Grenville, unde promisese să termine o nuvelă de John Buchan. Citind cu voce tare, observă că îi venea greu să pronunţe anumite sunete, care i se opreau undeva, în gât. Ştia că transpiră, presupunea că spatele îi supura, iar când termină de citit îşi simţi falca crispată, şi asta nu doar din cauza lecturii cu voce tare. Dar toate acestea erau simptome derizorii faţă de furia care îl cuprindea în timp ce se arunca în aerul îngheţat al nopţii. Pentru o clipă, pe terasa năpădită de plante agăţătoare, ezită, uitându-se în sus la biserică. Îi vor trebui trei minute, poate mai puţin, să dezlipească pistolul de sub strană, să-l vâre sub centura pantalonilor, în partea stângă, cu mânerul spre buric... Dar instinctul îl sfătui: „Nu“, aşa că o luă direct spre rulotă, cântând *Hey diddle diddle* cât de tare îl ţinea glasul lui puţin melodios.

Capitolul 31

În camera de motel, nu era nici o clipă de linişte. Chiar şi atunci când afară circulaţia maşinilor trecea printr-unul din rarele momente de acalmie, geamurile continuau să vibreze. În baie, paharele pentru periuţele de dinţi vibrau şi ele, iar prin pereţii laterali şi de deasupra se putea auzi muzică, bufnituri şi frânturi de conversaţie sau râsete. Când sosea o maşină în curtea din faţă, portiera părea că se trânteşte chiar în încăpere şi că persoana respectivă mergea chiar prin cameră. În ceea ce priveşte mobilierul, totul se potrivea. Scaunele galbene se potriveau cu tablourile galbene şi cu mocheta galbenă. Cuverturile de pat portocalii se potriveau cu vopseaua portocalie a uşilor şi, printr-o coincidenţă, cu eticheta de pe sticla de votcă. Smiley aranjase lucrurile cum trebuia. Depărtase scaunele, pusese votca pe o măsuţă joasă şi acum, în timp ce Jim stătea jos, uitându-se crunt la el, scoase un platou cu somon afumat dintr-un frigider mititel şi felii de pâine neagră, gata unse cu unt. Starea sa de spirit, spre deosebire de cea a lui Jim, era surprinzător de bună, mişcările – agere şi sigure.

– M-am gândit să ne simţim confortabil, cel puţin, spuse el zâmbind scurt, preocupat să aranjeze lucrurile pe masă. Când trebuie să te întorci la colegiu? E vreo oră anume? Neprimind nici un răspuns, se aşeză. Îţi place profesoratul? Mi-aduc aminte că ai mai făcut aşa ceva, pentru scurt timp,

după război. Mă înşel, cumva? Înainte de a fi rechemat? Era o şcoală particulară? Mă tem că nu-mi aduc bine aminte.

– N-ai decât să te uiţi în dosar, îi scuipă Jim. Nu-mi veni tu aici să te joci de-a şoarecele şi pisica cu mine, George Smiley. Dacă vrei să afli ceva, citeşte-mi dosarul!

Întinzând mâna peste masă, Smiley umplu două pahare şi-i oferi unul lui Jim.

– Dosarul tău personal de la Prăvălie?

– Ia-l de la Personal. Cere-i-l lui Control!

– Aşa ar trebui să fac, spuse Smiley ezitant. Necazul este că bătrânul Control a murit şi că pe mine m-au dat afară cu mult înainte de a te fi reîntors. Nu şi-a bătut nimeni capul să-ţi spună acest lucru, când te-au adus acasă?

Auzind aceasta, expresia de pe faţa lui Jim se îmblânzi şi făcu încet unul din acele gesturi care îi amuzau atât de mult pe elevii colegiului Thursgood.

– Dumnezeule mare, murmură el, zici că bietul Control s-a dus. Îşi trecu mâna stângă peste colţurile mustăţii şi apoi prin părul său parcă mâncat de molii. Săracu' de el, murmură. De ce a murit, George? Inima? Inima l-a omorât?

– Nici măcar asta nu ţi-au spus la interogatoriu? întrebă Smiley.

Auzind cuvântul interogatoriu, Jim se crispă şi-şi luă privirea aia rea.

– Da, spuse Smiley, inima!

– Cine i-a luat locul?

Smiley izbucni în râs.

– Pe cinstea mea, Jim, despre ce-oţi fi vorbit voi acolo, la Sarratt, dacă nici măcar asta nu ţi-au spus ăia?

– La dracu', spune odată cine i-a luat locul? Nu tu, nu-i aşa; că pe tine te-au dat afară? Cine i-a luat locul, George?

– Alleline! spuse Smiley, urmărindu-l pe Jim cu foarte multă atenţie, observând că antebraţul îi rămăsese imobil,

de-a latul, pe genunchi. Cine voiai să-l ia? Ai tu un candidat, aveai tu un candidat, Jim? Iar după o lungă tăcere: Şi nu ţi-au spus ei cumva ce s-a întâmplat cu reţeaua Supărare, cu Pribyl, cu nevastă-sa şi cu cumnatu-său? Sau cu reţeaua Platon? Cu Landkron, Eva Krieglova, Hanka Bilova? Tu i-ai recrutat pe unii dintre aceştia, nu-i aşa, pe vremuri, înainte de Roy Bland? Bătrânul Landkron a şi lucrat pentru tine, în timpul războiului.

Era ceva teribil în modul în care Jim nu voia să facă nici un gest, nici înainte, nici înapoi. Faţa lui roşie era încordată din cauza nehotărârii, iar sudoarea i se strânsese în broboane deasupra sprâncenelor roşietice şi ţepoase.

– Lua-te-ar dracu', George, ce naiba vrei? Am tras o linie. Aşa mi-au spus ei să fac, să trag o linie, să-mi fac o viaţă nouă, să uit toată chestia.

– Care *ei,* Jim? Roy? Bill? Percy? Aşteaptă. Ţi-au spus ce s-a întâmplat cu Max, oricine or fi ăia? Apropo, Max e bine-mersi.

Ridicându-se, îi umplu din nou, dintr-o bucată, paharul lui Jim şi se reaşeză.

– Bine! Zi! Ce s-a întâmplat deci cu reţelele?

– Au sărit în aer. Se spune că tu le-ai făcut să sară în aer, ca să-ţi salvezi pielea. Eu, unul, nu cred asta! Dar trebuie să ştiu ce s-a întâmplat! Nu te opri. Control te-a făcut să juri pe ce ai mai sfânt, ştiu asta, dar acum, gata! Ştiu că te-au chinuit de moarte cu întrebările şi ştiu c-ai ascuns lucruri atât de adânc în tine că nici tu nu le poţi găsi sau face diferenţa între adevăr şi acoperire. Ştiu c-ai încercat să tragi o linie şi să spui că nu s-a întâmplat. Am încercat şi eu acest lucru. Ei bine, după noaptea asta, poţi să-ţi tragi linia. Am adus o scrisoare de la Lacon şi, dacă vrei să-l suni, te-aşteaptă la celălalt capăt al firului. N-am venit să te-amuţesc. Aş prefera să vorbeşti. De ce n-ai venit să mă cauţi acasă atunci când te-ai

întors? Ai fi putut să o faci! Ai încercat să mă vezi înainte de a pleca, aşa că, de ce n-ai făcut-o când te-ai întors? N-a fost numai regulamentul cel care te-a împiedicat.

– N-a scăpat nici unul? spuse Jim.

– Nu. Se pare că au fost cu toţii împuşcaţi.

Îi telefonaseră lui Lacon şi Smiley stătea acum singur, sorbindu-şi votca, fără să se grăbească. Se auzeau robinetele curgând în baie şi miorlăielile lui Jim în timp ce-şi dădea cu apă din belşug pe faţă.

– Pentru numele lui Dumnezeu, să mergem undeva unde putem respira, şopti Jim, ca şi cum ar fi fost o condiţie ca să vorbească.

Smiley apucă sticla şi merse alături de el, în timp ce traversau locul de parcare până la maşină.

Jim se urcă la volan. Merseră vreo douăzeci de minute. Când se opriră, se aflau pe platou, colina fiind în dimineaţa aceea fără nici un fel de ceaţă, lăsând să se vadă până jos, în vale. Lumini răzleţe străluceau în depărtare. Jim stătea ţeapăn ca un par, cu umărul drept ridicat şi cu mâinile atârnându-i, privind prin parbrizul întunecat de umbra colinelor. Cerul era limpede, iar faţa lui Jim se decupa pe acest fundal. Smiley începu prin câteva întrebări scurte. Nu mai era nici urmă de furie în glasul lui Jim şi începu să vorbească cu din ce în ce mai multă uşurinţă. La un moment dat, discutând despre metodele lui Control, izbucni chiar în râs, dar Smiley nu se destinse nici un moment, fiind tot atât de prudent ca şi când ar trece cu un copil strada. Când Jim se ambala, când se crispa sau se enerva, Smiley îl potolea cu blândeţe şi îl aducea la pas cu el, înaintând împreună în acelaşi ritm şi în aceeaşi direcţie. Când Jim ezita, Smiley îl ajuta să sară obstacolul. La început, dintr-un amestec de instinct şi deducţie, Smiley, de fapt, îi furniză propria versiune.

Smiley îi sugeră că la primul instructaj pe care i-l făcuse Control se întâlniseră în afara Prăvăliei. Da sau nu? Unde? Într-un apartament mobilat din St James, un loc propus de Control. Mai fusese cineva de faţă? Nimeni. Ca să-l contacteze pe Jim, prima oară, Control recursese la MacFadean, cerberul lui personal? Da, bătrânul Mac venise cu cursa de Brixton, aducând un bileţel, prin care îi cerea lui Jim să se întâlnească în noaptea aceea. Jim urma să-i spună lui Mac „da" sau „nu" şi să-i dea înapoi biletul. În nici un caz, nu trebuia să folosească telefonul, nici măcar interiorul, pentru a discuta această întâlnire. Jim îi spusese „da" lui Mac şi sosise la şapte.

– Presupun că, în primul rând, Control te-a pus în gardă?

– Mi-a spus să nu mă încred în nimeni.

– A menţionat pe cineva anume?

– Mai târziu, spuse Jim. Nu, la început a spus doar atât: „Nu te încrede în nimeni. În special în nimeni din centrală". M-auzi, George?

– Da.

– Au fost toţi împuşcaţi, nu-i aşa? Landkron, Krieglova, familia Pribyl? O execuţie sumară, nu-i aşa?

– Poliţia secretă a ridicat cele două reţele în aceeaşi noapte. După asta, nimeni nu mai ştie nimic. Doar rudelor celor mai apropiate li s-a spus că au murit. Asta înseamnă, de obicei, că aşa este.

La stânga lor, un şir de pini, ca o armată încremenită, urca din vale.

– După aceea presupun că ai fost întrebat de Control ce acte de identitate ceheşti posezi, reluă Smiley. Aşa e?

Fu nevoit să repete întrebarea.

– I-am spus: Hajek, răspunse Jim în sfârşit. Vladimir Hajek, ziarist ceh cu reşedinţa la Paris. Control m-a întrebat cât timp mai erau valabile respectivele documente. Nu poţi să ştii niciodată, i-am răspuns eu. Câteodată le poţi considera

prăjite după o singură călătorie. Vocea deveni brusc mai puternică, ca şi cum nu reuşea să o domine. Control era surd ca lemnul, când voia el.

– Deci, atunci ţi-a spus el ce dorea să faci, sugeră Smiley.

– Mai întâi, am discutat posibilităţile de dezminţire. Mi-a spus că, dacă eram prins, să nu-l amestec în nici un fel. Ar fi trebuit să pară o treabă de vânători de scalpuri, un fel de acţiuni pe cont propriu. Chiar atunci mi-a trecut prin minte: Cine dracu' o să creadă aşa ceva? Fiecare vorbă pe care o spunea parcă o scuipa cu sânge, spuse Jim. În timpul instructajului am simţit că nu-i venea să-mi spună nimic. Nu voia ca eu să ştiu, dar voia să fiu bine instruit. „Cineva mi-a oferit serviciile sale, a spus Control. Un oficial, sus plasat. Nume de cod «Martor».“ „Oficial ceh?“ am întrebat eu. „Din rândurile armatei, a spus el. Ai spirit militar, Jim, voi doi ar trebui să vă înţelegeţi foarte bine.“ Şi aşa a ţinut-o tot timpul. Mi-am zis: „Dacă nu vrei să-mi spui, n-o face, dar încetează să şovăi“.

După ce se mai codise un timp, spuse Jim, Control precizase că „Martorul“ era un general ceh de artilerie. Se numea Stevcek. Era cunoscut în ierarhia Ministerului Apărării Naţionale de la Praga ca o pasăre de pradă prosovietică, dacă asta însemna ceva; lucrase la Moscova ca ofiţer de legătură, era unul dintre acei puţini cehi în care ruşii aveau încredere. Stevcek îi transmisese lui Control, printr-un intermediar, cu care acesta discutase personal în Austria, dorinţa sa de a vorbi cu un ofiţer superior de la Prăvălie cu privire la probleme de interes reciproc. Emisarul trebuia să fie vorbitor de cehă, cineva în măsură să ia hotărâri. Vineri, 20 octombrie, Stevcek urma să inspecteze centrul de cercetări pentru arme reactive de la Tisnov, în apropiere de Brno, cam la 170 de kilometri de graniţa austriacă. De acolo, urma să plece pentru sfârşitul de săptămână la o cabană de vânătoare, singur. Era un loc sus în pădure, nu departe de Racice. Era dispus să

primească un emisar acolo în seara de sâmbătă, 21. Ar fi asigurat şi o escortă către şi de la Brno.

Smiley întrebă:

– Ţi-a dat Control un indiciu cât de mic în legătură cu mobilurile lui Stevcek?

– O fată, spuse Jim, o studentă cu care umbla el, un soi de cântec de lebădă, a spus Control. Douăzeci de ani diferenţă între ei. Ea a fost împuşcată în timpul revoltei din vara lui 1968. Până atunci, Stevcek reuşise să-şi ascundă sentimentele antiruseşti în favoarea carierei sale. Moartea fetei pusese capăt tuturor acestora. Le voia moartea. Timp de patru ani nu se dezvăluise, continuând să se arate prietenul ruşilor şi punând deoparte informaţii care puteau, într-adevăr, să le prejudicieze. De îndată ce i-am fi dat asigurările necesare şi am fi stabilit filierele, era gata să vândă.

– Control a verificat toate astea?

– Ce a putut. Aveam destule informaţii în legătură cu Stevcek. General de stat-major, lacom, cu o lungă listă de funcţii importante. Tehnocrat. Când nu se afla la cursuri, dădea din coate în străinătate: Varşovia, Moscova, un an la Beijing, ataşat militar în Africa un timp, Moscova din nou. Tânăr pentru gradul pe care îl avea.

– Ţi-a spus Control cam la ce gen de informaţii te puteai aştepta?

– Material privind apărarea. Rachete. Balistică.

– Altceva? spuse Smiley, trecându-i sticla.

– Ceva politică.

– Altceva?

Smiley avu senzaţia clară – şi nu era prima oară – că se împiedica nu de neştiinţa lui Jim, ci de reminiscenţele unei hotărâri ferme de a nu-şi aminti. În întuneric, respiraţia lui Jim Prideaux deveni brusc adâncă şi nesăţioasă. Puse mâinile

pe partea de sus a volanului, îşi sprijini bărbia pe ele, uitându-se absent la parbrizul îngheţat.

– Cât timp au stat la răcoare înainte de a fi împuşcaţi? dori să ştie Jim.

– Mă tem că mult mai mult decât tine, mărturisi Smiley.

– Dumnezeule mare, spuse Jim.

Cu o batistă pe care o scoase din mânecă, îşi şterse sudoarea şi ce-o mai fi fost de făcea să-i lucească faţa.

– Informaţia pe care Control spera s-o scoată de la Stevcek, îi suflă Smiley pe acelaşi ton blând.

– Asta m-au întrebat şi la interogatoriu.

– La Sarratt?

Jim negă din cap.

– Dincolo, şi făcu un semn cu capul lui nepieptănat spre dealuri. Au ştiut de la început că operaţiunea este a lui Control. N-am putut să spun nimic care să-i convingă că era o operaţiune personală. Mi-au râs în nas.

Din nou Smiley aşteptă cu răbdare ca Jim să fie gata să continue.

– Stevcek, spuse Jim. Control avea fixul ăsta în cap. Stevcek care va da răspunsul, Stevcek care va furniza cheia. „Care cheie?“ am întrebat eu. Avea servieta sa, un vechi portpartituri maro. A scos din ea scheme adnotate de mâna lui, scheme în tuşuri colorate sau în creion. „Material vizual ajutător, a spus el. Ăsta-i tipul pe care urmează să-l întâlneşti.“ Cariera lui Stevcek, an de an; nu m-a scutit de nimic: academii militare, medalii, neveste. „Îi plac caii, a spus el. Călăreai şi tu, Jim. Alt lucru pe care îl aveţi în comun. Nu uita.“ Mi-am zis: o să fie vesel, stând în Cehoslovacia, cu copoii după mine, vorbind despre cum se dresează iepele pursânge.

Râse puţin cam ciudat, aşa că Smiley râse şi el.

– Posturile marcate cu roşu indicau misiunile lui Stevcek ca ofiţer de legătură pe lângă sovietici, cele marcate cu verde

indicau munca sa în domeniul informaţiilor. Stevcek fusese băgat în toate. Era al patrulea personaj în ierarhia serviciului de informaţii din armata cehoslovacă. Mare mahăr în domeniul armamentului, secretar al Comitetului Securităţii Naţionale Interne, consilier militar pentru nu-ştiu-ce problemă al Prezidiului, ofiţer pe spaţiu anglo-american în aparatul de informaţii al armatei cehe. Apoi Control a ajuns la acea perioadă de pe la mijlocul anilor 1960, în timpul celei de a doua misiuni a lui Stevcek la Moscova, care a fost marcată jumătate verde, jumătate roşu. În mod ostentativ, Stevcek fusese ataşat la statul-major de legătură al Pactului de la Varşovia, având rangul de general-colonel, dar nu era decât o acoperire. Nu avea nimic de a face cu statul major de legătură al Pactului de la Varşovia. Adevărata sa muncă se desfăşura în secţia Anglia a Centrului Moscova. Opera sub numele de lucru Minin, a spus Control, sarcina lui fiind să coordoneze eforturile cehilor cu acelea ale Centrului. Asta este comoara. Ceea ce Stevcek vrea să ne vândă, de fapt, este numele cârtiţei infiltrate de Centrul Moscova în Prăvălie.

S-ar putea să nu fie decât un cuvânt, se gândi Smiley, amintindu-şi de Max, şi simţi din nou acel val spontan de nelinişte. Până la urmă ştia că nu va fi nimic mai mult decât un nume pentru cârtiţa Gerald, un ţipăt în întuneric. „Există un măr putred, Jim, spusese Control, şi el le strică pe toate celelalte." Jim îşi continuă relatarea. Vocea i se înăsprise, la fel ca şi atitudinea. Vorbea tot timpul.

– Control îi dădea zor tot timpul cu procedeul de analiză prin eliminare, cum o luase pas cu pas, înapoi, în trecut, investigase tot şi ajunsese aproape de răspuns. Erau cinci posibilităţi, a spus el. Nu mă întreba cum le-a descoperit. „Este unul dintre cei cinci mari, a spus el. Cinci degete de la o mână." Mi-a dat un pahar şi am stat acolo ca doi şcolari, inventând un cod, eu şi Control. Am folosit „numărătoarea"

Tinker, Tailor[1]. Stăteam acolo în acel apartament mobilat, punând lucrurile cap la cap, bând Xeresul acela ieftin cipriot pe care-l oferea totdeauna. Dacă nu reuşeam să scap, dacă ieşea rău după întâlnirea mea cu Stevcek şi dacă trebuia să mă dau la fund, trebuia să fac să-i parvină acel unic cuvânt, chiar dacă trebuia pentru asta să mă duc la Praga şi să i-l scriu pe uşa ambasadei cu cretă sau să-l sun pe rezidentul din Praga şi să i-l urlu la telefon. Tinker, Tailor, Soldier, Sailor. Alleline era Tinker, Haydon era Tailor, Bland era Soldier şi Toby Esterhase era Poor Man. Am renunţat la Sailor pentru că rima cu Tailor. Tu erai Beggarman, spuse Jim.

– Nu mai spune! Şi ce-ai gândit tu, Jim, despre teoria lui Control? Cum ai găsit ideea în general?

– Total idioată! Fără noimă.

– De ce?

– Pur şi simplu idioată, repetă el pe un ton de încăpăţânare cazonă. Să-i treacă prin minte că unul dintre voi... o cârtiţă... *nebun!*

– Dar ai crezut-o?

– Nu! Isuse Hristoase, omule, cum poţi să...

– De ce nu? Raţional vorbind, am acceptat întotdeauna că mai devreme sau mai târziu se va întâmpla. Ne-am avertizat unul pe altul mereu: Păzeşte-te. Am întors noi destui membri ai altor servicii: ruşi, polonezi, cehi, francezi, chiar şi pe ciudatul ăla de american. Şi ce au britanicii ăştia, dintr-odată, în plus, ca să nu li se întâmple şi lor?

Simţind ostilitatea lui Jim, Smiley deschise portiera din partea sa, ca să lase să intre aerul rece.

---

[1] Titlul original în limba engleză al romanului este *Tinker Tailor Soldier Spy* – adaptare după o numărătoare de copii: *Tinker, Tailor, Soldier, Sailor,/ Rich Man, Poor Man, Beggarman, Thief* („Cârpaci, Croitor, Soldat, Marinar,/ Om bogat, Om sărac, Cerşetor, Hoţ“) (n.tr.).

– Facem câţiva paşi? N-are rost să stăm închişi, când putem să ne mişcăm puţin.

Aşa cum presupusese Smiley, mişcându-se, Jim îşi regăsi mai multă cursivitate în vorbire.

Se aflau pe marginea de vest a platoului, unde mai rămăseseră doar câţiva copaci în picioare şi alţi câţiva tăiaţi, întinşi la pământ. O bancă acoperită de gheaţă li se oferea, dar ei nu o luară în seamă. Nu era nici pic de vânt, stelele se vedeau clar pe cer, iar când Jim îşi reluă povestirea se plimbau alături, Jim potrivindu-şi mereu pasul după al lui Smiley, când depărtându-se, când apropiindu-se de maşină. Când şi când se opreau, umăr lângă umăr, cu faţa spre vale.

Mai întâi, Jim îi descrise recrutarea lui Max şi toate manevrele pe care trebuise să le facă pentru a-şi disimula misiunea faţă de ceilalţi de la Prăvălie. Lăsase să se înţeleagă că s-ar putea să contacteze un cifror sovietic, de rang înalt, la Stockholm, şi-şi luase bilet spre Copenhaga, pe vechiul lui nume de lucru, Ellis. În schimb zburase la Paris, apăruse acolo cu acte pe numele Hajek şi aterizase cu o cursă regulată la aeroportul din Praga, sâmbătă dimineaţa, la orele zece. Trecuse prin controale ca prin brânză, se dusese să verifice la gară ora la care avea tren şi apoi hoinărise, pentru că mai avea vreo două ceasuri de pierdut şi îşi zisese că ar putea să-şi supravegheze puţin urmele înainte de a pleca spre Brno. în toamna aceea, vremea era neobişnuit de proastă. Pe jos se aşternuse zăpadă şi continua să ningă.

În Cehoslovacia, spuse Jim, supravegherea nu constituia, în general, o problemă. Serviciile de securitate nu ştiau aproape nimic în legătură cu filajul de stradă, pentru că, probabil, nici o administraţie, de când se ştia, nu încercase vreodată vreo jenă în legătură cu aceasta. Exista încă tendinţa, spuse Jim, să se facă risipă de maşini şi de oameni, ca pe vremea lui Al Capone, şi asta şi căuta Jim: automobile Skoda

negre şi triouri de oameni mici cu pălării de fetru. Când e frig, reperarea unor astfel de detalii este ceva mai dificilă, întrucât circulaţia maşinilor e lentă, pietonii merg mai repede şi toată lumea e înfofolită până-n vârful nasului. Cu toate acestea, până în momentul când ajunsese la Gara Masaryk sau Gara Centrală, cum le place s-o numească astăzi, nu avusese nici un fel de motiv de nelinişte. Dar la Masaryk, spuse Jim, avusese o intuiţie, ceva venind mai curând din instinct, decât din vreun fapt anume, în legătură cu două femei care-şi cumpăraseră bilete înaintea lui.

În acest moment, cu dezinvoltura lipsită de orice afectare a unui profesionist, Jim refăcu mental drumul pe care-l parcursese. Într-o galerie cu magazine, în apropiere de piaţa Wenceslas, fusese depăşit de trei femei. Una dintre ele, cea din mijloc, împingea un cărut de copil. Cea de lângă rigolă avea o geantă roşie de plastic, iar femeia mergând de-a lungul clădirilor plimba un câine de lesă. Zece minute mai târziu, alte două femei veniseră spre el, braţ la braţ, ambele grăbite, şi-i trecuse prin minte că dacă Toby Esterhase ar fi organizat o astfel de operaţiune, un aranjament precum acesta ar fi purtat semnătura lui. Schimbări rapide de poziţie pentru a realiza fotografii din cărutul de copil, din maşinile de sprijin staţionând mai încolo, dotate cu staţii radio pe ultrascurte, şi de către o a doua echipă, mai în spate, în aşteptare, pentru a fi la îndemână în situaţia în care cei din faţă ar fi fost depăşiţi. La Masaryk, uitându-se la cele două femei care se aflau înaintea lui la coada de la ghişeu, Jim îşi dăduse seama de ceea ce se întâmpla. Exista o piesă de îmbrăcăminte pe care un ginitor nu are nici timpul, nici cheful s-o schimbe, cu atât mai puţin când temperatura este cvasipolară. Încălţămintea. Din cele două perechi care i se ofereau privirii, la coadă, Jim recunoscu una: ghetuţe din plastic, căptuşite cu blană, negre, cu fermoare spre exterior şi cu tălpi dintr-un

material cafeniu, gros, care scârţâiau pe zăpadă. Le mai văzuse o dată de dimineaţă, în pasajul Sterba, purtate la alte haine, de către femeia care trecuse pe lângă el, împingând căruciorul de copil. Din momentul acela, Jim nu mai avusese bănuieli. Ştia, aşa cum ar fi ştiut şi Smiley.

Jim îşi cumpărase un exemplar din *Rude Pravo* de la chioşcul de ziare al gării şi se urcase în trenul de Brno. Dacă voiau să-l aresteze, ar fi făcut-o până acum. Umblau după ramificaţii, adică îl urmăreau ca să-i localizeze contactele. Inutil să se gândească la motivele ce-i determinaseră. Ghici însă că identitatea Hajek fusese descoperită şi că-i pregătiseră o cursă din momentul în care îşi cumpărase biletul de avion. Atâta timp cât nu ştiau că-i reperase, păstra încă avantajul, spuse Jim. Pentru o clipă, Smiley reveni în timp, în Germania ocupată, pe vremea când era el însuşi agent de teren, trăind cu sufletul la gură de groază, cu simţământul că se arăta gol puşcă în faţa privirii oricărui străin.

Se presupunea că va pierde trenul de treisprezece şi opt minute, care sosea la Brno la orele şaisprezece şi douăzeci şi şapte. Întrucât fusese anulat, se urcase într-o minunată cursă specială, pentru un meci de fotbal, cursă care oprea la fiecare stâlp de telegraf. De fiecare dată, Jim îşi dădea seama că-i putea recunoaşte pe cei ce-l urmăreau. Nu erau toţi de aceeaşi calitate. La Chocen – un loc mai amărât nici că văzuse –, unde coborâse şi-şi cumpărase un cârnat, erau nu mai puţin de cinci, bărbaţi toţi, înşiraţi pe peronul mititel, cu mâinile în buzunare, prefăcându-se că stau la taclale şi făcându-se de râs.

– Dacă există ceva care distinge un ginitor bun de unul prost, spuse Jim, aceasta este arta subtilă de a face absolut totul în mod convingător.

La Svitavy, doi bărbaţi şi o femeie intraseră în compartimentul lui şi discutaseră despre marele meci. După un timp, Jim se băgase în vorbă: citise rubrica sport în ziarul pe care îl

cumpărase. Era un meci revanşă şi toată lumea se dădea în vânt după el. Până la Brno nu se mai întâmplase nimic altceva, prin urmare coborâse şi bântuise apoi prin zonele aglomerate, unde, de teamă să nu-l piardă, trebuiau să se ţină scai de el.

Voia să-i fraierească, să le arate că nu-i suspectase cu nimic. Ştia acum că era ţinta a ceea ce Toby ar numi o operaţiune de mare şlem. Pe jos, lucrau în echipe de câte şapte. Maşinile se schimbau atât de des, că nici nu mai putea să le numere. Directivele generale proveneau de la o camionetă de culoare verde, jegoasă, condusă de un sticlete. Camioneta era dotată cu o antenă circulară şi, în partea din spate, sus, ca să n-o poată ajunge copiii, avea o stea desenată cu creta. Maşinile remarcate de el aveau ca elemente de reper o poşetă de damă pe bord, deasupra torpedoului şi parasolarul pasagerului din dreapta lăsat. Presupunea că mai existau şi alte semne, dar acestea două îi erau suficiente. Ştia din spusele lui Toby că operaţiuni de genul acesta puteau mobiliza până la o sută de oameni şi că erau ineficienţi în cazul în care vânatul reuşea să le scape. Toby îi detesta din acest motiv.

Există la Brno, în piaţa centrală, un magazin care vinde de toate, spuse Jim. Să faci cumpărături în Cehoslovacia este enervant la culme pentru că sunt foarte puţine puncte de desfacere a produselor realizate de întreprinderile de stat, dar magazinul acesta era nou şi foarte impresionant. Cumpărase jucării, un fular, ţigări şi încercase nişte pantofi. Îşi zisese că indivizii care îl filau mai aşteptau încă să-şi facă apariţia contactul său clandestin. Furase o căciulă de blană şi un impermeabil alb de plastic, precum şi o pungă de hârtie în care să le pună. Se fâţâise destul de mult prin raionul de confecţii bărbăteşti, ca să se asigure că femeile care formau echipa avansată se mai aflau încă pe urmele lui, ferindu-se însă să se apropie prea tare de el. Presupusese că semnalaseră bărbaţilor să preia filajul şi că aşteptau acest lucru. Intrase rapid în

toaleta pentru bărbați. Îmbrăcase impermeabilul peste paltonul său, înfundase punga în buzunar și-și pusese căciula de blană pe cap. Abandonase celelalte pachete și fugise apoi ca un nebun în jos pe scara de incendiu, forțase ușa de evacuare pentru cazurile de urgență, se repezise pe o străduță, revenise pe alta, cu sens unic, înghesuise impermeabilul alb în pungă și intrase cu un pas lejer într-o prăvălie, care tocmai se închidea, unde își cumpărase un impermeabil negru, îmbrăcându-l în locul celui alb. Folosindu-se de cumpărătorii care ieșeau din magazin drept acoperire, se urcase într-un tramvai aglomerat și mersese până la penultima stație, se plimbase o oră și ajunsese la întâlnirea de recuperare cu Max exact la timp.

De aici încolo, începu să relateze dialogul său cu Max și preciză că era pe punctul să se bată cu acesta.

Smiley îl întrebă:

– Nu ți-a trecut niciodată prin minte să renunți?

– Nu, în nici un caz, replică Jim, ridicând vocea amenințător.

– Cu toate că încă de la început ți-ai dat seama că nu stătea în picioare? În vocea lui Smiley nu se simțea altceva decât respect. Nici o urmă de enervare, nici o încercare de a puncta; nimic altceva decât dorința sinceră de a obține adevărul curat ca lacrima sub cerul nopții. Ai continuat pur și simplu să mergi. Văzuseși ce era în spatele tău, te gândiseși că misiunea este absurdă, dar continuai, înfundându-te din ce în ce mai adânc în junglă.

– Exact.

– Poate că te-ai răzgândit în legătură cu misiunea? Sau te-a atras cumva curiozitatea, nu-i așa? Doreai din tot sufletul să știi cine era cârtița, de exemplu? Nu fac decât să emit ipoteze, Jim.

– Și care-i diferența? Și ce dracu' mai contează mobilurile mele într-un rahat ca ăsta?

Semiluna de pe cer nu era umbrită de nici un fel de nor şi părea deosebit de aproape. Jim stătea pe bancă. Aceasta se afla pe pietriş şi, în timp ce vorbea, Jim se apleca din când în când, ridica câte o pietricică şi o arunca cu dosul mâinii în ferigi. Smiley stătea lângă el şi nu-l pierdea din priviri. La un moment dat, ca să-i ţină tovărăşie, luă un gât de votcă şi se gândi la Tarr şi la Irina bându-şi votca lor în vârful dealului, la Hong Kong. „Trebuie că e vreun obicei al meseriei, se gândi el. Vorbim mai bine, când ni se deschide o privelişte în faţă."

Prin geamul Fiatului, tras pe lateral, continuă Jim, parolele se schimbaseră fără nici un fel de greutate. Şoferul era unul dintre ungurii ăia cehi musculoşi, cu mustaţă pe oală, puţind de parcă ar fi avut gura plină de usturoi. Jim nu-l plăcea, dar nici nu se aşteptase la altceva. Cele două portiere din spate erau încuiate şi avuseseră o mică discuţie la început în legătură cu locul în care să se aşeze. Ungurul spusese că Jim nu s-ar afla în siguranţă pe bancheta din spate şi că, apoi, nici nu era democratic. Jim îl trimisese la dracu'. Îl întrebase apoi pe Jim dacă avea armă şi el îi spusese că nu, ceea ce nu era adevărat şi, chiar dacă ungurul nu-l crezuse, nu îndrăznise să i-o spună în faţă. Îl întrebase pe Jim dacă adusese instrucţiuni pentru general. Jim răspunsese că nu adusese nimic. Venise să asculte.

Jim spuse că simţea cum îl cuprinde enervarea. În timp ce mergeau, ungurul îşi debitase lecţia. Când vor ajunge la pavilionul de vânătoare, nu va fi nici un semn de viaţă. Generalul va fi înăuntru. Dacă nu era nici un semn de viaţă, o bicicletă, o maşină, un căţel, o lumină, dacă nu era nimic care să indice că în casă se afla cineva, atunci cel care va intra primul va fi ungurul şi Jim va aştepta în maşină. În caz contrar, Jim va intra singur şi ungurul va fi cel care va sta de pază. Era clar? Dar de ce să nu intre amândoi? întrebase Jim. Pentru că nu voia generalul, răspunsese ungurul.

După ceasul lui Jim, merseseră cale de o jumătate de oră, ţinând-o spre nord-est, în medie cu 30 de km pe oră. Drumul era întortocheat, cu pante abrupte, având pomi de-o parte şi de alta a şoselei. Era o noapte fără lună şi de-abia putea zări câte ceva, în afară de păduri şi iar păduri, de vârfuri de dealuri şi iar vârfuri de dealuri, proiectându-se la orizont. Zăpada venea dinspre nord, după cum observase el. Detaliul avea să-i servească mai târziu. Drumul era liber, dar camioanele grele care trecuseră înainte lăsaseră urme adânci. Rulau cu luminile stinse. Ungurul începuse să-i spună o poveste deocheată şi Jim presupusese că era modul său de a-şi manifesta nervozitatea. Mirosul de usturoi era îngrozitor. De parcă ar fi mestecat tot timpul usturoi. Fără nici un fel de avertizare, tăiase contactul. Coborau o pantă, dar mai încet. Nu se opriseră cu totul, când ungurul trăsese frâna de mână. Jim se pocnise cu capul de parbriz şi-şi luase pistolul. Se aflau în dreptul unui drum lateral. La 30 de metri mai încolo se vedea o cabană joasă de lemn. Nu era nici un semn de viaţă.

Jim îi explicase atunci ungurului ceea ce ar dori să facă acesta. Să-şi pună căciula şi paltonul lui Jim şi să se ducă în locul lui până acolo. Să meargă încet, cu mâinile împreunate la spate, drept pe centrul potecii. Dacă nu făcea întocmai oricare din aceste două lucruri, Jim îl va împuşca. În momentul în care va ajunge la cabană, urma să intre şi să-i explice generalului că Jim îşi luase o măsură de elementară precauţie. Apoi va trebui să revină exact pe acelaşi drum, încet, să-i raporteze lui Jim că totul era în regulă şi că generalul era gata să-l primească. Sau că nu, după caz.

Ungurul nu părea prea încântat de toate astea, dar n-avea de ales. Înainte de a coborî, Jim îl pusese să îndrepte maşina cu faţa spre drumul lateral. La cea mai mică festă, îi explicase Jim, va aprinde farurile şi va trage în el. Nu o dată, ci de mai multe ori, şi nu în picioare. Ungurul pornise. Când ajunsese în

apropiere de cabană, întreaga zonă fusese inundată de lumină: cabana de vânătoare, aleea şi o mare suprafaţă de jur împrejur. Apoi se întâmplaseră o mulţime de lucruri în acelaşi timp. Jim nu apucase să vadă totul pentru că încerca să întoarcă maşina. Văzuse patru bărbaţi sărind din copaci şi, din câte îşi putuse da seama, unul dintre ei îi dăduse cu ceva în cap ungurului. Începuseră împuşcăturile, dar nici unul dintre cei patru nu le acorda nici o atenţie, se dăduseră înapoi în timp ce altcineva făcea fotografii. Focurile de armă păreau să fie trase în aer în spatele proiectoarelor. Era foarte spectaculos. Fuseseră lansate rachete luminoase şi se folosiseră şi gloanţe trasoare. Gonind nebuneşte la volanul Fiatului său, Jim avea impresia că părăsea un carusel ajuns la paroxism. Aproape scăpase – avea, într-adevăr, impresia că scăpase – când, din pădurea din dreapta sa, cineva deschisese focul, de foarte aproape, cu o mitralieră. Prima rafală nimerise o roată din spate şi maşina se răsturnase. Văzuse roata trecând în zbor planat deasupra capotei, în timp ce maşina se prăbuşea în şanţul din stânga. Acesta avea, probabil, mai mult de trei metri adâncime, dar zăpada amortizase şocul. Maşina nu luase foc, aşa că o lăsase unde era şi aşteptase cu faţa spre potecă, sperând să-l poată nimeri pe cel care trăgea cu mitraliera. Următoarea rafală venise de undeva din spate şi-l proiectase spre maşină. Probabil că pădurea colcăia de militari. Ştia că fusese atins de două ori. Amândouă gloanţele îi intraseră în umărul drept şi, aşa cum stătea lungit acolo, uitându-se la toată nebunia aia, i se părea uimitor că nu-i smulsese braţul. Se auzise un claxon. De două sau poate trei ori. Pe alee coborâse o ambulanţă. Împuşcăturile erau încă atât de dese încât puteau să sperie vânatul din pădure pentru ani în şir. Ambulanţa era atât de înaltă încât îi reamintise una dintre acele maşini de pompieri din filmele vechi de la Hollywood. Se derula o bătălie de operetă, iar cei de pe ambulanţă stăteau ţepeni

acolo şi priveau fără să le pese deloc. Jim era pe punctul de a-şi pierde cunoştinţa, când auzise o a doua maşină şi voci de bărbaţi. Se făcuseră noi fotografii, de data aceasta ale persoanei care trebuia. Cineva dădea ordine, dar nu putea să spună ce anume, pentru că erau rostite în ruseşte. Singurul lui gând, când îl zvârliseră pe brancardă şi se stinseseră proiectoarele, era cum să se întoarcă la Londra. Se imagina în apartamentul de pe St James, cu schemele colorate şi cu o grămadă de note, aşezat într-un fotoliu şi explicându-i lui Control cum, la bătrâneţe, amândoi intraseră ca nişte novici în cea mai mare capcană din istoria meseriei lor. Singura lui consolare era că-l pocniseră pe ungur, dar, gândindu-se acum, Jim regreta că nu-i frânsese gâtul. Era un lucru pe care l-ar fi putut face foarte uşor, fără nici o remuşcare.

Capitolul 32

Descrierea suferinţelor constituia pentru Jim o plăcere de care s-ar fi putut dispensa. În ochii lui Smiley, stoicismul său avea ceva impresionant, cu atât mai mult cu cât nu părea să fie conştient de el. Petele negre din relatarea sa se datorau în special acelor momente în care îşi pierduse cunoştinţa. Ambulanţa îl transportase, atât cât putuse el să-şi dea seama, mai departe, spre nord. Dedusese acest lucru după copacii pe care-i văzuse când se deschisese portiera pentru a-i permite unui medic să urce. Stratul de zăpadă era mai gros în urma maşinii. Asfaltul era bun, aşa că presupusese că se aflau pe drumul care ducea la Hradec. Doctorul îi făcuse o injecţie. Îşi revenise într-un spital de închisoare, cu bare groase la ferestrele înalte şi cu trei bărbaţi care-l supravegheau. Îşi venise încă o dată în simţiri după operaţie, într-o altă celulă, fără nici un fel de ferestre. Îşi spusese că, probabil, primul interogatoriu îi fusese luat acolo, cam la 72 de ore după ce-l peticiseră, dar timpul devenise o problemă pentru el, mai ales că, fireşte, îi fusese luat ceasul.

Îl mutaseră de foarte multe ori dintr-un loc în altul. Ori dintr-o cameră într-alta, în funcţie de ce aveau de gând să-i facă, ori la alte închisori, în funcţie de persoana care urma să-l interogheze. Câteodată îl mutau doar ca să-l ţină treaz, obligându-l să meargă noaptea pe coridoare, între celule. Îl

duseseră şi cu camionul şi, o dată, chiar cu un avion de transport ceh, dar mâinile îi fuseseră legate, i se pusese o cagulă pe cap şi îşi pierduse cunoştinţa la foarte puţin timp după decolare. Interogatoriul care urmase acestui zbor fusese foarte lung. În plus, n-avea deloc sentimentul că ar progresa cu ceva de la un interogatoriu la altul şi nu avea rost să-şi chinuie mintea pentru că nu i se clarifica nimic, ci dimpotrivă. Ceea ce-i rămăsese foarte viu în memorie era planul de campanie pe care şi-l făcuse în aşteptarea primului interogatoriu. Ştia că tăcerea va fi imposibilă şi, pentru propria sănătate mentală, chiar pentru supravieţuire, un dialog era obligatoriu să aibă loc, la capătul căruia trebuiau să creadă că le spusese ceea ce ştia, tot ceea ce ştia. Lungit pe patul de spital, îşi trasase în minte nişte linii de apărare în spatele cărora, cu puţin noroc, putea să se replieze, etapă de etapă, până în momentul în care ar fi dat impresia de înfrângere totală. Linia sa înaintată, îşi făcea el socoteala, şi cea la care putea renunţa cel mai uşor era scheletul Operaţiunii Martor. Era la mintea oricui, fie că povestea lui Stevcek era o momeală, fie că acesta fusese trădat. Dar, oricare ar fi fost situaţia, un lucru era sigur. Cehii ştiau mai multe despre Stevcek decât Jim. Deci, prima sa concesie va fi povestea lui Stevcek, pentru că ei o ştiau deja; numai că o să-i pună să muncească din greu ca să o scoată de la el. Mai întâi va nega totul şi se va crampona de acoperirea sa. După o oarecare luptă, va recunoaşte că este spion britanic şi-şi va da numele de lucru, Ellis, astfel încât, dacă făceau publică chestia, Prăvălia să ştie cel puţin că trăia şi că încerca să facă tot ceea ce se putea. Nu se îndoia aproape deloc că această capcană bine gândită şi fotografiile prevesteau un mare tam-tam. După aceea, conform celor convenite cu Control, avea să descrie această operaţiune ca pe o lovitură proprie, montată fără consimţământul superiorilor săi, mizând să se aleagă cu o avansare. Va îngropa în el,

indiferent cât de adânc ar putea ei ajunge, şi chiar mai profund încă, orice gânduri referitoare la existenţa unui spion în interiorul Prăvăliei.

– Nici un fel de cârtiţă, spuse Jim, adresându-se contururilor întunecate ale colinelor de la Quantocks. Nici un fel de întâlnire cu Control, nici un fel de apartament mobilat în St James.

– Nici un Tinker, Tailor.

A doua sa linie de apărare urma a fi Max. Îşi propusese să înceapă prin a nega categoric că ar fi adus cu el vreun om de legătură. Apoi ar putea spune că într-adevăr a adus unul, dar că habar n-avea cum îl cheamă. Şi, pentru că toţi vor un nume, le va furniza unul. Întâi cel fals, apoi, cel adevărat. Dar aceasta în momentul în care Max ar fi scăpat, ar fi intrat în clandestinitate sau ar fi fost prins.

În imaginaţia lui Bill venea o succesiune de poziţii mai slab apărate: operaţiuni recente ale vânătorilor de scalpuri, bârfe care circulau la Prăvălie, orice care i-ar putea face pe anchetatorii săi să creadă că i-au înfrânt rezistenţa şi că vorbea fără reţineri, că era tot ceea ce ştia şi că reuşiseră să treacă de ultima tranşee. Îşi va pieptăna memoria ca să-şi reamintească vechi treburi ale vânătorilor de scalpuri şi, dacă era nevoie, va da numele a doi-trei funcţionari sovietici sau din ţările-satelit, care fuseseră recent întorşi de partea britanicilor sau fuseseră prinşi, sau numele unora care, în trecut, furnizaseră informaţii doar o singură dată şi, întrucât nu trecuseră în Occident, ar putea fi consideraţi acum ca buni de înfundat sau eventual dispuşi să muşte a doua oară din nadă. Le va arunca orice os care i-ar fi trecut prin minte şi le va vinde, dacă era necesar, tot grajdul de la Brixton. Toate acestea vor constitui perdeaua de fum în dosul căreia va încerca să disimuleze ceea ce lui Jim i se părea informaţia cea mai vulnerabilă, pentru că ei se aşteptau desigur ca el să ştie

identitatea membrilor din zona cehă de acţiune a reţelelor Supărare şi Platon.

– Landkron, Krieglova, Bilova, familia Pribyl, spuse Jim.

„De ce le cita el numele întotdeauna în aceeaşi ordine?“ se întrebă Smiley.

Jim nu mai răspundea de aceste reţele de mult timp. Cu ani în urmă, înainte de a prelua secţia Brixton, contribuise la organizarea lor şi îi recrutase pe unii dintre membrii lor fondatori. Din momentul în care rămăseseră pe mâna lui Bland şi a lui Haydon, li se întâmplaseră foarte multe, o mulţime de lucruri despre care el habar n-avea. Dar era sigur că ştia destul de multe pentru a face să explodeze ambele reţele şi ceea ce-l îngrijora cel mai mult era teama ca nu cumva Control, sau Bill, sau Percy Alleline, sau oricine ar fi avut atunci un cuvânt hotărâtor de spus să fie prea egoist sau prea încet ca să evacueze reţelele înainte ca lui Jim, în urma unor constrângeri pe care încă nu le putea ghici, să nu-i mai rămână altă posibilitate decât să cedeze complet.

– Asta-i cel mai caraghios, spuse Jim fără urmă de umor în glas. Puţin le pasă de reţele. Mi-au pus o jumătate de duzină de întrebări în legătură cu reţeaua Supărare, pentru ca apoi să nu mai manifeste nici un interes. Ei ştiau al dracului de bine că Martorul nu se născuse din creierul meu şi erau la curent întru totul cu întâlnirea în cursul căreia Control negociase la Viena trecerea lui Stevcek de partea noastră. Au început cu ceea ce aş fi vrut eu să termin: cu instruirea mea din St James. Nu mi-au pus nici o întrebare despre vreun om de legătură, nu-i interesa să ştie nici cine m-a dus cu maşina până la locul de întâlnire cu ungurul. Tot ceea ce voiau era să le vorbesc despre teoria mărului stricat elaborată de Control.

Un cuvânt, gândi Smiley din nou. S-ar putea să fie doar un cuvânt. Spuse:

– Ştiau într-adevăr adresa din St James?

– Ştiau până şi marca nenorocitului ăluia de vin de Xeres, omule!

– Şi schemele? întrebă Smiley imediat. Şi geanta port-partituri?

– Nu. La început nu, adăugă el.

Steed-Asprey numea asta un raţionament invers. Ştiau deoarece le-o spusese cârtiţa Gerald, gândi Smiley. Cârtiţa ştia ceea ce supraveghetorii reuşiseră să stoarcă de la bătrânul MacFadean. Prăvălia face ea însăşi analiza propriilor eşecuri: Karla poate beneficia astfel în timp util de elementele rezultate pentru a le folosi împotriva lui Jim.

– Presupun astfel că în acel moment începuseşi să crezi şi tu că avea dreptate Control: *exista într-adevăr* o cârtiţă, spuse Smiley.

Jim şi Smiley stăteau sprijiniţi de o balustradă de lemn. Terenul din faţa lor cobora abrupt, pentru a se sfârşi într-un şir lung de porţiuni acoperite de bălării şi de terenuri cultivate. La poale se afla un sat, un golf şi o panglică îngustă de mare strălucind în lumina lunii.

– Au intrat direct în subiect. „De ce a montat Control această operaţiune de unul singur? Ce spera el să realizeze?“ „Să reia frâiele în mână“, le-am spus eu. Mi-au râs în nas: „Cu câteva amărâte de informaţii privind instalaţiile militare în sectorul Brno? Cu asta nu şi-ar fi putut plăti nici măcar un dejun ca lumea la club“. „Poate că începuse să scape unele lucruri de sub control“, am spus eu. Dacă scăpau unele lucruri din mână, au spus ei, cine era cel care-i vâra beţe-n roate? Alleline, am spus eu, asta era; Alleline şi Control se luau la întrecere care furnizează mai multe informaţii. La Brixton nu ne ajungeau însă decât nişte zvonuri, le-am spus. „Şi ce aduce Alleline *în plus* faţă de Control?“ „Nu ştiu.“ „Nici n-ai terminat bine de spus că Alleline se ia la întrecere

cu el în privinţa furnizării informaţiilor." „E doar un zvon. Eu nu ştiu." Înapoi la răcoare.

În această etapă, timpul, spuse Jim, era o noţiune pe care o pierduse complet. Trăia fie în întunericul cagulei, fie în lumina albă a celulelor. Nu mai exista nici noapte, nici zi, şi, pentru ca să facă lucrurile şi mai îngrozitoare, lăsau sistemul de producere a zgomotelor în funcţiune aproape tot timpul.

Îl lucrau după principiul liniei de producţie, explică el, nu-l lăsau să doarmă, se schimbau unii pe alţii pentru a-i lua interogatoriul, îl dezorientau la maximum, îl cotonogeau, până când interogatoriul se transformase pentru el într-o cursă lentă, care l-ar fi dus fie la ţicneală, cum spunea el, fie la prăbuşirea completă. Desigur, spera că se va ţicni, dar acesta nu era un lucru pe care să-l poţi decide de unul singur, pentru că îşi aveau metoda lor de a te pune iar pe picioare. În numeroase cazuri era maltratat fizic cu ajutorul şocurilor electrice.

– O luăm de la început. Dintr-un unghi nou. „Stevcek era un general important. Dacă a cerut să întâlnească un ofiţer superior britanic, putea să se aştepte ca acesta să fie în mod corespunzător informat asupra tuturor aspectelor carierei sale. Şi ne povesteşti tu nouă că nu te-ai informat?" „Vă spun că informaţiile le aveam de la Control." „Ai citit dosarul lui Stevcek la Prăvălie?" „Nu." „Dar Control?" „Nu ştiu." „ Ce concluzie a tras Control în urma celei de a doua numiri a lui Stevcek la Moscova? Ţi-a vorbit Control despre rolul lui Stevcek în Comitetul de legătură de pe lângă Pactul de la Varşovia?" „Nu." O ţineau una şi bună cu această întrebare, iar eu, presupun, am ţinut-o pe-a mea, pentru că, după câteva „nu"-uri de-ale mele, s-au cam enervat. Păreau să-şi fi pierdut răbdarea. Când am leşinat, m-au stropit cu furtunul şi m-au luat de neînceput.

Mişcare, spuse Jim. Relatarea lui devenise ciudat de sacadată. Celule, culoare, o maşină... la aeroport, covor roşu şi

un pic de poceală înainte de urcare în avion... în timpul zborului, adormise şi fusese pedepsit pentru aceasta.

– Mi-am revenit din nou într-o celulă, mai mică, cu pereţii nezugrăviţi. Credeam uneori că mă aflam în Rusia. Am dedus după poziţia stelelor că zburasem spre răsărit. Alteori îmi imaginam că mă aflu la Sarratt, la cursurile de rezistenţă la interogatorii.

Vreo două zile îl lăsaseră în pace. Avea capul înceţoşat. Continua să audă împuşcăturile din pădure şi să revadă imaginea acelor schimburi de focuri; şi când, în sfârşit, începuse marele examen, acela pe care el şi-l reamintea ca pe un maraton, avusese dezavantajul de a se simţi pe jumătate înfrânt.

– Era o problemă de sănătate mai presus de orice, explică el foarte încordat de data aceasta.

– Am putea face o pauză, dacă vrei, spuse Smiley, dar Jim se afla încă acolo, pentru el nu exista pauză, iar ceea ce dorea nu conta absolut deloc.

– Fusese cel lung, zise Jim. La un moment dat în cursul lui, le spusese despre notiţele şi schemele lui Control, despre cernelurile şi creioanele colorate. Se înverşunaseră împotriva lui ca nişte diavoli şi-şi amintea că erau numai bărbaţi de faţă, la celălalt capăt al încăperii, măsurându-l din cap până în picioare ca o grupă de studenţi la medicină şi vorbindu-şi în şoaptă. Iar el le povestea despre creioanele colorate, doar ca să menţină conversaţia, să-i facă să se oprească şi să asculte. De ascultat, ascultaseră, dar nu se opriseră.

– De îndată ce-au aflat despre culori, au vrut să ştie ce semnificaţie aveau. „Ce înseamnă albastru?“ „Control nu avea albastru.“ „Ce însemna roşu? Ce reprezenta roşu? Dă-ne un exemplu de folosire a roşului în schemă. Ce însemna roşu? Ce însemna roşu? Ce însemna roşu?“ Apoi toată lumea a ieşit din cameră, în afară de doi gardieni şi de un tip scund, glacial, foarte ţepos, care avea aerul că este patronul. Gardienii

mă conduc la o masă, iar pricăjitul se așază lângă mine ca un afurisit de pitic, cu mâinile încrucișate. Avea două creioane în fața lui, unul roșu, unul verde și o schemă a carierei lui Stevcek.

Nu se putea spune că Jim cedase în adevăratul sens al cuvântului, pur și simplu îi secase imaginația. Nu mai era în stare să inventeze alte povești. Adevărurile pe care le încuiase atât de adânc în sinea sa erau singurele lucruri care îi veneau în minte.

– Așa că i-ai spus despre mărul putred, îi sugeră Smiley, și i-ai spus despre Tinker, Tailor.

Da, recunoscu Jim, îi spusese, îi spusese că exista bănuiala că Stevcek ar putea identifica o cârtiță în interiorul Prăvăliei. Îi spusese despre codul Tinker, Tailor și cine era fiecare dintre ei, nume de nume.

– Care a fost reacția lui?

– S-a gândit un pic, apoi mi-a oferit o țigară. Groaznică.

– De ce?

– Avea gust american. Camel sau așa ceva.

– A fumat și el?

Jim dădu aprobator din cap.

– Ca un turc, spuse el.

Timpul începuse după aceea să se scurgă din nou, îi spuse Jim. Fusese dus într-un lagăr, despre care presupunea că se afla în afara orașului și stătuse într-un complex de barăci, înconjurat de un gard dublu de sârmă ghimpată. Cu ajutorul unui gardian, reușise curând să umble din nou: într-o zi, făcuse un tur prin pădure. Lagărul era foarte mare. Sectorul în care stătea el nu era decât o mică parte a lagărului. Noaptea putea zări luminile unui oraș sclipind spre răsărit. Gardienii erau îmbrăcați în haine de pânză groasă și nu vorbeau. Așa că nu avea cum să-și dea seama dacă se afla în Cehoslovacia sau în Rusia, dar ar fi pariat că era în Rusia. În ziua în care venise un medic să arunce o privire la spatele lui, acesta

folosise un interpret de limba rusă pentru a-şi exprima dispreţul pentru cârpăceala predecesorului său. Interogatoriile continuau sporadic, dar fără ostilitate. Era vorba despre o echipă nouă; faţă de cei unsprezece anchetatori de la început, membrii acesteia nu se grăbeau. Într-o noapte, fusese dus la un aeroport militar şi transportat cu un avion de vânătoare al R.A.F.[1] la Inverness. De aici, cu un mic avion la Elstree, şi-apoi cu o camionetă până la Sarratt. Ambele călătorii se făcuseră noaptea.

Jim vorbea din ce în ce mai repede. Se lansase în relatarea experienţelor de la Grădiniţă, când, de fapt, Smiley îl întrebase:

– Pe patronul, pe pipernicitul ăla îngheţat, l-ai mai revăzut?

– O dată, recunoscu Jim, exact înaintea plecării.

– Cu ce scop?

– Bârfe. Şi pe un glas mult mai ridicat: O grămadă de aiureli în legătură cu personalităţile de la Prăvălie.

– Care personalităţi?

Jim eludă această întrebare. Aiureli despre cine urca şi despre cine cobora scările. Cine i-ar fi urmat şefului?

– De unde vreţi să ştiu? am zis eu. Nenorociţii ăia de cerberi află tot înaintea noastră, a celor de la Brixton.

– Şi atunci la cine exact se refereau aiurelile?

În special la Roy Bland, spuse Jim morocănos. Cum reuşea Bland să-şi reconcilieze înclinaţiile lui de stânga cu munca pe care o făcea la Prăvălie? Nu are nici un fel de înclinaţii spre stânga, răspunsese Jim. Aşa reuşeşte. Care era poziţia lui Bland în raport cu Esterhase şi cu Alleline? Ce credea Bland despre picturile lui Bill? Şi, apoi, cât de mult bea Roy şi ce s-ar întâmpla cu el dacă Bill ar înceta să-l mai sprijine? Jim dăduse nişte răspunsuri costelive la toate aceste întrebări.

[1] Royal Air Force – Forţele Aeriene Britanice

– A mai fost cineva menţionat?

– Esterhase, răspunse Jim, pe acelaşi ton crispat. Afurisitul ăla voia să ştie cum poate cineva să aibă încredere într-un ungur.

Următoarea întrebare a lui Smiley îi păru până şi lui Jim că îneacă toată valea aceea neagră în tăcere.

– Despre mine ce-a spus? Repetă: Ce-a spus despre mine?

– Mi-a arătat o brichetă. Mi-a spus că este a ta. Un dar de la Ann. „Cu toată dragostea mea.“ Semnătura ei. Gravată.

– Ţi-a spus cum a ajuns la el? Ce anume a spus, Jim? Hai, n-o să mi se-nmoaie mie picioarele doar pentru că un agent rus a făcut o glumă proastă la adresa mea.

Răspunsul lui Jim răsună ca un ordin militar:

– Credea că după aventura cu Bill Haydon, Ann ar fi dorit poate să schimbe inscripţia. Făcu stânga-mprejur spre maşină. I-am spus, urlă Jim furios. I-am zbierat în faţa lui mică şi brăzdată de riduri: „Nu-l poţi judeca pe Bill după lucruri ca acestea. Artiştii au o cu totul altă scară de valori. Văd lucruri care nouă ne scapă. Simt lucruri care ne depăşesc“. Pipernicitul ăla nenorocit n-a făcut decât să râdă. „Nu ştiam că tablourile sale sunt chiar atât de bune“, a spus el. Ştii ce i-am răspuns, George? „Du-te la dracu’, du-te la mama dracului! Dacă aţi avea un Bill Haydon în blestematul ăla de serviciu al vostru, aţi putea spune: set şi meci.“ I-am mai zis: „Hristoase Dumnezeule, ce conduci tu aici? Un serviciu sau amărâta aia de Armată a Salvării?“

– I-ai zis-o bine, remarcă Smiley în sfârşit, ca şi cum ar fi comentat cine ştie ce dezbatere la care nu fusese de faţă. Nu-l mai văzuseşi înainte?

– Pe cine?

– Pe pipernicitul îngheţat. Nu-ţi era o figură cunoscută... de undeva, de demult? Ei bine, ştii şi tu cum suntem noi. Suntem antrenaţi să vedem o mulţime de feţe, de fotografii

ale personalităţilor de la Centru şi uneori acestea se potrivesc unei persoane pe care o întâlneşti. Chiar dacă nu putem să le dăm un nume. Oricum, nu era cazul în privinţa lui. Mă întrebam, pur şi simplu. Mi-am zis că ai avut timp să meditezi, reluă el pe un ton de conversaţie. Stăteai acolo să te vindeci, aşteptând să vii acasă şi ce altceva aveai de făcut decât să gândeşti? Aşteptă. La ce te-ai gândit, mă întreb. La misiune. La misiunea ta, presupun.

– Când şi când.

– Şi la ce concluzii ai ajuns? Ceva folositor? Suspiciuni, intuiţii, vreun indiciu care mi-ar putea fi de folos?

– Pe dracu'! ripostă Jim foarte sec. Mă ştii, George Smiley. Nu sunt un vrăjitor din ăia, sunt...

– Tu eşti un simplu agent, un executant care îi lasă pe ceilalţi să gândească pentru el. Cu toate acestea, când ştii că ai fost atras într-o cursă cât o casă de mare, că ai fost trădat, împuşcat în spate şi că n-ai nimic altceva de făcut timp de luni de zile decât să stai lungit sau aşezat pe un pat sau să măsori în lung şi-n lat o celulă rusească, presupun că şi cel mai hotărât om de acţiune – vocea nu-şi pierduse nimic din tonul prietenos – şi-ar pune mintea la încercare şi s-ar întreba cum a ajuns într-o belea atât de mare. Să luăm pentru o clipă Operaţiunea Martorul, îi sugeră Smiley figurii imobile din faţa sa. Martorul a pus capăt carierei lui Control. A căzut în dizgraţie şi n-a mai putut să-şi urmărească cârtiţa, presupunând că există aşa ceva. Prăvălia a trecut în alte mâini. Cu acel simţ al oportunităţii pe care-l avea, Control a ştiut când să moară. Martorul a mai avut un efect. Le-a dezvăluit ruşilor – prin tine, de fapt – până unde ajunsese Control cu suspiciunile sale. Că redusese numărul suspecţilor la cinci, dar că, aparent, nu mersese mai departe. Nu vreau să spun că ar fi trebuit să te gândeşti la toate acestea când te aflai singur în celulă, aşteptând. La urma urmelor, nu aveai nici o idee,

acolo, în fundul temniței, că fusese înlăturat Control, cu toate că ar fi trebuit să-ți treacă prin minte că rușii au montat toată lupta aia de operetă din pădure ca să facă tam-tam. Nu-i așa?

– Ai uitat rețelele, spuse Jim sumbru.

– O, cehii își reperaseră rețelele mult înainte de intrarea ta în scenă. I-au ridicat doar ca să sublinieze eșecul lui Control.

Tonul discursiv, aproape dezinvolt, cu care Smiley lansă aceste teorii nu găsi nici un ecou la Jim. Așteptând în zadar să-l audă spunând cu de la sine putere vreo vorbă, Smiley o lăsă baltă.

– Hai să vedem primirea care ți-a fost rezervată la Sarratt, ce zici? Ca să punem punct.

Într-unul din rarele momente de uitare, sorbi din sticla de votcă înainte de a i-o trece lui Jim.

Dacă te luai după vocea lui, Jim se săturase. Vorbea repede și cu ciudă, cu acea concizie militară care îi servea de refugiu în fața incursiunilor intelectuale.

Timp de patru zile, la Sarratt fusese în al nouălea cer.

– Am mâncat mult, am băut mult și am dormit mult. Și m-am plimbat în jurul terenului de crichet. Aș fi înotat, dar bazinul era în continuare în reparații, așa cum se afla și cu șase luni în urmă. Fir-ar a dracului de ineficiență!

I se făcuse un control medical, se uitase la televizor la el în bungalow și jucase puțin șah cu Cranko, cel care era mai mare la recepție.

Aștepta să apară Control, dar nu apăruse. Prima persoană de la Prăvălie care venise să-l viziteze fusese ofițerul care răspundea de redistribuiri, care-i vorbise de un oficiu, unde avea prieteni și care se ocupa de plasarea profesorilor. Apoi apăruse un expert de la contabilitate să discute cu el drepturile sale de pensie. Urmase un medic, pentru a doua oară, care să evalueze la cât s-ar putea ridica prima sa de demobilizare. Așteptase să apară anchetatorii, dar nu se arătaseră,

ceea ce era o uşurare, întrucât nu ştia ce le-ar fi putut spune până nu primea liber de la Control şi se săturase de întrebări. Presupusese că-i oprea Control. I se părea lipsit de sens să ascundă anchetatorilor ceea ce le spusese deja ruşilor şi cehilor, dar ce putea face altceva înainte de a avea vreun semn din partea lui Control? Cum Control continua să nu dea nici un semn de viaţă, se gândise să se prezinte la Lacon şi să-i relateze ce i se întâmplase. Apoi decisese că superiorul său aştepta să isprăvească cu Grădiniţa înainte de a-l contacta. Se simţise din nou rău timp de câteva zile şi când îi trecuse apăruse Toby Esterhase, în costum nou, pasămite să-i strângă mâna şi să-i ureze noroc. Dar, în realitate, să-i spună cum stăteau lucrurile.

– Ciudată idee să trimiţi pe unul ca el, dar părea că avansase în grad. Apoi mi-am amintit de ceea ce Control îmi spusese în legătură cu folosirea exclusivă a persoanelor din sfera centralei.

Esterhase îl informase că Prăvălia fusese gata-gata să se prăbuşească urmare a Operaţiunii Martor şi că pentru moment Jim era oaia neagră numărul unu a Prăvăliei. Control era scos din joc şi pentru a-i îmblânzi pe cei de la Whitehall era în curs o reorganizare.

– Apoi mi-a spus să nu mă îngrijorez, zise Jim.

– În legătură cu ce să nu te îngrijorezi?

– În legătură cu misiunea mea. A spus că erau puţini care ştiau povestea adevărată şi că nu aveam motive de îngrijorare, pentru că se ocupa cine trebuie. Toate faptele erau cunoscute. Apoi mi-a dat o mie de lire, ca un surplus la prima mea de demobilizare.

– Din partea cui?

– N-a spus.

– A menţionat ceva în legătură cu teoria lui Control referitoare la Stevcek? Spionul Centrului în interiorul Prăvăliei?

– Lucrurile erau cunoscute, repetă Jim, cu o privire furioasă. Mi-a *ordonat* să nu contactez pe nimeni şi să nu încerc să povestesc nicăieri ce mi s-a întâmplat, pentru că aveau grijă de asta la nivelul cel mai înalt şi orice aş fi făcut eu risca să strice totul. Prăvălia era din nou pe roate. Puteam să uit de Tinker, Tailor şi de tot talmeş-balmeşul: cârtiţe şi toate celelalte. „Las-o baltă, a spus el. Ai noroc, Jim, repeta el fără încetare. Ţi s-a ordonat să devii un simplu visător." Nu aveam decât să nu mă mai gândesc. Corect? Să uit. Să mă comport ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Ţipa. Şi asta am şi făcut. Am respectat ordinele şi am uitat!

Peisajul nocturn îi apăru lui Smiley brusc precum ceva neîntinat, ca o pânză mare pe care nimeni nu pictase vreodată vreun lucru rău sau o cruzime. Unul lângă altul, contemplau valea, iar privirea lor trecea pe deasupra mănunchiului de lumini, până la un deal golaş care se ridica la orizont. În vârful acestuia se afla un singur turn şi, pentru o clipă, îi marcă lui Smiley sfârşitul călătoriei.

– Da, spuse el, am fost şi eu nevoit să uit câte ceva. Deci, Toby ţi-a vorbit de Tinker, Tailor. Cum o fi pus el mâna pe povestea *asta,* doar dacă nu... Şi nici o veste de la Bill? continuă el. Nici măcar o carte poştală?

– Bill era în străinătate, replică Jim scurt.

– Cine ţi-a spus chestia asta?

– Toby.

– Deci nu l-ai mai văzut pe Bill? De la Martor încoace, cel mai vechi, cel mai apropiat prieten a dispărut.

– Ai auzit ce-a spus Toby. Eram în carantină.

– Bill n-a fost niciodată omul regulamentelor, nu-i aşa, spuse Smiley, ca şi cum ar fi evocat vechi amintiri.

– Şi nici tu nu l-ai avut la inimă, se răsti Jim.

– Regret că nu mă aflam acolo când ai venit să mă vezi, înaintea plecării în Cehoslovacia, remarcă Smiley după o

scurtă pauză. Control mă expediase în Germania ca să nu-l încurc, şi când m-am întors... Şi ce voiai exact de la mine?

– Nimic. Mă gândeam că în Cehoslovacia s-ar putea să fie cam greu. Voiam să trec pe la tine să-ţi dau un semn, să-ţi spun la revedere.

– Înaintea unei misiuni?! exclamă Smiley cu o uşoară surpriză în glas. Înaintea unei misiuni atât de *speciale?*

Jim nu dădea semne că ar fi auzit.

– I-ai mai dat şi altuia un semn de viaţă? Presupun că eram toţi plecaţi. Toby, Roy... Lui Bill i-ai dat un semn de viaţă?

– Nimănui.

– Bill era în concediu, nu-i aşa? Dar presupun că era pe undeva, prin împrejurimi.

– Nimănui, insistă Jim în timp ce o durere ascuţită îl făcu să-şi ridice umărul drept şi să-şi rotească ţeasta. Erau toţi plecaţi.

– Nu ţi se prea potriveşte, Jim, reluă Smiley pe acelaşi ton blând, să te duci tu să le strângi mâna oamenilor înainte de a pleca în misiuni speciale. Trebuie c-ai devenit sentimental la bătrâneţe. Nu era... Ezită. Nu un sfat sau ceva de genul ăsta căutai tu. Nu-i aşa? La urma urmelor, erai convins că misiunea era absurdă, nu-i aşa, şi că influenţa lui Control începuse să scadă. Ai avut poate impresia că ar trebui să povesteşti problemele unui terţ? Recunosc că toate acestea par o nebunie.

Află faptele, spunea Steed-Asprey, şi apoi încearcă-le pe diverse variante, ca pe nişte haine.

Cu Jim alături, adâncit în tăcere, clocotind de furie, se întoarse la maşină.

La motel, Smiley scoase din profunzimile paltonului său 20 de fotografii format carte poştală şi le etală pe două rânduri pe masa de ceramică. Unele erau instantanee, altele – portrete.

Reprezentau numai bărbaţi şi nici unul nu avea aerul a fi englez. Cu o strâmbătură, Jim alese două şi i le înmână lui Smiley. De prima era sigur, murmură el, mai puţin de a doua. Prima era patronul, piticul glacial. În a doua se vedea porcul ăla care-l observa din umbră în timp ce gorilele îl făceau pe Jim bucăţele. Smiley puse fotografiile înapoi în buzunar. Cât umplu paharele pentru o ultimă înghiţitură înainte de culcare, un observator mai puţin chinuit decât Jim ar fi putut observa că nu o făcea ca pe un gest de triumf, ci ca pe un ceremonial, ca şi cum această ultimă înghiţitură ar fi pus un sigiliu pe ceva.

– Deci, când l-ai văzut pe Bill ultima oară de fapt? Ca să vorbeşti cu el, aşa cum faci cu un vechi amic? întrebă Smiley.

Era evident că îl smulsese pe Jim din alte gânduri, pentru că acestuia îi trebui o clipă să-şi ridice capul ca să prindă întrebarea.

– O, nu cândva anume, spuse el cu dezinvoltură. Mă ciocneam de el pe coridoare.

– Dar ca să-i vorbeşti? În fine, nu mai contează.

Pentru că Jim se întorsese la gândurile sale.

Jim refuză să fie condus cu maşina până la şcoală. Smiley trebuia să-l lase sus, la capul drumului asfaltat care ducea la biserică, prin cimitir. Lăsase nişte cărţi de şcoală în capelă, explică el. Pe moment, Smiley se simţi dispus să nu-l creadă, dar nu putea înţelege de ce. Poate pentru că ajunsese la părerea că, pentru cei 30 de ani de meserie, Jim minţea destul de prost. Ultima imagine pe care o păstră Smiley fu cea a unei umbre strâmbe care se îndrepta cu paşi mari către portalul în stil normand, în timp ce tocurile pantofilor ţăcăneau ca o mitralieră printre morminte.

Smiley se îndreptă cu maşina către Taunton şi de la hotelul Castle dădu câteva telefoane. Cu toate că era epuizat, dormi agitat, umblându-i prin minte imagini ale lui Karla, aşezat la masă lângă Jim, cu cele două creioane, şi pe ataşatul cultural

Poliakov, alias Viktorov, ros de nelinişte pentru securitatea cârtiţei sale Gerald, aşteptând cu nerăbdare, în celula în care se lua interogatoriul, ca Jim să cedeze. Şi, în sfârşit, imaginea lui Toby Esterhase, năvălind la Sarratt, în locul lui Haydon, care era plecat, sfătuindu-l vesel pe Jim să uite tot în legătură cu Tinker, Tailor şi cu defunctul lor inventator, Control.

În aceeaşi noapte, Peter Guillam se îndrepta spre vest, traversând întreaga Anglie, până la Liverpool, având-l ca unic pasager pe Ricki Tarr. Era o călătorie plicticoasă, în condiţii total dezagreabile, pentru că, aproape tot drumul, Tarr se lăudă cu recompensele pe care le va pretinde şi cu promovarea care-i va veni, după încheierea misiunii. Apoi începu să vorbească despre femeile sale: Danny, maică-sa, Irina. Părea să preconizeze un menaj în patru, în care cele două femei îi vor purta împreună de grijă lui Danny şi lui însuşi.

– Irina avea multe înclinaţii materne. Acestea îi dădeau un sentiment de frustrare, desigur.

De Boris, spuse el, se putea lipsi, aşa că-i va spune lui Karla să şi-l păstreze. Întrucât se apropiau de destinaţie, starea de spirit i se schimbă din nou şi deveni tăcut. Zorii erau reci şi înceţoşaţi. Când ajunseră la marginea oraşului, fură nevoiţi să încetinească, fiind întrecuţi de nişte ciclişti. Un miros de funingine şi de metal le năpădi maşina.

– Nu-ţi pierde vremea nici în Dublin, spuse Guillam dintr-odată. Ei se aşteaptă de la tine să alegi itinerarii clasice, aşa că nu te arăta prea mult. Ia primul avion care pleacă.

– Am mai discutat toate astea.

– Ei bine, o mai iau încă o dată de la început până la sfârşit, îi replică Guillam. Care este numele de lucru al lui Mackelvore?

– Pentru numele lui Dumnezeu, murmură Tarr, şi i-l spuse.

Era încă beznă când feribotul de Irlanda ridică ancora. Peste tot erau soldaţi şi poliţişti: războiul acesta, cel trecut şi cel de dinaintea lui. Un vânt aspru sufla în larg şi traversarea se anunţa grea. Pe chei, un sentiment de solidaritate încălzi pentru o clipă grupul de oameni adunaţi, în timp ce luminile vasului se îndepărtau dansând în întuneric.

Undeva o femeie plângea. În altă parte, un tip beat îşi sărbătorea eliberarea.

Se reîntoarse rulând încet, încercând să-şi limpezească gândurile. Cine era acest nou Guillam, care tresare la zgomotele bruşte, care are coşmaruri şi nu numai că nu e în stare să-şi păstreze prietena, dar mai inventează şi tot felul de motive absurde pentru a nu avea încredere în ea. O descususe în legătură cu Sand, cu programarea lecţiilor şi cu secretoşenia ei în general. După ce-l ascultase cu ochii ei căprui şi gravi fixaţi asupra lui, îi spusese că era un idiot şi plecase.

– Eu sunt ceea ce crezi tu că sunt, spusese ea şi-şi luase lucrurile din dormitor.

Din apartamentul său gol, îi telefonă lui Toby Esterhase, invitându-l la o discuţie prietenească, mai târziu, în aceeaşi zi.

Capitolul 33

Smiley stătea în Rolls-ul ministerial, avându-l pe Lacon alături de el. În familia lui Ann, acestei maşini i se spunea Plosca Neagră şi o urau pentru aspectul ei ţipător. Şoferul fusese trimis să-şi ia ceva de mâncare pentru micul dejun. Ministrul se afla pe scaunul din faţă şi toţi se uitau înainte de-a lungul capotei interminabile, peste râu, la turnurile înghiţite de ceaţă ale centralei electrice Battersea. Ministrul avea un păr foarte bogat pe ceafă, care i se răsucea în jurul urechilor ca nişte cornițe negre.

– Dacă ai dreptate, declară ministrul după o tăcere mormântală, şi nu spun că nu ai avea, dar dacă ai într-adevăr dreptate, câte porţelanuri va sparge la sfârşitul zilei?

Smiley nu înţelegea ce voia să spună.

– Mă refer la scandal. Gerald pleacă la Moscova. Bun, şi atunci ce se întâmplă? Se repede la o tribună improvizată şi râde până nu mai poate, în public, de toţi cei de care şi-a bătut joc aici? Isuse, suntem toţi în găleată, nu-i aşa? Nu văd de ce trebuie să-l lăsăm să plece şi să-i dăm posibilitatea să ni se scurgă toate alea-n cap, ca apoi să vină concurenţa să dea cu mătura.

Va prezenta lucrurile şi din alt unghi.

– Vreau să spun că dacă ruşii ne cunosc secretele, nu înseamnă că şi toţi ceilalţi trebuie să le ştie şi ei. Avem o mulţime

de alte griji şi fără ei, nu-i aşa? V-aţi gândit la parlamentarii noştri, când vor citi la o diferenţă de o săptămână toate detaliile astea îngrozitoare în buletinul lor de ştiri?

„Sau la alegătorii săi“, gândi Smiley.

– Cred că întotdeauna s-a găsit un ce pe care ruşii să-l accepte, spuse Lacon. La urma urmelor, dacă-l ridiculizezi pe inamic obligându-l să se facă de râs, pierzi orice fel de justificare de a-l ataca, adăugă el. Până acum nu au profitat niciodată de ocaziile pe care le-au avut, nu-i aşa?

– Ei bine, luaţi-vă măsuri să procedeze şi de data aceasta la fel. Puneţi-i să dea în scris. Ba nu, nu faceţi aşa ceva. Dar spuneţi-le că tot ce-i valabil pentru unul, este valabil şi pentru celălalt. Nu ne pierdem timpul să dăm publicităţii cum stau lucrurile la Centrul Moscova. Aşa că pot şi ei să respecte regula jocului o dată.

Refuzând să fie condus acasă, Smiley spuse că o plimbare pe jos i-ar face bine.

În ziua aceea, Thursgood era de serviciu şi nu-i convenea deloc. Directorii, după părerea sa, ar trebui să se afle deasupra acestor sarcini mărunte, să-şi păstreze mintea limpede pentru a medita la politica pe care s-o ducă şi la obligaţiile de conducere. Faptul că se arăta în toga sa de la Cambridge nu-l consola şi, în timp ce stătea în sala de gimnastică, urmărind cum se aliniau elevii pentru apelul de dimineaţă, ochii săi îi fixau cu o privire sinistră, dacă nu chiar de-a dreptul ostilă. Şi totuşi, cel care va da lovitura de graţie va fi Marjoribanks.

– A zis că era ceva cu maică-sa, îi spuse el în şoaptă, la urechea stângă, lui Thursgood. A primit o telegramă şi a anunţat că pleacă imediat. N-a vrut să rămână nici măcar să bea o ceaşcă de ceai. I-am promis că o să transmit mesajul.

– E monstruos, absolut monstruos, spuse Thursgood.

– Dacă vreţi, îi preiau orele de franceză. Putem să unim a V-a cu a Vl-a.

– Sunt absolut furios, spuse Thursgood. Nici nu pot gândi, într-atât sunt de furios.

– Iar Alvin spune că se va ocupa el de finala de rugby.

– Sunt rapoarte de făcut, examene, finala de rugby. Şi, în fond, ce are femeia aia? Doar o gripă, presupun. O gripă obişnuită. Toţi trecem prin asta, şi propriile noastre mame. Unde locuieşte?

– Dacă am înţeles eu bine, i-a spus lui Sue că era pe moarte.

– Ei bine, iată o scuză la care nu va mai fi în măsură să recurgă altă dată, spuse Thursgood, neîmblânzit.

Ţipă la elevi să facă linişte şi începu apelul.

– Roach?

– Bolnav, domnule.

Aceasta fu picătura care umplu paharul. Elevul cel mai bogat din şcoală, care avea o depresie nervoasă din cauza ne-norociţilor ălora de părinţi ai lui, cu un tată care ameninţa că-l va retrage de la colegiu.

Capitolul 34

Era aproape ora patru în după-amiaza aceleiaşi zile. „Ştiu eu genul ăsta de case conspirative“, gândi Guillam, uitându-se prin apartamentul lugubru. Ar fi putut vorbi despre ele în acelaşi fel în care un comis-voiajor putea vorbi despre hoteluri. De la galeria de oglinzi a hotelului Belgravia de cinci stele, cu stâlpi Wedgwood şi cu frunze de stejar aurite, până la această ascunzătoare improvizată de două camere a vânătorilor de scalpuri din Lexham Gardens, mirosind a praf şi a gunoaie, cu un extinctor de un metru, plasat în vestibulul întunecat ca noaptea. Deasupra căminului tronau nişte cavaleri care beau din căni de cositor. Pe un set de măsuţe erau aşezate scoici, drept scrumiere, iar în bucătăria cenuşie erau afişate nişte instrucţiuni anonime: „Asiguraţi-vă că ambele butoane ale aragazului sunt închise.“ Traversa holul când se auzi soneria, exact în clipa în care ar fi trebuit să sune. Ridică receptorul şi auzi în interfon vocea distorsionată a lui Toby urlându-i în ureche. Apăsă pe buton şi auzi pocnetul broaştei acţionate electric răsunând în casa scării. Deschise uşa ce dădea spre palier, dar lăsă lanţul de siguranţă până se convinse că Toby era singur.

– Ce mai facem? spuse Guillam vesel, dându-i drumul în casă.

– Mulţumesc bine, Peter, zise Toby, scoţându-şi pardesiul şi mănuşile.

Pe o tavă era ceaiul, Guillam pregătise două ceşti. Caselor conspirative le este caracteristic un anumit nivel al serviciilor. Ori pretinzi că locuieşti acolo, ori te adaptezi oriunde, ori, pur şi simplu, te gândeşti la toate. „În această meserie, firescul este o artă“, îşi zise Guillam. Acesta era un lucru pe care Camilla nu-l putea aprecia.

– De fapt, e o vreme foarte ciudată, comentă Esterhase, ca şi cum stătuse până acum şi analizase timpul probabil.

Conversaţiile astea de două parale din casele conspirative nu erau niciodată mai puţin banale decât aceasta.

– Abia faci câţiva paşi şi te simţi total epuizat. Deci, aşteptăm un polonez? spuse el aşezându-se. Un polonez, care se ocupă cu comerţul de blănuri şi care, după părerea ta, ne-ar putea servi drept curier?

– Trebuie să pice dintr-un moment într-altul.

– Îl cunoaştem? Am pus oamenii mei să-i caute numele, dar n-au găsit nici urmă de el.

„Oamenii mei, gândi Guillam. Va trebui să-mi reamintesc să folosesc şi eu această formulă.“

– Polonezii Liberi i-au făcut avansuri acum câteva luni şi el a şters-o mâncând pământul. Apoi Karl Stack l-a zărit în zona docurilor şi s-a gândit că le-ar putea fi folositor vânătorilor de scalpuri. Ridică din umeri. Mi-a plăcut tipul, dar ce folos? N-avem suficient de lucru nici pentru oamenii noştri.

– Peter, eşti foarte generos, spuse Esterhase cu respect, iar Guillam avu o clipă impresia ridicolă că tocmai îi dăduse un bacşiş.

Spre uşurarea sa, soneria se auzi din nou, iar Fawn îşi luă locul lângă uşa ce dădea spre palier.

– Îmi pare rău, Toby, spuse Smiley cu răsuflarea întretăiată pentru că urcase pe scări. Peter, unde-aş putea să-mi atârn şi eu pardesiul?

Întorcându-l pe Toby cu faţa la perete, Guillam îi ridică braţele, care nu opuneau rezistenţă, i le lipi de perete şi-l căută apoi, fără să se grăbească, dacă nu are vreo armă. Toby nu avea.

– A venit singur? întrebă Guillam. Sau îl aşteaptă vreun prieten mititel jos în stradă?

– Mi s-a părut totul în regulă, spuse Fawn.

Smiley se afla la fereastră, uitându-se în jos spre stradă.

– Eşti amabil să stingi lumina o clipă? spuse el.

– Aşteaptă în hol, ordonă Guillam, iar Fawn se retrase luând pardesiul lui Smiley.

– Ai văzut ceva? îl întrebă Guillam pe Smiley, alăturându-i-se lângă fereastră.

După-amiaza londoneză se îmbrăcase în ceaţa roşiatică şi în galbenurile crepusculare. Piaţa se afla într-un cartier rezidenţial în stil victorian. La mijloc, înconjurată cu un gard, se afla o grădiniţă peste care se lăsase întunericul.

– Presupun că e doar o umbră, spuse Smiley mormăind şi se întoarse la Esterhase.

Ceasul de pe consolă bătu de patru. Probabil că-l întorsese Fawn.

– Vreau să-ţi prezint o teorie, Toby. O idee despre ceea ce se întâmplă. Se poate?

Esterhase nici măcar nu clipi. Mâinile lui mici se odihneau pe braţele de lemn ale fotoliului. Stătea foarte confortabil, dar parcă la pândă, cu pantofii săi bine lustruiţi strâns lipiţi unul de altul.

– Nu eşti obligat să vorbeşti. Nu există nici un risc să fim ascultaţi, nu-i aşa?

– Poate.

– Să ne întoarcem cu doi ani în urmă. Percy Alleline vrea locul lui Control, dar nu are încă o poziţie la Prăvălie.

Control a avut grijă să fie aşa. Control e bolnav şi trecut de prima tinereţe. Dar Percy nu-l poate disloca. Ţi-aduci aminte de vremea aceea.

Esterhase aprobă scurt din cap.

– Era unul dintre acele sezoane moarte, reluă Smiley pe tonul său rezonabil. Nu avem cine ştie ce treabă în exterior, aşa că ne apucăm de intrigă în serviciu, spionându-ne unul pe altul. Dimineaţă, Percy stă la biroul său fără să aibă nimic de făcut. Are pe masă hârtia cu numirea sa ca director al operaţiunilor, dar, în fapt, n-are decât rolul de tampon între secţiile regionale şi Control, dacă îl are. Uşa lui Percy se deschide şi cineva intră. Îi vom spune Gerald, e doar un nume. „Percy – îi spune acesta –, am dat peste o sursă rusească de mâna întâi. Ar putea fi o mină de aur." Sau poate că nu spune nimic până nu se află în afara clădirii, pentru că Gerald are o mare experienţă de teren şi nu-i place să vorbească între patru pereţi şi cu telefoane în jur. Poate că se duc să se plimbe în parc sau să facă un tur cu maşina. Poate că se duc să mănânce undeva, iar în această etapă, Percy n-are altceva de făcut decât să asculte. Percy avea foarte puţină experienţă pe scena europeană, ştii şi tu, mai ales în ce priveşte Cehoslovacia sau Balcanii. S-a format în America de Sud şi apoi a lucrat în fostele colonii: India, Orientul Mijlociu. Nu ştie mare lucru despre ruşi sau despre cehi sau despre ce mai vrei tu, fiind înclinat să vadă roşul roşu şi atât. Sunt nedrept?

Esterhase îşi pungi gura şi se încruntă uşor, ca şi cum ar fi vrut să spună că nu discută niciodată un superior.

– În timp ce Gerald este un expert în domeniu. Şi-a petrecut viaţa în operativ scotocind şi dând roată prin pieţele răsăritene. Percy e total depăşit, dar este un împătimit. Gerald e pe teren propriu. Această sursă rusească, spune Gerald, ar putea fi cea mai bogată pe care a cunoscut-o Prăvălia de ani de zile. Gerald nu vrea să spună prea mult, dar se aşteaptă să

primească, în două-trei zile, câteva mostre şi, când le va avea, ar dori ca Percy să-şi arunce un ochi peste ele, ca să-şi facă o idee despre calitatea lor. Vor putea discuta detaliile despre această sursă mai târziu. „Dar de ce eu? spune Percy. Ce se întâmplă?“ Şi Gerald îi explică. „Percy – îi spune el –, unii dintre noi, dintre cei care lucrăm la secţiile regionale, suntem foarte îngrijoraţi de nivelul pierderilor în operativ. După câte se pare, ceva nu e în regulă. Prea multă vorbărie şi înăuntru şi în afara Prăvăliei. Prea mulţi figurează pe listele de repartizare. În teren, agenţii noştri sunt încolţiţi, reţelele ne sunt săltate sau chiar mai rău şi orice nouă chestie pusă la cale se termină cu un accident de circulaţie. Am dori să ne ajuţi să punem lucrurile la punct.“ Gerald nu este un răzvrătit şi are grijă să nu sugereze că există un trădător în interiorul Prăvăliei, care face să eşueze toate operaţiunile, pentru că şi tu şi eu ştim că, îndată ce o astfel de vorbă se răspândeşte, maşinăria se gripează şi sfârşeşte prin a se opri. Oricum, ultimul lucru pe care l-ar dori Gerald este o vânătoare de vrăjitoare. Dar susţine totuşi că ia apă pe la încheieturi şi că neglijenţele de la vârf conduc la nereuşite la nivelele inferioare. Un adevărat balsam pentru urechile lui Percy. Îi înşiră scandalurile recente şi are grijă să insiste asupra aventurii lui Alleline în Orientul Mijlociu, care a ieşit atât de prost şi care era cât pe ce să-l coste cariera pe Percy. Apoi îi face propunerea. Iată ce spune, potrivit teoriei mele. Înţelegi? Nu e decât o teorie.

– Desigur, George, spuse Toby, umezindu-şi buzele.

– O altă teorie ar fi că Alleline este propriul său Gerald, înţelegi, numai că, nu ştiu cum se face, nu cred aşa ceva; nu-l cred pe Percy capabil să se ducă să cumpere un spion rus de mâna întâi şi să conducă propria sa barcă din momentul acela. Cred că ar strica totul.

– Desigur, spuse Esterhase, cu siguranţă deplină.

– Iată deci, potrivit teoriei mele, ceea ce Gerald i-a spus mai departe lui Percy: „Noi, adică eu şi alte suflete, care împărtăşesc simţămintele mele şi care s-au asociat acestui proiect, am dori să fii purtătorul nostru de cuvânt, Percy. Noi nu suntem oameni politici. Noi suntem agenţi operativi. Nu înţelegem jungla de la Whitehall. Pe când tu, o ştii. Tu vei răspunde de comisii, iar noi ne vom ocupa de Merlin. Dacă vei acţiona drept interpretul nostru şi ne vei proteja de putreziciunea care s-a instalat, asta însemnând, de fapt, limitarea la strictul necesar a numărului celor ce vor fi la curent cu operaţiunea, noi îţi vom furniza marfa". Discută asupra modalităţilor şi mijloacelor realizării acestui lucru, apoi îl lasă pe Percy să muşte din zăbală. O săptămână, o lună, nu ştiu. Destul ca Percy să aibă timp de gândire. Într-o zi, Gerald furnizează primul eşantion şi, desigur, este foarte bun. Foarte, foarte bun. Materialul priveşte Marina, ceea ce nici că s-ar putea să-l servească mai bine pe Percy, pentru că este serios înfipt la Amiralitate şi acolo îşi are el admiratorii. Aşa că Percy le face o prezentare în particular micuţilor săi prieteni de la Marină, cărora le lasă gura apă. „De unde vine? Mai sunt şi altele?" Mai sunt o mulţime. Cât priveşte identitatea sursei, ei bine, acesta este marele, marele mister în această fază, dar aşa trebuie să fie. Iartă-mă dacă mă îndepărtez întru câtva, din când în când, de subiect, dar nu posed decât dosarul acesta drept ghid.

Menţionarea cuvântului dosar, un prim indiciu că Smiley ar putea acţiona în calitate oficială, avu drept efect o reacţie evidentă din partea lui Esterhase. Ticul său de a-şi umezi buzele va fi însoţit de o mişcare a capului în faţă şi de o expresie de familiaritate vicleană, ca şi cum Toby, prin toate aceste gesturi, încerca să insinueze că citise şi el dosarul, indiferent ce dosar o fi fost acela, şi că împărtăşea întru totul concluziile lui Smiley. Acesta se întrerupse ca să bea o gură de ceai.

– Mai vrei un ceai, Toby? întrebă el cu ceaşca la gură.

– Mă ocup eu, spuse Guillam pe un ton care respira mai mult fermitate decât ospitalitate. Ceai, Fawn, strigă el prin uşă.

Nici n-apucă bine să termine, că uşa se deschise şi Fawn apăru în prag cu o ceaşcă în mână.

Smiley se afla din nou la fereastră. Dăduse perdeaua la o parte vreo doi-trei centimetri şi privea spre scuar.

– Toby?

– Da, George.

– Ţi-ai adus o guvernantă?

– Nu.

– Pe nimeni?

– George, de ce mi-aş fi adus guvernante, dacă urma să mă întâlnesc cu Peter şi cu un amărât de polonez?

Smiley reveni în fotoliul său.

– Merlin ca sursă, reluă el. Unde am rămas? A, da! Era foarte convenabil să se accepte că Merlin nu era doar o singură sursă, nu-i aşa? Gerald i-a explicat încetul cu încetul acest lucru lui Percy şi celorlalţi doi pe care îi atrăsese în cercul magic. Merlin era un agent sovietic, e-adevărat, dar, ca şi Alleline, era mai curând purtătorul de cuvânt al unui grup disident. Ne place să ne vedem în postura altora şi sunt convins că încă de la început Percy l-a îndrăgit pe Merlin. Acest grup, această clică, al cărei şef era Merlin, se compunea, să zicem, dintr-o jumătate de duzină de funcţionari sovietici de aceeaşi tendinţă şi fiecare dintre ei, în domeniul său, era bine plasat. Cu timpul, îmi imaginez eu, Gerald le-a oferit locotenenţilor săi şi lui Percy o idee destul de precisă asupra surselor sale secundare, dar nu ştiu ce anume. Treaba lui Merlin era să pună cap la cap informaţiile lor şi să le transmită în Occident şi, în cursul lunilor următoare, dădu dovadă de un remarcabil zel în a face doar acest lucru. A recurs la toate metodele, iar Prăvălia s-a dovedit pe de-a-ntregul dispusă să-i

furnizeze echipamentul necesar. Cerneală simpatică, micropuncte lipite pe colţurile unor scrisori anodine, cutii de scrisori moarte în capitalele occidentale, alimentate de Dumnezeu ştie ce rus curajos şi ridicate conştiincios de către bravii băieţi ai lui Toby Esterhase. Până şi întrevederi aranjate şi supravegheate de guvernantele lui Toby – un minut pauză pentru ca Smiley să se mai uite pe fereastră –, două sau trei colete care trebuiau să fie depuse la Moscova prin intermediul rezidentului local, cu toate că nu era niciodată lăsat să-şi întâlnească binefăcătorul. Dar fără radio clandestin. Lui Merlin nu-i plăcea aşa ceva. La un moment dat, chiar s-a propus – lucru care a ajuns până la Trezorerie – să fie instalat în permanenţă un emiţător de mare putere în Finlanda doar în beneficiul său, dar totul s-a năruit când Merlin a spus: „În vecii vecilor, nu“. Trebuie că lua lecţii de la Karla, nu-i aşa? Ştii şi tu cât urăşte Karla radioemiţătoarele. Marele atu al lui Merlin este mobilitatea sa. Acesta este principalul său talent. S-ar putea să lucreze la Ministerul Comerţului la Moscova şi în felul acesta poate să folosească nişte comis-voiajori. Oricum, el are resurse şi antene în afara Rusiei şi, de aceea, tovarăşii lui de conspiraţie i se adresează pentru a trata cu Gerald şi a conveni asupra termenilor, asupra condiţiilor financiare. Pentru că ei vor bani. O mulţime de bani. Ar fi trebuit să menţionez acest lucru. Din punctul acesta de vedere, serviciile secrete şi clienţii lor sunt, din nenorocire, ca toată lumea. Ei apreciază în cel mai înalt grad ceea ce costă cel mai scump. Iar Merlin costă o avere. Ai cumpărat vreodată o pictură falsă?

– Am vândut odată două, spuse Toby cu un zâmbet nervos, dar nimeni nu râse.

– Cu cât plăteşti mai mult, cu atât mai puţin eşti înclinat să te îndoieşti de autenticitate. E idiot, dar aşa stau lucrurile. Este, de asemenea, reconfortant pentru toată lumea să ştie că

Merlin este venal. Iată un motiv pe care-l înţelegem cu toţii, nu-i aşa, Toby? În special, cei de la Trezorerie. Douăzeci de mii de franci pe lună vărsaţi la o bancă elveţiană. Pe cinstea mea, nu cred să existe vreunul care să nu eludeze câteva principii egalitariste, pentru o sumă de bani ca aceasta. Deci, Whitehall îi plăteşte o avere şi îi apreciază informaţiile drept inestimabile. O parte dintre ele sunt, într-adevăr, bune, recunoscu Smiley. Foarte bune cred, şi aşa şi trebuie să fie. Apoi, într-o bună zi, Gerald îi mărturiseşte lui Percy secretul-secretelor: clica Merlin are o antenă la Londra. Acesta e începutul, trebuie să ţi-l spun acum, al unei făcături foarte, foarte inteligente.

Toby lăsă ceaşca şi îşi şterse delicat colţurile gurii cu batista.

– Potrivit lui Gerald, un membru al ambasadei sovietice de aici, de la Londra, este dispus şi capabil să opereze ca reprezentantul lui Merlin la Londra. Se află chiar în situaţia, de-a dreptul excepţională, de a putea folosi, rar, instalaţiile ambasadei pentru a comunica cu Merlin la Moscova, pentru a trimite şi pentru a primi mesaje. Şi dacă se iau toate precauţiile imaginabile şi inimaginabile, Gerald are chiar posibilitatea să aranjeze, din când în când, întâlniri clandestine cu acest om miraculos, să-i dea instrucţiuni şi să-l interogheze, să-i pună întrebări şi să primească răspunsuri prin curierul următor. Îl vom numi pe acest funcţionar sovietic Alexei Alexandrovici Poliakov şi vom pretinde că este membru al secţiei culturale a ambasadei sovietice. Mă urmăreşti?

– N-am auzit nimic, spuse Esterhase. Am surzit.

– Se spune că acesta funcţionează la ambasada sovietică de o bună bucată de vreme – de 9 ani, mai precis –, dar Merlin l-a adăugat de-abia de curând turmei sale. Poate când Poliakov se afla în permisie la Moscova?

– Nu aud nimic.

– Foarte curând Poliakov devine important pentru că, nu trece mult şi Gerald îl numeşte sufletul Operaţiunii Vrăjitoarea

şi încă multe altele. Cutiile de scrisori moarte de la Amsterdam şi de la Paris, cernelurile simpatice, micropunctele continuă, dar într-un ritm mai lent. Avantajul de a-l avea pe Poliakov la îndemână nu poate fi ratat. O parte a celor mai bune materiale ale lui Merlin soseşte clandestin la Londra cu valiza diplomatică. Tot ceea ce are Poliakov de făcut este să deschidă plicurile şi să i le transmită omologului său de la Prăvălie, lui Gerald sau celui desemnat de acesta. Dar nu trebuie să uităm niciodată că această parte a operaţiunii Merlin este deosebit, deosebit de secretă. Comitetul Vrăjitoarea este şi el secret, dar cuprinde, totuşi, foarte mulţi membri. E inevitabil. Operaţiunea este amplă, recolta este mare, iar procesarea şi repartizarea cer o sumă de operaţiuni funcţionăreşti: decodificatori, traducători, cifrori, dactilografi, experţi şi Dumnezeu mai ştie ce. Nimic din toate acestea nu-l îngrijorează deloc pe Gerald, desigur. Îi place pentru că arta de a fi un Gerald constă tocmai în aceea de a face parte din mulţime. Comitetul Vrăjitoarea este condus de jos? De la mijloc sau de sus? Îmi place deosebit de mult modul în care Karla descrie comitetele. Ţie, nu? O fi vreo expresie chinezească? Un comitet este un animal cu patru picioare în partea de dinapoi. Dar antena Londra – piciorul Poliakov – se rezumă la cercul magic original. Skordeno, de Silsky, toată haita, pot să fugă în străinătate şi să-i servească drept negri lui Merlin acolo. Dar aici, la Londra, operaţiunea implicându-l pe fratele Poliakov, modul în care era organizat totul reprezintă un secret absolut pentru nişte motive absolut speciale. Tu, Percy, Bill Haydon şi Roy Bland, voi patru constituiţi cercul magic. Corect? Hai acum să facem câteva supoziţii în legătură cu modul în care funcţionează în detaliu. Există o casă, asta ştim. Cu toate acestea, întâlnirile de acolo sunt aranjate cu o grămadă de precauţii. De asta putem fi siguri, nu-i aşa? Cine se întâlneşte cu el, Toby? Cine se ocupă de Poliakov? Tu?

Roy? Bill? Apucând cravata de vârful ei lat, Smiley o întoarse cu dublura în faţă şi începu să-şi şteargă ochelarii: Toată lumea, spuse el, răspunzând la propria întrebare. Cum se poate aşa ceva? Câteodată se întâlneşte Percy cu el. După părerea mea, Percy reprezintă pentru el aspectul autoritar. „N-ar fi timpul să-ţi iei un concediu? Ai avut veşti de la soţia ta săptămâna aceasta?“ Percy ar fi bun într-un asemenea rol. Dar Comitetul Vrăjitoarea îl foloseşte pe Percy cu menajamente. Percy e grangurul şi trebuie să i se păstreze valoarea de obiect rar. Apoi e Bill Haydon. Bill se întâlneşte cu el. Lucrul acesta se întâmplă mai des, cred. Bill impresionează prin cunoştinţele sale despre Rusia şi e valoros ca interlocutor plăcut. Am senzaţia că Poliakov şi cu el s-ar putea înţelege destul de bine. Îmi imaginez că Bill a fost strălucitor în materie de instrucţiuni şi de probleme de urmărit. Eu aşa cred, tu ce zici? Să se asigure că la Moscova parveneau mesajele care trebuia? Câteodată îl ia şi pe Roy Bland cu el, iar alteori îl trimite pe Roy de unul singur. Presupun că este un lucru pe care îl pun la punct între ei. Iar Roy, desigur, este un specialist în materie de probleme economice, fiind în acelaşi timp o autoritate în materie de ţări-satelit, aşa că vor avea de discutat o mulţime de lucruri şi în acest domeniu. Câteodată îmi închipui zilele de naştere, Toby, sau de Crăciun, sau ocazii speciale, când se transmit mulţumiri şi bani... o mică avere trecută la rubrica „cheltuieli de reprezentare“. Ca să nu mai vorbim de prime. Câteodată, pentru a întreţine bunele relaţii, veniţi toţi patru ca să ridicaţi paharul în cinstea regelui de pe malul celălalt al apei, în cinstea lui Merlin, prin trimisul său Poliakov. În sfârşit, presupun că Toby însuşi are anumite lucruri de discutat cu prietenul Poliakov. Despre meserie, informaţii utile asupra a ceea ce se întâmplă în ambasadă, atât de preţioase oamenilor tăi în operaţiunile obişnuite de supraveghere a rezidenţei. Astfel, Toby îşi are şi el întâlnirile

sale între patru ochi. La urma urmelor, nu trebuie să neglijăm potenţialul local al lui Poliakov, cu totul diferit faţă de acela dat de rolul său de reprezentant al lui Merlin la Londra. Nu în fiecare zi dăm de un diplomat sovietic la Londra care să fie îmblânzit într-atât încât să ne mănânce din palmă. Un pic de antrenament cu un aparat foto şi Poliakov ar putea fi foarte folositor la nivel local. Cu condiţia ca toţi să ne aducem aminte de priorităţile noastre.

Privirea sa nu părăsise faţa lui Toby.

– Îmi imaginez că Poliakov putea furniza câteva bobine de peliculă, nu-i aşa? Şi că una din sarcinile celui care se întâlnea cu el putea fi refacerea stocurilor sale, să i se aducă mici pachete sigilate. Pachete de filme. Peliculă neexpusă, desigur, pentru că provine de la Prăvălie. Eşti amabil, Toby, să-mi spui dacă numele de Lapin îţi sună cunoscut?

Îşi umezi buzele, se încruntă, zâmbi şi făcu o mişcare cu capul spre înainte.

– Desigur, George, îl ştiu pe Lapin.

– Cine a ordonat ca rapoartele oamenilor tăi despre Lapin să fie distruse?

– Eu, George.

– Din proprie inţiativă?

Pentru o fracţiune de secundă, zâmbetul i se lăţi.

– Ascultă, George. De atunci şi până acum am mai urcat câteva trepte.

– Cine a pus să fie dată afară Connie Sachs?

– Ascultă, eu cred că Percy, e bine? Să zicem că a fost Percy, poate Bill. Ştii cum se procedează în cazul unei mari operaţiuni. Trebuie reparaţi pantofii, spălate oalele, tot timpul e de făcut ceva. Ridică din umeri. Poate că Roy, eh?

– Deci, tu accepţi ordine de la toţi, spuse Smiley în treacăt. Ar trebui să ai puţin discernământ, Toby. Ar trebui să te orientezi mai bine.

Lui Esterhase nu-i pică bine.

– Cine ți-a zis să-l potolești pe Max, Toby, aceleași trei persoane? Numai că, vezi tu, eu trebuie să-i raportez toate acestea lui Lacon. A devenit foarte presant în momentul de față. Am impresia că-l hărțuiește ministrul. Atunci zi, cine a fost?

– George, ai vorbit cu cine nu trebuia.

– Cu siguranță, unul din noi a făcut așa ceva, fu de acord Smiley amabil. Asta-i sigur. Ei vor să știe și despre Westerby: cine i-a pus botniță? Să fi fost aceeași persoană care te-a trimis la Sarratt cu o mie de lire în bancnote și cu instrucțiuni să-i liniștești conștiința lui Jim Prideaux? Nu caut decât fapte, Toby, nu scalpuri. Mă știi, nu sunt genul vindicativ. De altfel, ce ne-ar face să spunem că n-ai fi un băiat foarte loial? Întrebarea este însă: față de cine? Adăugă: Numai că ei doresc foarte tare să afle, înțelegi? Umblă chiar vorba că vor face apel la concurență. Nimeni nu vrea asta, nu-i așa? Este ca și cum te-ai duce la avocat după ce te ciondănești cu nevasta. Un pas irevocabil. Cine ți-a spus să-i atragi atenția lui Jim în legătură cu Tinker, Tailor? Știai ce înseamnă asta? Ai primit mesajul direct de la Poliakov? Așa a fost?

– Pentru numele lui Dumnezeu, șopti Guillam, lasă-mă să scot untul din el, nenorocitul dracului!

Smiley nu-i dădu atenție.

– Să continuăm ce-am început despre Lapin. Ce treburi învârtea aici?

– Lucra pentru Poliakov.

– Secretarul său la Secția Culturală?

– Omul lui bun la toate.

– Dar, dragul meu Toby, la ce-i trebuie unui atașat cultural un om bun la toate?

Esterhase nu-l scăpa din ochi pe Smiley. „E ca un câine, gândi Guillam, nu știe dacă să se aștepte la un picior în fund sau la un os.“ Privirea i se plimba de la figura lui Smiley la

mâinile sale, apoi din nou la figură, căutând în permanenţă vreun indiciu.

– Lasă prostiile, George, spuse Toby cu dezinvoltură. Poliakov lucrează pentru Centrul Moscova. Ştii lucrul acesta tot aşa de bine cum îl ştiu şi eu.

Îşi încrucişă picioarele micuţe şi, regăsindu-şi întreaga sa insolenţă, se reaşeză în fotoliu şi sorbi o gură de ceai rece.

În schimb, Smiley dădea impresia, potrivit părerii lui Guillam, că era pe moment mai reţinut. De unde Guillam deduse, în starea de confuzie în care se afla, că, neîndoielnic, acesta era foarte încântat de sine însuşi. Poate pentru că Toby începuse, în sfârşit, să vorbească.

– Hai, măi, George, spuse Toby, nu fi copil. Gândeşte-te câte operaţiuni am făcut noi în felul acesta. Îl cumpărăm pe Poliakov, e-n regulă? Poliakov e un agent al Moscovei, dar este drăguţul nostru. Numai că el trebuie să se prefacă faţă de ai lui că ne spionează pe noi. Cum ar putea altfel să se descurce? Cum ar putea el să intre şi să iasă din casa aceea, cât e ziua de lungă, fără gorile, fără guvernante, fără probleme? Vine la taraba noastră ca să ia să ducă acasă ceva bunătăţi. Aşa că-i dăm bunătăţi. Fleacuri, pur şi simplu, pe care le poate trimite acasă şi toţi cei de la Moscova îl bat pe spate şi spun ce tip formidabil e. Şi asta se întâmplă în fiecare zi.

Dacă lui Guillam îi fierbea capul de o furie reţinută, mintea lui Smiley părea remarcabil de limpede.

– Şi cam asta este versiunea oficială, nu-i aşa, între cei patru iniţiaţi?

– Nu ştiu cât de oficială, spuse Esterhase, cu un gest foarte unguresc al mâinii, sucindu-şi palma întinsă când în jos, când în sus.

– Atunci cine este agentul lui Poliakov?

Guillam înţelegea că această întrebare era foarte importantă pentru Smiley: jucase toată această mână lungă pentru a

ajunge aici. Aşteptând, când cu ochii la Esterhase, care nu mai era nici pe departe tot atât de sigur pe sine ca înainte, când cu ei la faţa de mandarin a lui Smiley, Guillam începu să înţeleagă combinaţia lui Karla şi propria sa întrevedere extenuantă cu Alleline.

– Ceea ce te întreb eu e foarte simplu, insistă Smiley. În principiu, cine este agentul lui Poliakov în interiorul Prăvăliei? Pentru numele lui Dumnezeu, Toby, nu fi obtuz! Dacă acoperirea lui Poliakov pentru a vă întâlni pe voi este că spionează Prăvălia, atunci trebuie neapărat să existe un spion în Prăvălie, nu-i aşa? Ei, cine-i acesta? Nu se poate întoarce la ambasadă, după o întâlnire cu voi, cu braţele pline de bobine cu fleacuri şi să spună: „Băieţii mi-au dat treburile astea“. Trebuie să existe o poveste, şi încă una care să ţină. O istorie întreagă, cu o lungă perioadă de seducţie, de recrutare, de întâlniri clandestine, bani şi mobiluri, nu-i aşa? Cerule, nu numai povestea îi poate servi drept acoperire lui Poliakov. Întreaga sa viaţă face asta. Trebuie să fie completă. Trebuie să fie convingătoare. Aş spune chiar că este un element capital în această partidă. Aşa că spune, cine este? întrebă Smiley cu un glas suav. Tu? Toby Esterhase se deghizează în trădător la Prăvălie ca să-l poată menţine pe Poliakov? Pe cinstea mea, Toby, meriţi un pumn întreg de decoraţii!

Îl lăsară totuşi pe Toby să se gândească.

– Te afli pe un drum al dracului de lung, George, spuse în sfârşit Toby. Ce-o să se întâmple dacă nu ajungi la capăt?

– Chiar având-l pe Lacon în spatele meu?

– Adu-l tu pe Lacon aici. Şi pe Percy. Pe Bill. De ce te iei de cel mic? Du-te la ăia mari, ia-te de ei!

– Dar credeam că eşti şi tu acum unul dintre cei mari. Ai fi o alegere grozavă pentru acest rol, Toby. Ai o ascendenţă maghiară, eşti nemulţumit că nu ai avansat destul de repede, dispui de o abilitare rezonabilă, dar nu deosebit de

mare... eşti ascuţit la minte, îţi plac banii... iar cu tine ca agent, Poliakov ar avea o poveste de acoperire care stă într-adevăr în picioare şi funcţionează. Cei trei îţi dau fiecare fleacurile pe care i le transmiţi lui Poliakov, Centrul crede că Toby este în totalitate al lor, toată lumea este servită, toată lumea este mulţumită. Singura problemă apare atunci când se observă că i-ai transmis lui Poliakov bijuteriile Coroanei şi că în schimb ai primit din partea ruşilor nişte fleacuri. Dacă aceasta se dovedeşte adevărat, vei avea nevoie de prieteni buni. Ca noi. Iată teoria mea. Adaug că Gerald este o cârtiţă rusească, dirijată de Karla, şi că el a întors Prăvălia cu susul în jos.

Esterhase părea uşor suferind.

– Ascultă, George, dacă tu greşeşti, nu vreau să greşesc şi eu, înţelegi ce vreau să spun?

– Dar dacă are dreptate, vrei şi tu să ai dreptate, sugeră Guillam într-una din rarele sale întreruperi. Şi cu cât mai curând ai dreptate, cu atât vei fi mai fericit.

– Desigur, spuse Toby, nedându-şi seama de ironie. Desigur. Vreau să spun, George, că ideea ta e bună, dar, Isuse, fiecare are două feţe, mai ales agenţii, şi s-ar putea ca tu să te înşeli. Ascultă: cine a spus vreodată că Vrăjitoarea ar fi un fleac? Nimeni! Niciodată. E cea mai bună. Dar tu ai dat de un nenorocit cu gura mare, care vorbeşte să se afle-n treabă, iar tu ai şi scotocit jumătate din Londra. Înţelegi? Ascultă, eu fac ce-mi spun ei, e-n regulă? Îmi spun să fac pe maimuţoiul pentru Poliakov, o fac. Transmite-i filmul acesta, i-l transmit. Mă aflu într-o situaţie foarte periculoasă, explică el. Pentru mine este, într-adevăr, foarte periculoasă.

– Îmi pare rău, spuse Smiley de lângă fereastră, unde, de dincolo de perdeaua dată uşor la o parte, cerceta din nou scuarul. Trebuie să te îngrijoreze.

– Mă îngrijorează extrem de mult, recunoscu Toby. Am făcut ulcer, nu pot să mănânc. O situaţie într-adevăr nenorocită.

Pentru o clipă, spre furia lui Guillam, toţi trei se uniră într-o tăcere compătimitoare faţă de situaţia nenorocită a lui Toby Esterhase.

– Toby, nu mă minţi tu cumva în legătură cu guvernantele alea? îl întrebă Smiley tot de la fereastră.

– George, pe cuvântul meu, îţi jur!

– Ce ai folosi pentru o astfel de treabă? Maşini?

– Artişti ai filajului de stradă. Aş plasa un autobuz în spatele aerogării şi i-aş face să vină de-acolo.

– Câţi?

– Opt, zece. În această perioadă a anului, poate şase. Ni s-au îmbolnăvit o mulţime. E Crăciun, spuse el îmbufnat.

– Dar unul singur?

– Niciodată. Eşti nebun? Auzi, un singur om! Ce, crezi că sunt vânzător la colţul străzii?

Părăsind fereastra, Smiley se reaşeză în fotoliu.

– Ascultă, George. Ideea asta a ta este îngrozitoare, ştii? Sunt un patriot. Dumnezeule, suspină Toby.

– Care este funcţia lui Poliakov în rezidenţa de la Londra? întrebă Smiley.

– Poli lucrează independent.

– El dirijează spionul principal din interiorul Prăvăliei?

– Desigur. Este scutit de ore de birou, i se lasă mână liberă ca să se poată ocupa de Toby, spionul principal. Se aranjează toate acestea de comun acord. Îmi petrec ore întregi cu el. Ascultă, Bill mă suspectează, nevastă-mea mă suspectează, puştiul meu are pojar şi eu n-am cu ce să plătesc medicul. Toate panglicile pe care ţi le înşiră agenţii, i le debitez eu lui Poli, ca să poată să le spună alor lui, ca şi cum ar fi adevărat.

– Şi cine e Merlin?

Esterhase clătină din cap.

– Dar cel puţin ai auzit că-şi are baza la Moscova, spuse Smiley, şi că aparţine sistemului de informaţii sovietice, dacă nu ştii altceva despre el.

– Asta mi s-a spus, admise Esterhase.

– Care este modalitatea prin care Poliakov poate comunica cu el? În interesul Prăvăliei, bineînţeles. În secret, fără să le trezească suspiciuni colegilor săi?

– Desigur, îşi reluă Toby lamentările.

Dar Smiley părea să asculte sunete care nu veneau din încăpere.

– Şi Tinker, Tailor?

– Nu ştiu ce dracu-i asta. Nu fac decât ce-mi spune Percy.

– Percy ţi-a spus să-l linişteşti pe Jim Prideaux?

– Desigur. S-ar putea să fie Bill sau Roy, poate. Ascultă, Roy a fost. Trebuie să mănânc, George, înţelegi? Nu las să-mi pună cuţitu-n beregată din două părţi, mă-nţelegi?

– Eşti în găleată rău, îţi dai seama, nu-i aşa, Toby? remarcă Smiley pe un ton liniştit, aproape distant. Să presupunem că eşti în găleată. Asta le face rău tuturor celor care au dreptate: Connie Sachs, Jerry Westerby... Jim Prideaux... chiar şi Control. Asta-i reduce la tăcere pe sceptici, chiar înainte de a deschide gura... Permutările sunt infinite din momentul în care ai înghiţit minciuna iniţială. Centrul Moscova trebuie să fie făcut să creadă că dispune de o sursă importantă la Prăvălie; Whitehall-ul nu trebuie, în nici un caz, să aibă aceeaşi idee. Dacă urmăreşti firul logic până la capăt, constaţi că Gerald ne va face să ne strângem de gât propriii copii în pat. Ar fi minunat într-un alt context, remarcă el, aproape visător. Bietul Toby: da, înţeleg. Ce viaţă trebuie să fi avut, să fii obligat să te strecori printre ei toţi.

Toby îşi avea pregătită tirada următoare:

– Desigur, dacă pot face ceva în plan concret, mă ştii, sunt întotdeauna dispus să dau o mână de ajutor. Nu-i nici o

problemă. Băieţii mei sunt destul de bine antrenaţi dacă vrei să-i împrumuţi. Am putea ajunge la o înţelegere. Bineînţeles, trebuie mai întâi să vorbesc cu Lacon. Tot ceea ce vreau este să clarific acest lucru. Pentru binele Prăvăliei, mă înţelegi. Asta e tot ce vreau. Binele firmei. Sunt un om modest, nu vreau nimic pentru mine, de acord?

– Unde se află această casă conspirativă, pe care o păstraţi exclusiv pentru Poliakov?

– Lock Gardens nr. 5, Camden Town.

– Cu cineva care stă de pază?

– Doamna McCraig.

– A lucrat înainte la ascultări?

– Desigur.

– Există sistem de ascultare integrat?

– Tu ce crezi?

– Deci Millie McCraig are grijă de casă şi se ocupă de aparatura de înregistrare.

– Asta făcea, spuse Toby, lăsând foate brusc capul în jos.

– Vreau să-i dai telefon imediat şi să-i spui c-am să stau acolo peste noapte şi că aş vrea să folosesc aparatura. Îndrugă-i că am fost însărcinat cu o misiune specială şi că va trebui să facă tot ceea ce-i voi cere. Voi ajunge acolo spre ora 9. Cum se procedează pentru a-l contacta pe Poliakov, dacă doreşti o întâlnire urgentă?

– Băieţii mei au o cameră pe Haverstok Hill. Poli trece cu maşina prin faţa ferestrei în fiecare dimineaţă în drum spre ambasadă şi în fiecare seară la întoarcerea acasă. Dacă băieţii agaţă un afiş galben de protest împotriva circulaţiei maşinilor, acesta e semnalul.

– Şi noaptea? La sfârşit de săptămână?

– Povestea cu numărul greşit de telefon. Dar n-o agreează nimeni.

– S-a folosit vreodată?

– Nu ştiu.

– Vrei să spui că nu-i ascultaţi telefonul?

Nici un răspuns.

– Vreau să-ţi iei liber la sfârşitul acestei săptămâni. Ridică aşa ceva vreo problemă la Prăvălie?

Esterhase negă din cap cu mult entuziasm.

– Sunt sigur că preferi să nu fii amestecat în nici un fel, nu-i aşa?

Esterhase aprobă.

– Spune-le şi tu că ai probleme cu o tipă sau ce vrei tu. O să-ţi petreci o noapte aici, poate chiar două. Fawn va avea grijă de tine. Aveţi de mâncare în bucătărie. Şi cu nevastă-ta cum facem?

În timp ce Guillam şi Smiley îl urmăreau, Esterhase formă numărul de la Prăvălie şi-l ceru pe Phil Porteous. Îşi recită textul la perfecţie: puţină autocompătimire, un aer uşor conspirativ, un pic de glumă. O tipă a-nnebunit după el undeva, în nordul ţării, şi se puteau întâmpla lucruri neplăcute dacă nu se ducea s-o ţină de mână.

– Nu-mi spune mie, ştiu că ţie ţi se întâmplă în fiecare zi, Phil. Ei, cum arată creatura aia de vis, noua ta secretară? Şi, ascultă, Phil, dacă Mara mă caută de-acasă, spune-i că Toby e-ntr-o treabă serioasă, ai înţeles? Spune-i c-am plecat să arunc Kremlinul în aer şi că mă-ntorc luni. Spune-o plăcut, dar să sune serios. Ei, ce zici? Salut, Phil!

Închise şi formă un alt număr din nordul Londrei.

– Alo! Doamna M.? Aici e iubitul tău favorit. Îmi recunoşti vocea? Bun. Ascultă, îţi trimit un oaspete la noapte, un vechi prieten, vechi de tot, vei avea o surpriză. Mă urăşte, le explică el, acoperind receptorul cu mâna. Vrea să verifice instalaţia, continuă el, s-o verifice bucată cu bucată, să se asigure că funcţionează cum trebuie, că nu sunt scurgeri, e clar?

– Dacă-ţi face cea mai mică problemă, îi spuse Guillam cu otravă în voce lui Fawn în timp ce pleca, leagă-l de mâini şi de picioare.

Pe scară, Smiley îi atinse uşor braţul lui Peter.

– Peter, vreau să-mi asiguri spatele. Faci tu asta pentru mine? Dă-mi două minute avans, apoi culege-mă la colţul cu Marloes Road, în direcţia nord. Ţine-o pe trotuarul din stânga.

Guillam aşteptă, apoi ieşi în stradă. Burniţa, dar era ciudat de călduţ, ca după dezgheţ. În locurile unde erau aprinse lumini, burniţa apărea ca o pâclă subţire, dar la întuneric nici n-o vedea, nici n-o simţea: era, pur şi simplu, o ceaţă care îi întuneca vederea şi-l făcea să mijească ochii. Făcu un tur complet al scuarului, apoi intră într-o străduţă agreabilă, puţin înaintea locului de întâlnire. Ajuns pe Marloes Road trecu pe trotuarul din stânga, îşi cumpără un ziar de seară şi trecu în pas dezinvolt prin faţa unor căsuţe ascunse în spatele unor grădini uriaşe. Număra pietonii, bicicliştii, maşinile, în timp ce în faţa lui, mergând cu un pas regulat, îl văzu pe George Smiley, prototipul londonezului care se întoarce acasă.

– Este o echipă? îl întrebase Guillam.

Smiley nu putuse să precizeze.

– Înainte de Abingdon Villas trec pe partea ailaltă, spusese el. Uită-te după orice individ care umblă singur. Dar, uită-te!

În timp ce Guillam îl supraveghea, Smiley se opri brusc, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva, coborî imprudent de pe trotuar spre mijlocul drumului, se strecură printre maşini, suportând înjurăturile şoferilor, şi dispăru imediat după uşile unei cârciumi. În timp ce efectua această manevră, Guillam văzu, sau crezu că vede, o siluetă înaltă, adusă de spate, într-un palton închis la culoare, care se luase după el. În momentul acela însă, se opri un autobuz, care-i mască atât pe Smiley, cât şi pe urmăritorul său. În momentul în care acesta

demară, probabil îl luă şi pe urmăritor cu el, pentru că singurul supravieţuitor la acest capăt de trotuar era un bărbat mai în vârstă, cu un impermeabil de plastic negru şi cu o pălărie de pânză, care se plimba prin staţie citindu-şi ziarul de seară. Când Smiley ieşi din cârciumă cu servieta sa maronie, nici măcar nu ridică nasul din pagina de sport. Guillam îl urmări pe Smiley încă puţin, în zonele mai elegante, în stil victorian, din Kensington, cum se strecura dintr-un scuar spre altul, intrând în câte o străduţă şi revenind pe unde intrase. O singură dată doar, când Guillam uită de Smiley şi, din instinct, se întoarse să vadă dacă nu e el însuşi urmărit, avu impresia că există o a treia persoană care se plimba împreună cu ei. O umbră chinuită care se decupa pe fondul zidurilor de cărămidă de pe o stradă pustie. Dar când o luă înainte, umbra dispăruse.

Noaptea se lăsa pradă propriei nebunii. Evenimentele se derulau prea repede pentru a le mai putea lua în consideraţie unul câte unul. Abia peste câteva zile îşi dădu seama că personajul – sau umbra acestuia – făcuse să-i vibreze în suflet o coardă cunoscută. Chiar şi atunci, pentru un timp, nu reuşi s-o identifice. Apoi, într-o dimineaţă, în zori, trezindu-se brusc din somn, totul deveni clar în mintea sa. O voce aspră, milităroasă, o blândeţe în gesturi greu de ascuns, o rachetă de squash, înghesuită în spatele seifului din camera sa din Brixton, care adusese lacrimi în ochii puţin emotivei sale secretare.

Capitolul 35

Probabil, singurul lucru pe care Steve Mackelvore putea să şi-l reproşeze în seara aceea – în termenii stricţi ai meseriei – era că lăsase portiera din dreapta neîncuiată. Se urcase pe partea şoferului şi din neglijenţă – avea să recunoască mai târziu – lăsase portiera din partea cealaltă neblocată. Supravieţuirea, aşa cum îi plăcea lui Jim Prideaux să reamintească, ţine de o capacitate infinită de suspiciune. Conform acestui principiu purist, lui Mackelvore ar fi trebuit să-i dea prin minte că la această oră de circulaţie deosebit de intensă, într-o seară deosebit de urâtă, pe una din acele străduţe cu magazine ţipătoare care dau în Champs-Elysées, Ricki Tarr avea să deschidă portiera din dreapta şi să-l ameninţe cu un pistol. Dar în acele zile viaţa rezidentului la Paris nu era deloc de natură să-i păstreze mintea ascuţită acestui om. Mare parte din ziua de muncă a lui Mackelvore fusese consacrată îndosarierii notelor de cheltuieli din acea săptămână şi întocmirii listei de prezenţă a personalului pentru a fi trimisă supraveghetorilor. Doar dejunul, o treabă interminabil de lungă pentru un anglofil, ce se simte lipsit de siguranţă în labirintul Securităţii franceze, mai întrerupsese monotonia acelei zile de vineri.

Maşina sa, parcată sub un tei, care se ofilea în gazele de eşapament, avea o placă de înmatriculare cu număr străin şi semnul „CC“ lipit pe spate, pentru că rezidentul avea o

acoperire consulară, cu toate că nimeni n-o lua în serios. Mackelvore era unul dintre veteranii Prăvăliei, un om scund şi pătrăţos din Yorkshire, cu părul alb, cu state vechi de serviciu în posturi consulare, care, în ochii lumii, nu îi aduseseră nici un fel de avansare. Parisul era ultimul dintre ele. Nu-i plăcea cine ştie ce Parisul şi ştia, întrucât îşi petrecuse toată viaţa în operativ, în Extremul Orient, că franţuzii nu erau de el. Ca dar însă înainte de pensionare, nu se putea aştepta la ceva mai bun. Indemnizaţiile erau generoase, locuinţa era confortabilă şi maximum ce i se ceruse de-a lungul celor zece luni de când se afla aici fusese să vegheze asupra bunăstării câte unui agent, în tranzit, din când în când, să mai facă câte un semn cu creta pe ici, pe colo, să se joace de-a factorul poştal, pentru cine ştie ce şmecherie a Centralei Londra şi să-i distreze pe ştabii în vizită pe acolo.

Aşa fusese cel puţin până acum, când stătea în propria maşină, cu vârful pistolului lui Tarr proptit în coaste şi cu mâna lui Tarr pusă afectuos pe umărul lui drept, gata să-i frângă gâtul, dacă ar fi încercat să facă pe deşteptu' cu el. La mai puţin de un metru, fetele se grăbeau spre metrou, şi doi metri mai departe circulaţia se oprise. Putea să dureze aşa şi o oră. Nimeni nu dădea atenţie celor doi bărbaţi care stăteau de vorbă liniştit, într-o maşină parcată.

Tarr vorbise tot timpul de când Mackelvore intrase în maşină. Avea nevoie să-i trimită un mesaj lui Alleline, spusese el. Va fi confidenţial şi descifrabil personal. Tarr dorea ca Steve să-l trimită prin telex, în timp ce Tarr va aştepta lângă el cu pistolul în mână.

– Ce dracu' te-a apucat, Ricki? se tângui Mackelvore, în timp ce se îndreptau, braţ la braţ, spre rezidenţă. Tot serviciul te caută, ştii, nu-i aşa? Te vor jupui de viu, dacă te găsesc. Se aşteaptă de la noi să facem nişte lucruri de-ţi îngheaţă sângele în vine, dacă dăm cu ochii de tine.

Îi trecu prin minte s-o ia spre pivniţă, să se smucească din strânsoare şi să-i zdrobească gâtul lui Tarr, dar ştia că nu are rapiditatea necesară şi că Tarr l-ar omorî.

Mesajul va cuprinde până la vreo două sute de grupuri, spuse Tarr, în timp ce Mackelvore răsucea cheia în broasca uşii de la intrare şi aprindea lumina. Când Steve le va fi transmis, vor rămâne aşezaţi lângă aparat şi vor aştepta răspunsul lui Percy. Până mâine, dacă instinctul lui Tarr funcţiona bine, Percy va veni fuga-fuguţa la Paris pentru o întrevedere cu Ricki. Această întrevedere va avea şi ea loc în birourile rezidenţei, întrucât Tarr considera drept foarte puţin probabil ca ruşii să încerce să-l ucidă în localurile consulare britanice.

– Eşti într-o ureche, Ricki, nu ruşii sunt cei care vor să te omoare, ci noi.

Camera din faţă era botezată Primiri şi aceasta era tot ce mai rămăsese din acoperire. Avea o veche tejghea de lemn şi pe peretele cam jegos erau agăţate nişte recomandări depăşite pentru resortisanţii britanici. Aici, cu mâna stângă, Tarr îl percheziţionă pe Mackelvore, dacă nu cumva avea armă, dar nu găsi nici una. Era o casă cu curte şi majoritatea activităţilor oarecum delicate se desfăşurau de partea cealaltă a curţii: camera cifrului, camera blindată şi aparatura.

– Ţi-ai ieşit din minţi, Ricki, îi repetă cu acelaşi glas monoton Mackelvore, în timp ce-l conducea prin două-trei birouri goale, înainte de a apăsa pe butonul soneriei de la camera cifrului. Întotdeauna te-ai crezut Napoleon Bonaparte şi acum ţi s-a urcat de tot la cap. Te-a chinuit prea mult taică-tău cu religia când erai mic.

Panoul de oţel al ghişeului se deschise şi în deschizătură apăru o figură surprinsă de netot.

– Te poţi duce acasă, Ben, băiatule! Du-te la cucoana ta, dar stai lipit de telefon, în cazul în care am nevoie de tine.

Aşa, băiatule! Lasă codurile unde sunt şi bagă cheile în aparat, trebuie să comunic imediat cu Londra, personal.

Faţa se retrase şi aşteptară până când băiatul deschidea uşa pe dinăuntru: o cheie, a doua cheie şi o broască acţionată electric.

– Domnul acesta vine din Orient, Ben, explică Mackelvore, după ce se descuiase uşa. Este unul dintre cei mai distinşi corespondenţi ai mei.

– Bună ziua, domnule, spuse Ben.

Era un tânăr înalt, cu o înfăţişare de matematician, cu ochelari şi cu o privire care nu clipea.

– Hai, du-te, Ben! N-o să-ţi reţin din orele de gardă, ai tot sfârşitul de săptămână liber, cu plata integrală, şi nici n-o să-ţi cer să recuperezi. Hai, du-te!

– Ben rămâne aici!

La Prăvălia din Cambridge, lumina era foarte galbenă şi, de acolo unde era postat Mendel, la etajul trei al magazinului de confecţii, asfaltul umed strălucea ca aurul de proastă calitate. Era aproape miezul nopţii şi stătea acolo de trei ore. Stătea între o perdea de tul şi un suport de haine. Stătea în poziţia în care poliţiştii stau în lumea întreagă, cu greutatea repartizată pe ambele picioare, ţepene, şi uşor aplecat spre spate, depăşind linia de echilibru. Îşi trăsese pălăria pe ochi şi-şi ridicase gulerul paltonului, pentru ca să nu se vadă din stradă pata albă a feţei sale, dar ochii, când supravegheau uşa de intrare de jos, străluceau precum cei de pisică într-o pivniţă de cărbuni. Va aştepta încă trei ore sau şase ore. Mendel reintrase în vechiul său ritm, adulmeca miros de vânat. Mai mult decât atât, era pasăre de noapte. Întunericul acestei camere de retuş îl trezea extraordinar. Atâta lumină câtă ajungea la el din stradă se reflecta în pete palide pe plafon. Tot restul, mesele de croit, baloturile de stofă, maşinile de cusut

acoperite cu huse, fierul de călcat cu aburi, fotografiile cu autografe ale personalităţilor cu sânge albastru, se aflau la locul lor, pentru că le văzuse cu ocazia recunoaşterii pe care o făcuse în acea după-amiază. Lumina nu ajungea până la ele; chiar şi acum, de-abia dacă le distingea.

De la fereastra la care stătea acoperea majoritatea căilor de acces: opt sau nouă alei şi drumuri de lăţimi diferite, care, fără nici o raţiune care să stea în picioare, aleseseră Cambridge ca punct de întâlnire. Între ele, câteva case fără valoare, decorate ieftin, cu resturi ale stilului imperial: un val roman, un teatru aducând cu o enormă moschee profanată. În spatele acestora, blocuri înalte avansau ca o armată de roboţi. Deasupra, cerul roz era invadat încet-încet de ceaţă.

De ce era atâta linişte? se întrebă el. Teatrul se golise de mult timp, dar oare de ce amatorii de plăceri din Soho, la o aruncătură de băţ de fereastra sa, nu umpleau locul cu taxiuri, cu grupuri de plimbăreţi? Nici măcar camionul cu fructe nu gonise pe Shaftesbury Avenue în drum spre Covent Garden.

Prin binoclu, Mendel studie încă o dată casa care se afla exact în faţa lui, peste drum. Părea să doarmă şi mai profund decât vecinele sale. Uşile duble ale porţii de la intrare erau închise şi nu se vedea nici o lumină la ferestrele de la parter. Doar la etajul patru, la a doua fereastră din stânga, licărea o lumină, iar Mendel ştia că era camera ofiţerului de serviciu. Smiley îi spusese. Ridică scurt binoclul spre acoperiş, unde o pădure de antene desenau motive ciudate pe cer. Apoi, îl coborî spre un etaj mai jos, până în dreptul a patru ferestre camuflate ale secţiei radio.

Noaptea toată lumea foloseşte intrarea principală, îi spusese Guillam. O măsură de economie pentru a mai reduce numărul paznicilor.

În cursul celor trei ore, veghea îi fusese recompensată lui Mendel doar de trei evenimente. Unul pe oră, nu e cine ştie

ce. La nouă şi jumătate, un Ford Tranzit albastru dusese doi bărbaţi, care cărau ceva ce semăna cu o ladă de muniţii. Deschiseseră ei înşişi poarta şi o închiseseră îndată ce pătrunseseră în clădire, în timp ce Mendel îşi şoptea comentariul în telefon. La ora zece, sosise cursa. Guillam îl avertizase şi despre asta. Cursa ridica documentele de importanţă deosebită de la unităţile auxiliare şi le aducea la Prăvălie pentru a fi păstrate în siguranţă peste weekend. Trecea pe la Brixton, Acton şi Sarratt, exact în ordinea asta, îi spusese Guillam, şi în cele din urmă pe la Amiralitate, şi ajungea la Prăvălie spre ora zece. În cazul de faţă, ajunsese la ora zece fix şi, de data asta, doi bărbaţi din interiorul clădirii ieşiseră pentru a ajuta la descărcare. Mendel raportă şi acest lucru, iar Smiley confirmă cu un „Mulţumesc“ calm.

Oare Smiley stătea jos? Era şi el în întuneric, ca şi Mendel? Ceva îi spunea lui Mendel că da. Dintre toţi tipii ciudaţi pe care-i cunoscuse, Smiley era cel mai bizar. Ai fi crezut, când te uitai la el, că nu era în stare să treacă singur strada, dar puteai să-i oferi tot atâta protecţie cât unui arici. Ce caraghios, reflectă Mendel. Să-i urmăreşti toată viaţa pe ăia răi şi să sfârşeşti, cum? Violare de domiciliu prin efracţie, stând în întuneric şi spionându-i pe „caraghioşi“[1]. Înainte de a-l întâlni pe Smiley, nu cunoscuse nici un „caraghios“. Găsea că sunt o adunătură de amatori şi de elevi de colegiu; gândea că sunt neconstituţionali; gândea că lucrul cel mai bun pe care serviciul special îl putea face, în propriul său interes şi în cel al opiniei publice, era să spună: „Da, domnule. Nu, domnule“ şi să rătăcească corespondenţa. Cu notabila excepţie a lui Smiley şi a lui Guillam, aşa gândea despre ei şi în seara asta.

[1] Termen folosit de poliţia Maiestăţii Sale pentru a-i numi pe membrii serviciilor secrete (n.tr.)

Puţin înainte de orele unsprezece, exact acum o oră, sosise un taxi. Un taxi londonez, cu număr obişnuit, care se oprise în faţa teatrului. Până şi despre acest lucru îl avertizase Smiley. Era obiceiul celor din serviciu să nu tragă la scară. Unii opreau la Foyles, alţii în Old Compton Street sau în faţa unuia dintre magazine. Majoritatea îşi aveau locul lor de acoperire preferat, iar în cazul lui Alleline acesta era teatrul. Mendel nu-l văzuse în viaţa sa pe Alleline, dar avea o descriere a lui şi, urmărindu-l prin binoclu, îl recunoscuse fără nici un dubiu, o matahală de om, cu mers greoi, într-un palton închis la culoare; observase chiar cum i se lungise faţa şoferului de taxi când văzuse ce bacşiş îi lasă şi cum strigase după Alleline în timp ce acesta îşi căuta cheile.

Uşa din faţă nu avea sistem de securitate special, îi explicase Guillam. Era pur şi simplu închisă cu cheia. Sistemul de securitate începea în interior, îndată ce coteai la stânga, la capătul coridorului. Alleline avea biroul la etajul V. „N-ai să vezi ferestrele sale luminându-se, dar există un luminator, prin care lumina trebuie să ajungă până la şemineu." Şi aşa cum se uita la ea, o pată de galben apăru pe cărămizile jegoase ale şemineului: Alleline intrase în încăpere.

„Tânărul Guillam are nevoie de o vacanţă, gândi Mendel. Am mai văzut asta întâmplându-se şi altă dată. Durii clachează la 40 de ani. Îşi închid în ei frica, pretind că nu există, se bizuie pe cei mari, care se dovedesc a nu fi atât de mari la urma urmelor şi într-o zi totul ia sfârşit, iar eroii lor cad de pe soclu şi rămân la birourile lor cu lacrimile picurând pe sugativă."

Pusese receptorul pe jos. Ridicându-l, anunţă:

– Ai zice că Tinker vine să ponteze.

Dădu numărul taxiului, apoi se înapoie la locul său de aşteptare.

– Cum arăta? şopti Smiley.

– Aferat, spuse Mendel.

– Avea toate motivele să fie.

„Ăsta nu va claca, conchise Mendel aprobator. Unul din stejarii ăia obosiţi, ăsta este Smiley. Crezi că poţi să-l răpui dintr-o suflare, dar, când vine furtuna, e singurul care rămâne în picioare până la sfârşit.“ În acest moment al meditaţiilor sale, un al doilea taxi se opri chiar în faţa uşii şi un personaj înalt urcă scările fără să se grăbească, una câte una, ca un om care are grijă de inima sa.

– Îţi vine Tailor, murmură Mendel în telefon. Aşteaptă! Vine şi Soldier. Pare să fie o adevărată adunare a clanului. Hai, să nu ne enervăm.

Un Mercedes 190 vechi ţâşni din Earlham Street, viră chiar pe sub fereastra lui Mendel şi luă curba cu dificultate până la ieşirea de nord a lui Charing Cross Road, unde parcă. Un tânăr greoi, cu părul roşu, se dădu jos, trânti portiera şi traversă strada până la intrare, fără să scoată cheile din contact. Câteva clipe mai târziu, se aprinse o altă lumină la etajul IV. Roy Bland li se alăturase.

„Tot ceea ce avem nevoie să ştim acum este cine va ieşi“, gândi Mendel.

Capitolul 36

Lock Gardens, care-şi lua numele probabil de la Camden şi Hampstead Road Locks din apropiere, era o terasă pe care se aflau patru case din secolul al XlX-lea, construite în semicerc în mijlocul unei pieţe. Fiecare cu trei etaje şi subsol şi având în spate o fâşie de grădină, închisă de un zid, care cobora până la Canalul Regent. Numerele mergeau de la 2 la 5; numărul 1 fie că se prăbuşise, fie că nu fusese niciodată construit. Numărul 5 forma capătul nordic şi, fiind o casă conspirativă, n-ar fi putut fi îmbunătăţită pentru că avea trei căi de acces pe distanţă de 30 de metri şi drumul de halaj al canalului mai oferea încă două. La nord, se afla Camden High Street, pentru intrare în trafic; la sud şi la vest erau parcurile şi Primrose Hill. Mai mult decât atât, cartierul nu avea nici o identitate socială şi nici nu pretindea vreuna. Unele dintre case fuseseră transformate în garsoniere simple şi aveau zece sonerii jos, de parc-ar fi fost claviatura unei maşini de scris. Erau instalate foarte frumos. Fiecare apartament avea doar o sonerie. Numărul 5 avea două, una pentru Millie McCraig şi alta pentru chiriaşul ei, domnul Jefferson.

Doamna McCraig era bisericoasă şi făcea colecte pentru orice, ceea ce, de altfel, era o modalitate excelentă de a-i supraveghea pe localnici, cu toate că aceştia nu-i priveau zelul cu ochi prea buni. Jefferson, chiriaşul ei, era cunoscut vag şi

se ştia că ar fi un străin, că lucra în industria petrolieră şi era plecat mai tot timpul. Lock Gardens era pentru el o locuinţă temporară. Când catadicseau să-l remarce, vecinii îl socoteau sfios şi respectabil. Şi-ar fi făcut aceeaşi impresie şi despre George Smiley, dacă s-ar fi întâmplat să-l zărească în lumina palidă a verandei, la orele nouă, în acea seară, când Millie McCraig îi deschise uşa, îl pofti în camera din faţă şi trase draperiile. Millie era o scoţiană văduvă, uscată, cu ciorapi cafenii, părul tuns băieţeşte şi o faţă ridată şi lustruită de om bătrân. În slujba lui Dumnezeu şi a Prăvăliei, condusese şcoli biblice în Mozambic şi o misiune pentru marinari la Hamburg. Cu toate că de douăzeci de ani încoace ascultase pe la uşi în virtutea meseriei, mai era încă înclinată să-i trateze pe toţi bărbaţii drept nişte intruşi. Manierele sale, din momentul în care sosise Smiley, degajau un calm profund şi singurătate; îi arătă casa ca o castelană ai cărei oaspeţi muriseră de mult.

Întâi îi arătă demisolul, unde locuia ea însăşi, plin de plante şi de acea adunătură fără noimă de vechi cărţi poştale, mese cu tăvi de aramă şi mobile dintr-un lemn negru sculptat, care păreau nelipsite tuturor acelor doamne britanice având o anumită vârstă şi aparţinând unei anumite clase, care călătoriseră mult. Da, dacă Prăvălia avea nevoie de ea noaptea, putea fi chemată la telefonul de la subsol. Da, exista o linie separată sus, dar ea nu funcţiona decât pentru convorbirile spre exterior. Telefonul din subsol avea o derivaţie în sufrageria de sus. Urcaseră apoi la parter, un fel de altar închinat prostului gust costisitor de menajeră: dungi stil Regence, în culori ţipătoare, fotolii aurite, copie a mobilierului de epocă, canapele de pluş cu ciucuri pe la colţuri. Bucătăria era neatinsă şi murdară. În spatele acesteia era o anexă din sticlă, pe jumătate seră, pe jumătate spălătorie, care avea vedere spre o grădină

neîngrijită şi spre canal. Împrăştiate pe pardoseala de gresie: o maşină veche de stors rufe, o albie şi cutii de apă tonică.

– Unde sunt microfoanele, Millie?

Smiley se întorsese în salon.

Erau instalate în perechi, murmură Millie, plasate în spatele tapetului, câte două perechi în fiecare cameră, la parter, şi câte o pereche, la etaj. Fiecare pereche era conectată la un magnetofon separat. O urmă pe scările abrupte. Etajul de sus era nemobilat, în afară de un dormitor de la mansardă, în care se afla un cadru cenuşiu de oţel, cu opt magnetofoane, patru pentru camerele de sus şi patru pentru camerele de jos.

– Şi Jefferson este la curent cu toate acestea?

– Domnul Jefferson, spuse Millie înţepată, este tratat pe bază de încredere.

Asta fu cam tot ce riscă ea să spună, fie dezaprobându-l pe Smiley, fie manifestându-şi ataşamentul faţă de morala creştină.

Coborând din nou la parter, îi arătă comutatoarele care comandau întreg sistemul. În fiecare panou de control, era câte un comutator suplimentar. Ori de câte ori Jefferson sau unul dintre băieţii săi, cum spunea ea, dorea să înregistreze, tot ceea ce trebuia să facă era să ridice şi să lase în jos comutatorul din stânga. Din momentul acela, sistemul era activat de voce, adică banda nu se învârtea decât dacă vorbea cineva.

– Şi unde te afli tu, Millie, când se întâmplă toate astea?

Ea stătea jos, spuse, ca şi cum acela era locul femeii.

Smiley deschidea dulapurile în perete şi pe cele obişnuite, trecând dintr-o cameră în alta. Apoi reveni în spălătoria cu vedere spre canal. Scoase o lanternă din buzunar şi făcu un semnal luminos către obscuritatea grădinii.

– Care sunt măsurile de securitate? întrebă Smiley, în timp ce pipăia gânditor comutatorul de lângă uşa salonului.

Răspunse cu un glas monoton de liturghie:

– Două sticle de lapte pline pe pragul de la uşa din faţă înseamnă că se poate intra şi că totul e-n regulă. Dacă nu sunt sticlele de lapte, nu se poate intra.

Din direcţia serei se auzi un ciocănit uşor. Întorcându-se în spălătorie, Smiley deschise uşa de sticlă şi, după un schimb de câteva cuvinte, cu voce joasă, reapăru cu Guillam.

– Îl cunoşti pe Peter, nu-i aşa, Millie?

Poate că Millie îl cunoştea, poate că nu îl cunoştea, dar ochii ei mici şi răi îl fixau cu suspiciune. Începuse să controleze panoul de comandă, pipăindu-şi buzunarul în acelaşi timp.

– Ce face? Nu trebuie să facă aşa ceva! Opriţi-l!

Dacă era îngrijorată, spuse Smiley, n-avea decât să-l sune pe Lacon de la telefonul de jos. Millie McCraig nici nu se clinti, dar două pete roşii îi apăruseră pe obrajii ei tăbăciţi şi îşi pocnea degetele de furie. Cu o şurubelniţă mică, Guillam scosese cu precauţie şuruburile aflate de o parte şi de alta a panoului din plastic şi cerceta reţeaua din spate. Apoi, cu multă grijă, legă două fire între ele, activând astfel sistemul de înregistrare, puse panoul la loc cum fusese, lăsând comutatoarele în poziţia iniţială.

– Pur şi simplu verificăm, spuse Guillam.

În timp ce Smiley urca la primul etaj pentru a verifica magnetofoanele, Guillam cântă *Old Man River* cu o voce groasă, imitându-l pe Paul Robeson.

– Mulţumesc, spuse Smiley, scuturându-se în timp ce cobora. Este mai mult decât suficient.

Millie se dusese la subsol să-l sune pe Lacon. Calm, Smiley aranjă scena. Puse telefonul lângă un fotoliu din salon, apoi îşi degajă linia de retragere spre spălătorie. Se duse să caute două sticle de lapte în răcitorul de coca-cola din bucătărie şi le puse pe prag pentru a semnala, în limbajul eclectic al lui Millie McCraig, că se poate intra şi că totul este în regulă. Îşi scoase pantofii şi îi lăsă în spălătorie; închise toate

luminile şi îşi luă locul în fotoliu, exact când Mendel făcea apelul de control.

În timpul acesta, pe drumul de halaj al canalului, Guillam îşi reluase supravegherea casei. Drumul era închis accesului public cu o oră înainte de căderea nopţii. După aceea, putea să devină orice, loc de întâlnire pentru îndrăgostiţi sau refugiu pentru vagabonzi; ambele categorii, din motive diferite, sunt atrase de întunericul podurilor. În acea noapte rece, Guillam nu-i văzu nici pe unii, nici pe alţii. Din când în când, trecea câte-un tren gol, lăsând un pustiu şi mai mare în urma sa. Nervii lui erau atât de încordaţi, aştepta atât de multe şi diferite lucruri, încât pentru o clipă văzu întreaga arhitectură a nopţii aceleia în termeni apocaliptici: semnalele de pe podul de cale ferată, transformate în spânzurători, depozitele victoriene, în închisori imense, iar ferestrele lor, zăbrelite şi arcuite spre cerul înceţoşat. Nu departe se auzeau mişunând şobolanii şi se simţea duhoarea de apă stătută. Luminile din salon se stinseră; casa rămase în întuneric, cu excepţia unor fâşii de lumină galbenă de fiecare parte a ferestrei de la camera lui Millie de la subsol. Dinspre spălătorie, un punct luminos clipi spre el prin grădina neîngrijită. Luând din buzunar lanterna, îi scoase capacul argintat, o îndreptă cu degete tremurătoare spre punctul de unde venise lumina şi răspunse la semnal. De-acum înainte, nu aveau altceva de făcut decât să aştepte.

Tarr îi aruncă lui Ben telegrama care tocmai sosise, precum şi un blocnotes fără indigo, pe care îl luase din seif.

– Hai, spuse el, câştigă-ţi banii cinstit! Descifreaz-o!

– E pentru tine personal, obiectă Ben. Uită-te: „Personal de la Alleline. A se descifra personal". Nu am voie să mă ating de aşa ceva. E ultrasecret.

– Fă ce-ţi cere, Ben, spuse Mackelvore, urmărindu-l pe Tarr.

Timp de zece minute, cei trei bărbaţi nu schimbară nici o vorbă. Tarr stătea în picioare, în cealaltă parte a camerei, deosebit de enervat din cauza aşteptării. Îşi vârâse pistolul în centura pantalonilor, cu mânerul în jos. Haina îi era aruncată pe un scaun. Cămaşa îi era lipită de spate, de sus până jos, din cauza transpiraţiei. Ben folosea o riglă pentru a separa grupurile de cifre, apoi nota cu atenţie rezultatele pe blocnotesul din faţa sa. Pentru a se concentra, îşi împingea limba în dinţi şi se auzi un mic plescăit atunci când o retrase. Puse de o parte creionul şi îi întinse foaia lui Tarr.

– Citeşte-o cu voce tare, îi spuse Tarr.

Glasul lui Ben era blând, dar se simţea în el o oarecare patimă.

– „Personal pentru Tarr de la Alleline. A se descifra personal. Cer neapărat clarificări şi/sau mostre înainte de a-ţi satisface cererea. Cuvintele «informaţie vitală pentru salvarea serviciului» sunt insuficiente. Îţi reamintesc situaţia proastă pe care o ai aici în urma dispariţiei tale scandaloase. Stop. Te sfătuiesc să spui totul pe loc lui Mackelvore imediat. Repet: imediat. Stop. Şef."

Ben nu terminase bine de citit, când Tarr izbucni într-un râs ciudat şi excitat.

– Al naibii Percy, strigă el. Da, îţi repet, nu! Ştii tu, Ben, dragule, de ce trage de timp? Ocheşte ca să poată să mă împuşte pe la spate! Aşa a pus mâna şi pe micuţa mea rusoaică. Îmi face aceeaşi figură, nenorocitul! Îi zburlea părul lui Ben, urlând la el râzând. Te previn, Ben. Există câţiva tâlhari în serviciul acesta. Să nu te încrezi în nici unul dintre ei, ţi-o spun eu, sau n-o s-ajungi niciodată bătrân!

Singur în întunericul salonului, Smiley aştepta şi el aşezat în fotoliul incomod al menajerei, cu capul sprijinit strâmb de receptorul telefonic. Din când în când, îi murmura ceva

lui Mendel, care îi răspundea în același fel, dar în majoritatea timpului tăceau amândoi. Era mai curând calm, poate chiar puțin melancolic. Ca un actor, simțea decepția învăluindu-l înainte de ridicarea cortinei, încerca senzația că o acțiune foarte importantă eșuează într-un sfârșit mic și meschin, tot așa cum moartea însăși i se părea mică și meschină, după toate luptele pe care le dăduse în viața lui. Nu încerca sentimentul victoriei. Gândurile sale, așa cum i se întâmpla adesea când îi era frică, priveau oamenii. Nu făcea nici un fel de teorii și nici nu emitea vreun fel de judecăți anume. Se întreba pur și simplu cum va fi afectat fiecare; și se simțea răspunzător. Se gândea la Jim, și la Sam, și la Max, și la Connie, și la Jerry Westerby, și la toate fidelitățile individuale înșelate. Se gândea aparte la Ann și la discuția disperat de haotică de pe falezele din Cornwall; se întreba dacă între ființele umane există vreo dragoste care să nu se bazeze pe un fel de iluzii deșarte; ar fi dorit să aibă puterea să se scoale pur și simplu și să plece înainte ca să se întâmple, dar nu putea. Era îngrijorat, într-un mod patern, în legătură cu Guillam și se întreba cum va reuși să facă față ultimelor eforturi de maturizare. Îi reveni în minte ziua în care îl înmormântase pe Control. Se gândea la trădare și se întreba dacă există absurditate în trădare, tot așa cum, după câte se pare, există absurditate în violență. Îl îngrijora faptul că se vedea atât de decăzut; că toate preceptele intelectuale sau filosofice de care se cramponа se făceau praf acum, în momentul în care se vedea confruntat cu condiția umană.

– Nimic? îl întrebă pe Mendel la telefon.

– Doar o pereche de bețivi care cântă *Ce frumoasă este jungla, când de ploaie este udă,* spuse Mendel.

– N-am auzit-o în viața mea!

Punând telefonul la urechea stângă, își scoase pistolul din buzunarul interior al hainei, unde îi stricase deja excelenta

căptuşeală de mătase. Descoperi piedica de siguranţă şi pentru o clipă cochetă cu gândul că nu ştia în ce poziţie era blocată şi în ce poziţie era liberă. Îi scoase încărcătorul cu o mişcare bruscă şi îl puse înapoi şi îşi aduse aminte că făcuse asta de sute de ori, în fugă, pe terenul de antrenament de noapte de la Sarratt, înainte de război. Îşi aduse aminte cum se trăgea cu două mâini, domnule, una cu care să ţină arma şi alta încărcătorul, domnule; şi cum în folclorul Prăvăliei era un basm care îţi cerea să pui un deget de-a lungul ţevii şi cu altul să apeşi pe trăgaci. Dar când încercase, senzaţia fusese ridicolă şi o lăsase baltă.

– Mă duc să dau o raită, murmură el.

– E-n regulă! îi spuse Mendel.

Nelăsând pistolul din mână, se întoarse în spălătorie, ascultând un posibil scârţâit al podelei, care ar fi putut să-l trădeze, dar sub mocheta ponosită trebuie că era ciment; ar fi putut să sară fără măcar ca aceasta să vibreze. Cu lanterna, trimise două semnale scurte, o pauză lungă şi încă două. Guillam îi răspunse pe loc cu trei semnale scurte.

– M-am întors.

– E-n regulă, spuse Mendell.

Se instală, gândindu-se cu tristeţe la Ann: pentru a visa imposibilul vis. Dinspre canal, se auzea tânguitul unei sirene. În plină noapte? Să circule vase noaptea? Probabil era o maşină. „Şi dacă Gerald are o întreagă procedură de urgenţă despre care noi nu ştim nimic?“ De la o cabină telefonică la alta, o maşină de intervenţie. „Şi dacă Poliakov are totuşi un om de legătură, un ajutor pe care Connie nu l-a identificat niciodată?“ Mai analizase aceste lucruri, punct cu punct. Sistemul fusese construit ca să nu aibă nici o fisură, să permită întâlniri în orice condiţii. Când venea vorba de meserie, Karla era un pedant.

Ce face oare când îşi închipuie că este urmărit? Atunci ce se întâmplă? Cu umbra pe care n-o văzuse niciodată, doar o simţise, într-atât încât intensitatea privirii urmăritorului îi dădea furnicături în spate; nu vedea nimic, nu auzea nimic, simţea doar. Era prea bătrân ca să nu ţină seama de avertisment. Scârţâitul unei trepte care nu scârţâise niciodată înainte. Scrâşnetul unui oblon când nu bătea vântul. Maşina cu număr diferit, dar cu aceeaşi zgârietură pe aripa dreaptă. Figura din metrou pe care ştii c-ai mai văzut-o cândva, undeva. Ani în şir, trăise şi el cu aceste repere. Oricare dintre acestea constituia un motiv suficient să te mişti, să schimbi oraşele, identităţile. Pentru că, în această meserie, nu există coincidenţe.

– Unul a plecat, spuse brusc Mendel. Alo?

– Sunt aici.

Cineva tocmai ieşise din Prăvălie, spuse Mendel. Pe uşa din faţă, dar nu putea fi sigur cine era persoana. Impermeabil şi pălărie. Corpolent şi cu pasul ager. Chemase probabil un taxi la scară şi se urcase direct în el.

– O ia spre nord, spre tine.

Smiley se uită la ceas. Să-i dăm zece minute, se gândi el. Să-i dăm douăsprezece. Va fi nevoit să se oprească în drum şi să-i telefoneze lui Poliakov. Apoi se gândi: „Nu fi idiot, a făcut-o deja de la Prăvălie".

– Închid, spuse Smiley.

– Baftă, îi ură Mendel.

Pe drumul de halaj, Guillam zări trei semnale luminoase lungi. Cârtiţa era pe drum.

În spălătorie, Smiley îşi verifică încă o dată itinerarul. Dădu la o parte câteva scaune pliante şi legă o sfoară până la maşina de stors rufe, întrucât vedea prost în întuneric. Sfoara ducea la uşa deschisă a bucătăriei, iar bucătăria dădea atât spre salon, cât şi spre sufragerie, având două uşi una lângă

alta. Bucătăria era o încăpere lungă, de fapt o anexă a casei, construită înainte ca spălătoria de sticlă să fi fost adăugată. Se gândise să folosească sufrageria, dar era prea riscant şi, în plus, din sufragerie nu-i putea semnaliza lui Guillam. Aşa că aşteptă în spălătorie, simţindu-se ridicol în ciorapi, ştergându-şi ochelarii, pentru că fierbinţeala feţei nu înceta să-i aburească lentilele. Era mult mai frig în spălătorie. Sufrageria era în imediata apropiere şi supraîncălzită, iar spălătoria avea ziduri exterioare, geamurile încăperii şi cimentul de sub mochetă dându-i senzaţia de umezeală la picioare. „Cârtiţa e cea care vine prima, se gândi el, cârtiţa face pe gazda: acesta este protocolul, face parte din jocul conform căruia Poliakov este agentul lui Gerald."

Un taxi londonez este o bombă zburătoare.

Comparaţia se strecura încet în el, venind de undeva din străfundurile subconştientului. „Zgomotul maşinii când îşi face apariţia în piaţă, tic-tacul contorului în timp ce notele joase se sting. Contactul tăiat, unde s-a oprit, la care casă, când noi toţi, de pe stradă, aşteptăm în întuneric, ghemuiţi sub mese sau cu mâna strânsă pe o sfoară, în faţa cărei case? Apoi trântitul portierei, decepţia care explodează în tine: o poţi auzi, dar nu este pentru tine."

Dar Smiley o auzi şi era pentru el.

Auzi tropăitul unei perechi de picioare pe pietriş, un pas alert şi viguros. Se opri. „Ai greşit uşa, gândi Smiley în mod absurd. Du-te!" Avea pistoletul în mână, trăsese piedica de siguranţă. Asculta. N-auzea nimic. „E suspicios, Gerald, se gândi el. Eşti cârtiţă bătrână, adulmeci că ceva nu e în regulă. Millie, se gândi el: Millie a luat sticlele de lapte, a pus un semn de avertizare, l-a făcut să plece. Millie a stricat totul." Apoi auzi cheia învârtindu-se în broască, o dată, de două ori, e o broască Banham, îşi aminti el. „Dumnezeule, trebuie să folosim în continuare broaşte Banham!" Desigur, cârtiţa îşi

pipăise buzunarele să-şi caute cheia. Un om nervos ar fi avut-o deja la îndemână, deja în mână, ar fi pipăit-o tot timpul drumului cu taxiul, dar nu cârtiţa. Cârtiţa poate să fie îngrijorată, dar nu nervoasă. În momentul în care se deschidea broasca, răsună şi soneria. Fixul menajerei din nou. O notă înaltă, o notă joasă, o notă înaltă. Aceasta însemna că era unul dintre ai noştri, spuse Millie. Unul dintre băieţi, băieţii ei, băieţii lui Connie, băieţii lui Karla. Uşa de la intrare se deschise, cineva intră în casă, auzi fâşâitul preşului, auzi uşa închizându-se, auzi ţăcănitul comutatorului şi văzu o dâră palidă de lumină apărând pe sub uşa de la bucătărie. Puse pistoletul în buzunar şi-şi şterse palma de haină, apoi scoase din nou pistolul şi, în acelaşi moment, auzi o a doua bombă zburătoare, un al doilea taxi care se oprea, şi paşi iuţi: Poliakov nu numai că avea cheia în mână, dar avea şi banii de taxi pregătiţi. „Or fi dând ruşii bacşiş, se întrebă el, sau bacşişul e ceva nedemocratic?“ Se auzi soneria din nou, uşa de la intrare se deschise şi se închise, iar Smiley auzi pocnetul dublu al celor două sticle de lapte puse pe masa din vestibul, din spirit de ordine şi de meserie făcută cum trebuie.

„Doamne fereşte, se gândi Smiley îngrozit, în timp ce fixa cu privirea vechitura aia de răcitor de coca-cola de lângă el, cum de nu mi-a trecut prin minte: şi dacă voia să le pună înapoi în frigider?“

Dâra de lumină de sub uşa bucătăriei deveni brusc mai puternică: se aprindeau luminile în salon. Casa fu cuprinsă de o linişte nemaipomenită. Ţinându-se de sfoară, Smiley înaintă pe podeaua îngheţată. Apoi auzi voci. La început, de nedeslușit. Probabil veneau de la capătul celălalt al încăperii, gândi el. Sau poate încep totdeauna să vorbească încet. Poliakov se apropiase; se afla lângă servantă, turnând de băut.

– Ce acoperire avem, în cazul în care suntem deranjaţi? întrebă el într-o engleză curată.

„«Plăcută voce, îşi reaminti Smiley, melodioasă ca a ta, obişnuiam adesea să pun benzile de două ori ca să-l ascult vorbind.» Connie, aş vrea să fii aici să-l auzi acum."

Un murmur înăbuşit răspundea în continuare la fiecare întrebare de la celălalt capăt al încăperii. Smiley nu desluşea nimic.

– Unde ne vom regrupa? Ce soluţie de salvare avem? Deţii ceva asupra ta, care ai prefera să stea la mine în timpul discuţiei, ţinând seama că eu mă bucur de imunitate diplomatică?

Trebuie să fie un catehism, se gândi Smiley, parte din rutina şcolii lui Karla.

– Comutatorul e lăsat? Vrei să controlezi, te rog? Mulţumesc! Ce bei?

– Scotch, spuse Haydon, şi unul al dracului de plin!

Cu un sentiment de totală perplexitate, Smiley asculta vocea cunoscută, dând citire cu glas tare exact telegramei pe care Smiley personal o redactase pentru uzul lui Tarr doar cu 48 de ore în urmă.

Apoi, pentru o clipă, o parte din Smiley se revoltă împotriva celeilalte. Valul de îndoială şi de furie, care îl cuprinsese în grădina lui Lacon şi care, de atunci, îi blocase înaintarea, ca un curent ce te hărţuieşte, îl aruncă acum pe stâncile disperării şi apoi spre revoltă: refuz. Nimic pe lumea asta nu merită distrugerea altei fiinţe umane. Calea durerii şi a trădării trebuie să se sfârşească undeva. Până atunci, nu va exista viitor, nu va fi decât o alunecare continuă în nişte variante încă şi mai înfiorătoare ale prezentului. Omul acesta a fost prietenul meu şi amantul lui Ann, prietenul lui Jim şi, după câte ştiu, şi iubitul lui Jim; dar nu omul, ci trădarea aparţinea domeniului public.

Haydon trădase. Ca amant, coleg, prieten; ca patriot, ca membru al acelei inestimabile elite pe care Ann o numise, vag, Clanul; din toate punctele de vedere, Haydon urmărise

deschis un scop şi atinsese în secret opusul acestuia. Smiley ştia foarte bine că nici chiar acum nu înţelegea deplin amploarea acestei îngrozitoare duplicităţi; totuşi, exista în el o parte care se ridica deja în apărarea lui Haydon. Oare nu fusese şi Bill trădat? Lamentările lui Connie îi răsunau în urechi: „Dragii de ei, educaţi pentru imperiu, antrenaţi să domine valurile... Tu eşti ultimul, George, tu şi cu Bill“. Vedea cu o claritate dureroasă un bărbat ambiţios, născut să apară în tablourile de familie, crescut să conducă, să despartă şi să domnească, ale cărui viziuni şi vanităţi ţineau toate, ca şi în cazul lui Percy, asupra jocului lumii; pentru care realitatea era o biată insulă de unde abia o voce putea să răzbată peste ape. Astfel, Smiley nu încerca doar un sentiment de dezgust, ci – în ciuda a tot ceea ce acest moment însemna pentru el – şi un val de resentimente împotriva instituţiilor pe care era chemat să le protejeze: „Contractul social merge în două sensuri, ştii“, spusese Lacon. Falsitatea dezinvoltă a ministrului, complezenţa morală tocită a lui Lacon, aviditatea năucitoare a lui Percy Alleline; astfel de oameni anulau orice fel de contract; de ce le-ar fi cineva loial?

Ştia, desigur. Ştiuse dintotdeauna că era Bill. Aşa cum ştiuse şi Control, şi Lacon acasă la Mendel. Aşa cum o ştiuseră Connie şi Jim, şi Alleline, şi Esterhase, toţi cei care împărtăşiseră în mod tacit această jumătate de certitudine neexprimată, care speraseră că va trece ca o boală şi că nu va fi niciodată recunoscută, niciodată diagnosticată.

Dar Ann? Ann ştia? Să fi fost aceasta umbra care se lăsase peste ei în ziua aceea pe faleza din Cornwall?

Pentru o clipă, Smiley era un spion gras şi desculţ, cum ar spune Ann, dezamăgit în dragoste şi neputincios în ură, într-o mână strângându-şi pistoletul şi în cealaltă – o bucată de sfoară, în timp ce aştepta în întuneric. Apoi, cu arma în mână, se retrase în vârful picioarelor până la fereastră, de

unde trimise cinci semnale luminoase scurte, în succesiune rapidă. Aşteptând destul pentru a primi confirmarea, se reîntoarse la postul de ascultare.

Guiliam coborî alergând pe drumul de halaj, agitând cu putere în mână lanterna, până când ajunse la podul uşor arcuit şi având o scară de oţel care urca în zigzag spre Gloucester Avenue. Grilajul era închis, aşa că trebui să se aburce, sfâşiindu-şi o mânecă până la cot. Lacon îi aştepta la colţ cu Princess Road, îmbrăcat într-un palton ponosit şi cu o servietă în mână.

– E aici. A ajuns, murmură Guillam. Îl are pe Gerald.

– Nu vreau vărsare de sânge, îl avertiză Lacon. Calm absolut.

Guillam nu-şi bătu capul să răspundă. La treizeci de metri în josul străzii, Mendel aştepta într-un taxi. Merseră două minute cu taxiul, poate nici atât, şi opriră exact înainte de Lock Gardens. Guillam ţinea în mână cheia lui Esterhase. Ajungând la numărul 5, Mendel şi Guillam săriră peste poartă, evitând riscul de a o face să scârţâie, şi se prelinseră pe peluză. În timp ce mergeau, Guillam trăgea cu ochiul în spate, crezând pentru o clipă că vede o siluetă care-i urmărea, bărbat sau femeie, n-ar fi putut să spună, din umbra unei intrări de peste drum; dar când îi atrase atenţia lui Mendel asupra acelui loc, acolo nu se afla nimic, iar Mendel îi ordonă foarte aspru să se calmeze. Lumina de la intrare era stinsă. Guillam trecu în faţă, iar Mendel aştepta sub un măr. Guillam introduse cheia în broască, simţi nuca cedând şi întoarse cheia. „Prostule, se gândi el triumfător, de ce n-ai pus zăvorul?“ Crăpă uşa şi ezită. Respira încet, trăgând aer în piept, gata de acţiune. Mendel făcu încă un salt înainte. Pe stradă, doi puşti hohoteau zgomotos de frica nopţii. Guillam se mai uită încă o dată înapoi, dar în piaţă nu era nici ţipenie de om.

Intră în vestibul. Avea pantofi de piele şi scârţâiau pe parchet. Nu era covor. La uşa salonului, aşteptă îndeajuns pentru ca furia să se dezlănţuie în el.

Agenţii săi măcelăriţi în Maroc, exilul său la Brixton, zădărnicia eforturilor zilnice, în timp ce cu fiecare zi ce trecea îmbătrânea, iar tinereţea îi scăpa printre degete. Monotonia care-l îneca încet-încet, amputarea capacităţii sale de a iubi, de a se bucura, de a râde; eroziunea constantă a valorilor simple, eroice, în numele cărora voia să trăiască; reprimările şi renunţările pe care şi le impusese în numele unui devotament tacit. Putea să le arunce pe toate astea în faţa batjocoritoare a lui Haydon. Haydon, confesorul lui de altădată; Haydon, totdeauna gata să râdă cu tine, să stea la taclale, să bea o ceaşcă de cafea proastă; Haydon, modelul după care-şi construise viaţa.

Dar era mult, mult mai mult. Acum, când vedea, când ştia. Haydon era mai mult decât modelul său. El fusese inspiraţia sa, purtătorul de torţă al unui anumit gen de romantism demodat, al unei idei de vocaţie britanică dătătoare – pentru însuşi faptul că era vagă, discretă şi evazivă – de sens vieţii lui Guillam. În clipa aceasta, Guillam nu se simţea numai trădat, dar şi, dintr-odată, orfan. Suspiciunile sale, resentimentele sale, pe care le îndreptase de atâta timp împotriva lumii reale – împotriva femeilor din viaţa sa, împotriva încercărilor sale de a iubi – se întorceau acum împotriva Prăvăliei, împotriva magiei risipite care fusese timp îndelungat credinţa sa. Cu toată forţa, deschise uşa şi năvăli în cameră cu pistoletul în mână. Haydon şi un bărbat solid, cu un cârlionţ de păr negru pe frunte, erau aşezaţi de o parte şi de alta a unei măsuţe. Poliakov – Guillam îl recunoscu după fotografii – fuma o pipă foarte englezească. Avea un tricou gri, cu fermoar în faţă, de sus până jos, cu o bluză de trening. Nici n-apucase să scoată pipa din gură, când Guillam îl şi apucase pe Haydon de guler. Dintr-o singură mişcare îl ridică pe acesta

din fotoliu. Aruncase pistolul şi-l zgâlţâia pe Haydon ca pe un câine, urlând. Apoi, dintr-odată, totul i se păru în zadar. La urma urmelor, ăsta nu era decât Bill şi făcuseră atâtea lucruri împreună. Guillam se dăduse înapoi cu mult înainte ca Mendel să-l ia de braţ şi-l auzi pe Smiley, politicos ca întotdeauna, invitându-i pe „Bill şi colonelul Viktorov", cum îi numi el, să-şi ridice mâinile şi să le pună pe cap, până la sosirea lui Percy Alleline.

– Nu e nimeni afară, nu-i aşa, care să-ţi atragă atenţia? îl întrebă Smiley pe Guillam, în timp ce aşteptau.

– Linişte mormântală, spuse Mendel, răspunzând ambelor întrebări.

Capitolul 37

Există momente prea pline ca să poată fi trăite în clipa în care se consumă. Asta se întâmpla acum cu Guillam şi cu toţi cei prezenţi. Aerul permanent distrat al lui Smiley şi frecventele priviri prudente aruncate pe fereastră, indiferenţa lui Haydon, accesul previzibil de indignare al lui Poliakov, insistenţa sa de a fi tratat aşa cum se cuvenea unui membru al corpului diplomatic – cerere pe care Guillam, de acolo de unde se afla pe canapea, îl ameninţase că i-o va satisface –, sosirea agitată a lui Alleline şi a lui Bland, protestele suplimentare şi pelerinajul în susul scărilor, unde Smiley pusese benzile în funcţiune, sinistra tăcere prelungită care urmă reîntoarcerii lor în salon; sosirea lui Lacon şi, în sfârşit, a lui Esterhase şi a lui Fawn, aferarea mută a lui Millie McCraig, care ducea de colo până colo un ceainic – toate aceste evenimente, toate aceste scene se derulau cu o irealitate teatrală care, ca şi călătoria la Ascot, de la care trecuse o eternitate, părea să fie intensificată de irealitatea orei la care avea loc. Este adevărat, de asemenea, că aceste incidente, printre care se număraseră, la început, şi constrângerea fizică a lui Poliakov şi o avalanşă de înjurături ruseşti adresate lui Fawn, după ce acesta îl pocnise Dumnezeu ştie unde, în ciuda vigilenţei lui Mendel, toate aceste incidente erau ca o nefericită intrigă secundară faţă de unicul scop al lui Smiley de a aduna toată lumea aceasta: să-l convingă pe Alleline că Haydon reprezenta unica şansă de a trata cu Karla şi să salveze, pe plan umanitar,

dacă nu profesional, ceea ce mai rămăsese din reţelele pe care le trădase Haydon. Smiley nu avea autoritatea de a conduce aceste tranzacţii şi nici nu părea să dorească aşa ceva; poate că socotea că unul dintre ei, Esterhase, Bland şi Alleline, era mai bine plasat ca să ştie care agenţi mai erau din punct de vedere teoretic operaţionali. În orice caz, nu întârzie să se retragă la etajul întâi, unde Guillam îl auzi din nou umblând nervos, dintr-o cameră într-alta, în timp ce-şi continua supravegherea de la fereastră.

Aşa că Alleline şi locotenenţii săi se retraseră cu Poliakov în sufragerie să-şi vadă de treburi singuri, restul rămânând tăcuţi în salon, fie privindu-l pe Haydon, fie evitând în mod deliberat să se uite la el. Părea că nici nu-şi dădea seama de prezenţa lor. Cu bărbia în mână, stătea deoparte, într-un colţ, supravegheat de către Fawn, şi avea, mai curând, aerul unui om plictisit. Întrevederea se termină, reveniră toţi în sufragerie, iar Alleline îl anunţă pe Lacon, care insistase să nu fie de faţă la discuţii, că se stabilise o întâlnire peste trei zile la această adresă, pentru ca între timp „colonelul să aibă ocazia să-şi consulte superiorii". Lacon aprobă din cap. Puteai să crezi că avusese loc un consiliu de administraţie.

Plecările fură şi mai bizare decât sosirile. Despărţirea dintre Esterhase şi Poliakov, în special, fu deosebit de sfâşietoare. Esterhase, care ar fi preferat întotdeauna să fie un gentleman, mai curând decât un spion, părea hotărât să profite de ocazie pentru a-i da un aer cavaleresc şi îi întinse mâna, pe care Poliakov i-o respinse cu un gest iritat. Esterhase se uită pierdut în juru-i, căutându-l pe Smiley, în speranţa, poate, de a-i intra mai mult în graţii, apoi ridică din umeri şi întinse un braţ peste spatele lat al lui Bland. Puţin după aceea plecară împreună. Nu-şi luară rămas-bun de la nimeni, însă Bland părea îngrozitor de tulburat, iar Esterhase părea să-l consoleze, cu toate că propriul său viitor, în clipa aceea, nu putea să-i apară în culori prea trandafirii. Imediat după aceea, un taxi chemat

prin staţia radio sosi şi-l luă pe Poliakov, care plecă şi el fără să dea măcar din cap cuiva. Conversaţia murise în momentul acela; fără prezenţa rusului, spectacolul devenise mizerabil de parohial. Haydon se păstra în atitudinea lui obişnuită de plictis, supravegheat în continuare de către Fawn şi de către Mendel, şi fixat cu priviri mute şi încurcate de către Lacon şi Alleline. Se mai dădură telefoane, mai ales pentru a chema maşini. La un moment dat, Smiley reapăru în capul scărilor şi îl menţionă pe Tarr. Alleline telefonă la Prăvălie şi dictă o telegramă către Paris, spunând că se poate întoarce în Anglia cu toată cinstea, dacă asta însemna ceva, şi încă una către Mackelvore, spunând că Tarr era o persoană acceptabilă, ceea ce, din nou, lui Guillam i se păru o chestiune de opinie.

În sfârşit, spre uşurarea tuturor, o camionetă fără ferestre apăru de la Grădiniţă şi doi bărbaţi pe care Guillam nu-i văzuse niciodată coborâră din ea. Unul înalt, care şchiopăta. Altul, cu o faţă pământie, sub o claie de păr roşcovan. Îşi dădu seama, cutremurându-se, că erau anchetatorii. Fawn se duse să ia paltonul lui Haydon din vestibul, îl căută prin buzunare şi îl ajută respectuos să-l îmbrace. În momentul acela, Smiley interveni cu blândeţe, insistând ca drumul lui Haydon, de la uşa din faţă până la camionetă, să se facă fără să se aprindă lumina din vestibul şi ca escorta să fie aerisită. Guillam, Fawn, până şi Alleline, se văzură înrolaţi şi, în sfârşit, cu Haydon la mijloc, micul grup traversă grădina până la camionetă.

– E o simplă precauţie, insistă Smiley.

Nimeni nu era dispus să-l contrazică. Haydon urcă în maşină, îl urmară anchetatorii, închizând grilajul cu cheia pe dinăuntru. În timp ce uşile se închideau Haydon ridică o mână, făcând un gest amabil, care putea fi şi de concediere, spre Alleline.

Doar după aceea anumite detalii disparate îi veniră în minte lui Guillam şi unul sau altul îi apărură în memorie; de exemplu, ura fără rezerve a lui Poliakov faţă de toţi cei care se găseau

acolo, de la amărâta aia de Millie McCraig, până sus, şi care, literalmente, îi distorsiona faţa; gura, care i se crispase într-un rânjet sălbatic, de necontrolat; faptul că se albise la faţă şi tremura, dar nu de frică şi nu de furie. Era ură pur şi simplu, de genul celei pe care Guillam nu putea s-o simtă nici chiar faţă de Haydon, dar este adevărat că Haydon era de acelaşi neam cu el.

Faţă de Alleline, în momentul înfrângerii sale, Guillam îşi descoperi o admiraţie ascunsă: Alleline, cel puţin, dăduse dovadă de o oarecare demnitate. Dar mai târziu, Guillam avea să se întrebe dacă Percy îşi dăduse seama, la acea primă prezentare a faptelor, cum stăteau lucrurile în realitate; la urma urmelor, el era încă şeful, iar Haydon mai juca încă rolul de Iago pe lângă el.

Dar cel mai straniu lucru pentru Guillam, revelaţia cu care plecase şi la care meditase mult mai profund decât îi stătea în obicei, era că, în ciuda întregii sale furii acumulate în momentul în care năvălise în salon, avusese nevoie să dea dovadă de multă voinţă, chiar de violenţă pentru a-l privi pe Bill Haydon altfel decât cu afecţiune. Poate, aşa cum ar spune Bill, se maturizase, în sfârşit. Dar, mai presus de orice, în aceeaşi seară urcă scările ce duceau spre apartamentul său şi auzi notele cunoscute ale flautului Camillei, care răsunau în casa scării. Şi dacă, în noaptea aceea, Camilla pierduse ceva din misterul ei, cel puţin spre dimineaţă el reuşise s-o elibereze din chinurile duplicităţii pe care i le sortise nu demult.

Şi în alte privinţe, în cele câteva zile care urmară, viaţa sa începu să se lumineze. Percy Alleline fusese expediat în concediu nelimitat. Lui Smiley i se ceruse să revină, pentru un timp de, să mai cârpească ce se mai putea cârpi. În ceea ce îl priveşte pe Guillam, se punea problema să fie readus de la Brixton. Abia mai târziu, mult mai târziu, avea să afle că se mai consumase un ultim act şi că putea da un nume şi un scop acelei umbre familiare care îl urmărise pe Smiley în noapte, prin străzile din Kensington.

Capitolul 38

În cele două zile care urmară, George Smiley trăi în pragul iadului. Vecinilor săi, când îl remarcau, le părea adâncit într-un necaz, care îl măcina. Se scula târziu şi umbla de colo până colo prin casă, în halat, curăţind lucrurile, ştergând praful, gătindu-şi tot felul de mâncăruri pe care nu le mânca. După-amiază, împotriva tuturor obiceiurilor locale, îşi aprindea un foc de cărbuni, se aşeza în faţa lui, citindu-şi poeţii germani sau scriindu-i scrisori lui Ann, pe care arareori le termina şi pe care niciodată nu i le trimitea. Când suna telefonul, se repezea să răspundă, dar era întotdeauna dezamăgit. Dincolo de fereastră, vremea continua să fie urâtă, iar rarii trecători – Smiley îi studia încontinuu – se strângeau în haine, într-o mizerie balcanică. O dată îl sună Lacon, comunicându-i că ministrul îi cerea lui Smiley „să fie gata să dea o mână de ajutor pentru a face puţină ordine în Prăvălia din Cambridge, în cazul în care i se cerea să facă acest lucru“ – de fapt, să facă pe numărul unu până se va găsi un înlocuitor pentru Percy Alleline. Răspunzând vag, Smiley insistă din nou pe lângă Lacon să se aibă cea mai mare grijă pentru securitatea fizică a lui Haydon, atâta timp cât se afla la Sarratt.

– Nu eşti puţin cam melodramatic? replică Lacon. Singurul loc în care se poate duce e Rusia şi, oricum, noi acolo îl trimitem.

– Când? Cât de curând?

Vor fi necesare câteva zile ca să fie aranjate detaliile. În starea de depresie în care se afla, Smiley refuză cu superioritate să întrebe cum înaintase interogatoriul între timp, dar atitudinea lui Lacon sugera că răspunsul ar fi fost: „Prost“. Mendel îi aduse informaţii mai consistente.

– Gara Immingham este închisă, spuse el. Va trebui să cobori la Grimsby, să mergi pe jos, apoi, sau să iei autobuzul.

Cel mai adesea, Mendel se mulţumea să se aşeze şi să-l supravegheze, aşa cum te-ai purta cu un invalid.

– Aşteptarea n-o s-o facă să vină, ştii şi tu, spuse el într-o zi. E timpul să se ducă muntele la Mahomed. Cine-i slab de înger n-o să se aleagă cu o fată frumoasă, dacă pot să-mi permit.

În dimineaţa celei de a treia zile, se auzi soneria de la uşă şi Smiley se duse să deschidă, pentru că s-ar fi putut să fie Ann, care-şi rătăcise cheia, ca de obicei. Era Lacon. Smiley era aşteptat la Sarratt, spuse el; Haydon insista să-l vadă. Anchetatorii nu ajunseseră nicăieri, iar timpul presa. Se spunea că dacă Smiley voia să joace rolul de confesor, Haydon ar accepta să facă un raport limitat asupra activităţilor sale.

– Mi s-au dat asigurări că nu s-a aplicat nici un fel de coerciţie, spuse Lacon.

Sarratt era un loc deosebit de trist, după măreţia pe care şi-o amintea Smiley. Majoritatea ulmilor se prăpădiseră de o boală; cioturile dădeau lăstari pe vechiul teren de crichet. Casa însăşi, o clădire mare de cărămidă, începea şi ea să cadă în paragină faţă de zilele de glorie ale războiului rece în Europa, şi cele mai multe dintre piesele de mobilier frumoase păreau să fi dispărut, fără îndoială, îşi spuse el, într-una din casele lui Alleline. Îl găsi pe Haydon într-o baracă ascunsă între copaci.

În interior, fu întâmpinat de duhoarea supărătoare a corpului de gardă, de pereţii vopsiţi în negru şi de geamurile

prevăzute cu zăbrele înalte. Gardienii ocupau cele două încăperi învecinate şi îl salutară pe Smiley cu respect, spunându-i „domnule“. Vestea, după câte se părea, se răspândise; Haydon era îmbrăcat în haine de pânză groasă, tremura şi se plângea de ameţeli. De câteva ori fu nevoit să se întindă pe pat, pentru a opri sângerările din nas. Îşi lăsase să-i crească barba, dar nu era prea convingătoare. Se pare că nu se puseseră de acord asupra chestiunii dacă să i se permită sau nu să aibă un aparat de ras.

– Curaj, spuse Smiley. Nu mai ai mult şi ieşi de aici.

Încercase pe drum să se gândească la Prideaux, la Irina şi la reţelele cehe, şi chiar intră în camera lui Haydon cu o vagă idee că îndeplineşte o datorie publică; în fond, se gândi el, trebuia să-l blameze în numele credincioşilor. În schimb, se simţea mai curând intimidat, avea impresia că nu-l cunoscuse pe Haydon deloc şi că acum era prea târziu. Era supărat şi din cauza stării fizice în care se găsea Haydon, dar când le reproşă aceasta gardienilor, ei se făcură că nu înţeleg despre ce este vorba. Fu şi mai supărat când află că se renunţase, după prima zi, la măsurile de securitate suplimentare, asupra cărora insistase. Când ceru să-l vadă pe Craddox, şeful Grădiniţei, acesta nu era disponibil, iar adjunctul său făcea pe prostul.

Prima lor discuţie fu dezlânată şi banală.

Ar avea Smiley amabilitatea să-i transmită corespondenţa de la club şi să-i spună lui Alleline să impulsioneze un pic samsarlâcul cu Karla? Şi apoi avea nevoie de şerveţele, de hârtiuţe pentru şters nasul. Obiceiul de a lăcrima, explică Haydon, nu avea nimic de a face cu remuşcarea sau cu durerea, era o reacţie fizică la ceea ce numea el meschinăria anchetatorilor, care îşi băgaseră în cap că Haydon ştia numele altor recruţi de-ai lui Karla şi erau hotărâţi să le afle înainte de plecarea lui. Mai exista o altă şcoală de gândire, care pretindea că Fanshawe, care aparţinea Excelenţilor Bisericii lui

Hristos, acţionase ca recrutor de talente atât pentru Centrul Moscova, cât şi pentru Prăvălie, explică Haydon.

– Zău aşa, ce se poate face cu nişte cretini ca ăştia?

Reuşi, în ciuda slăbiciunii sale, să sugereze că era singurul de aici care avea capul pe umeri.

Se plimbară prin parc şi Smiley constată, cu un sentiment în pragul disperării, că perimetrul nu mai era patrulat, nici noaptea, nici ziua. După ce făcură un tur, Haydon ceru să se întoarcă la baracă, unde desprinse o scândură din podea şi scoase câteva foi de hârtie acoperite cu hieroglife. Acestea îi reamintiră lui Smiley, vrând-nevrând, de jurnalul Irinei. Ghemuit pe pat, se apucă să le trieze şi, în această postură, în lumina palidă, cu meşa lui de păr atingând aproape hârtia, ai fi putut să crezi că se preumbla prin camera lui Control pe vremuri, prin anii 1960, propunând, spre cea mai mare glorie a Angliei, o lovitură pe cât de minunat de plauzibilă, pe atât de irealizabilă. Smiley nu-şi bătu capul să noteze nimic, întrucât amândoi ştiau că, oricum, conversaţia era înregistrată. Declaraţia începea cu o lungă explicaţie, din care, ulterior, nu-şi va mai reaminti decât câteva fraze: „Trăim într-o epocă în care nu contează decât problemele fundamentale...“

„Statele Unite nu mai sunt capabile să-şi înfăptuiască propria lor revoluţie...“

„Atitudinea politică a Regatului Unit este desprinsă de problemele internaţionale şi nu este viabilă din punct de vedere moral...“

În alte condiţii, Smiley ar fi putut să cadă de acord nu cu puţine din aceste afirmaţii; ceea ce-l îndepărta era tonul, mai curând decât muzica.

„În America capitalistă, reprimarea economică a maselor este instituţionalizată până la un punct pe care nici măcar Lenin n-ar fi putut să-l prevadă.“

„Războiul rece a început în 1917, dar luptele cele mai crâncene abia ne aşteaptă atunci când paranoia Americii, aflată pe patul ei de moarte, o va împinge la excese şi mai mari în afara graniţelor sale."

Nu vorbea doar de declinul Occidentului, ci şi de moartea sa prin avariţie şi conservatorism. Detesta America din tot sufletul, spuse el, iar Smiley presupuse că aşa era. Haydon considera ca un dat faptul că serviciile secrete constituiau singura măsură reală a sănătăţii politice a unei naţiuni, singura expresie autentică a subconştientului său.

Ajunse, în sfârşit, la propriul caz. La Oxford, fusese sincer de dreapta, iar în timpul războiului aproape că nici nu conta de ce parte era cineva, atâta timp cât lupta împotriva nemţilor. Un timp de, după 1945, fusese mulţumit de rolul jucat de Marea Britanie în lume, până când, încet-încet, descoperise cât de puţin însemna acest lucru. Cum şi când, era un mister. În confuzia istorică a propriei existenţe, nu putea să indice nici un fel de ocazie anume: pur şi simplu ştia că dacă Anglia era ieşită din joc, preţul peştelui nu s-ar fi schimbat cu nici o para. Se întrebase adeseori de ce parte se va alinia dacă va fi pus vreodată la încercare. După reflecţii îndelungate, ajunsese până la urmă să admită că dacă oricare din monoliţi era să iasă victorios, ar fi preferat ca acela să fie cel de la Răsărit.

– Este o judecată estetică, ca oricare alta, explică el, uitându-se în sus. În parte şi o judecată morală, desigur.

– Desigur, spuse Smiley politicos.

Din acel moment, afirmă el, nu mai era decât o chestiune de timp ca să-şi angajeze eforturile acolo unde-i erau convingerile.

Acesta fu bilanţul primei zile. Lui Haydon i se pusese o albeaţă pe buze şi începuse să plângă din nou. Conveniră să se întâlnească a doua zi, la aceeaşi oră.

– Ar fi bine dacă am putea intra puţin în detalii, spuse Smiley, în timp ce pleca.

– Oh, ascultă, anunţ-o pe Jan, vrei? Haydon era întins pe pat, tamponându-şi din nou nasul. N-are nici un fel de importanţă ce ai să-i spui, atâta vreme cât o faci să înţeleagă că-i definitiv. Ridicându-se în capul oaselor, completă un cec şi-l puse într-un plic cafeniu. Dă-i ăsta, să-şi plătească lăptarul.

Dându-şi seama că s-ar putea ca Smiley să nu se simtă prea în largul lui îndeplinind această misiune, adăugă:

– Vezi, nu pot s-o iau cu mine, nu-i aşa? Chiar dacă ar lăsa-o să vină, mi-ar atârna ca un pietroi de gât.

În aceeaşi seară, urmând instrucţiunile lui Haydon, Smiley luă metroul până la Kentish Town şi, pe o alee, descoperi o căsuţă printre nişte grajduri netransformate în locuinţe sau garaje. O blondă, cu faţa care nu spunea nimic, în blugi, îi deschise uşa. Înăuntru mirosea a vopsea de ulei proaspătă şi a copil mic. Nu-şi putea aminti dacă o întâlnise în Bywater Street, aşa că începu prin a spune:

– Vin din partea lui Bill Haydon. E în regulă, dar am diverse mesaje din partea sa.

– Isuse, spuse fata, încetişor. Trebuia să vină şi asta.

Camera de zi era împuţită. Prin uşa bucătăriei văzu o grămadă de vase nespălate şi îşi dădu seama că le folosea pe toate până nu-i mai rămânea nici unul curat, apoi le spăla pe toate deodată. Podelele erau goale, cu excepţia unor lungi motive psihedelice, reprezentând şerpi, flori şi insecte, pictate peste tot.

– Acesta este plafonul Michelangelo al lui Bill, spuse ea pentru a face conversaţie. Doar că el nu va avea durerile de spate ale lui Michelangelo. Sunteţi de la guvern? întrebă ea, aprinzându-şi o ţigară. El lucrează pentru guvern, aşa mi-a spus.

Mâna-i tremura şi avea cearcăne galbene sub ochi.

– Ăăă, uite, în primul rând trebuie să-ţi dau asta, spuse Smiley şi, băgând mâna în buzunarul interior, scoase plicul în care se afla cecul şi i-l întinse.

– Bani de coşniţă, spuse fata şi puse plicul alături.

– Bani de coşniţă, spuse Smiley, răspunzându-i tot cu un zâmbet, dar ceva din expresia sa ori din repetarea cuvântului spus de ea o făcuse să ia plicul şi să-l desfacă.

Nu era nici un bileţel, nimic altceva decât cecul, dar cecul ajungea: chiar de acolo unde stătea, Smiley putu zări că avea patru cifre.

Umblând ca năuca, traversă camera către şemineu şi puse cecul alături de notele de plată de la băcănie, într-o cutie veche de aluminiu, aşezată pe gheridon. Se duse la bucătărie, pregăti două ceşti cu nes, dar se întoarse cu una singură.

– Unde e? întrebă ea. Stătea în picioare, cu faţa la el. Iar s-a dus după mucosul ăla de marinar al lui, aşa-i? Mă plăteşte că-mi dă papucii, este? Al dracului să fii tu, dacă nu-i spui din partea mea...

Smiley asistase la astfel de scene şi înainte şi, în mod absurd, cuvintele de atunci îi reveneau în memorie.

– Bill face ceva de importanţă naţională. Mă tem că, din păcate, nu-ţi pot spune mai mult. Nici tu nu trebuie să vorbeşti despre asta. Acum câteva zile a plecat într-o misiune secretă în străinătate. Va lipsi un timp, poate câţiva ani. Nu i s-a permis să spună nimănui că pleacă. Vrea să-l uiţi. Îmi pare sincer foarte rău.

Apucase să înşire aceste cuvinte, când ea explodă. Nu înţelese tot ce spunea, pentru că bolborosea şi ţipa. Când copilaşul o auzi, se puse să ţipe şi el de la etajul întâi. Înjura. Nu-l înjura pe Smiley, nici chiar, în mod special, pe Bill. Pur şi simplu înjura, cu ochi uscaţi, întrebând cine dracu', cine mama dracului mai putea crede în guvern. Apoi starea de spirit i se schimbă. Pe pereţi, de jur împrejur, Smiley observă celelalte picturi ale lui Bill, reprezentând-o în special pe fată. Puţine dintre ele erau terminate şi, faţă de lucrările sale anterioare, respirau o constrângere, o condamnare.

– Nu-l ai la inimă, nu-i aşa? Simt eu. Atunci de ce-l serveşti şi faci treaba asta împuţită pentru el?

Se părea că nici la această întrebare nu va avea un răspuns imediat.

Ajungând în Bywater Street, Smiley avu din nou impresia că era urmărit şi încercă să-i telefoneze lui Mendel pentru a-i da numărul unui taxi pe care îl zărise de două ori şi pentru a-i cere să facă investigaţii imediat. Întâmplarea făcuse ca Mendel să fie plecat de acasă până după miezul nopţii. Smiley dormi prost şi se trezi la cinci dimineaţa. La orele opt era înapoi la Sarratt şi-l găsi pe Haydon într-o dispoziţie de zile mari. Anchetatorii nu-l sâcâiseră. Fusese informat de către Craddox că schimbul fusese acceptat şi că se putea aştepta să călătorească mâine sau poimâine. Cererile sale aveau ceva de adio: să i se facă lichidarea şi tot ceea ce rezulta ca bani din vânzarea lucrurilor sale să-i fie trimis prin grija sucursalei londoneze a Băncii Naţionale din Moscova, care va face să-i parvină şi corespondenţa. Galeria Arnolfini din Bristol avea câteva tablouri ale lui, inclusiv unele vechi acuarele din Damasc, pe care ar fi dorit să le păstreze. Ar putea Smiley să fie atât de amabil să facă cele de cuviinţă? Apoi, acoperirea pentru dispariţia sa.

– Lungiţi-o cât puteţi, îi sfătui el. Spuneţi că am fost trimis la post. Întreţineţi misterul, lăsaţi-o în coadă de peşte vreo doi ani şi apoi n-aveţi decât să mă băgaţi la apă.

– Oh, cred c-o să reuşim să găsim noi ceva. Mulţumesc, spuse Smiley.

Pentru prima oară de când îl cunoştea Smiley, Haydon îşi făcea probleme cu îmbrăcămintea. Dorea să-şi facă apariţia ca *un cineva,* spuse el: prima impresie conta nespus.

– Croitorii ăia de la Moscova sunt sub orice critică. Te îmbracă precum un nenorocit de ţârcovnic.

– Categoric, aşa e, spuse Smiley, care nu avea o părere mai bună despre croitorii londonezi.

– Ooo, şi mai e un băiat, adăugă el cu dezinvoltură, un prieten marinar, care locuia în Notting Hill. Dă-i mai bine câteva sutare ca să i se închidă gura. Poţi face asta din fondul special?

– Desigur.

Scrise o adresă. În acelaşi spirit de bună camaraderie, Haydon intră apoi în ceea ce Smiley numise amănunte.

Refuză să discute orice se referea la recrutarea sa sau la legătura sa de o viaţă cu Karla.

– De-o viaţă? repetă Smiley fără să aştepte. Când v-aţi cunoscut?

Afirmaţiile din ziua precedentă păreau brusc lipsite de sens, dar Haydon refuza să facă precizări.

Cam prin anii 1950, dacă era să fie crezut, Haydon începuse să-i ofere lui Karla, ocazional, informaţii selectate cu grijă. Aceste demersuri iniţiale se limitau la ceea ce, spera el, ar fi contribuit discret la promovarea cauzei ruse în dauna celei americane; era foarte „scrupulos să nu le dea nimic din ceea ce ne-ar fi putut aduce prejudicii“, spuse el, nouă sau vreunuia din agenţii din teren.

Aventura de la Suez din 1956 sfârşi prin a-l convinge de zădărnicia poziţiei britanice şi de ştiinţa englezilor de a se opune mersului istoriei, nefiind, în acelaşi timp, în stare să ofere o soluţie în schimb. Sabotarea acţiunii britanice în Egipt de către americani constituise, în mod paradoxal, un stimulent în plus pentru el. Ar spune, de aceea, că începând cu 1956, se putea socoti cârtiţă sovietică cu normă întreagă, fără nici un fel de rezerve. În 1961, primise oficial cetăţenia sovietică şi, în decursul ultimilor zece ani, două medalii sovietice; ciudat, nu voia să spună care, deşi subliniase că erau dintre cele mai înalte. Din nefericire, trimiterile la post în străinătate îi limitaseră în această perioadă accesul la informaţii.

Întrucât insista să se acţioneze, ori de câte ori era posibil, conform informaţiilor pe care le dădea – „mai curând decât să le vadă îngropate în cine ştie ce neghioabă de arhivă sovietică“ –, munca sa era pe cât de periculoasă, pe atât de inegală. La reîntoarcerea sa la Londra, Karla i-l trimisese pe Polly (care era, evident, numele de cod al lui Poliakov) drept colaborator, dar Haydon găsise greu de suportat presiunea constantă a întâlnirilor clandestine, mai ales datorită marii cantităţi de material pe care o fotografia.

Refuzase să discute despre aparatele de fotografiat, despre echipament, despre salarii sau despre trucuri ale meseriei din perioada pre-Merlin la Londra. Smiley fusese tot timpul conştient că şi puţinul pe care i-l spunea Haydon era selecţionat cu meticulozitate dintr-un adevăr mult mai mare şi, probabil, întru câtva diferit.

Între timp, atât lui Karla cât şi lui Haydon le parveniseră unele semne că la Prăvălie Control mirosise ceva. Control era bolnav, desigur, dar, evident, el nu ar fi lăsat de bunăvoie frâiele din mână atâta vreme cât mai exista o şansă să-i facă un cadou de serviciu lui Karla. Era o cursă contra cronometru între investigaţiile lui Control şi sănătatea sa. De două ori fusese cât pe ce să o nimerească – din nou Haydon refuză să spună cum anume – şi, dacă n-ar fi reacţionat Karla atât de rapid, cârtiţa Gerald ar fi căzut în cursă. Din această situaţie punând serios nervii la încercare se născuseră mai întâi Merlin şi, în sfârşit, Operaţiunea Martor. *Vrăjitoarea* fusese concepută, în primul rând, pentru asigurarea succesiunii, pentru a-l plasa pe Alleline lângă tron şi pentru a grăbi plecarea lui Control. În al doilea rând, desigur, *Vrăjitoarea* îi oferise Centrului o autonomie absolută în privinţa produsului care se scurgea spre Whitehall. În al treilea rând – şi, în ultimă instanţă, cel mai important, insistă Haydon – *Vrăjitoarea* transformase Prăvălia în arma majoră împotriva americanilor.

– Cât din întregul material era autentic? întrebă Smiley.

– Evident, spuse Haydon, nivelul varia, în funcţie de scopul care trebuia atins. Teoretic, procedeul era foarte simplu: Haydon n-avea decât să-l prevină pe Karla de sectoarele în care Whitehall nu dispunea de informaţii şi măsluitorii pregăteau documentele respective.

O dată sau de două ori, de amuzament, spuse Haydon, scrisese raportul el însuşi. Era un exerciţiu distractiv să primeşti, să evaluezi şi să distribui propria ta muncă. Avantajele *Vrăjitoarei,* în termenii meseriei, erau inestimabile. Îl plasa pe Haydon, practic, în afara influenţei lui Control şi îi oferea o poveste de acoperire beton pentru a se întâlni cu Polly ori de câte ori dorea. Treceau câteodată luni întregi fără să se întâlnească deloc. Haydon fotografia documentele Prăvăliei, în secret, în biroul său, sub acoperirea că pregătea plevuşcă pentru Polly, i le dădea lui Esterhase împreună cu o mulţime de alte fleacuri şi-l lăsa să ducă toate acestea la casa conspirativă din Lock Gardens.

– Clasic, spuse Haydon. Percy ducea trena, eu mă strecuram în spatele lui, iar Roy şi Toby făceau curierat.

În momentul acela Smiley întrebă politicos dacă îi trecuse lui Karla vreodată prin cap să-l facă pe Haydon să ia în mâini conducerea Prăvăliei. De ce să se mai încurce cu un intermediar? Haydon eludă răspunsul şi lui Smiley îi veni ideea că, aşa cum gândise şi Control, Karla ar fi putut să-l considere pe Haydon mai nimerit pentru un rol de subordonat.

Operaţiunea Martor, spuse Haydon, fusese mai curând o lovitură disperată. Haydon era sigur că la Prăvălie Control se aprinsese într-adevăr. O analiză a dosarelor pe care le scotea din arhive pentru consultare oferea un inventar dezagreabil de complet al operaţiunilor pe care Haydon le făcuse să sară în aer sau le înăbuşise din faşă. Reuşise chiar să reducă câmpul de acţiune al unor ofiţeri de o anumită vârstă şi de un anumit rang.

– Că veni vorba, întrebă Smiley, oferta iniţială a lui Stevcek a fost autentică?

– Dumnezeule mare, nu, spuse Haydon cu adevărat şocat. A fost o lovitură montată de la bun început. Stevcek exista, desigur. Era un distins general ceh, dar n-a făcut în viaţa lui nici o propunere nimănui.

De data aceasta, Smiley îl simţi pe Haydon ezitând. Pentru prima dată părea într-adevăr stânjenit în privinţa moralităţii comportării sale. Dintr-odată intră în defensivă.

– Fireşte, trebuia să fim siguri că va muşca nada Control şi să ştim cum va muşca... şi pe cine va trimite. Nu puteam să-l lăsăm să trimită cine ştie ce căcănar de filator. Trebuia să fie unul greu, ca toată chestia asta să ţină. Ştiam că îşi va îndrepta alegerea asupra cuiva care nu se mai afla direct în operativ şi asupra cuiva care nu era abilitat în cadrul Operaţiunii Vrăjitoarea. Întrucât noi desemnasem un ceh, era nevoit şi el, fireşte, să aleagă un vorbitor de limbă cehă.

– Fireşte.

– Voiam un vechi stâlp al Prăvăliei, cineva care putea să zdruncine puţin templul.

– Da, spuse Smiley, amintindu-şi acel personaj cu respiraţia tăiată şi asudând în vârful dealului. Da, văd logica.

– Ei, la naiba, l-am adus înapoi! scuipă scurt Haydon.

– Da, a fost frumos din partea ta! Spune, a venit Jim să te vadă înainte de acea misiune Martor?

– Da, a venit, într-adevăr.

– Să-ţi spună ce?

Pentru o clipă, lungă, foarte lungă, Haydon ezită şi, apoi, nu răspunse. Dar răspunsul se putea citi în vidul ce se formase brusc în privire, în umbra remuşcărilor care îi trecu peste faţa slăbită. „A venit să te avertizeze, gândi Smiley, pentru că te iubea. Să te avertizeze, tot aşa cum a venit să-mi spună mie

despre nebunia lui Control, dar nu m-a putut găsi, pentru că eram la Berlin. Jim ţi-a apărat spatele până la sfârşit.“

– Şi-apoi, reluă Haydon, trebuia să fie o ţară în care se consumase de curând o contrarevoluţie. Cehoslovacia era, cinstit vorbind, sigurul astfel de loc.

Smiley nu prea părea să-l asculte.

– De ce l-ai adus înapoi? întrebă el. Din prietenie? Pentru că era inofensiv, iar tu aveai toate cărţile în mână?

Nu fusese numai asta, explică Haydon. Atâta vreme cât Jim se afla într-o închisoare cehă (nu spuse rusească) unii s-ar fi agitat pentru el şi ar fi văzut în el un fel de cheie. Dar, odată adus înapoi, toţi cei de la Whitehall ar fi conspirat pentru a-l reduce la tăcere. Asta se întâmpla când te repatriau.

– Ceea ce mă miră este că acest Karla nu a pus să-l ucidă. Sau s-a abţinut din delicateţe faţă de tine?

Dar Haydon alunecase din nou în banalele sale aserţiuni politice.

Apoi, începu să vorbească despre el însuşi şi, din momentul acela, Smiley realiză că, în mod vizibil, devine mic şi meschin. Îl mişcase vestea că Eugen Ionescu promisese de curând o piesă în care eroul tăcea, iar toţi cei din jurul lui vorbeau fără încetare. Când psihologii şi istoricii zilei vor scrie despre justificările actelor sale, spera că-şi vor aminti că acesta era modul în care se vedea pe sine. Ca artist, spusese tot ce avea de spus la vârsta de şaptesprezece ani, şi trebuia să facă ceva cu anii ce-i mai rămăseseră. Regreta teribil că nu putea lua cu el pe câţiva dintre prietenii săi. Spera că Smiley îşi va aminti cu afecţiune de el.

În momentul acela, Smiley voi să-i spună că nu-şi va aminti nicicum de el în aceşti termeni. Ar fi vrut să-i spună încă multe altele, dar i se păru inutil, iar lui Haydon îi curgea din nou sânge din nas.

– O, aş dori să te rog, că veni vorba, să eviţi orice fel de publicitate. Miles Sercombe a insistat nespus de mult asupra acestui lucru.

De data aceasta, Haydon reuşi să râdă. Îşi bătuse joc de Prăvălie în particular şi n-avea nici un chef să o mai facă şi în public.

Înainte de a pleca, Smiley îi mai puse o întrebare, singura care îl mai preocupa.

– Va trebui să-i spun lui Ann. Ai ceva anume ce ai dori să-i transmit?

Lui Haydon îi fură necesare câteva clipe pentru a înţelege toate implicaţiile întrebării lui Smiley. Mai întâi crezu că Smiley spusese „Jan“ şi nu înţelegea de ce Smiley nu se dusese încă să o vadă.

– Ooo, e vorba de Ann *a ta,* exclamă el, ca şi cum erau nu ştiu câte Ann. A fost ideea lui Karla, explică el. Karla recunoscuse de mult că Smiley reprezenta cel mai redutabil pericol pentru cârtiţa Gerald. Spunea că eşti foarte bun.

– Mulţumesc.

– Dar aveai şi tu un preţ: Ann. Ultima iluzie a bărbatului lipsit de iluzii. Îşi făcea socoteala că dacă la Prăvălie se ducea vorba că eram amantul lui Ann, n-ai să mă mai vezi atât de clar în alte privinţe.

Ochii săi, observă Smiley, căpătaseră o căutătură fixă. Ochi de cositor, le zicea Ann. „Nu întinde coarda prea tare – îi spusese Karla – dar, dacă e posibil, aşază-te şi tu la coadă ca toată lumea.“

– Clar?

– Clar, spuse Smiley.

De exemplu, Karla ţinuse foarte mult ca noaptea Operaţiunii Martor, Haydon să o petreacă cu Ann. Ca un fel de măsură de asigurare.

– Şi, în noaptea aceea, n-ai avut nici o încurcătură? întrebă Smiley, amintindu-şi de Sam Collins şi de chestiunea dacă Ellis fusese împuşcat.

Haydon recunoscu că, într-adevăr, aşa se întâmplase. Dacă totul s-ar fi desfăşurat conform planului, primele buletine de ştiri cehe ar fi trebuit să fie difuzate la orele 10.30. Haydon ar fi avut posibilitatea să citească ştirile la telexul de la clubul său, după ce Sam Collins ar fi sunat-o pe Ann, şi înainte de a sosi la Prăvălie ca să ia lucrurile în mână. Dar, întrucât Jim fusese împuşcat, avusese loc o întreagă tevatură de partea cehă, iar buletinul fusese dat publicităţii după ce clubul său se închisese.

– Noroc că n-a urmărit nimeni chestia asta, spuse el, luând o nouă ţigară din pachetul lui Smiley. Apropo, eu cine eram? Am uitat.

– Tailor. Eu eram Beggarman.

Ajuns în acel punct, Smiley se săturase, aşa că se strecură afară, fără să-şi mai dea silinţa să-şi ia măcar rămas-bun. Se urcă la volan şi circulă timp de o oră, aiurea, nu conta pe unde, până se trezi pe un drum lăturalnic care ducea la Oxford, rulând cu 130 de km pe oră. Se opri să ia masa de prânz şi se îndreptă apoi spre Londra. Nu se simţea încă în stare să se confrunte cu Bywater Street, aşa că se duse la cinematograf, cină undeva şi se întoarse la miezul nopţii acasă, uşor pilit, pentru a-i găsi pe Lacon şi pe Miles Sercombe în pragul casei, şi caraghiosul ăla de Rolls al lui Sercombe, Plosca Neagră, ocupând trotuarul, cu toţi cei 15 metri ai săi şi stând în calea tuturor.

Porniră spre Sarratt într-o goană nebună şi acolo, pe o bancă, sub cerul limpede al nopţii, la lumina câtorva lanterne, sub privirea mai multor locatari ai Grădiniţei, livizi, stătea Bill Haydon, cu faţa spre terenul de crichet scăldat de lună. Purta o pijama în dungi, pe sub pardesiu. Aducea mai

curând a zeghe. Avea ochii larg deschişi, iar capul îi atârna anormal într-o parte, precum cel al unei păsări căreia o mână dibace îi frânsese gâtul.

Nu exista nici un fel de dispută în legătură cu cele întâmplate. La zece şi treizeci, Haydon se plânsese gardienilor săi că are insomnie şi că îi este greaţă. Ar fi dorit să ia puţin aer. Cazul său fiind considerat încheiat, nimeni nu se gândise să-l însoţească, aşa că ieşise singur în întuneric. Unul din gardieni îşi reaminti că Bill făcuse o glumă, spunând că „se duce să vadă ce mai e pe la ghişeu“. Celălalt era prea ocupat cu televizorul ca să-şi mai reamintească ceva. După o jumătate de oră, intraseră la griji, aşa încât, cel mai în vârstă ieşise să arunce un ochi pe afară, iar ajutorul său rămăsese pe loc pentru cazul în care Haydon s-ar fi întors. L-au găsit pe Haydon acolo unde era acum. Gardianul crezuse la început că adormise. Aplecându-se peste el, simţise mirosul de alcool – se gândise că trebuia să fie gin sau votcă – şi trăsese concluzia că Haydon era beat, ceea ce-l surprindea, ştiut fiind că, oficial, Grădiniţa era pe sec. Când încercase să-l ridice însă, capul i se răsturnase, urmat de restul trupului său greu ca plumbul. Întrucât vomase (se mai vedeau urmele acolo, lângă copac), gardianul îl pusese la loc şi sunase alarma.

– Primise Haydon vreun mesaj în timpul zilei? întrebă Smiley.

Nu. Dar îi fusese adus costumul de la curăţătorie şi s-ar fi putut să i se fi strecurat vreun mesaj în el, invitându-l, de pildă, la o întâlnire.

– Deci ruşii au făcut-o, decretă ministrul cu satisfacţie, adresându-se formei inerte a lui Haydon. Ca să-l oprească să ciripească, presupun. Animalele dracului!

– Nu, spuse Smiley, îşi fac o chestiune de onoare din a-şi recupera oamenii.

– Şi atunci, cine dracu' *a făcut-o?*

Toţi aşteptau răspunsul lui Smiley, dar acesta nu scoase o vorbă. Lanternele se stinseră, iar grupul se îndreptă cu pas nesigur spre maşină.

– Putem totuşi să scăpăm de el? întrebă ministrul pe drumul de întoarcere.

– Era cetăţean sovietic. Să şi-l ia, spuse Lacon, trăgând cu ochiul la Smiley în întuneric.

Căzură de acord că era păcat de reţele. Mai bine să vadă dacă, oricum ar fi, Karla accepta târgul.

– Nu-l va accepta, spuse Smiley.

Aducându-şi aminte de toate acestea în singurătatea compartimentului său de clasa întâi, Smiley avu senzaţia ciudată că-l urmăreşte pe Haydon prin capătul celălalt al telescopului. Nu mâncase aproape nimic din seara precedentă, deşi barul fusese deschis tot timpul drumului.

Părăsind King's Cross, cochetase puţin cu ideea că ţinea la Haydon şi că-l respecta. La urma urmei, Bill era un bărbat care avusese ceva de spus şi o spusese. Dar sistemul său de gândire respingea această simplificare deosebit de comodă. Cu cât îşi punea mai multe întrebări în legătură cu mărturisirea dezlânată a lui Bill, cu atât devenea mai conştient de contradicţiile acestuia. Încercă întâi să-l vadă pe Haydon – aşa cum acredita o ziaristică romantică – în termenii intelectualului anilor 1930, pentru care Moscova însemna, în mod firesc, o Mecca. Moscova era disciplina lui Bill, îşi spuse el. Simţea nevoia unei simetrii, a unei soluţii istorice şi economice în acelaşi timp. I se păru prea schematic, aşa că adăugă ceva din bărbatul pe care încercase să-l placă: Bill era un romantic şi un snob. Dorea să se alăture avangardei elitiste şi să scoată masele din întuneric. Apoi îşi reaminti pânzele pe jumătate terminate din locuinţa fetei din Kentish Town: crispate, prea muncite şi condamnate. Îi reveni în minte fantoma autoritarului tată al lui Bill – Ann îi spusese simplu: Monstrul – şi-şi imagină cum

putea marxismul să-i compenseze lui Bill limitele artistice şi anii copilăriei lipsiţi de dragoste. Mai târziu, bineînţeles, nu mai contase că doctrina începuse să se erodeze. Bill o apucase pe un drum, iar Karla ştia prea bine cum să-l facă să nu abandoneze. Trădarea e în mare măsură o chestiune de obişnuinţă, îşi spuse Smiley, revăzându-l pe Bill lungit pe covor, în Bywater Street, în timp ce Ann îi pusese muzică la gramofon.

Lui Bill îi plăcuse, desigur. Smiley nu se îndoia nici o clipă. Plasat la mijlocul unei scene secrete, făcând să joace o lume împotriva alteia, erou şi autor în acelaşi timp: oho, cât de mult trebuie să-i fi plăcut asta lui Bill!

Smiley goni toate aceste gânduri, neîncrezător ca întotdeauna în clişeele motivaţiilor omeneşti, şi se concentră asupra imaginii acelor păpuşi ruseşti de lemn, care se desfac, dezvăluind un personaj înlăuntrul altuia, şi încă unul într-acesta. Dintre toţi muritorii, doar Karla văzuse ultima păpuşică din străfundurile lui Bill Haydon. Când şi cum fusese recrutat Bill? Să fi fost atitudinea lui de dreapta, de la Oxford, doar o poză, sau, în mod paradoxal, păcatul din care îl scosese Karla pentru a-l mântui?

„Întreabă-l pe Karla: Păcat că n-am făcut-o!

Întreabă-l pe Jim: N-o voi face niciodată!“

Traversând peisajul molcom al Angliei răsăritene, faţa imperturbabilă a lui Karla înlocui masca mortuară contorsionată a lui Bill Haydon. „Dar, că aveai şi tu un preţ: Ann. Ultima iluzie a bărbatului lipsit de iluzii. Îşi făcea socoteala că dacă la Prăvălie se ducea vorba că eram amantul lui Ann, n-ai să mă mai vezi atât de clar în alte privinţe.“

Iluzie? Aşa să fi numit Karla, într-adevăr, dragostea? Dar Bill?

– Aţi ajuns, îi spuse însoţitorul de tren, pe un ton ridicat şi, probabil, pentru a doua oară. Doriţi să coborâţi la Grimsby, nu-i aşa?

– Nu, nu! La Immingham.

Apoi își reaminti instrucțiunile lui Mendel și coborî greoi pe peron.

Nu se vedea nici un taxi, așa că, după ce se interesă la casa de bilete, traversă curtea pustie din fața gării și se opri lângă un panou verde, pe care scria: „La coadă“. Sperase ca ea să vină să-l ia de la gară, dar s-ar fi putut să nu fi primit telegrama. Ei, da, poșta de Crăciun: cine ar putea să-i condamne? Se întrebă cum va primi vestea despre Bill, până când, reamintindu-și figura ei speriată, de pe faleza din Cornwall, își dădu seama că Bill era deja mort pentru ea. Ann simțise răceala atingerii lui și intuise ce se ascundea în spatele ei.

Iluzie? își repetă el. Lipsit de iluzii?

Era un ger mușcător; Smiley spera că nepricopsitul ăla de iubit al ei găsise o locuință călduroasă.

Regreta că nu-i adusese cizmele îmblănite din dulapul de sub scară.

Își aduse aminte de exemplarul din Grimmelshausen, pe care încă nu se dusese să-l ia de la clubul lui Martindale.

Apoi o văzu. Mașina ei hodorogită se târa spre el, pe aleea marcată „Exclusiv pentru autobuze“. La volan, Ann se uita în altă parte. O văzu dându-se jos, lăsând luminile de avarie aprinse și intrând în gară ca să se intereseze. Înaltă și ghidușă, nemaipomenit de frumoasă, prin definiție femeia altui bărbat.

Tot restul trimestrului Jim Prideaux se comportă în ochii lui Roach tot așa cum maică-sa se purtase când plecase taică-său. Pierdea o mulțime de timp cu mărunțișuri, ca de pildă să pună la punct luminile pentru spectacolul școlii și să repare cu sfoară plasele porților de fotbal, iar la orele de franceză făcea eforturi nemaipomenite să corecteze greșeli minore. Dar renunțase la lucrurile importante, la plimbările și la partidele lui de golf solitare, iar seara rămânea în rulota lui,

ferindu-se de sat. Lucrul cel mai cumplit era însă privirea sa goală, atunci când Roach îl surprindea, precum şi modul în care uita să facă anumite lucruri la ore, ca de pildă să dea câte o notă mare pentru cei buni: Roach trebuia să-i aducă aminte să le dea în fiecare săptămână.

Pentru a-l ajuta, Roach preluă postul de reductor de lumini pentru scenă. Astfel, la repetiţii, Jim trebuia să-i facă un semn anume, lui şi nimănui altcuiva. Trebuia să ridice mâna şi s-o lase să cadă pe lângă el, atunci când dorea să se reducă lumina la rampă.

Cu timpul, Jim părea să reacţioneze, totuşi, la tratament. Ochii i se limpeziră şi îşi regăsi vioiciunea, pe măsură ce umbra morţii mamei sale se îndepărta. În seara spectacolului, era într-o stare de spirit mai bună decât îl ştiuse Roach vreodată.

– Hei, Jumbo, măi şmecherie mică, unde ţi-e fâşul, nu vezi că plouă? îl apostrofă el, obosit, dar triumfător, târându-se amândoi pe lângă clădirea principală, după reprezentaţie. Adevăratul său nume este Bill, îl auzi el spunându-i unui părinte aflat în vizită. Am venit de-odată.

Arma, se convinse Bill Roach, nu fusese, la urma urmelor, decât un vis.

45 DE ANI DE SUCCES – 20 DE BESTSELLERURI

1 TALENT INCREDIBIL

În noiembrie va apărea
cel mai recent roman al lui le Carré

Cântecul misiunii

Abandonat de ambii părinţi - tatăl irlandez, mama congoleză - Bruno Salvo a tânjit toată viaţa după un model pe care să-l urmeze. Originile sale africane şi fluenţa în numeroase limbi l-au transformat într-un interpret de top la Londra, apreciat de oameni de afaceri, medici, diplomaţi... şi spioni. Angajat de Anderson de la serviciul de informaţii britanic ca interpret într-o conferinţă la care participă dictatori militari africani şi finanţişti occidentali, Bruno crede că ajută Marea Britanie să aducă pacea într-un colţ de lume plin de conflicte sângeroase. Atunci însă, Bruno începe să audă lucruri care nu erau menite să ajungă la urechile lui şi descoperă că a nimerit în mijlocul unui complot înspăimântător...

"Thriller, poveste de dragoste şi alegorie comică a vremurilor actuale, *Cântecul misiunii* urmareşte călătoria eroică si totodată naivă a lui Salvo în inima întunecată a ipocriziei occidentale."

DAILY TELEGRAPH

- Julian Barnes — *O istorie a lumii în 10 capitole și jumătate* ✸ *Privind în soare*
- Kazuo Ishiguro — *Nemângâiații*
- Kenzaburō Ōe — *O experiență personală*
- Luis García Jambrina — *Vise paralele*
- M. Vazquez Montalban — *Pianistul*
- Margaret Drabble — *Drumul strălucitor*
- Marguerite Duras — *Amanta engleză* ✸ *Hiroshima dragostea mea* ✸ *India Song*
- Patrick Modiano — *Dora Bruder*
- Philippe Sollers — *Steaua amanților*
- Regis Jauffret — *Case de nebuni*
- Rosa Montero — *Ziua Inocenților* ✸ *Stăpân iubit*
- Rose Tremain — *Restaurația*
- Sandro Veronesi — *Haos calm*

Autori români contemporani

- Alex Mihai Stoenescu — *Misiunea Dominicană*
- Ana Calina Garaș — *Masca norocului* ✸ *Jocul de-a viața* ✸ *Taina* ✸ *Broderii în vid*
- Nicolae Rotaru — *Îngeri de oțel* ✸ *Trilogia de lut* ✸ *Trilogia de apă*

Thriller, aventuri, acțiune

- Agatha Christie — *Crăciunul lui Poirot* ✸ *Întâlnire cu moartea* ✸ *O crimă anunțată* ✸ *Ucigașul ABC* ✸ *Mâna ascunsă* ✸ *Cei cinci purceluși* ✸ *Crimă la vicariat* ✸ *Moarte pe Nil*
- Anne Rice — *Interviu cu un vampir* (vol. 1 – „Cronicile vampirilor“) ✸ *Vampirul Lestat* (vol. 2 – „Cronicile vampirilor“) ✸ *Regina damnaților* (vol. 3 – „Cronicile vampirilor“) ✸ *Ora vrăjitoarelor* (vol. 1 – „Cronicile vrăjitoarelor“) ✸ *Vampirul Vittorio* ✸ *Povestea hoțului de trupuri* (vol. 4 – „Cronicile vrăjitoarelor“) ✸ *Lasher* (vol. 2 – „Cronicile vrăjitoarelor“) ✸ *Mumia*
- Antoine B. Daniel — *Prințesa soarelui* (vol. 1 – „Inca“) ✸ *Aurul din Cuzco* (vol. 2 – „Inca“) ✸ *Machu Picchu, Cetatea Secretă* (vol. 3 – „Inca“) ✸ *Dansul zeilor* (vol. 1 – „Regina din Palmyra“) ✸ *Lanțurile de aur*
- Antony Horowitz — *Un banc criminal*
- Barbara Victor — *Coriander*
- Ben Elton — *Popcorn* ✸ *Crimă în direct*
- Bernard Knight — *Dincolo de liman* ✸ *Potirul otrăvit* ✸ *Căutările coronerului John*
- Brian Lowry — *Nu vă încredeți*
- Candance Bushnell — *Totul despre sex*
- Chris Carter — *Francezul* ✸ *Gheena* ✸ *Înfruntă viitorul*
- Christian Jacq — *Nefer cel Tăcut* (vol. 1 – „Piatra luminii“) ✸ *Femeia înțeleaptă* (vol. 2 – „Piatra luminii“) ✸ *Paneb cel Zelos* (vol. 3 – „Piatra luminii“) ✸ *Locașul Adevărului* (vol. 4 – „Piatra luminii“) ✸ *Arborele Vieții* (vol. 1 – „Misterele lui Osiris“) ✸ *Uneltirile Răului* (vol. 2 – „Misterele lui Osiris“) ✸ *Calea de Foc* (vol. 3 – „Misterele lui Osiris“) ✸ *Marele Secret* (vol. 4 – „Misterele lui Osiris“) ✸ *Afacerea Tutankhamon* ✸ *Ce dulce e viața la umbra palmierilor!* ✸ *Marele Magician* (vol. 1 – „Mozart“), *Fiul Luminii* (vol. 2 – „Mozart“)
- Chuck Hogan — *Încercuirea*
- Clive Barker — *Cabal* ✸ *Everville*
- Clive Cussler — *Sahara* ✸ *Aurul incașilor*
- Colin Forbes — *Fără cruțare* ✸ *Furia sângelui* ✸ *Rinocerul* ✸ *Înfruntarea* ✸ *Pe muchie de cuțit*

Dan Brown	*Fortăreața digitală* ✸ *Conspirația* ✸ *Codul lui da Vinci*
Daniel Easterman	*Ziua mâniei*
Daphné du Maurier	*Rebecca* ✸ *Verișoara mea Rachel*
David Baldacci	*Ultima secundă* ✸ *Ultimul supraviețuitor* ✸ *Putere absolută*
David Copperfield	*La limita imposibilului*
David Gibbins	*Atlantida*
Dean Koontz	*Unicul supraviețuitor*
Didier Convard	*Triunghiul secret*
Dominick Dunne	*Un anotimp în purgatoriu*
Douglas Preston	*Codicele*
Emili Rosales	*Orașul invizibil*
Frederick Forsyth	*Fantoma din Manhattan* ✸ *Dosarul Odessa* ✸ *Răzbunătorul* ✸ *Alternativa diavolului*
Giorgio Faletti	*Eu ucid*
Ian Caldwell & Dustin Thomason	*Misterul manuscrisului*
Ian Fleming	*Bărbatul cu pistolul de aur* ✸ *Doar pentru ochii tăi* ✸ *Operațiunea Thunderball* ✸ *În Serviciul Secret al Majestății Sale* ✸ *Spionul care m-a iubit* ✸ *Trăiești numai de două ori* ✸ *Caracatița și alte povestiri*
Ignacio García-Valiño	*Cele două morți ale lui Socrate*
James Patterson	*1-ul pe lista morții* ✸ *A 2-a șansă* ✸ *Al 3-lea caz* ✸ *4 Iulie*
James Twining	*Vulturul cu două capete*
Janet Fitch	*Leandrul alb*
Jeffrey Archer	*Nici un ban în plus, nici un ban în minus* ✸ *O duzină de tertipuri* ✸ *O chestiune de onoare* ✸ *În linie dreaptă*
John Case	*Întâiul călăreț al Apocalipsei* ✸ *A opta zi*
John Brunner	*Rețelele infinitului*
John Grisham	*Ultimul jurat* ✸ *Moștenitorii* ✸ *Mediatorul* ✸ *Partenerul* ✸ *Avocatul străzii* ✸ *Maestrul* ✸ *... Și vreme e ca să ucizi* ✸ *Firma* ✸ *Cazul Pelican* ✸ *Clientul*
John Katzenbach	*Omul din umbră* ✸ *Războiul lui Hart* ✸ *Ziua răfuielii* ✸ *Analistul* ✸ *Povestea unui nebun*
John le Carré	*Experiment secret* ✸ *Omul nostru din Panama* ✸ *Spionul care a ieșit din joc* ✸ *Casa Rusia*
John Lescroart	*Audierea* ✸ *Justiție exemplară* ✸ *Vinovăția*
John Saul	*Umbra* ✸ *Creatura* ✸ *Mâna dreaptă a diavolului* ✸ *Prezența* ✸ *Chinuiește-i pe copii*
John Trenhaile	*Legile sângelui*
Joseph Finder	*Puteri excepționale*
Jorge Molist	*Inelul*
Katherine Neville	*Opt*
Kenneth Royce	*Președintele a murit*
Kevin J. Anderson	*Anticorpii*
Kevin Guilfoile	*Joc de umbre*
Lino Aldani	*Crucea de gheață*
Marcia Muller	*Trofee și lucruri moarte*
Margaret Mitchell	*Insula pierdută*
Max Gallo	*Întru acest semn vei învinge* (vol. 1 – „Crucea Occidentului“) ✸ *Parisul în rugăciune* (vol. 2 – „Crucea Occidentului“)
Michael Baden & Linda Kenney	*Tăcerea*
Michael Lawson	*Cercul interior*
Michael Teitelbaum	*Bărbații în negru II* ✸ *Aventurile Omului-Păianjen*
Michael Tolkin	*Printre morți*
Mireille Calmel	*Camera blestemată* (vol. 1 – „Jocul lupoaicelor“) ✸ *Răzbunarea lui Isabeau* (vol. 2 – „Jocul lupoaicelor“) ✸ *Slujitorii regelui* (vol. 1 – „Femeia pirat“) ✸ *Jocul umbrelor* (vol. 2 – „Femeia pirat“)

- MIKE HORN — *Luptând cu imposibilul*
- MISHA DEFONSECA — *Printre lupi*
- NELSON DEMILLE — *Plum Island* ✸ *Fabrica de spioni* ✸ *Spencerville*
- NICHOLAS SPARKS — *Nopți în Rodanthe* ✸ *Jurnalul unei iubiri* ✸ *Nunta* ✸ *O plimbare de neuitat*
- NOEL BARBER — *Plâns și râs* ✸ *Tăcerea*
- PAUL ERDMAN — *Panica din '89* ✸ *Planuri și dorințe*
- PAUL LEVINE — *Solomon* vs. *Lord*
- P.D. JAMES — *Fiul omului* ✸ *Moarte în Sfântul Ordin* ✸ *Gustul morții* ✸ *Păcatul originar*
- PETER MAYLE — *Viață de câine* ✸ *Un an în Provence* ✸ *Din nou în Provence*
- RALPH PETERS — *Flăcări din cer*
- RAY BRADBURY — *Fahrenheit 451*
- RAYMOND BENSON — *Să nu mori azi*
- ROBERT FINN — *Inițiatul*
- ROBERT JORDAN — *Ochiul lumii* ✸ *În căutarea cornului*
- ROBERT ROSENBERG — *Camera de montaj*
- ROBIN COOK — *Răpirea* ✸ *Risc asumat*
- SCOTT SMITH — *Un plan simplu*
- SCOTT TUROW — *Erori judiciare*
- STEPHEN BOOTH — *Sălașul morții*
- SUE GRAFTON — *A de la alibi* ✸ *B de la bandit*
- SUE MONK KIDD — *Viața secretă a albinelor* ✸ *Jilțul sirenei*
- TED ALLBEURY — *De o parte și de alta a frontierei*
- THOMAS GIFFORD — *Puterea destinului* ✸ *Assassini*
- TIM LAHAYE & JERRY B. JENKINS — *Supraviețuitorii* (vol. 1 – „Supraviețuitorii") ✸ *Armata pătimirilor* (vol. 2 – „Supraviețuitorii") ✸ *Nicolae* (vol. 3 – „Supraviețuitorii") ✸ *Pecetluirea sfinților* (vol. 4 – „Supraviețuitorii") ✸ *Apollyon* (vol. 5 – „Supraviețuitorii") ✸ *Cavalerii Apocalipsei* (vol. 6 – „Supraviețuitorii") ✸ *Posedatul* (vol. 7 – „Supraviețuitorii")
- TOM CLANCY — *Centrul de comandă V – Echilibru de forțe* ✸ *Furtuna roșie* ✸ *Ordine prezidențiale* (2 vol.) ✸ *Vânătoarea lui Octombrie Roșu* ✸ *Centrul de comandă VI – Stare de asediu* ✸ *Dezbină și cucerește*
- TONY PARSONS — *Copil și bărbat* ✸ *Bărbat și soție* ✸ *Spiritul familiei*
- WALTER M. MILLER JR. — *Cantică pentru Leibowitz*
- WILBUR SMITH — *Festinul leilor* ✸ *Sunetul tunetului* ✸ *Sanctuarul* ✸ *Războinicii Nilului* ✸ *Țărmul în flăcări*
- WILLIAM DIEHL — *Domnie în iad* ✸ *Eureka*
- WILLIAM GIBSON — *Chrome* ✸ *Contele Zero*
- WILLIAM KOTZWINKLE — *E.T. Extraterestrul*

Istorie, sociologie, filozofie, politică, religie

- ALEX M. STOENESCU — *Revoluție și francmasonerie (Istoria loviturilor de stat în România, I)* ✸ *Eșecul democrației române (Istoria loviturilor de stat în România, II)* ✸ *Cele trei dictaturi (Istoria loviturilor de stat în România, III)*
- CARLOS CASTANEDA — *Călătorie la Ixtlan* ✸ *Învățăturile lui Don Juan* ✸ *Povestiri despre putere* ✸ *Cealaltă realitate* ✸ *Al doilea cerc de putere*
- CATHERINE DEVRYE — *Ceai fierbinte cu lămâie și miere*
- ERNEST VOLKMAN — *Spionaj*
- J.F. FOGEL, B. ROSENTHAL — *Sfârșit de secol la Havana*

- Jose Freches — *Eu, Buddha*
- Lynn Picknet, Clive Prince — *Conspirația Stargate*

Memorii, jurnale, biografii

- Marie-France Etchegoin & Frederic Lenoir — *Ancheta*
- Mihai Retegan — *1968 – Din primăvară până în toamnă*
- Vartan Arachelian — *Toamna pătimirii noastre*
- Yehuda Berg — *Puterea Kabbalei*
- Farah Pahlavi — *Memorii*
- Franz Kafka — *Jurnalul*
- Hillary Rodham Clinton — *Istorie trăită*
- Ilie Năstase — *Mr Năstase*
- Leila — *Măritată cu forța*
- Zlata Filipovic — *Jurnalul Zlatei*

Tiparul executat de
R.A. „Monitorul Oficial“
București, România